

114
1998/3

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მეცნიერებათა
აკადემია

მეცნიერება



11-12

1998

გნათობი



წელიწადი 74-ე

№ 11-12

1998 წელი

საქართველოს მწერალთა კავშირის ორგანო

შინაარსი

კოეფია, კროზა, დრამატურგია

გაბა-ფუჟიალა — ალექსანდრე ჟაზგაძის, ლექსი	3
იზა ორჯონიძე — ლექსები	4
ტაბუ მუხარინი — ლექსები	8
ნოდარ შამანია — დიდაქტივი ცისფერ მარანში. მოთხრობა	10
შირიან შირნელი — ლექსები	22
ნუშა ნუშიანი — ლექსები	24
მანონ ზულიქარიანი — ლექსები	26
მიხეილ მოსულიშვილი, ანდრო მუხომია — მცდეობი მსახიობმწებლები. პიესა	27
ნათელა კაკაბაძე — ლექსები	59
ქეთევან ზაზუნია — ლექსები	60
ჯივიშ ჯორისი — ულინი. 80-15 მკრეფი. თარგმანი და კომენტარი ნეკო ყობახვილიანი. გაგრძელება	62

კრიტიკა, კულტურისტიკა

შოთა ჯორისი — წინდგანთა საბიები ანა კალანდიაშის შემოქმედებაში	92
მაია ჯალიაშვილი — ფრანკისკო ასიზაშის სახე კონსტანტინე ზაქარაიანი „დინისის დიდილი“	98
იური ბიბილიაშვილი — ლადო სიდიშვილის კომეტური ხედა	103

თარიღები

გურამ ბანაშვილი — „ხვის ბათონების“ დიდაქტივი მკრეფები	111
ზაზუნა ნიქა — ალექსანდრე ქუთათელი	118
იანეზ მსხვილიძე — ოსტატი	125
დავით თევზაძე — ია მკალაძე	129

ხელოვნება

ლამარა კიქილაშვილი — კახეთისმხილვა მარადიულოგის წინაშე — ლამარ ცუცქვირიძე	138
თამარ შილაძე — ლმობის შიხიდი	143

ფაქტები

რეზა კვიციანი — საქართველოს მწერალთა კავშირი 1917-1997. გაგრძელება	145
მერნალ „გნათობის“ 1998 წლის ნომრების შინაარსი	156

მთავარი რედაქტორი

თამაზ ჭილაძე

სარედაქციო საბჭო:

მარიამ აბიაშვილი

აკაკი მინდიაშვილი

მანანა მიქელაძე

გივი სულაკაური

ჟიკა შატბერაშვილი

ვაჟა ჩორდელი (პ/მგ. მღივანი)

ვაჟა-ფშაველა

ალექსანდრე ვაზბუზს

შვილო ტანჯულის ქვეყნისაჲ,
 სული დაჰლიე ტანჯვითა,
 მიუხვალ მამა-პაპათა
 ამოდებულის ხანჯრითა,
 ცრემლად დამდნარის გულითა,
 დაღლილი მტრისა ჯავრითა!..
 ჯავრი ტანს ნაბდად გეხვევა,
 ცრემლი მიგყვება საგძლადა
 და ტრფობა შენის ქვეყნისა
 უქმს და ხელუფრელს აბჯრადა.
 თავს დგმული ეკლის გვირგვინი
 ფერხთ-წინ დაუგდე გმირებსა,
 მამულისათვის გამწყდართა
 იმ საქართველოს შვილებსა.
 ცოცხლად იმედით მცხოვრებო,
 ვთხოვ, იმითაც სცე ნუგეში!
 პირობა ქართველებისა,
 ვვონებ, მიგყვება უბეში!...
 უჩვენე შენი კალამი,
 ნაწები სისხლის გუბეში!

1893 წ.



იზა ორჯონიკიძე

ფრანდ „მნათობის“ ტექსტის ულოცავს ცნობილ პოეტს
იზა ორჯონიკიძეს ღირსშესანიშნავ თარიღს და უსურვებს
მრავალ შემოქმედებით წარმატებას.

ვაშოშვინაზ ბულნატკინს

თუ არ მოგკლა ნაგებსღმა, მიაყურებს შერმისი... შენ ჩემი ხმა ჩაგებსღმა, მე – შენი და სხვას – სხვისი...	მაზილს ვერ გაიგონებ, გული თუ არ უშზადე... ეს ჩვენ თორემ... სიცოცხლე, უზადოა, უზადოა...	1998
--	---	------

მეგობარყოფილს

დიდხანს გისმენდი.
მაყრიდი და მაყრიდი სიტყვებს,
სიტყვებს არა – მხოლოდ ჩენწოებს,
თან ისეთი პაერი მცემდა,
თითქოს კარგახნის წყლიან კოკას
ხმელი ფუჩჩრით დაცობილი პირი მოხსენი...

1998

უწყინარი რეპლიკა

შენ ამბობ, რომ არაფრისაც არ გეშინია!
ან თვალთმაქცი ხარ,
ან არეინ გიყვარს!

1998

ძარების გასაგონად

სულიდა შერჩა...
ორღობეში რას დაწრიალებთ?!
მაგას ვეღარ, –
მხოლოდ ხეთა უკანასკნელ ფოთოლს შეაკრთობთ,
მიდით, იქ მიდით,
საიდანაც გულის ხმა ისმის...

1998



უფასო ჩემის უღლებისათვის

მე ვარ,
შენ ხარ, და
ის არის,
ჩვენ ვართ,
თქვენ ხართ და
ისინი არიან...
და რაც მე ვიგრძენი,
და რაც შენ იცანი, —
მთელის სულ პატარა,
მიმქრალი მხარეა!
თუ სხვი გულისა

ამ მხარეს ანათებს,
ხულ ოდნავ ანათებს
და გესმის სისინიც,
ეს ნიშნავს, რომ
მე ვარ,
შენ ხარ და
ის არის,
ჩვენა ვართ,
თქვენ ხართ და...
არიან ისინიც!

1998

მკვარობტი

სოსო ჭუმბურიძეს

სიბერემდე ბიჭები ხართ
ნებიერა კაცები!
სულ ამოდ ვხარშე თქვენთვის
ჯადო—სიტყვის შირონი...

ვიდრე უკანასკნელ გზაზე
ხელში ამიტაცებდეთ,
როგორ მინდა ვნახო თქვენი
საქმენი საგმირონი!

1998

თავისუფალი საქართველო

გაშიშვლდა ჩვენი ნესტანი,
ასმათ, თინათინ, ლამარა,
ტარიელ, ფრიდონ, ავთანდილ
რბიან ფალოსის ამარა.

არ მიაშველო ფოთოლო
ლელეო, ამოდ დაშურები!
ძალიან დემოკრატიულ
ეკრანთან სხედან ბავშვები...

1998

26 ოქტომბერი

ზამთარი წელსაც გაიწელება,
ქალაქში ბნელა.
გამოგიტყდები, ამ ბოლოხანს
წყვედიანი მზარავს
და მილის წინ სანთელს
მუდამ ანთებულს ვტოვებ...
ეხლაც, როგორც კი სუსტი აღი
აპარპალდება, უკუნეთი
მძიმედ, მძიმედ დაიხვეს უკან,
მაგრამ სუსხი, სიბნელისაგან დანატოვარი,
რადაცნაირი, ყუმი სიცივე,
აი ისეთი, ვით ზამთრობით, მიტოვებულ ეკლესიაში,
აღარსად მიდის.

1998

მაისის პირველ დღეს



როცა ყელზე გეხვევი,
როცა ბაგეს გითრთოლებ,
როცა სუნთქვის ნიაჟი
მიგიღულავს დიდ თოლებს.
როცა მხოლოდ უსიტყვოდ
ნათქვამს დაეჯერება

და გაწუნულ გაზაფხულს
უნდა, უნდა ფერება...

როცა გადაგვირბინეს
გზაზე თეთრმა ტყემლებმა,
უჩინარი ღრუბელი
გულში რად იცრემლება?!

1998

არ მაძინებს ძარი

ცოტნე მამულაშვილს

ცა იტყევა გარეთ,
არ მაძინებს ძილი,
არ მაძინებს ქარი
შესეული თბილისს...
ხმელი წიფლის კენესა,
ხეივანი, ღვია, ღვია,

ჩვენი თვითმკვლელობის
სისხლმა გადალექა...
საუკუნის წიგნი უკვე დაიკეცა.
ჩემი ყრმობის მიწას
უფრო სუფთად ეცვა!

1998

სევდას, ჩემი ხნისას, პირობები ისევ...

ტკბილად მელაციცება სხივი ზამთრისპირული,
შენ—კი, როგორც ყოველთვის, მხოლოდ ნაცარს მპირდები.
თუ ღმერთი გწამს, დამეხსენ, სადმე თვალი მიღულე,
უშენოდაც ჩამოვლენ სუსხიანი ბინდები...

ეზღავ უნდა მოვხვიო მზეს მკლავები დაღლილი,
ცეცხლში უნდა ჩავვარდე და ვინატრო სალბუნი,
ნუ, ნუ ჩამომიჯდები წინ ბებერი ძაღლივით
მომკლავს შენი პუტუნი და სიჩუმე გაბმული.

ნუ დამითვლი ნაოჭებს, ნურც სარკეებს მომახლი,
(აბა წვიმის ღარებმა რა იციან აუღრუბის?!)
წარღვნას ელის წარსულის გადაშწვარი ქოხმახი
და ქარს მიაქვს გულდაგულ დაწყობილი დაეთრები.

1998

ნოსტალგიური ეტიუდი



ისევ დამესიზმრება ფერდობები თხუნელის,
 ბალის ბოლოს უეცრად წამოზრდილი კუნელი,
 მშვიდი ორდობების ყოფა ნირშეუცვლელი,
 ჩაყვითლებულ წიგნებში ჩაკეცილი ფურცელი,
 შორი მთაგრეხილების სამუდამო იერი,
 სასთუმალთან დახრილი დამე თვალმშეენიერი,
 ისევ დამესიზმრება... სიზმრებს ბოლო არ უჩანს,
 როგორც კი აყვავდება ჭირვეული ალუჩა...

1998

წვიმიანი გაზაფხულის აინიდან მხედამ

როგორც ლერწმის ნაეები,
 წლები ისე მიჰქრიათ,
 რაც ფიქრებში გაკები,
 მეტი — მწარე ფიქრია...

უფრო გამწარდებიან...
 აღარც გულის ზმა ისმის...
 სოფლის ძველ სასაფლაოს
 თავს ევლება მაისი...

1998

უკმეხი და ცივი აინიდან ნოემბრის

„წელს არა და გაისად...“
 სულ სასწაულს რად ელი?!
 წრფელ და ეულ მაისებს
 ახსოვთ ავის ჩამდენი,
 არვისაგან ხმობილი
 და ხიკვდილით ორსული,

ჭკნობა დაუნდობელი,
 ფეხაკრეფით მოსული...

ეხლა რა გეშველება?
 ეხლა როგორ აიტან
 ზამთრის ხელის შეკვლევას,
 ყელს მოჭერილ ყაითანს?!

1998



ტავუ მკაპრისხვილი

შენს თავს მკაპრებს

ამოუვარდა მთვარის ძუძუ
ღრუბელს უბიდან,
ცას შუქმა ძაძა დაუხია
და დაუფლითა.

სასოწართმეულს,
ღმერთო, მართლაც
დროზე მომზედე,
გამისამოთხე
უცებ სულის სიჯოჯოხეთე.

მუდამ სიკვდილის
სიცოცხლეზე მძულდა ღრეობა
და მიზაროდა
ბნელზე ნათლის ძალმომრეობა.

ღმერთო, არც ვისი,
ამ საწუთროს მე ვარ ტარიგი,
შენს თავს მაყვარებს
აღსასრულის ეს თადარიგი.

ყოფილი ნატყრისხისადმი

აღიქსანდრეს მადში ნატყრისხისათვის
ტოტები შეუსხეპიათ, უთვალავი ფერადი
ხაზთა მოუსორებიათ.

ო, ნატყრისხეო, პირველად ვისახავ,
თითქოს ტიროდე ჩიტთა ფლურტულით,
სურვილთა ფერად ვარდობისაგან —
გაზაფხულისგან ხარ გაქურდული.

ასე პატარა და ცათა სწორი —
მესაიდუმლე ჩემი, მკეანის...

ადამიანებს და უფალს შორის
იყავი სანდო შუამავალი.

აღარ აპრილობს შენთვის აპრილი,
თელემ შენსავ დარდში გარინდებული;
დამცირებული, პატივყარილი,
საზეო საქმეს გარიდებული.

მთელი თავი მართოდმართო ტყვისპირა ქოხში

აქ ზეიმია სიმშვენიერის,
აქ სილაპაზე თვალებს არ შია,
აყვავებული ყვითლად იელი
ტყვისპირს ავლია ცოცხალ არშიად.

ისმის ტკბილი და თავგადაკლული
გალობა რაგინდრაგვარი ჩიტის...

და მართლობის მკერდში ჩაკრული
მწყველი ეშმაკთან წაგებულ ჭიდილს.

ძელქვების მერხერ და მაღალ კორომს
გადაუფრინეს გუნდად გნოლებმა.
გამომყურა ჩიტების ქორომ
და ცას მწვეს შენი ხმის ვაგონება,

ლხინი ჩაგვიშხამეს პოეზიის



ვით ტაძარს, უარეს და უარეს,
ლოთობდა ათობით სისხლის ღოთი...
რას იზამდნენ ამაზე უარესს,
პაოლო მოგვიკლეს პაოლოთი.

იულების ნამბორევე სიის
მსხვერპლი-ბეჭებრტყელი და საროსებრი...
ლხინი ჩაგვიშხამეს პოეზიის
და შიშის ჩაგვაცვეს სამოსელი.

პროტესტის კრინტიც კი ვერ დაუძარით,
(ღუწლი დაუფასეს აგრემც ტირანს)...
დაგვიშრიტეს ელდით და თაუზართით
ცრემლი, მოყვასი რო არ გვეტირა.

რამდენი ანგელოსი შეაჩვენეს,
დაამუნჯეს რამდენი იაღონი?!
სატანებმა დრონი შეაჩერეს,
გვეღირსა, გვეღირსა, ღიან დრონი...

1997 წ.

სიხვრად კადესში

ღიანას

წუხელ, ცრემლები ცხარეო,
შენს ნეშტზე ვაცვარცვარეო,
სულით ობლობა ყოფილა,
მართლაც მწარეზე მწარეო,

სანამ გაუხლები კარიკარ
მათხოურად მოწანწალო, —
ჩემი ტიალი სიცოცხლე
სიკვდილში გამიცვალო.

1995

თუმცა

ათასნაირი ვიწვნიე წვენი
ათას იუდას ვყავარ ნალოშნი,
ვიცი: განზე რო გადაგება ბრძენი,
მის ადგილს უმაღ იჭურს სალოსი.

ეს ხალოსები მომრავლდნენ როგორ,
ბრძენთაც დაუწყონ დამოძღვრა ღამის,
რომ ქეამარილის ლოდივით ლოკონ
დაპირუბების ღორღი და შლამი.

სიცარიელე ივსება წამსვე,
სიცარიელე ვერ ძლებს წამითაც,
ვერ ვუთაედებით მომსელელს და
წამსვლელს,
ამდენ ჭეშმარიტ და ცრუ მამითაღს.

თუმცა ფიანდაზს წაჩაღთაც ვუფენთ,
უის ვეყრებით, გაყრილნი ვაის...
თუმცა ჯერ კიდევ წკვარამი სუფევს,
ღამე ფეხშიძემ დღეზეა მაინც.

მუდამ თან მდევს

ამ სურათის მაკქერალ
უფალს გული უტირის
აქეთ-იქით დამათრევეს
ფიქრის კატა კნუტივით.

რეტდასხმული ლტოლვილთა
კენესით ასიათასით...

ამ წუთში რო ალთას ვარ,
იმ წუთში ვარ ბალთაში —

მუდამ თან მდევს, აქა ვარ,
თუ შორეულ მხარეში
მათი ურვა, საკუთარ
დარდზე უმწუხარესი.



60 დარ შამანაძე

დედაბერი სისურვარ ეკრანზე

მოთხრობა

ისეთი ამბავი მტერს, გოგუცა კიპარიძეს რომ შეემთხვა: სოფელში ორი თვე დაჰყო და თბილისს რომ დაუბრუნდა, თავისი ბინა ვეღარ იხილა... მეზობელს მისი ბინა საკუთარი ბინისთვის შეერთებინა, შესასვლელი კარი კი ამოეჭოლა. ასე, რომ გოგუცა თავისი ბინის ნაცვლად თეთრად შეფუთვილ კედელს მიადგა. საქმეს ისიც ართულებდა, იმ მეზობელს თავისი ბინის ლურჯი კარი თეთრად გადაეღება და ზედ წარწერაც ამოეშალა. გოგუცას თავი წამით სიზმარში ეგონა. რომ გამოერკვა, გაიფიქრა, იქნებ მზარი მეცვალა და სხვა კორპუსში მოეხდითო. ეზოში გავიდა, იქაურობა მიათვალაიერ-მოათვალაიერა. ისე იყო დაბნეული, თითქოს ეზოც ვეღარ შეიცნო, მის ცხვირწინ გაზრდილი ჭადრებიც კი უცხოვია.

გოგუცამ და გარეგინ მღებრიშვილმა ბინები ერთდროულად მიიღეს, კარის მეზობლები გახდნენ. გარეგინს სამი ოთახი დაუსაკუთრეს, თუმცა მის მზარდ ოჯახს ესეც არ ყოფნიდა: ბინა რომ მიიღო, სამი შეიღო ჰყავდა, სულ მალე კიდევ ტყუპი ქალ-ვაფი შეემატა. იქვე ჩაიწერა სიდედრიც, სადღაც ჯავახეთის სოფელ-

ში რომ ცხოვრობდა ქმართან ერთად. კარის მეზობლებს ისეთი გულითადი ურთიერთობა ჰქონდათ, იფიქრებდი, ერთმანეთის ჭირს ძირს არ დაუშვებნო. მათი მეგობრობა გოგუცას ქმრის გარდაცვალების შემდეგაც გაგრძელდა. გარეგინი და მისი მუფლუე მუდამ იმის ცდაში იყვნენ, უპატრონოდ და უშეიღობიოდ დაჩრქენილი ქერივისთვის რა ესამაოუნებიანათ, რით გაემხნევებინათ.

გოგუცა ძელსკამზე ჩამოჯდა, ჭადრის ძირას რომ იდგა. სწორედ ამ დროს გამოჩნდა გარეგინის ნაბოლარა ბიჭუნა, მორბოდა და რკინის რგოლს მოანხაკუნებდა. გოგუცამ წელი ძლივს აითრია და ბიჭს წინ გადაუდგა. ბავშვმა ცივად შეხედა.

— სერიოფ, — გაუცინა მან და მოსაფერებლად წაიწია.

სერიოფამ უკან დაიხია და მერე წასვლა დააპირა.

— მოიცა, შე მამამაღლო, ვეღარ მცნობ? მე გოგუცა ბებია ვარ!

— არა ზარ გოგუცა ბებია, — შემკრთალი ხმით ამოილაპარაკა სერიოფამ, — გოგუცა ბებია მოკვდა. მისი ბინა ჩვენ დაგვრჩა. ახლა ბევრი ოთახი გვაქვს.



— კარგად მომხედვე, ბიჭო, მე არ მოვ-
მკვდარვარ, თეო ბეზია მოკვდა.

— თეო ბეზია? — თითქოს რაღაც გა-
ახსენდაო, ბიჭუნა წამით ჩაფიქრდა, მა-
გრამ წარბები ისევ უნდობლად აძვია:
— არა, მამამ თქვა, გოგუცა მოკვდაო.
თეო კი კუდიანი დედაბერია, რომ გამო-
ჩნდეს, ახლოს არ გაეკაროთ, თორემ ქვე-
სკნელში ჩაგათრეთო.

გოგუცა გაშრა, მუხლი მოეკვთა. არ
წაფიქტო, ჯერ ჭადარხ მიეყუდა, მერე
ისევ ძელსკამზე ჩამოჯდა.

თეო და გოგუცა ტყუპად არ დაბადე-
ლულან, მაგრამ გაჭირლი ვაშლივით ჰგა-
ვდნენ ერთმანეთს. პროფესიაც ერთნაირი
ქონდათ, ჰედაგოვები იყვნენ, გოგუცა
გერმანულს ასწავლიდა, თეო ქართულ
ენას და ლიტერატურას.

„მმ, თეო კუდიანი დედაბერიაო. აფ-
სუს, საცოდავო ჩემო დაო, სულ მუდამ
სიკეთისა და პატიოსნებისთვის რომ იწ-
ვოდი და იდაგებოდი! ახლა კუდიან და
ბოროტ დედაბრობასაც კი გწამებენ თუ-
რმე. ალბათ ჩემზეც ასე ფიქრობენ, —
გადაიქნია თავი გოგუცამ და თავისი კო-
რპუსისკენ გაიხედა, იქნებ ეინმე ნაც-
ნობს თვალი მოვკრაო.

თეო მართლაც სიკეთესა და პატიოს-
ნებაზე იყო გადაგებული. მთელ სოფელს
სამაგალითოდ მიაჩნდა. სკოლა და ოჯა-
ხი, ოჯახი და სკოლა! ეს იყო მისი საზ-
რუნავი და საფიქრალი. არც კინო, არც
თეატრი, არც გაელა-გამოვლა — გულის
ხვაშიადის გამომხეურება... სწორედ ამი-
ტომ დარჩა, ალბათ, გაუთხოვარი.

მშობლები რომ დაეხოცა, თეო სოფ-
ლად მარტოდმარტო ვედარ ძლებდა, დე-
დაქალაქს მიაშურებდა ხოლმე და გვიან
შემოდგომიდან ადრეულ გაზაფხულა-
მდე დასთან რჩებოდა. მერე კი ორივეს
სოფლად მიუხაროდა, მამა-პაპეულ კარ-
მიდამოს პატრონობდნენ.

„ესენი ვინ ყოფილან!.. თეო არ მომ-
კვდარა, გოგუცა მოკვდაო... გოგუცაო...“

— ჩაილაპარაკა და მერე მიიხედველ-
და, — ეპ, ნეტაი, მართლა, მე მომკვდარ-
რიყავი, თეოს კი ეცოცხლა. იმას სოფ-
ლისთვის სული სცვიოდა, აქ ვერ ძლებ-
და, გული ამოვარდნაზე მაქვსო, იტყოდა
ხოლმე. მე რომ მოვმკვდარიყავი, თეო
მშვენივრად გამაპატიოსნებდა, ქმრის
გვერდიდაც მიმიჩნდა სამუდამოდ ად-
ვილს, მერე კი წავიდოდა და მამა-პაპე-
ულ ეზო-ბაკეში სიცოცხლის დარჩენილ
წლებს ჩაათავებდა. მე კი რა მუშველება,
რა ექნა, რა გზას დაეადგე? დაეტოვო
ქმრის საფლავი და სოფლად სამუდამოდ
წავიდე? ვერა, იქ ვერ გაუძლებ, აქა ვარ
შენვეული, თეოს საქმეც ხომ მოსაგვა-
რებელია!“

უბედურება დასთან სტუმრობისას და-
ატყდა თეოს. ჯერ ზერე-ქვერედ ავაღ-
მყოფობდა, მერე და მერე კი სხეულება
თანდათან დაუნიადაგდა და ლოგინს მია-
ჯაჭვა. ვერც ექიმმა უშველა, ვერც ექ-
იმბაშმა, თებერვლის ერთ ცივ და ყინვი-
ან ღამეს სამუდამოდ მიიძინა.

გოგუცას შავი დღისთვის ფული კი
ქონდა ნაგროვები და შეეძლო დის ან-
დერძი შეესრულებინა, სულის ამოსვლი-
სასაც რომ ლულულებდა, ჩემი ცოდეა
არ იტვირთო, აქ არ დამასაფლავო, მშო-
ბლებთან უნდა დავიმარხოო. იმ დღეებ-
ში მათდა ჭირად ცამ პირი მოიხსნა და
უზღვევი თოვლი ჩამოვარა, ყინვიანობამ
იმბატა, ქარი და გრივალი ერთმანეთს შე-
ენაცვლა, სამანქანო გზები ჩაიკეტა. გა-
დაწყდა, თეოს თბილისში დაასაფლავე-
ბდნენ, ხოლო გაზაფხულზე ამოიდებდ-
ნენ და სოფლად გადაასვენებდნენ. ყველა
საქმის მოგვარება გარეგინმა ითავა. მან
თავდაპირველად დამკრძალავ ბიუროს
მიაშურა. ცუდი ამბით დაბრუნდა, თეო
თბილისში ჩაწერილი არაა და აქ მისი
დასაფლავების ნებას არ იძლევიანო. გო-
გუცა ისედაც გულშემძრული და გონება
ამღვრეული იყო, ამ ამბავმა მთლად მი-
წასთან გაასწორა. თითქოს ვედარც აზ-
როვნებდა, გარეგინს ყველაფერზე თავს
უქანალებდა და უსიტყვოდ ეთანხმებო-

და. მან კი ისე მოაწყო საქმე, თუ კი არა, ვითომ გოგუცა გარდაიცვალა. მისი პასპორტი შესაბამის ცნობასთან ერთად სახლმმართველობას წარუდგინა, მერე კი დამკრძალავ ბიუროს მიაშურა.

გოგუცამ იქვე ჭადრების ხეივანში თვალი დალანდა ქალს, რომელიც ბავშვს სიარულს აჩვენებდა, „დგა, დგა, დგა-დგანა“-ო, აქეზებდა. ბალანა ფეხს გაუბედავად ადგამდა და ბაჯბაჯით წინ ისწრაფვოდა. ის ქალი გოგუცას სადარბაზოში ცხოვრობდა, ორი სართულით მაღლა. ბაღლობაში დედას გაეპარებოდა ხოლმე და გოგუცას ჩააკითხავდა. ეშმაკუნა გოგონა ორივე დას ძალიან უყვარდა, ტკბილესულით უმასპინძლდებოდნენ.

მისი დანახვა გოგუცას ახლა ძალიან გაუხარდა. უნდოდა წამომდგარიყო და შეგუბებოდა, მაგრამ ვერ იქნა და ვერ წამოიწია, მუხლები არ აყუვა. შეხმინებაც ვერ შესძლო, სახელი ვეღარ გაიხსენა. „ეჰი, ეს რა მომდის, ვერა ჩემი საქმე კარგად, მგონი ტვინი ვადამიბრუნდა. რა ჰქვია? ღმერთო, მომაგონე! ჩემს ქმარს კარლო ერქვა. ხო, კლარა ჰქვია!“

— კლარა!

სიტყვა ტუჩებს ვერ ამოსცდა, უხმოდ შესძახა. ნერწყვი გადაყლაპა და გაიმეორა. ხმამაღლა ვერც ახლა წარმოსთქვა. კლარამ, მგონი, უფრო იგრძნო, ვიდრე გაიგონა. მიხედა და მყისვე გოგუცას მიცივებულ მხერგა დაიჭირა.

— ბენა, ამას ვის ვხედავ! — შეიცხადა მან, ბალღი აიტაცა, გოგუცასთან მიირობინა და გადააკონა.

— თუ ბებია, რავა ხარ?

— გოგუცა!

— ხო, გოგუცა! — შესცინა კლარამ, — იქვენი სახელები ბავშვობიდან მეროდა. დღეს ჩამობრძანდით, გოგუცა ბებია?

— ხო, ამ წუთას მოვედი.

კლარამ წარბები შეიკრა და ნაღვლიანად ჰკითხა:

— აბა, არაფერი გეცოდინება?

— რა უნდა მეცოდინოს...
— წამო ჩემთან, კიდევ დაისვენებ, თანაც ყველაფერს გაიმბობ.

— წამოვალ, მარა... აქ ჩემოდანი მქონდა...

— ავერ ჩემოდანი!

— ჰო, ეს არის.

კლარამ ჩემოდანი აიღო და წინ გაუძღვა. გოგუცა მიჰყვა.

ბევრი მძიმე და მწარე დღე გასთენებია გოგუცას: მამის გარდაცვალება, ქმრის უეცარი სიკვდილი, დედის განშორება ტანჯვით და აუტანელი ტკივილებით. ახლახან კიდევ ერთადერთი დის დაკარგვა... სიკვდილი მაინც საყოველთაოა, შავი კამეჩი ადრე თუ გვიან ყველას კართან დაიჩოქებს. ამიტომაც, რომ ამ გარდაუვალ უბედურებას ადამიანი ხშირ შემთხვევაში ფსიქოლოგიურად მომზადებული ხდება და ყაბაღა მსვლელობაში თანდათანობით თითქოს კიდევ ურიგდება. კაცს გულს რომ გაუხსნი და მთელი არსებით მიენდობი, ის კი გიღალატებს, ფეხქვეშ გაგთელავს და ცოცხლად დაგმარხავს, ყველაზე მწელი და აუტანელი ეს ყოფილა. გოგუცამ უახლოესი და უსაყვარლესი ადამიანები ისე მიაბარა მიწას, სულიერი წონასწორობა არ დაუკარგავს, არც ფიზიკური უძღურება უგრძობობინებია ვინმესთვის. დღეს კი მდებრიშვილების მუხთლობა რომ გაიგო, მთელი სხეულით ათრთოლდა და უცებ სკამიდან გადმოვარდა გულშელოცული. ძლივს მოაბრუნეს. ქმარმა ერთი ამბავი დაატეხა კლარას, ამ პატიოსან ადამიანს ყურში რომ ჩაუჯექი და აკალ-კაკალ გადმოულაგე ყველაფერი, რა გსჯიდა, დავეცლია, მივიდოდა გარეგინთან და თავის უბედურებას მისგანვე გაიგებდაო.

— შევაჩვევ-მეთქი, ვიფიქრე მე სასიკვდილემ!

— თუ იფიქრე, მიბრძანდი ახლა და

მოუარე მისულმკვდარებულს!..

— რატომაც არ მოეუვლი? აბა, ის იქნებოდა კაი, ეზოში ძელსკამზე საცოდავად მობუზულ მობუცს ტუნებაბზუებით შევხედროდი და შინ არ შემომეპატიოთ? ღმერთი აღარაა ჩვენში?!

კლარა ახლა, მართლაც, თავს დაფიქრებდა და ფურადლებას არ აკლებს გოგუცას. მყუდრო, განაძირა ოთახში დააწვინა, ნამგზავრი ხარ და დაისვენო, ცოტა ხნის შემდეგ ჩაი აუღუღა, ტკბილული მიართვა. სტუმარს კრიჭა შეკეროდა, საჭმელს არც მიხედა. კლარა თავით დაუჯდა და არ მოეშვა, ორიოდ ღუკმა ხანამ არ გადააფლავა. მერე კარი გამოუხურა და ქმარ-შვილი გააფრთხილა: არ გაიხმაროთ, იქნებ ჩაქონოს და გული საგულეს ჩაუღვესო. თუმცა გოგუცას რა დააძინებს, ფიქრის გორგულს ერთხელვე თავი რომ მოურღვია, მერე ვეღარ მოეშვა, მიჰყვა და მიჰყვა... „მე თუ ვინდა ქალი ვარ და ეს უგვანო ადამიანები ვერ შევიცანი, ჩემი საცოდავი კაცი მაინც როგორ მოტყუდა?! ხიკვდილას ფაშაც კი მოინატრა, ორივენი სახელდახელოდ შემომაცვანინა. ჩემს საცოდავ გოგუცას თქვენს იმედად ვტოვებო, ამოიკვნესა და აცრემლებული თვალი ჯერ გარეგინს მიაპყრო, მერე მის ცოლს. გარეგინი შუბლზე ეამბორა, შუშანამ კი გულში მე ჩამიკრა. თურმე გვეფარისხელებოდნენ. აფსუს, რამდენი ხიკვთე გაუჟვეთ! სხვა რომ არ ვსთქვათ რა, ბოლო შვილი მე და თეომ შევანარჩუნებინეთ“...

ერთ დღით შუშანა უთენია მიადგა გოგუცას: გარეგინს ვერ ვუხმელ, საჩქაროდ ასი მანეთი მჭირდება და იქნებ მასესხოო. გასესხებ, ოღონდ მითხარი, რაში გჭირდებაო, დაინტერესდა გოგუცა. ხუთი შვილი მყავს, ესენი გამიზარდოს ღმერთმა, მეტის თავი აღარა მაქვსო. რაო, მუცლის მოშლას ხომ არ აპირებო, იწყინა გოგუცამ. მაშინ თეოც მასთან იყო. დას მანაც მხარი აუბა. ასს კი არა ათას მანეთს ჩავითვლით, ოღონდ მავნე განზრახვაზე ხელი აიღე, ბაღლი თქვენ თუ მოგჭარბდათ, დაბადებისთანავე ჩვენ

აეიყვანო და ისე გაეზრდით, ცივ წიავს არ მივაკარებთო. შუშანას აბორტმახერთან წასვლა გადაათქმევინეს, პაეშვის გაშვილებაზეც თითქოს დაითანხმეს, მაგრამ ჩვილი რომ გაჩნდა, შუშანაც და გარეგინიც სულ სხვა პანზე ამღერდნენ.

„სერიოზა მაინც როგორ გადაიბირეს და თავის ჭკუაზე მოაქციეს! შუშანა რომ ავად იყო, ბაღლს ღამეებს მე ვუთვედი კარგა ხანს. ჩემს კალთაში აიღვა ფეხი. ისე იყო შემკვლელბული, უჩემოდ ვერ ძლებდა, ძლივს მომამორებდნენ ხოლმე, თვალს მოვეფარებოდი თუ არა, ტირილით იქაურობას იკლებდა... კმ, კუდიანი დედაბერია, ქვესკნელში ჩაგითრევესო... ამასაც მოვესწარი, ავ სულადაც დაგვსახეს, ჩვენით ბავშვებს აფრთხოებენ!“

კლარამ კარი ფრთხილად გააღო და ოთახში შეაბიჯა ფეხაკრეფით. გოგუცამ თავი მოიძძინარა. კლარამ დაკვირვებით შეათვალიერა და ისევე ფეხაკრეფით გამოვიდა.

— რას შერება? — მოუთმენლად კითხა ქმარმა.

— ძინავს.

— როგორ ფერხეა?

— ახლა არა უშავს რა. წედან ძალიან შემამინა, როგორ უეცრად გადმოვარდა სკამიდან, ხელიც ვერ წაატანე. კრუნჩხვებში ჩავარდა საცოდავი, აღარ შეგონა თუ მობრუნდებოდა.

„არ მახსოვს იატაკზე როგორ აღმოვჩნდი. ადამიანს ცოტა შეძლება, სული კინაღამ ჩავაბარე უფალს. ერთმა წუთმა თურმე შეიძლება კიდევ გაცოცხლოს და კიდევ მოგკლას. ვაი, ჩემს ყოფას, ეს რა ხალხთან მქონია საქმე! მაგათი ჭკუით, აქედან ფეხი უნდა ამოვიკვეთო, საწყვალე ქმრის გვერდითაც ვეღარ დავიმარხო. ვერ მოესწრებინა, მაგათი ჯინაზე გაგმარდები, სხეულში ცემენტს ჩავიდულაბებ, რკინის ქალამანს ჩავიცვამ, ცას და დედამიწას შევძრავ, ქვეყანა ჩალით კი არაა დახურული“.

გოგუცამ თავი წამოსწია. გაუხარდა, ბრუ უკვე აღარ ესხმოდა.

ჯერ ადრეა, ტრამვაის ამომრავებას ბარე ნახევარი საათი უკლია. გოგუცა ჩემოდანზე ზის ტრამვაის გაჩერებასთან და დაბნეულად იფურება აქეთ-იქით. მუსტიტოლა ჩანს. ისედაც ტანჩია და კაფანდარა მოხუცი ბინის ამბავმა თითქოს ერთბაშად დაადნო და დალია. ზის და ფიქრობს... „შევეცი, კლარას რომ არ დაუფურე. ქვემოთ არ უნდა ჩავსულიყავი. ის შეჩვენებული მთვრალი მაინც არ დამხვედროდა. იმის მაგივრად, მოებოდიშებია, ორიოდე ტკბილი სიტყვა მაინც ეთქვა, პირიქით, შეტევაზე გადმოვიდა, გამამასხარა და გამაცუცურაკა“.

შინ მარტო გარეგინი იყო. მთვრალობა არ ეთქმოდა, მაგრამ კარგად კი იყო შეჭიკჭიკებული. ვახლავარ თეოს, საფლავიდან წამომდგარსო, შეეგება გოგუცას სიცილით.

— სერიოჟამაც ვგრე მითხრა, კარგად გავიწოთვინაით. გოგუცა არა ხარ, თუ ბეზია ხარ — კუდიანი დედაბერი, ქვესკნელში გინდა ჩამითრიოო.

— ასე ვითხრა იმ მამამაღლმა, ხა, ხა, ხა! — გადაიხარხარა გარეგინმა, — სწორი უთქვამს, გოგუცა მოკვდა, შენ თუო ხარ!

— ეჰ, ამის მერე რალა უნდა გელაპარაკო! — აქვითინდა გოგუცა და ზურგი შეაქცია. კარებში რომ გამოდიოდა, გარეგინმა შეაურა და წინასწარ დაზეპირებულივით მიახალა: ამხელა ჯალაბი მომცრო ბინაში რომ ვიჭუჭკებოდით, გვეგონა გულისხმაში ჩავარდებოდი, გაფართოების ნებას მოგვეცემდი, შენ კი საშუალოდ სოფელში გადაბარგდებოდი, მაგრამ არ ქენი სიკეთე, ახლა კი მიდექი და იბტუნე რამდენიც გინდა, ჩვენთან ვერაფერს გააწყობ, ისევ სჯობია, ბედს შეურიგდე და წკმუნი არ გაილოო.

სულ მალე შუშანა ეახლა გოგუცას და შეეცადა ტკბილი სიტყვით მისთვის თავი შეეხვია. ჩვენი ბინის კარები შენთვის მუდამ ღია იქნება, ქალაქი რომ მოგენატრება, ჩამოდი ხოლმე და რამდენ

ხანსაც იხურე, იყავი აქ, სიყვარულსა და ყურადღებას არ მოგაკლებო, შეპირდა.

გოგუცამ სიტყვა ბანზე აუგდო:

— მე მკედარი ვარ, თქვენთან რა მინდა, ღამეს მიწის ქვეშ გავათუე!

— კაი, გოგუცა, ვეღარ გცნობ, სულ ერთიანად შეცვლილი მერყვენები!

— სამი თვის წინათ გარდავიცვალე და შევიცვლებოდი, აბა, რა!

გოგუცასთან რომ ვერაფერი გააწყობ, შუშანა კლარას აუხირდა: ეს კეთილი მოხუცი თქვენ გადაიბირეთ და გაგვიგულისეთო. შუშანა რომ წავიდა, სულ მალე გარეგინმა ამოირბინა. გაცეცხლებული ჩანდა, კლარას და მის ქმარს აგინებდა და საჩხუბრად იწვევდა. კონფლიქტში სხვა მეზობლებიც ჩაერივნენ და მონხუბარი როგორც იქნა დაიყოლიეს და უდანაშაულო ოჯახს მოაშორეს.

გოგუცამ ამათ ჩხუბზე ერთი სიკვდილი გაათავა.

მეზობლებში ჩემს გამო მტრობა და უთანხმოება რომ ჩამოვარდეს, ცოცხალიც წავეყდები და მკედარიცო, ფიქრობდა და გათენებას მოუთმენლად ელოდა. დილის ბინდ-ბუნდზე წამოდგა, მასპინძლისადმი მადლობის ბარათი დაწერა, მაგიდაზე საფერფლის ქვეშ ამოღო, მერე თავისი ჩემოდანი აიღო, კარი ფრთხილად გააღო და ფეხაკრეფით გავიდა.

...ჰოდა, ზის ახლა ტრამვაის გაჩერებაზე. ფეხის დაბრუნებამ შეაწუხა, ნელა-ნელა წამოდგა, გაიარ-გამოიარა, მერე უცებ შეჩერდა და ერთ წერტილს თვალი გაუსტერა: „თინა კაი დროს გამახსენდა. ის მიშველის, არ უნდა ღაპარაკი! ხუმრობა ხომ არაა, სკოლაში ოცდაათ წელიწადზე მეტხანს ერთად ვმუშაობდით, პენსიაზეც თითქმის ერთდროულად გავედით, ისეთი ადამიანია, მეგობრისთვის სულს არ დაინანებს. გოგოც კეთილი და მოსიყვარულე ჰყავს. ჩემი სტუმრობა როგორ უხაროდათ ხოლმე! მე გგონი შემოფარებენ, სანამ მივიდ-მოვიდოდე და საქმეს მოვიგულისჭირებდე. გარეგინ ბედნის ტყუილა ჰგონია, ერთს დაუფა-

ფხურებ, შევაშინებ, სოფელში გავაქცევ და მის ბინას საბოლოოდ დავეპატრონებიო. ვერ ეღიროსება. სანამ პირში სუ-ღი მედგმება, არ მოვეშვები. არც ისეთი დაბალი ღობე ვარ, ერთ „ქოპ“-ზე გადა-მახტეს“...

„ჰაი, ჩემოდანი!“ — შეცბა გოგუცა უეცრად, — აგერაა! გული არ ვადამი-ქანდა! გუშინაც მიმაიწვდა... ეს რომ დავეკარგო, რაღა მეშველება, ცის ქვეშ ცარიელ-ტარიელი დაერწები“.

იგი კვლავ ჩემოდანზე დაჯდა და სა-ხელურს ისე ჩააფრინდა, თითქოს წარ-თმევას უპირებუნო. სულ მალე ტრამვაიც გაიჩინდა, მოდიოდა, მორახრახებდა, ცეცხლის ნაპერწკლებს ფანტავდა. გოგუ-ცა ასასვლელად შეეშხადა.

გოგუცა ფიქრობდა, თინას ჩემს გასა-ჭირს რომ ეუამბობ, ალბათ, მეტყვიზ: ორი დღის პარასკევი დაგრჩენია, თავს ნულარ გაიწამებ, მოეშვი მაგ ვიდაც გარეგინა თუ შინაგანა, ხომ იცი ახლა რა დროა, სიმართლეს მაინც ვერ გაიტან, ღვთის მადლით, სოფელი გაქვს, დის და-ნატოვარ სახლკარობას მიხედო. პირ-იქით, მან ცეცხლზე ნავთი დაუსხა... იმ გათახხირებულმა ბინის წართმევა და სა-ქვეწონად გაცუცურაკება როგორ გაგიბე-და, სხვა რამეს თუ ვერ იღონებდი, ქე-ძაფს მაინც იშოვდი, თვალებში შეას-ხამდი და უსინდისობით დაბრმავებულს ისედაც დააბრმავებდიო. ახლა დატრია-ლდი, მიდექ-მოდექ, ნაცნობს და უცნობს, ვეელას კარი აუტალახე და მანამ იბრ-ძოლე, სიმართლეს სანამ არ დაიმტკი-ცებო. თვითონვე შეუდგინა სამოქმედო გეგმა, რომლის მიხედვითაც გოგუცა და-ბალი ინსტანციებიდან შეჭყეებოდა და ბოლოს თვით ლეონიდ ბრევენეს გაუგ-ზავნიდა განცხადებას.

და აი, დღეს გოგუცა ბედს პირველად ეღის: სახლმმართველობას მიაშურა. საკმაოდ მოზრდილ ოთახში სამნი სხე-

დან, ერთი კაცი და ორი ქალი. ქალთაგან ერთი ჭადარა, მეორე — კი შედარებით ახალგაზრდა.

— უფროსი ვინ ბრძანდებით? — იგი-თხა გოგუცამ, საერთო მისალმების შემ-დეგ. ქალებმა თვალთ ანიშნეს კაცზე, მულოტი თავი ქაღალდებში რომ ჩაერ-გო და გაბუტულივით გაბუსუნებულიყო. გოგუცა მიეახლა და მორიდებით უთხრა: — უნდა შეგაწუხოთ, ბატონო! მულოტმა თავი მძიმედ აადირა: — რა გნებაეთ?

გოგუცამ ჩანთიდან ორად გაკეცილი ფურცელი ამოიღო, ხელში გაასწორა და უხმოდ წინ დაუდო.

— ამის წაყითხვის დრო მაქვს ახლა მე? — ცხვირში ჩაიდუღუნა მულოტმა, — მი-თხარი რას თხოულობ?

— სოფლად გახლდით, ბატონო, და რომ ჩამოვედი, ჩემს ბინაში გარეგინ მღებ-რიშვილი დამხედა შესახლებული. ჰოდა, ახლა სამართალს ვთხოულობ.

მულოტმა ვინაობა ჰკითხა, მერე ახალ-გაზრდა ქალს მიუბრუნდა:

— მომინახე ამის დაეთარი!

მან მოუნახა და მოუტანა. მულოტმა ჩახედა დავთარში, შემდეგ სათვალე მო-იხსნა და გოგუცას გაღიმებულმა შეხედა:

— თქვენ მართლა გოგუცა დავითის ასული კიპაროიძე ბრძანდებით?

— კი, ბატონო.

— ეს როგორ, აქ გარკვევით წერია: გოგუცა დავითის ასული კიპაროიძე გარ-დაიცვალა ამა წლის 12 თებერვალს. და-მდასტურებელი ცნობაც აქვეა, დამკრ-ძალავი ბიუროს დირექტორი აწერს ხელს აგერ.

— არა, ბატონო, მე არ გარდავცვლილ-ვარ, ჩემი და გარდაიცვალა. სოფლიდან იყო სტუმრად ჩამოსული.

— რა ერქვა შენს დას?

— თეო.

— აქ გოგუცა წერია.

— შეცდომაა, ბატონო, გოგუცა მე ვარ.

— იქნებ თეო ხარ და გეშლება? —

უხმოდ გაიცინა მულოტმა, ქალებმა კი ჩაიკისკისეს.

თქვენ გამაზარეთ. იმედი მომეცა, დამეზმარებით, ალბათ.

— კი დაგეზმარებით, მაგრამ დოკუმენტი გეინდა. უსაბუთოდ ვერაფერს გავახერხებთ, — წარბები შეყარა მელიტმა.

— რა დოკუმენტი, ბატონო?

— თქვენ რომ თეო ხართ, ამის საბუთი გეინდა.

— თეო კი არა, გოგუცა ვარ, ბატონო!

— ჰო, ბოდიში, გოგუცა.

— მერედა, ვინ მომცემს ამ დოკუმენტს?

— გოგუცა სად დაასაფლავეთ?

— თეო, — კვლავ შეუსწორა გოგუცამ.

— ჰო, ისეუ ბოდიში, თეოზე გეკითხებით.

— კუკიაზე დაასაფლავეთ.

— ჰოდა, ცნობაც იქ უნდა აიღო. დასაფლავების ბიურო მოგცემს.

გოგუცა ცოტა ხანს გაფურებული იყო, მერე წამოდგა და მძიმედ ამოიოხრა:

— წავალ, აბა, ახლა მე, იქნებ ავითანო ძელები კუკიაზე.

სანამ კარში გავიდოდა, მელიტს ერთხელ კიდევ მიხედა:

— ბატონო ვარდოშვილო, თქვენი დიდი იმედი მაქვს!

კუკიის სასაფლაოზე შეხვიდოდით თუ არა, მარცხნივ კალატოხებისა და ქვისმთლელთა გრძელი ფარდული იყო, მარჯვნივ კი — დურგლების სახელოსნო, სადაც კუბოებს აკეთებდნენ. მთელ იმ ავლა-დიდებას დარაჯობდა ერთი ჩინჩხალა, ენერგიული ბერიკაცი, უცნაური საქციელითა და სიტყვა-პასუხით დიმილს რომ გვრიდა ყველას. სიკვდილს უნდა მიეჩვიოთ, ამბობდა, კუბოში წვებოდა და ისვენებდა, ზოგჯერ კიდევ შიგეძინა.

გოგუცა მორე დღესვე დილით აღრიანად აუყვა კუკიისკენ აღმართს. სასაფლაოზე შესვლისთანავე გულისხმოწყვ-

ლელი სინუზე და მდუმარება შემოეგება. ფარდულის კარს ვეება ბოქლომრედი სახელოსნო კი ოდნავ კარშეღებულ იყო. მან შეაბიჯა სახელოსნოში და მონუსხულივით გაქვადა, ვეღარც წინ წაიწია და ვერც უკან გამობრუნდა: რამდენიმე კუბო ერთმანეთის გვერდით იყო მიწყობილი და თავიანთ პატრონებს ელოდა. მათი საბურავები კი კედლებზე აფეხდებინათ. ერთადერთი კუბო წითლად იყო შეღებილი, განცალკევებით რომ იდო კართან ახლოს. სწორედ იმ კუბოში ჯერ ხელის მტევანი გამოჩნდა, მერე ჭაღარა თანამაც წამოიწია.

— უიმე! — შეკივლა გოგუცამ და რომ არ წაქეუულიყო, კედელს მიეყუდა.

— ნუ გეშინია, მე ვარ, ყარაული! — შესძახა „ჭაღარა თემა“, კუბოდან ცოცხლად გადმოვიდა და მოულოდნელ „სტუმარს“ მიეგება:

— დილა მშვიდობა!

— რაღა მშვიდობა, გული ამომიბრუნდა!..

ბერიკაცმა სკამი მიუტანა, მერე წყალიც გაუჩინა საიდანღაც:

— დალიე, გული საგულეს ჩავიდგება! მან ჭიქა ჩამოართვა, მაგრამ პირთან მიტანა გაუჭირდა, ხელები უკანკალებდა, როგორც იქნა, მოსვა, უფრო მეტი გულზე ჩამოეღვარა, წყალმა შეება მისცა, ხელის კანკალიც დაუცხრო.

— რამ შეგამინა, შე ქალო, ადრე თუ გვიან ყველას ეს ყუთი მოგველის, ჩაწვებით და წავალთ, — გაუცინა დარაჯმა და გვერდით ისე ახლოს მიუჯდა ლამის მხრით შეეხო.

„მას ვის გადავევარე, მგონი აფრაკადაა, დირექტორი მალე მაინც მოვიდოდეს...“

ფიქრი ბერიკაცმა დაურღვია:

— გავეცნოთ ერთმანეთს, მე თედო მქვია, შენა?

— თეო.

— კიი სახელია.

— რა ბრძანეთ?

— თეო კაი სახელია-მეთქი.

— თეო ჩემი და იყო, მე გოგუცა მქვია.

საქართველოს
მეცნიერებათა
აкадеმიის
ბიბლიოთეკა

— გოგუცა ყველაზე კაი სახელია, ყურს ტპილად ხვდება.

— მართლა? — წარბები მაღლა გაქეცა გოგუცას. გენოს გაცნობა გაახსენდა, მანაც ასე უთხრა. ქმრის შემდეგ ქათინაური კი არა, უბრალო გადაკრული სიტყვაც არაეის ვაუბედავს. სიქაჩლეს სიბერემდე ელოდო. ეს რა ქაჯი შეხვდა. რაღაც კეთილ ხულს არა ჰგავს. თუ არ ადგა და გაერიდა, შეიძლება სულაც დაუკრეფავში გადავიდეს. თითქოს ჩანადიქრს მიუხვდაო, ბერიკაცმა დაასწრო, წამოდგა და თანაც მოუბოდიშა:

— ცუდ ადგილას შეხვდით, ვიცი, აქ სული გეხუთება, გავიდეთ გარეთ, თუმცა არც იქაა ედემის ბაღი.

ის იყო გარეთ გავიდნენ და სახელოსნოს წინ დასხდნენ, „ვოლგაც“ გამოჩნდა.

— აჯერ ჩემი უფროსიც მობრძანდა! — თქვა ბერიკაცმა და მანქანას შეეგება. „უფროსი“ ორმოციოდე წლის ვაჟაკი აღმოჩნდა, ქორივით თვალებს რომ აბრაილებდა. მან თედოს ბრძანების კილოთი უთხრა, ჩაჯექი ახლა მანქანაში და შოფერმა რაც გითხრას, ყველაფერი გააკეთო.

— გაჭირვებამ მომიყვანა ბატონო, გთხოვთ დამეხმაროთ! — უთხრა გოგუცამ „უფროსს“, მარტო რომ დარჩნენ.

— კი დიდდა, მე კლიენტებისთვის ვარ აქ, შემობრძანდით, თვითონ ამოიჩაიეთ, რომელიც მოგეწონებათ, ფასზეც ადვილად მოერიგდებით.

— ვაიმე, მე სულ სხვა რამეზე ვაწუხებთ! — შეიცხადა გოგუცამ და შორიდან დაიწყო.

— დიდდა, მოკლედ ბრძანეთ, დროში ვიწვები, ქვეყნის საქმე მაქვს! — შეაწყვეტინა მან, — რა? ხომ, გავიგე, დოკუმენტი გჭირდებათ: და — თუ რომ გარდაიცვალა, შენ კი — გოგუცა — ცოცხალი ხარ. და არა პირიქით. ხა, ხა, ხა! ასეთი რამ პირველად მესმის. ვინ გთხოვს ამგვარ დოკუმენტს? სახლმმართველი? ჩვენ არავითარ ცნობას არ ვიძლევი, მხოლოდ კლიენტებს ვემსახურებით.

— აბა, რა ვქნა, შეილო, ბინა მგეკარგება, დოკუმენტს ვინ მამცემს? — კრემ-ლმორეული ხმით ამოთქვა გოგუცამ.

— ადექი და პირდაპირ რაიკომში იწვილე.

— ჰა, პირდაპირ რაიკომში? — შეჭოჭმანდა გოგუცა, — ჯერ რაიადმასკომში ღომ არ სჯობია?

თინას შედგენილი გეგმა გაახსენდა გოგუცას.

— არა, რაიკომში სჯობია, — ისეთი დარწმუნებით თქვა დირექტორმა, გოგუცას ტკუაში დაუჯდა.

რაიკომის მდივნის მისაღებ ოთახში ორი ქალიშვილი ზის. ერთს ისეთი შავი, კუნაპეტო თმა აქვს, იფიქრებ განგებ თაღხად შეუღებიაო. მეორე კი — ქერათმიანია. შავთმიანი ფრჩხილებს იღებავს, თანაც რაღაც ამბავს ჰყვება. ქერათმიანი ხან წარბშეკრული უხშმენს, ხან კი მზიარულად ჩაიკისკისებს ხოლმე.

მისაღების კარი ფრთხილად იღება.

— შეიძლება? — ძლივს გასაგონი ხმით ამბობს გოგუცა.

— ვინ გნებავთ? — ეკითხება შავთმიანი.

— მდივანი მინდა, შეილო!

— მდივანს ტყუილა დაელოდებით, ვერ მიგიღებთ, უცხოელი სტუმრები ჰყავს.

— აბა, რა მეშველება?

ქალიშვილებმა ერთმანეთს გადახედეს.

— რა საკითხზე მობრძანდით? — ჰკითხა შავთმიანმა.

— ბინა წამართვეს, შეილო!

— ბინის საკითხზე თედოზოვიჩი მთხოვნელს საერთოდ არ იღებს, — იმედი გადაუწურა შავთმიანმა.

— იმე, რას ჰქვია არ იღებს? აბა, ტყუილ-მართალი ვინ უნდა გააარჩიოს?!

— ბინა როგორ წაგართვეს? — დაინტერესდა ქერათმიანი.

გოგუცამ მოყოლა დაიწყო.

ტელეფონმა დაიწვია. შეთმობანმა წერმილი აიღო.

...ვერც იმ დღეს და ვერც მომდევნო დღეებში ვერ მოახერხა გოგუცამ მდივანთან შესვლა. მერე ის იყო, თინამ ურჩია, დილით დაუდარაჯდი, მანქანიდან როგორც კი გადმოვა, ფეხებში ჩაუვარდი, ხალხის ყურადღება მიიქციე, ავტორიტეტი არ შეშლახოსო, უეჭველად მოგზადებს, ოღონდ წინასწარ კარგად დაიმახსოვრე, სხვაში არ შეგშალოსო. როგორ შეეშლება, ერთი კვირაა გაფაციბებით უთვალთვალეებს და აკვირდება, უკვე მოზარმულსაც იცნობს.

რაიკომის მდივანი ორმოცდაათ წელიწადს მიტანებული ტანსრული კაცი იყო. მიხვრა-მოხვრა და სიარული ნელი, დარბაისლური სწევოდა. რაიკომში მისვლისას კი რატომღაც სრულიად შეიცვლებოდა ხოლმე. მანქანიდან ის მკვირცხლად გადმოვიდოდა და კიბის საფეხურებსაც სწრაფად აივლიდა, თვალს ვერ შეასწრებდით. გოგუცას პირველ ცდაზე ხელი მოეცარა. კი მიუსწრო მანქანიდან რომ გადმოვიდოდა, მაგრამ რაღაც ეშმაკად პირში ენა გაუქვავდა, გაუგებრად ამოაბლოყინა ორიოდუ სიტყვა გვიანგვიან. მეორე დღეს იმარჯვა, კიბის ქვედა საფეხურთან დადგა და მდივანი როგორც კი მიუახლოვდა, დაიჩოქა და ხელები მაღლა აღაპყრო:

- შეილო რევაზ, მიშველე, მზაგრავენ! რევაზი დაიხარა, მზარზე ხელი მოკიდა და წამოაყენა:

- დედო, მუხლები ხომ არ გიტკინათ?

- მუხლებს რაღას ვჩივი, შეილო, ბინა წამართვეს!

- კო, კაი, კაი! - შეაწყვეტინა მან, - ამობრძანდით ნელა-ნელა, ჩემს მდივანს გაეფრთხილებ, ურიგოდ შემოხვალ და იქ მომიყვები ვვლაფერს.

გოგუცას ეგონა მისვლისთანავე გამოიძახებო, კაბაზე ხელი ჩამოისვა, ჩამოუწკული თმაც შეისწორა და დაიმედებულმა მისაღებს მიაშურა. შეთმობან ქალიშვილთან ახლოს დაჯდა და თვა-

ლებში შეაკვერდა. მდივნი სიგნალზე რამდენჯერაც წამოდგებოდა, იმდენჯერ ეგონა ჩემს დასაძახებლად იხმოპსო.

შესვენებას ათიოდე წუთილა აკლდა, მდივანმა გოგუცა რომ მიიღო. რევაზი ახლა სულ სხვაგვარი წარმოუდგა: უხეში, მკაცრი, ავეია... დედაბერი ცელქი ბაღლივით დატუქსა. უცხო ქვეყნის კორესპონდენტს ჩემს წინ დაჩოქილი რომ ენახე და სურათი გადაეღო, საქვეწოდ თავი მოგვეჭრებოდა, ჩვენი ხალხის თავისუფალ და ბედნიერ ცხოვრებას წარუხოცელი ჩირქი მოეცებოდაო. საბრალო მოხუცს კრინტი არ დააქვრევინა, განცხადება გამორთვა, ზედ რაღაც წაუწერა და უთხრა: სამიოდე დღეში რაი-ალმასკომს მიაკითხე და პასუხს იქ მიიღებო.

რაიალმასკომის თავმჯდომარის პირადი მდივანი მეტად გულისხმიერი და კეთილშობილი ქალი აღმოჩნდა. გოგუცას გაღიმებული შეხვდა, დაბრძანდითო, სკამში შესთავაზა, მერე ყურადღებით მოუსმინა, საჩივრების დავთარში მისი განცხადების შესვლის თარიღი მონახა. გამოირკვა, რომ ალმასკომის თავმჯდომარემ გოგუცას განცხადება საბინაო სამმართველოს უფროსს გადაუგზავნა რეაგირებისათვის. პირადმა მდივანმა გოგუცა უფროსის კაბინეტთან მიიყვანა, თანაც მოუბოდიშა, შემოგვებოდი და ორიოდე სიტყვას წავაშველებდი, მაგრამ უცმური კაცია და მაგისას რას გაიგებს, შეიძლება თანადგომით საქმე უფრო დაგმობიშო.

სამმართველოს უფროსი, მართლაც, უცმური და კემუხტი აღმოჩნდა. გარეგნულად უშნო და ულაზათო ჩანდა. ჩაგვერა და დაგვეჯული იყო, სკამზე რომ იჯდა, იატაკამდე ფეხებს ვერ აწეწენდა და დროდადრო ხან ერთ კიდურს გააქანებდა, ხან-მეორეს. გოგუცამ კარი რომ შეუღო. ოთახში ბოლთას

სცემდა. ვინაობა ჰკითხა. პასუხი რომ მიიღო, შავიდასთან მიიხზო, დაჯდა, საქალაქე გადმოიღო, განცხადება მონახა და ვითომ პირველად კითხულობსო, დაკვირვებით ჩააქერდა, მერე ხელში შეატრიალ-შემოატრიალა და უცებ ჩაიტინა:

— ამასაც მოვესწარი, განცხადებას მიცვალებული აწერს ხელს!

— ვინ არის მიცვალებული, ბატონო?

— გოგუცა კი-პა-რო-იძე. — „უფროსმა“ დამარცვლით წაიკითხა ხელმოწერა.

გოგუცა გაფითრდა.

— ესე იგი, მე მიცვალებული ვარ და თქვენთან მოსვლა შევძელი, — ამოთქვა მან ნაძალადევი ღმილით და იქვე სკამს ხელი წაატანა, უნებართვოდ დაჯდომა ერიდებოდა, არადა ფეხზე დგომაც აღარ შეეძლო.

— შენ არა ხარ მიცვალებული, მიცვალებულია გოგუცა, რომელიც თორმეტ თებერვალს მოკვდა და ახლა კუკიის სასაფლაოზე წევს.

— გოგუცა მე ვარ. კუკიის სასაფლაოზე რომ წევს, ის ჩემი დაა. მას თოვრქვა, — მიუგო მან და ცხვირსახოცი ამოიღო, თვალზე მომდგარი ცრემლები შეიმშრალა.

— თოვრქვა ხარ, გოგუცა კი მოკვდა. შენ სოფლად ცხოვრობ, დასთან სტუმრად იყავი. ახლა კი გინდა, მისი ყოფილი ბინა ხელში ჩაიგდო, მაგრამ არ გამოგივა, იცოდეს! იმ ბინას უკვე კანონიერი პატრონი ჰყავს.

გოგუცამ სკამი მიიჩოჩა და ზედ წელ-მოწვეტილივით დაეშვა.

— რატომ კადრულობთ, ბატონო ასეთ უგვანობას?!

— უგვანობას და სიცრუეს შენ კადრულობ! — გაბრაზდა „უფროსი“, — ამ ხნის ქალი აყერყეტებულხარ და ხან რაიკომს აწუხებ, ხან აღმასკომს, ხან ვის და ხან ვის, შენთვის გვცალია ჩვენ, ათასი საქმე გვაქვს.

კარი გაიღო, ახალგაზრდა, ლამაზი ქალი გამოჩნდა.

— მობრძანდით, ლია! — შესცინა „უფროსმა“ და შეეგება. გოგუცა წამოდგა, ქალს მიუახლოვდა და გულამოწყნით ჰკითხა:

— დედაშვილობამ, თქვენ მაინც მითხარით, მე ცოცხალი ვარ, თუ მკვდარი? ქალმა მხრები აიჩეჩა და „უფროსს“ გაკვირვებით გადახედა.

— აი ასეთ ხალხთან მიხდება მუშაობა, არ გეცოდები, ლია? — გაუცინა „უფროსმა“.

— ზომ ვარ ცოცხალი? — არ ეშვებოდა გოგუცა ქალს.

— როგორ გეკადრებათ, დედედა, ცოცხალი ბრძანდებით და ღმერთმა კიდევ დიდხანს გატოცხლოთ!

— რა ვიცი, ეს კაცი მარწმუნებს, მკვდარი ხარ. კუკიაზე წევხარო!

— აი დემაგოგი! — ხელი გაბრაზებით აიქნია უფროსმა, მერე ხმას დაუდაბლა: — ქალბატონო, წაბრძანდით, მე თქვენთან საუბარი დავამთავრე!

— არ წავალ, ვიჯდები აგერ, სანამ ბინას არ დამიბრუნებთ!

— ხელს ნუ მიშლი მუშაობაში, თორემ მილიციას დავურეკავ! — დაემუქრა „უფროსი“ და ვითომ ვხუმრობო, ქალს ივალი ჩაუკრა.

გოგუცა გაფურცდა.

— აჰა, ვურეკავ მილიციას! — შესძახა მან, ყურმილი აიღო და ნომრის აკრეფას შეუდგა.

— ურეკავ? — ისე იკითხა გოგუცამ, თითქოს ემინა და ახლად გამოერეკაო.

— ჰო, წაბრძანდით, თორემ დავურეკავ!

— კაი, წავალ ცეკაში, თუ მივაგენი, — ჩაიპუტუნა მან, წამოდგა და კარის მოპირდაპირე მხარეს წალასლასდა. ქალმა ხელი მოჰკიდა:

— აქეთ დეიდა!

— ჩემს ბინას ასეთი ფანჯრები ჰქონდა. წამართვეს!

— აქეთ წამობრძანდით, კარი აქეთა!

— ხო, შვილო!

ქალმა ღერუფანდის მიაცილა და მერე „უფროსის“ კაბინეტში სიცილ-კისკისით შებრუნდა.

კონდუქტორმა ტრამვაი სტუდქალაქთან გააჩერა და მილიციელთან მივიდა:

— დედაბური ამეკიდა, მთელ დღეს მიმეგებ-მომეყვება, ვაგონიდან არ ჩადის, მგონი ჭკუაზე არცაა, იქნებ დამეხმაროთ!

— სად ვცხოვრობო?

— ვერ იხსენებს. ერთი რამ დაუფინია, ვაგონში ვინც ამოვა, ყველას ეკითხება: შემომხედეთ, მე ხომ ცოცხალი ვარო?!

— გვარიც არ აგონდება?

— არა. სახელს იხსენებს მხოლოდ, თუმცა ისიც ეშლება: ხან ამბობს გოგუცა ვარო, ხან — თეოო თუ თეაო...

მილიციელმა როგორც კი ვაგონში ფეხი შედგა, გოგუცამ თვალები დაქანა და შემკრთალი ხმით შეჰყვირა:

— იმ უსინდისომ დაგირეკათ, ხომ?!

მილიციელმა გაუღიმა:

— წამობრძანდით, დიდუდა, ბინაში მივიყვანთ!

— ბინა წამართვეს!

— ახლა ვისთან იმყოფები?

— ვისთან? — ჩაფიქრდა გოგუცა.

— ხომ, ვის ბინაში ცხოვრობ ახლა?

— წამართვეს ბინა, აღარა მაქვს.

— წამობრძანდით, ბინას მე დავიბრუნებო.

— დამიბრუნებთ, — დიმილივით რადაც გაუკრთა სახეზე გოგუცას, — წამოვალ, აბა!

სალამოს ცხრის ნახევარია, ცისფერი ეკრანიდან დიქტორი აცხადებს: ტელევიზიაში მოიყვანეს მოხუცი ქალი, რომელიც ავადაა და თავის ვინაობას ვერ იხსენებს. კარგად დააკვირდით და თუ ვინმეს გეცნოთ, გთხოვთ დაგვირეკოთ, ან მობრძანდეთ ტელევიზიაში პირველ სართულზე მორიგესთან. ჩვენი ტელეფონია...

— რეზო, შეხედე ამ საცოდავ მოხუცს, თავისი ბინისთვის ვეღარ მიუგნია. როგორ დაბნეულად იყურება! ახალგაზრდობაში რა კობტა და ხიბლიანი ქალი იქნებოდა, ახლა კი... ვაი, რა მწელი ყოფილა სიბერე!

— მოიცა, ამ ტიპს მგონი ვიცნობ. ხო, ის არის, ის... სამიოდე დღის წინათ დაჩოქილი და ხელუბაყრობილი შემეგება რაიკომის წინ. მაშინვე მივხედი, მავის საქმე რიგზე რომ ვერ იყო, — იღიმება რევაზი და საბრალო გოგუცას სახე ისევ სწრაფად და სამუდამოდ ქრება მისი ხსოვნიდან, როგორც ეკრანზე.

მირიან მირნელი

* * *

მეზობლად გაჩნდა ხანძარი,
ხანძრისგან ღარჩა ნაცარი,
ქუჩაში ბანცალ-ბანცალით
მიეხეტება კვამლი და
ცრემლი მოწვეთავს კალმიდან —
ვაითუ იქცეს ღვარცოფად?..

* * * * *

ეს ერთხელ მაინც დამცლოდა:
მეხილა ცხადად ფერი მზის,
ფერფლით აფრენა ფენიქსის!

* * *

სარეველა თუმცა ბევრი კვაფე, —
ეს სოფელი ფუტურო და ღრუა:
წყალდიდობის ნამუსრევე სწრაფად
გაჩნდა მდილი, გაჩნდა ჭიალუა.

მზოხავები შეესია ფერდობს,
რიყეს ფარავს მათი ჯგრო და ფარა,
ხომ ვამბობდი,
სულ ვამბობდი, ღმერთო,
წარღენა გეიხსნის,
წყალდიდობა —
არა!

* * *

ღიაა,
სულ ღიაა,
პირღიაა,
მშვიერი ბარტყივით,

მაგრამ არც წვიმაში აწვიმს
ჩიტის ბუდეს —
ცა ახურავს ქუდაად.

* * *

ფოთლები რომ გასცვივდება ტყეს —
მზეც მაშინ გაურბის:
არავის უყვარს
ღარიბ-ღატაკთა
შიშველ-ტიტველი ქვეყანა.

* * *

ბედს ვეურჩები,
ანუ ვერჩოლები
გაჩენის დღიდან.

იმ დღიდან
ეუმტრევეთ და ეუმსხვრევეთ
ერთმანეთს რქებს,
არ გკასხუნან
რომელნი თავზე. —

და, აი, ახლაც
იმ რქების ჯახა-ჯუხს
გააქვს ლაწა-ლუწი ყურებში —
ვერ ვათხოვე გულისფერი
მაფშალიის სტვენას.

პარკიის წყარო...

ერთხელ მეც მიგემნია
უკვდავების წყარო,
აბესალომივით...

ისიც —
იმ სიმაღლეზე
ზღვის დონიდან...

ზესკნელის დონეზე...
ღმერთების დონეზე...
ჩემი ამაყი საქართველოს დონეზე!



სტაჟანე მსარბრკელი

სანაპიროზე ტიროდა მარტი

სანაპიროზე ტიროდა მარტი
გლოვობდა სულელებს, ასვეტილს ცაში,
და დასისხლული, ვით ქრისტეს კვართი,
ეგლო ღიმილი დახურეტილ ბავშვის.

სანაპიროზე ტიროდა ია
და ჯიუტობდა ქვათა გამრღვევი,

ვარდისფერობდა ჭრილობა ღია
და ფეთქდებოდა რისხვის ნაღმები.

სანაპიროზე ტიროდა მტკვარი
და ენთო კვარი — მთვარის ნათელი,
სანაპიროზე გმინავდა ქარი,
თუ დასტიროდა მამულს ქართველი.

ტარენტი ბრანელის მონოლოგი

დღე შემოდგომის შფოთავს და გოდებს,
ქსოვს ნისლის ბადეს გაუთავებელს
და ქარისაგან გაბნეულ ფოთლებს
წვიმის ტერფები აუთოვებენ.

დამაქვს თვალები, ცას მიჰფრობილი,
იმ გზას მესამეს მივაგნო ეგებ
და დაუნდობელ ბედს მინდობილი
მიუწვდომლობის სიერცეებს ვეძებ.

ტიალმა წლებმა აღარ დამინდეს
და დრო მზაკვარი ჩემთვის გამოდგა,
გულიდან სისხლი უნდა დამდინდეს,
რომ ერთი ლექსი მაინც ამოეთქვა.

გზა უსასრულოდ ისევ ვგრძელებ
და ტკივილები მეგზურად მახლავს,
ისევ ბნელდება, ისევ თენდება
და უკვდავება ახლოა სადღაც.

სააღსარებო სონეტი

ისე მიმწუხრდა, ისე დადგა ჩემი
ზამთარი,
თუ მყავდა მტერი, სიყვარული ვერ
შევიქმელ მისი,
ვერც ჩაკვალ მასში ბოროტების
ლევითანი
და, ღმერთო ჩემო, არ გამზადო
განკითხვის ღირსი.

ყამთა სიმუხთლით დიდხანს ვიყავ
კათაკმეველი,
ტირანთა ნებით ღვთიურ რწმენის
ვაჭრე ლამპრები,
ჩემს სულში ენთო სხვა სანთელი,
სხვა საკმეველი,
ღმერთო, დღეს შენი მომამუჭე
კანდელაბრები.



ჰოი, უფალო, ჩემს ცოდო-ბრალს
 ნუღარ დაითული,
 მწამს, სათნოების გამოჩნდება როსმე
 საყრდენი,
 სადღაც შორეთში ხელთ უპყრიათ
 ისევე დაუთინი,
 სადღაც შორეთში ისევე გმობენ
 ცოდვებს საყდრები.

თუ უშენობა ბრძოლა არის უხმლო,
 უფარო,
 მექმენ ფარ-ხმალაღ და მეოხედ, ჰოი,
 უფალო!

ეკლესიაში გაღობს ქალწული

ეკლესიაში ტოლებთან ერთად
 ნაზმა ქალწულმა იწყო გალობა,
 თითქოს საყდარში მიიხმო ღმერთმა
 და საოცარი ხმა უწყალობა.

ჩუმი ნადეულის და მისტერიის
 მწველი განცდაა ხმაში ჩაწნული,

თითქოს დაკარგულ სატრფოს მისტირის,
 როდესაც მღერის ნაზი ქალწული.

მისი სიმღერა არ მომწეინდება,
 სულს მასთან ახლოს ელის ზეიმი,
 ჯოჯოხეთური ტანჯვა მცილდება
 და მოჩანს ჩემ წინ ელიზიუმი.



მანონ ბულისკერიძე

* * *

შენ — ასე მაღალს,
მიუწვდომელს, გულით ხანატრელს,
ზღვის და ცის ფერში
აქაფებულს, დაღერილს სიმღერად...
შენ — ასე დაღლილს,
დარდად ქცეულს, ტკბილს და საყვარელს,
დამაშვრალს ლექსით
და მოწყენილს მაინც (იმდენად,
რომ ბევრი ნატრობს
შემოგენთოს ერთი დიმილი)...
მე გეტყვი, გეტყვი,
უსათნოებს და ჯვარზე გაკრულს,
სიტყვას სრულყოფილს
და მიგნებულს დიდი ტკივილით...
შეგიქებ იმედს
მოცახცახებს და ამწვანებულს...
მე გეტყვი ისე,
რომ დაჩოქილს წამოგაყენებ,
ან სულაც ისე —
დაგაჩოქებ წელში გამართულს!
მტრის გასაგონად
კვლავ გიხსენებ ძვირფას სახელებს,
გულით დაგლოცავ,
გიღღერებლე მზეს, შენს ტკბილ ქართულს!
მე გეტყვი...

* * *

გვეგონოს! მე არც ისე კარგი ვარ...
ჩამჭრალ თვალებში ჩამდგარი სევდა
მაფორიაქებს, მაგრამ... არ მტკიავ!
შენ უჩემობა დაგატყდა ბედად!

რა კენა, არ მინდა ვიხეტიალო
ერუ თანაგრძნობის ვიწრო ბილიკზე!

კი, მართალია, არის კრიალა
ცა, ზაფხულია ახლა თბილისში,

მაგრამ გულში კი... უცნაურია,
გულში სხვაგვარი ჩაღვა ამინდი.
პატიებაა სულს რომ სწყურია,
ესოდენ წრფელი და... მიამიტი!

მისი მოსულიშვილი,
ანდრო ენუქიძე

მეხავეტა ექსპერიმენტული

(ორმოქმედებიანი პიესა)

მოქმედება:

ბუა

ნიკო

პაციენტები.

ლუკა

ბია

ელენე — ექთანი.

მანია — ფურნალისტი.

ნონა — პროფესორი, განყოფილების გამგე.

მოქმედების დრო: ღამე.

მოქმედების ადგილი: ფსიქიატრიული საავადმყოფო.

(ფსიქიატრიული საავადმყოფოს ექსპერიმენტული განყოფილების ფართო ოთახი. ავანსცენაზე დვას მაგიდა, სკამები და ორი სავარძელი. გვერდით კარადა და დიდი კაქტუსის ქოთანია. სიღრმეში მინის კედელია, რის მიღმაც საწოლები და ტუმბოები მოჩანს. მინის კედლის გვერდით შემოსასვლელი კარია, იქვეა გისოსებიანი ფანჯარაც. იატაკზე ხალიჩა აგია, ჭერზე ჭალი კიდია. ოთახს ორივე მხრივ პალატაში გასასვლელი დერეფნები უერთდება. მთელი პიესის განმავლობაში გარეთ წვიმს, ელავს, ქუხს და ქარი უბერავს. ჭერიდან წყალი წვეთავს, რისთვისაც ჭურიელი შეუდგამთ).

პირველი მოქმედება

1.

(სცენა ნათდება. გარეთ წვიმს. უბერავს ქარი.

გოა, ლუკა და ნიკო აკავებენ ჭალარაკაცს. ბუა ისწორებს სრულ შარვალსა და პიჯაკს. გაძალიანებულ კაცს ზეწრებით აკრავენ ინვალიდის სავარძელზე. ბუა მკლავს გაუშიშვლებს).

ბუა — შეთიღპიერიდინი! (ელენე ვენაში უკეთებს ნემსს. კარზე აკაკუნებენ) გაიყვანეთ პალატაში! (გათოკილს ვაავორებენ. ბუა გადაიცვამს თეთრ ხალატს, ელენეს) დღეს თქვენ მშვენივრად გამოიყურებით!

ელენე — (იგრძნო მუქარა) გამაღობთ, ბატონო ნოე!

ბუა — კეთილი! (ჯიბიდან გასაღებს ამოიღებს და შემოსასვლელ კარს გააღებს. შემოდის მთლად სველი მანია).

მანია — შეიძლება?

ბუა — მობრძანდით!

მანია — გამარჯობათ! თქვენ ბატონი ნოე ბრძანდებით?

ბუა — ნაწილობრივ, მთლად არა...

მანია — (ლიმლით) ბორხესს ჰკითხეს, თქვენ ბორხესი ხართო? ხანდახანო! — უბასუნხა.

ბუა — კარგია ხუმრობა მოცლილობისას...

მამი — მე მათა ჯორჯაძე ვარ, გაზეთ „ფასკუნჯიდან“ (ხელს გაუწედი) ამ სა-
ავადმყოფოს შესახებ წერილს ვაშაადებ...

ბუა — ძალიან სასიამოვნოა თქვენი
გაცნობა! (ხელს ჩამოართმევს).

მამი — ჩემთვისაც!

ბუა — რით შემიძლია გემსახურო?

მამი — ძალიან მინდა, სახელგან-
თქმული მეცამეტე ექსპერიმენტული გან-
ყოფილების მუშაობას გავეცნო!

ბუა — მე პირდაპირი კაცი ვარ და პი-
რდაპირვე გეტყვი, არ მინდა ჩემი გან-
ყოფილების შესახებ რაიმე დიწეროს! გა-
მოგიტყდებით, ძალიან ძლიერი მტრები
მყავს...

მამი — მაშ, ხეალისთვის რატომ დამი-
ბარეთ?

ბუა — აა, მართალია, მართალი... იც-
ით რა, ახლა სახლში წაბრძანდით, მე
ამალამ მნიშვნელოვან ექსპერიმენტს ვატა-
რებ და ხეალისთვის, თუ დრო მექნა, ვი-
საუბრობ.

მამი — ბატონო ნოე, მეც არაფერს
დაგიძლავთ... სამსახური ძლივს ვიშოვე,
მაგრამ სწორედ მაშინ მოინდომეს რეორ-
განიზაცია და უმუშევარი დავრჩი. ახლა
გამორჩნდა თავისუფალი სტატი „ფასკუ-
ნჯში“ და რედაქტორმა გამოსაცდელად აქ
გამომგზავნა, ცხელ-ცხელი მასალა მომი-
ტანეთ. ამ სტატიანზე დამოკიდებული ჩე-
მი ბედი.

ბუა — ვფიქრობ, სენსაციურს აქ ვე-
რაფერს ნახავთ... და თუ მაინც არ იშ-
ლით, ხეალ მობრძანდით და ვილაპარა-
კოთ.

მამი — ბატონო ნოე, თქვენისთანა
მეცნიერთან ვატარებული თითოეული წუ-
თი მილიონად მიღირს. თანაც საქმე იმა-
შია, რომ ხეალისთვის წერილი მზად უნ-
და მქონდეს.

ბუა — და თქვენ დღეს მოხვედით?

მამი — ყველა თქვენაირი თავაზიანი
ხომ არ იქნება! ნევროზებში სამი დღე
მაწვალეს, ხან ცნობა მიმატანინეს და ხან
მიმართეთ... ძალიან ვთხოვთ, დამტოვეთ,
წერილი ხეალ დილას რედაქტორის მაგი-
დაზე უნდა იყოს!

ბუა — რა იცით, რომ თავაზიანი ვარ?

მამი — ლეკენდები დადის ქალაქში...
არა, არა მგონია, ამ თავისზე წერილი გა-
რეთ გაავდით მანდილოსანი.

ბუა — ამლამინდელი ექსპერიმენტის
ჩატარებაში მხოლოდ ექთანი მენმარება,
სანიტრები გავუშეი. ასე რომ, მედპერსო-
ნალს ვერ ნახავთ... დამიჯერეთ, ხეალის-
თვის სჯობს.

მამი — ძალიან ვთხოვთ, ბატონო ნოე!

ბუა — ექსპერიმენტი დილაზე გას-
ტანს და მთელ ღამეს აქ ხომ არ ვაატა-
რებთ? (პაუზა).

მამი — რატომაც არა, ვიქნები.

ბუა — ბატონი არ ვყავს? არ მოგი-
კითხავენ?

მამი — სახლში დავრეკავ.

ბუა — ტელეფონი არ მუშაობს.

მამი — არა უშავს, რომც არ დავრე-
კო, საშიში არაფერია! დედა-სამოგზაუ-
როდ გავუშეი, მამა გამთენიისას მოდის
სახლში, და-მამა კი არ მყავს.

ბუა — თქვენი აქ ყოფნა მე ხელს შე-
მიშლის!

მამი — ჩუმაღ ვიქნები! ნუ დამლუ-
პავთ, ბატონო ნოე!

(ბუა სიგარეტს ამოიღებს, მათს შეს-
თავაზებს, უკიდებს ჯერ მათს და მერე
თვითონ. პაუზა).

მამი — ალბათ, დროა, მადლობა გა-
დაგიხადოთ.

ბუა — მე ჯრ არაფერი ვადამიწყვე-
ტია!

მამი — მე კი მხოლოდ სიგარეტისთვის
გისვლით მადლობას!

(პაუზა).

ბუა — ელენე, რამდენი წელია ერთად
ვმუშაობთ?

ელენე — ხუთი... თუ ექვსი, კარგად
აღარ მახსოვს.

ბუა — მერედა, გინახავთ ოდესმე ასე
მშვენიერი და ამავე დროს ასეთი თავხედი
ფურნალისტი?

ელენე — რა მოგახსენოთ...

მამი — მაშ, დავრჩე არა?!

ბუა — დარჩით, მაგრამ გაფრთხი-
ლებთ, ვაგვიტარებთ ჩვენი ექსპერიმენ-
ტის გაკება. თქვენ ხომ სამედიცინო განა-
თლება არ მივლიათ.



მამი — პოპულარულ ლიტერატურას ვიცნობ. ფროიდის ლექციებიც წამიკითხავს.

ბუბ — ე, ჩვენი მოხუცი ფროიდი... გამართა თავისი პროკრუსტეს სარეცელი და ვინც მოეხასიათება, იმას დაწვეს ზედ — ასე იტყვის ხოლმე ბატონი ნოე...

მამი — რომელი ნოე?

ბუბ — პო... ესე იგი, მე! სომ გითხარით, რომ ხანდახან ვარ ნოე... ოი, როგორ დასველებულხართ! გია, დაუთმე შენი გარდერობიდან ერთი ზელი სუფთა შარვალ-ხალათი.

მამი — (მინის კედლის მიღმა პალატა განათდება. გია ერთ ტუმბოსთან მიდის, რაღაცას გამოიღებს და გამოზრუნდება. იქ შეუქნა ჩაქება. გია მაიას დაკეცილ ტანსაცმელს მოუტანს) აი, მოიზომეთ.

მამი — (გაშლის საავადმყოფოს შარვალ-ხალათს) უხერხული!

ბუბ — აქ არაფერია უხერხული! (ერთ-ერთი კარისკენ მიუთითებს) აგერ აბაზანაში შებრძანდით და ჩაიცვით, სანამ ტანისამოსი გაგიშრებათ... ისე ჩვენს პაციენტსაც დაუმკვანებით და ავადმყოფებიც თავისიანად მიგიღებენ.

(მაია გადის მითითებულ კარში. ბუბ გასაღებით ჩაეკეტავს შემოსასვლელ კარს. ამასობაში გია მივა და კლიტის ქუპრუტანიდან იუურება აბაზანაში. ნიკოც იქ მიდის, ცდილობს ვია გასწიოს და თვითონ შეიხედოს).

ბუბ — გია! ნიკო! აბა, გამოდით აქეთ! ეს როგორ შეიძლება?! (გია და ნიკო კარს მოცილებიან) ელენე, დაკვირვებათა ეურნალში შეიტანე ამათი საქციელი! (ელენე მაგიდასთან ჯდება, გადამლის ეურნალს და წერს. აბაზანიდან გამოდის მაია. ნიკო შესტება და მის წინ ცეკვის ილეთით მუხლებზე დაეცემა).

ნიკო — შემაჯექი, შემაჯექი, პრაქტიკულად!

(მაიას შეეშინდება, ბუბ მაგიდასთან მიუყვანს, დასვამს).

ბუბ — ესენი ციხიდან მყავს გადმოყვანილი, მაგრამ ნუ გეშინიათ, ყველანი წყნარი ავადმყოფები არიან. (ნიკო ისევ ცეკვავს) აი, ნიკო, ყოფილი ბუღალტერია,

მაგრამ ძალიან უყვარს ცეკვა. გაფლანკვავზე მოხვდა ციხეში, სადაც ათასგვარი სიძაგლეს ჩადიან. პოდა, შიზოფრენიზი დააყადდა. საქმეზე მაგას ვერ გაგზავნი, თუ ზურგზე ვინმე არ შეისვა. მამაკაცი უფრო მძიმეა და მეც ელენეს შევსვამ ხოლმე. თქვენც ამიტომ შემოვთავაზებ შეჯდომა. ნიკო, გეყოფა! წადით შენ და ელენე და პალატაში ავადმყოფი ნახეთ. (ელენე ზურგზე შეაჯდება ნიკოს, გადის. ისმის ყვირილი). უკაცრავად, ახლავე მოვალ. (გადის ბუბ. კორიდორიდან მოისმის მისი ხმა) რა მოხდა, რატომ ყვირი, ნიკო? ელენე ჩამოვიდა? აბა, ჩქარა, შეაჯექი ისევ! ავადმყოფს დაუძინია. წამოდით. (გამოდის ბუბ და ისევ მაგიდასთან ჯდება. გამოდის ნიკო და ელენე).

2.

ბუბ — გთხოვთ, მაგიდასთან მობრძანდეთ ყველა. (მაგიდის გარშემო სხდებიან) ელენე, ისტორიები მოიტანეთ.

ქლწენი — ახლავე. (კარადის უჯრიდან მოაქვს საქაღალდეები).

ბუბ — დაკვირვებათა ეურნალიც აქვე გვაქვს. ძალიან კარგი, მაშ, დავიწყოთ. (მაია კალამსა და წიგნაკს ამოიღებს, ჩასაწერად ემზადება).

ნიკო — (წამოდგება, ეურნალს მიუტანს) მანდ არა პრაქტიკულად... არა... (ეურნალს გადაუშლის) აქ... აქ უნდა... ჩაწერო... პრაქტიკულად აქ. რატომ აქ არ წერ? აქ ჩაწერე პრაქტიკულად...

ბუბ — ასე მუშაობა გავიჭირდებათ, გოგონა.

მამი — (წიგნაკს შეინახავს) არა უშავს, ისე დავიმასსოვრებ.

ბუბ — ასე აჯობებს.

ნიკო — (გაბუტული) რორშარხის ლექები. ზანდერის წრეები. მიულერ-ლიერის ხაზები. კანდინსკი — კლერამბოს...

ბუბ — (მაიას) ჩაწერეთ რამე, ეწყინებ (მაია დაფიქრდება, მერე ეურნალში რაღაცას ჩაწერს).

ნიკო — (კითხულობს) პრაქტიკულად... თქვენთან ყოფნა საშიში მეგონა. მივხვდი, რომ ვცდებოდი... (გახარებული) კანდინსკი — კლერამბოს სინდრომი პრაქტიკულად... ზაჰე, ჯანე და ეი...

ბუა — ნიკო, დაჯექი შენს ადგილზე! (ნიკო თავის სკამზე დაჯდება) განავარძოთ! ამ პაციენტმა (ნიკოსკენ უთითებს) უკვე ისწავლა თერაპიულ საზოგადოებაში ცხოვრება... აქ ყველანი მეგობრები ვართ და ერთმანეთს არაფერს ვუმაღავთ. დაუფარავად გადმოალაგე შენი პრობლემები თერაპიული საზოგადოების წინაშე და მასთან ერთად იმსჯელე კიდევ — სწორედ ამით განთავისუფლდები მათგან, საკუთარ თავს დაეხმარები. შენ უნდა იყო შენი თავის მკურნალი. მეგობარსაც კი უნდა უმკურნალო: თუ რაიმე მნიშვნელოვანი თქვა, მყისვე უნდა ჩაწერო დაკვირვებათა ჟურნალში, ყველამ რომ გაიგოს და ნურავინ იფიქრებს, რომ ეს დაბეზღება... მოკლედ, ჩვენი განყოფილება უნდა იყოს გარესამყაროს პატარა მოდელი. სხეანაირად იქ დაბრუნება ვაგვივირდება. მამ, დაიწყეთ. (სიჩუმეა). აბა, ვინ დაიწყებს? (სიჩუმეა). აბა, ვინ, შენ დაიწყე!

ბიბ — ჩემი სურათი რატომ წამართვეს? რატომ წამართვეს ჩემი მთიას სურათი? (ბუა მოკლად მისცემს. ვინა შექამს და იწყებს) დავიბადე ქალაქ თბილისში 1960 წელს, დაეამთავრე 47-ე საშუალო სკოლა, მერე კი თეატრალური ინსტიტუტის სამსახიობო ფაკულტეტი. ვმუშაობდი სახელმწიფო თეატრში და ვასრულებდი ჯერ უმნიშვნელო, მერე კი მთავარ როლებსაც. ცოლად... ცოლად მოვიყვანე აგრეთვე მსახიობი, იმასაც მთავარი და (მთიას მიმართავს) რაღაცით თითქოს თქვენ ჩამოგვადათ.

ბუა — დაკვირვებათა ჟურნალში მოიქმნე ჩანაწერები ვიას შესახებ.

ქლენე — ახლავე, პროფესორო.

ბუა — აქ მომეცი! (ისტორიას ფურცლავს) მეუღლე რატომ მოკალი?

ბიბ — იმიტომ, რომ კაკიასთან მლატობდა!

ბუა — კაკია ვინ იყო?

ბიბ — კაკია მაგარი ვინმე იყო. ხელში ეჭირა მთელი უბანი. ხუთი კაცი ჰყავდა გასაღებულები. მე ძალიან მეშინია მისი! შეიძლება, აქაც კი იყოს!

ბუა — უნდა დაგამშვიდოთ, ჩემო კარგო, აქ კაკიას ადგილი არაა. ვიქიას ადგილი რატომ შეადგინე?

ბიბ — სამავიერო ვადაუხადე! ნეტავ, სახეზე მინც ვიცნობდე. სანამ ცოლს მოვკლავდი, მანამდე დიპირეს... ჩემი მთავარი არ მომეკლა, არც ვიკაიფებდი, არც ციხეში მოვხვდებოდი, ბედნიერი ვიქნებოდი, ბედნიერი. (აქვითინდება). ჩემი მთავარი სურათი რატომ წამართვეს, რატომ?!

ბუა — ელენე, აბა, ეს ადგილი გავვაცანი. (ჟურნალს მისცემს).

ქლენე — ორი დღის წინ ვიამ აბაზანაში კაკიას ლანდი ნახა. გარეთ გამოვარდა დედიშობილა, ძირს დაეცა, იკრუნხებოდა და, თან ავინებდა კაკიას, თქვენც, გავინებდათ, პროფესორო! თხოულობდა შეუღლის ჩამორთმეულ სურათს და წყველიდა თავის ბელს. გუმინ, როცა კარტს თამაშობდნენ, აიტხა, აქ არის კაკიო. ვერ გადაარწმუნეს.

ბუა — საკმარისია. აბა, ვის გაქვთ სურვილი, ვიას შესახებ დაიწყეთ ბუბა? (პაუზა).

ბიბ — კი მაგრამ, თუ კაკია თვალთ არ გინახავთ, როგორღა გელანდებათ?

ბიბ — სახეს იცვლის. ხან ვის ჰგავს და ხანაც ვის, ჩემი მოკვლა უნდა. მოვიდეს! მოვიდეს! დამასვენოს!.. ნუ მტანჯავს, მოვიდეს მეთქი!

ქლენე — კაკია აქ არ არის! ეს მხოლოდ შენი მოჩვენებაა. აღარ იფიქრო კაკიაზე!

ნიკო — მოეფი პრაქტიკულად. ხანადერის ილუზია. თვითონ რომელიც ადამიანი პრაქტიკულად... თვითონ რომელიც პრაქტიკულად... მოეფი კაკიას.

ქლენე — ის კაცის მკვლელი აქ რომ იყოს, ერთი წუთით არ გაეჩერებოდი!

ბუა — (წამოდგება) ბოდიშს მოგიხდით, ერთი წუთით უნდა დაგტოვოთ (გადის. ისმის ღმუილი).

ბიბ — (გახარებული) ნოე ღმუის, ნოე!

ბიბ — რა აღმუცლებს?

ბიბ — ის კი არა, ნამდვილი ნოეა, ჩვენი პროფესორო!

ბიბ — როგორ თუ ნამდვილი? მოხდა რამე?



ლუკა — ის ჩემო მშვენიერო, რომ ნა-მდვილი პროფესორი ამჟამად ღმუის, რადგან გივის სავარძელშია დაფიქსირებული.

მამი — ვერ გამოვიგა...

ელენე — მამა, დამშვიდდით. ეს მხოლოდ და მხოლოდ ბოდიერი იდეაა.

მამი — ოი, შე ბოზო! ჩვენი რეციდივისტიკი შენი ექიმების კოლექციას უნდა ვიამბატო?

ნიკო — დაკვირვებათა ჟურნალში ეს პრაქტიკულად... პრაქტიკულად ჩაწერილი (ჟურნალს მისწვდება).

მამი — (შემოვიდა) ნიკო, საჭირო არაა! (ნიკო ჟურნალს ხელს გაუშვებს). მამა, ხომ არ შეშინდით? (მაგიდასთან ჯდება. ღიმილს იკავებს). მიდი, ვია! მიდი, ჩემო კარგო და გამოავტრე შენი პროფესორი! (გია გაიძურწება) ეს ტიპური ისტერიოდის ციკლური ბოდეა!

(გია მოავტრებს სავარძელს. გათოკილი ღმუის. ბუა მიდის მასთან. მაჯას უსინჯავს).

მამი — პულის მომატებულა! ალგუნების დაწვების პერიოდი. (თვალის გუგებს აუწევს, ჩახედავს) ოო, რთული მდგომარეობა! (გათოკილი უფრო მოუმატებს ღმუის). ელენე, ჩვენ რა შევქმსაქუნეთ? ელენე — მეთილპიურიდინი.

მამი — (მამას) მეთილპიურიდინი სინთეტიკური ნარკოტიკია. პერიონთან შედარებით ორჯერ ძლიერია და ამანაც აღარ გაჭრა, თუმცა, შესაძლოა ორგანიზმმა იმუნიტეტი გამოიშუშავა. მორფინი ხომ არ გვეცადა? ან რელანიუმი? ოო, მამა, ერთი მოზრძანდით და ნახეთ!

მამი — (უახლოვდება) საშინლად აელუებს თვალებს!

მამი — ეს ყოფილი რეციდივისტია, ქურდი. პარანოიის დიანოზი ჰქონდა დასმული, მაგრამ ამჟამად მხოლოდ პირუტყვის დონეზეა დარჩენილი. ასევე თუ არა, სადმე დაიბალება, ტანსაცმელს გაიხდის და ადამის კოსტუმში გამოგვცხადება. მერე მისდგება და ყველაფერს ამტყრევს. აი, ეს სკამი შემოგვრჩა მაგისი დაღწილი. (ელენეს სკამზე უთითებს). ფრთხილად, ელენე არ გადავარდე! (შეშფოთებული ელენე შვირხევა და კვილით გადავარდე-

ბა. გია გადაიხარხარებს. ნიკო და ლუკა წამოაყენებენ) ხომ არაფერი იტყენ? ელენე — ფეხი! (იხუტს). არაა მამა, გამიელის!

მამი — (მამას) ხოლო ასე რომ დააფიქსირებ, ამტკიცებს, რომ თვითონაა ნოე! აბა, მოუსმინეთ! (პირიდან ჩვარს ამოაცდის) ელენე, რელანიუმი მოაშაღე. (ელენე კოჭლობით მიდის კარადასთან).

ნიკო — ეს რა მიქენით, შიზოიდებო! ოხ, თქვენი დედა და სულ ყველაფერი! შენ ცემით ამოგხდი სულს! შენ გლუკოზას ავიწვევ და საბოლოოდ გაგადებოლებ! შენ კი, ბუა ხარ თუ ვილაღ ოხერი, ვიცი, სიმულიანტობ, პარანოიკობას იგონებ და საიდანაც მოთრეულხარ, თუ ისევე იქ არ გიკრა თავი, კაცი არ ვიყო! ანდა შენც ცემით მოგკლავ! ვის გაუბედე მეთილპიურიდინის გაკეთება, ვის! მოიცა, კიდევ დამიწყებთ ხევენას, გვიშველე, ბატონო ნოე! ნოე არ ვიყო, თუ გიშველოთ! თქვენი კრეტინი დედა ვატირე, ამ სიმულიანტმა როგორ ავიულოიათ?! ამიშვითი ამხსენით! ამხსენით, ჩქარა! გამიშვით, თორემ დაგხოცავთ ყველას!

(ქუქა-ქუხილი. იელეებს. წამიერად გაკამკამდება სცენა).

მამი — (პირში ჩვარს ჩაჩრის). მამა, თუ კიდევ ეჭვი გეპარებათ, ახლავე აეხსენი!

მამი — (შიშით) არა, ბატონო ნოე, რა საჭიროა?!

მამი — რელანიუმი! (ელენე გათოკილს ნემსს გაუკეთებს). გაიყვანე, გია! (გია სავარძელს გაავტრებს).

3

(პაუზა. ისმის მონოტონური წვიმის ხმა).

მამი — (სევდიანად) ასეა, ჩემო კარგო, ყველაფრისათვის მზად უნდა იყო. აი, ახლა, ამ წუთში უნდა შემეძლოს იმის დამტკიცებაც კი, რომ შე ნაპოლეონი არა ვარ... თუ ეს ვერ შევძელი, ფსიქიატრიას თავს დავანებებ.

მამი — ასეთი რეციდივები ხშირია, არა?

მამი — რას იზამთ, ასეთია ამ წყველი დარგის სპეციფიკა. თუ არ გიყვარს, თუ

უგულოდ აკეთებ საქმეს, შურს იძიებს და ისე ჩავაფლავებს, სულ თავბუდს გაწვევ-
ლინებს.

(გია შემოვა, პალატაში გავა, პიეამოს
გამოიცივლის და ისევ შემოდის).

ბია — (წინ და უკან დადის ნერვიუ-
ლად). კაკია! კაკია შეიძლება აქაც იყოს!
არ მინდა, არაა! გესმით? გესმით თუ
არა?!

ბუა — აბა, ყველანი მიდით ვიასთან,
დაწყნარეთ. გიყვარდეთ მოყვასი თქვენი!
ლუკა, შენ კი აქ მოდი! (ვიასთან მიდიან
დანარჩენები, ცდილობენ მის დაწყნარე-
ბას. ლუკა მაგიდასთან ჯდება). აბა, ახლა
შენ დაიწყე! (მაიას) თითქმის უკვე განი-
კურნა, იშვიათად ემართება ეპილეფსიის
შეტევები. მალე შინ გავეშვებით.

ლუკა — რაღაც ხასიათზე არ ვარ, თუ
შეიძლება მერე მოვეყვები.

ბუა — ჯერ ერთი, ხასიათზე კი არა,
გუნებაზე არ ხარ და, მეორეც, მე არა-
ფერს ვაძალებ, ჩემო კეთილო. მაგრამ აი,
ამ კოსტა გოგოს ვასაცნობად იქნებ გეთ-
ქვა ორიოდე სიტყვა. (მისცემს შოკო-
ლადს).

ლუკა — (შეკამს) დავიბადე 1956
წელს, მშვილდოსნის ზოდიაქოში. დავამ-
თარე პირველი საშუალო სკოლა და უნი-
ვერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტი...

ბუა — სიამაყით უნდა ვაცნობოთ,
მაია, რომ ჩვენი ლუკა მწერალია. მისი
მოთხრობები სხვა და სხვა ჟურნალ-გაზე-
თებშია დასტამებული. წიგნიც აქვს გამოცე-
მული. როგორ ჰქვია?

ლუკა — „მთვარე იდგა მზესავით“.

ბია — რა გვარი ბრძანდებით?

ბუა — ჩომახაშვილია.

ბია — აა, მსმენია თქვენზე. ის მო-
თხრობაც წამიკითხავს, კაცს რომ ხელებს
დააქრიან...

ლუკა — სრული კრეტინიზმია! ილიო-
ტობაა და სხვა არაფერი! სიტყვა რა არის,
სიტყვასაც კი აღარ დავეწერ!

ბუა — დაწყნარდი, ლუკა! არავინ გა-
ძალებს წერას! (სივარტს მისცემს) აბა,
გამომართვი და წადი, გია დაამშვიდე!

(ლუკა სივარტს მოუკიდებს, მიდის და-
ნარჩენებთან, რომლებიც ისევ ვიას დაწყ-
ნარებას ცდილობენ).

ბია — რატომ განერვიულდა?

ბუა — მაგას კაცი შემოყავდა... მანქა-
ნით. სასჯელი ფაქტიურად... მისი...
მაგრამ კლასიკური ეპილეფსია განუვითა-
რდა ამ ნიადაგზე. (ჟურნალს გადაშლის).
მწერალი კი არა, კაცის მკვლეელი ვარო,
თურმე ასე ყვიროდა გუშინ, სანამ შეტევა
დამართებოდა. (ჟურნალს ფურცლავს) ის
ამბავი მოსვენებას უკარგავს. აი, აქაც წე-
რია, სიტყვას არ დავეწერ, ამის უფლება
მკვლელს არა აქვსო. (ჟურნალს დახურავს)
და ვინც მის აღრინდელ მოთხრობებს კო-
ნკრეტულად შეესება, იმის მიმართ აგრე-
სიული ხდება.

ბია — აბა, რატომ თქვით, მალე შინ
გავეშვებით?

ბუა — იძულებული ვართ, მოვა-
ტყუოთ. ისე შენი მტერი გავიდა აქედან,
როგორც ეკ გავა.

ბია — და თერაპიულ საზოგადოებაში
ცხოვრება არ შეეღობა?

ბუა — სასიკეთო არაფერი ეტყობა. ძა-
ლიან თავისებურია.

ბია — რა ეშველება?

ბუა — რა მოგასწვთ... თუ გახსოვთ,
ამასწინათ ამერიკელი ფსიქიატრები იყე-
ნენ ჩამოსული. მინდოდა მისთვის ლობო-
ტომია გაეკეთებინათ...

ბია — ლობოტომია რა არის?

ბუა — თავის ტვინის ცენტრების მოკ-
ვეთაა. ამას ჩვენში ვერავინ აკეთებს.
იმით კი ბრწყინვალე ჭირურგები ჰუდავით
ჩამოყვანილი ასპროცენტრანი შედეგებით.

ბია — და რატომ ვერ გაუკეთეთ?

ბუა — თქვენ რომ გაჩვენეთ, ასეთი
შეკრება ჩავატარეთ. ჩემთვისაც კი უზუნა-
ესია პაციენტთა გადაწყვეტილება. ხომ ავ-
იხსენით, ჩვენი თერაპიული საზოგადოება
ძალიან დემოკრატიულია. ვიმსჯელებთ. მა-
შინ ის რეციდივისტი ბუა უკეთ იყო, მო-
ნაწილეობდა. და წარმოვიდგენით? იმდენი
ქნა, უარი თქვენს ლუკასთვის ლობოტო-
მიის გაკეთებაზე! მე მხოლოდ ელენემ და-
მიჭირა მხარი. ხმათა უმრავლესობით კი
ბუას აზრი გავიდა.

ბია — საინტერესოა, როგორ დაასა-
ბუთა თავისი აზრი?

ბუა — ხომ გსმენიათ ქურდული ფარ-
გონი... (ვითომ მხაძავს) არა, ძმაო, განყო-

ფილებამი ერთი მწერალი გვყავს, ეპილეფსია კი არა, პარანოია, ისტერია, შიზოფრენია და სხვა ათასი ჯანდაბა ერთად რომ სჭირდეს, მაინც უნდა მოეუაროთო. თავის ქალის ახდა და ოპერაციის გაკეთება ბუნების „ზაკონების“ წინააღმდეგ წასვლაო. არადა, ბუნება, ხომ იცით, მაგარი ქურდია, ჯიგარი მისტი — იცის სად რა ქნას! ალბათ, ლუკა ასეთია საჭირო და ასეთად უნდა დარჩესო. და ამ სულელური აზრით ნიკო და გია მიიმხრო, ყველაზე დამჯერი პაციენტები... სხვათაშორის, ჟურნალში ჩაწერილია, რომ ჩვენს რეციდივისტს ლუკასთვის მოთხრობები მოუყოლებია, მერე უთქვამს, ჯიგარი ხარო.

ბაია — ამ ჟურნალში ვინ და ვინ აკეთებენ ჩანაწერებს?

ბაია — ბუას სიტყვა არ დაუწერია, ხომ იცით მაგათი ბრიყუული კანონები. არც ლუკა წერს. ძირითადად ელენე, ნიკო, გია და მე ვწერთ.

ბაია — თქვენც?

ბაია — მეც ხომ თერაპიული საზოგადოების ერთი რიგითი წევრი ვარ! (პაუზა).

ბაია — ეს ყველაფერი ქენ კიხის რომანს მიაგავს.

ბაია — ქენ კიხი? არ ვიცი...

ბაია — არც მილომ ფორმანის ფილმი გასსოვთ? ჯექ ნიკოლსონი მონაწილეობს...

ბაია — ფილმებისათვის სად მცალია!.. ისე კი ეს სისტემა ფროიდისა და იუნგის შრომებს ეფუძნება და ამგვარი რამ ნებისმიერ ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში შეიძლება ნახოთ.

4.

(ჭეკა-ქუხილი).

ბაია — კარგით, მოეშვი ვიას. ახლა, მეგობრებო, გადავდივართ ექსპერიმენტზე! ჩვენ ყველას გვაქვს ერთი დაუოკებელი სურვილი, აქედან გვინდა გასვლა! ამიტომ ყველანი შევედგეთ გასასვლელის ძებნას. ავირჩიოთ ის მხარეები, რა მიმართულებითაც აპირებთ ძებნას და გზას დავადგეთ. მანამდე ვაიმეორეთ ჩვენი დევიზი.

ყველანი — ერთი ყველასათვის, ყველა ერთისათვის!

ბაია — ახლა კი მიხედეთ ნიქმუნს! სტუმარს კიდევ აფუსხნი და მერე ორივე შემოგვიერთდებით. (ყველანი გადიან სხვა და სხვა მხარეს). ახლა კი, რაკი მარტონი დაურჩით... (ისმის ბრახუნი) ოხ, მგონი ჩვენი რეციდივისტი გადავარდა! (შეირბენს პალატაში, გამოაგორებს საეარძელს) აი, კობიც დატყუა! (ჯიბიდან მონეტას ამოიღებს, შუბლზე დაადებს) იყოს აქ, თვალწინ გვეყოლება. ხედავთ, ისევ აღევზნო!

ბაია — თავს როგორ იქნევს! (ნოე ღმუის). ღმუის კიდევაც!

ბაია — არა, ამისთვის ნემსის გაკეთება არ შეიძლება. იყოს ასე!

ბაია — ბატონო ნოე, ამისხენით თქვენი ექსპერიმენტის აზრი.

ბაია — ძალიან რთულია, არც კი ვიცი, საიდან დაიწყო. (პაუზა). ეს განუოფილება იმ დიდი ცხოვრების პატარა მოდელი უნდა იყოს. ჯერ ცხოვრება ავილოთ. იმედი ვაგინდებმა, რაღაც საქმეს დაიწყებ. არ ვამოდის. უიმედობა გეუფლება. ისევ თავიდან გინდებმა იმედი და თავიდან იწყება ეს ამბავი. მოკლედ, იმედისა და უიმედობის მონაცვლეობაა ადამიანის ცხოვრება. და ამ მოციმციმე მონაცვლეობას იქამდე მიჰყავს ბოლოს ადამიანი, რომ ცხოვრებას ენევეა და აღარ უნდა წასვლა, ანუ სიკვდილი... (გათათლილი ნოე სმამალა დაიღმუვლებს. ბუა გაჩუმდება).

ბაია — განაგრძეთ, მე ყურადღებით გისმენთ.

ბაია — უკაცრავად, აზრი გამიწყდა. რას ვამბობდი?

ბაია — იმედისა და უიმედობის მონაცვლეობაა ჩვენი ცხოვრებაო.

ბაია — დიას, დიას. ადამიანი სიბნელეში დარჩენილ, გზადაკარგულ კაცს ჰგავს. სადღაც სინათლე ჭიატობს — გამოჩნდება, გაქრება, გამოჩნდება, ისევ გაქრება. ის კი სულ მიდის და მიდის, უნდა მივიდეს იმ სინათლემდე. ამაშია მისი არსებობის აზრი. მეთანხმებით?

ბაია — ალბათ, ასეა.

ბაია — ყველა ავადმყოფი დარწმუნებულია, რომ შემლილი არაა და ვარუთ ვას-

5
 ანდრო ანუშიძე
 ზეპორიანი

ვლის დაუოკებელი სურვილი უნდებოდა, და აი, რაში მდგომარეობს ჩემი ექსპერიმენტი — აქ შექმნილია უამრავი ყალბი გასასვლელი. აქედან შესვალ, ივლი, ივლი და მეორე მხრიდან დაბრუნდები უკან. ლუკმი ჩახვალ, აღმა-დაღმა იხოხილებ, იპრომიოლებ და აგერ ჭერიდან თოკით ჩამოხვალ. უამრავი ასეთი ლაბირინთი უფლის კარშემო ამ განყოფილებას. პაციენტს იმედი აქვს აქედან გასვლის. პოულობს გასასვლელს. გასარებულია. მიდის, მიდის და ისევ უკან ბრუნდება. იმედი დაეკარგა. გული გაუტყდა. მაგრამ ისევ მოუნდება გასვლა, ისევ იწყებს ძებნას და თავიდან იწყება ყველაფერი. გასვლის ილუზია. სიბარული. უკან დაბრუნება. უიმედობა. წუხილი. აი, ამ გრძობების ექსპერიმენტულად გამოწვევა, მათი ხშირად გამეორება ავადმჯიფებში გამოიწვევს აქედან არ გასვლის სურვილს. აღარ ენდომებათ წასვლა, როგორც იქ, დიდ ცხოვრებაში ადამიანს არ უნდა სიყვდილი. და პაციენტი უფრო დამჯერი ხდება, უკეთესად ემორჩილება მეკურნალობის კურსს. (გათოკილი ისევ უმატებს ღმუხლს). სხვათაშორის, ასეთი მკურნალობის კურსი ჩვეულებრივი ადამიანისათვის ოჯახი, საბავშვო ბაღი, სკოლა, ინსტიტუტი, პოლიცია, ციხე და მთლიანად, სახელმწიფოა. აბა, როგორ მოგწონთ?

მან — გრანდიოზულია, ბატონო ნოე! ძალიან ჰუმანურ მიზნებს ისახავს თქვენი ექსპერიმენტი და ყოველმხრივ მივესალმები!

ბუბ — (სევდიანად) ეპ, ჩემო კარგო! ამის დასამტკიცებლად წლები დამპირდა. რკინის ქალამნები მეცვა და ინსტანციიდან ინსტანციაში დავდიოდი. ჯანდაცვის მინისტრი ძლივს დავითანხმე საკურო ხარჯების გაღებაზე. საკმარისია რაიმე ისე არ გამომივიდეს, იმ წამსვე აყაყანდებიან ავის მოსურნენი და იმდენს იზამენ, მეცამეტე ექსპერიმენტულს დამახურინებენ კიდევაც... აი, რატომ ვერიდები პრესას.

მან — მე მესმის თქვენი.

(შემოდის ნიკო, ზურგზე ელენე შემოჯდომია).

ბუბ — ოო, მობრძანდით, მობრძანდით მაგიდასთან.

ნიკო — (შეწუხებულია) ფროიდი. იონგი. კარკერი. შელდონი. ეი. ჟანე. პიეტე. ქაქაქა — ვერ ვიპოვეთ გასასვლელი, ბატონო ნოე! (სხდებიან მაგიდასთან).

ბუბ — სამწუხაროა, სამწუხარო!

ნიკო — წარმოდგენათა მიმდინარეობაში საკმაოდ ხშირია ეხოლალიისა და პერსპექტივის მოვლენები! ალქმის გემტატლობა დაზიანებულია. ობიექტივაცია დაჩლუნგებულია. ტლანქი-ირადირებული განწყობა. ილუზიისა და პალუცინაციის შინაარსის გაერცვლება ალქმის ერთი მოდელიდან მეორეში.

ბუბ — დამშვიდდი, დამშვიდდი, ნიკო! შენ ვერ იპოვე, სხვები იპოვიან. სამაგიეროდ ხომ ნამდვილად ეძებდი?

ნიკო — ზანდერის ილუზია... მიულერი-ლიერის...

ბუბ — კარგი, დაწყნარდი.

ლუბა — (შემოდის, მაგიდასთან ჯდება) თქვენ უკვე დაბრუნდით?

ნიკო — ვერაფერი პრაქტიკულად. უიმედოდ. მარტო. ვერა. ვერა.

ლუბა — ვერც მე ვნახე გასასვლელი. ვერ მიჩვენებ, ბოლომდე ვერ მიჩვენებია.

ბუბ — რა ვერ გიჩვენებია, აუხსენი ჩვენს სტუმარს.

ლუბა — რომ აქედან არის გასასვლელი და ის ღმერთთან მივკვივანს. ის გასასვლელი გადაგვარჩენს უღმერთობისგან.

ბუბ — შენ გინდა თქვა, რომ გარეთ თუ გახვალ, ღმერთს იპოვი?

მან — გარეთ ღმერთია?

ლუბა — ღმერთი ყველგანაა. ის აქაც შეიძლება იყოს. მე თუ ვიჩვენებ, რომ არის ეს გზა, მაშინ ვიპოვი. აუცილებლად ვიპოვი. თავიდან იმედი მქონდა, ძებნა რომ დაეწყებ. სად არ ვიარე, მაგრამ უშედეგოდ. მერე ეჭვი შემეპარა და უკან დავბრუნდი.



ბუა — ძნელია რწმენის გზით სიარუ-
ლი. საკმარისია სულ მცირე ეჭვი და მა-
შინვე გზა იკარგება. მაგრამ რას იხამ,
ეჭვი ადამიანისათვის ბუნებრივია. ურწ-
მუნოებიდან რწმენისაკენ, ეჭვიდან უეჭვო-
ბისაკენ — ეს შენი მძიმე გზაა. შენ კაცო-
ბრიობა უნდა გადაარჩინო, ღმერთთან მი-
სასვლელი უნდა უპოვო — აი, შენი მისიის
მთელი სიმძიმე.

(შემოდის თავჩაქინდრული გია).

ლუკა — აი, გიაც მოვიდაა.

ბაია — რა ქენი, გია?

ბია — რა უნდა მქენა? ვერაფერი. აქ
გასასვლელი არ არის, არაა მე დავიღალე!
ო, როგორ დავიღალე!

ბუა — კარგი, დაწყნარდი, ჩემო კა-
რგო.

ბია — იმედი აღარ მაქვს, სულს ვღა-
ფავ, სულს! უწყლოდ დარჩენილი თევზი-
ვით!

ელენე — დამშვიდდი, დამშვიდდი, გია.

ბია — რა დამამშვიდებს, მე დავიღალე!
გესმით? გესმით თუ არა?!

ბუა — გვესმის, ჩემო გია, შენ ოღონდ
დაწყნარდი!

ბია — მე და-ვი-ღა-ლე! თევზი ვარ
უწყლოდ, თევზი!

ბუა — ელენე, დაწყნარეთ გია, თო-
რემ შეკრებას ველარ განვაგრძობთ!

ელენე — რელანიუმი?

ბუა — ეგებ მორფინი სჯობდეს?
(პაუზა).

ლუკა — ტახეპამი გადაეყლაპოთ.

ბია — არაფერი, არაფერი არ მინდა!
(მაგიდასთან ჯდება). შემეშვით!
(პაუზა).

ბუა — მე მესმის თქვენი, ჩემო მეგობ-
რებო! ეძებთ გასასვლელი, იმედი გქონ-
დათ, რომ გახვიდოდით აქედან. მაგრამ
რაკი პირველი მარცხი იწვინიეთ, უიმედო-
ბა დაგუფულათ. (პაუზა). თქვენ დარწმუ-
ნებული ხართ, რომ ყველგან ეძებთ? მა-
გალითად, შენ გია?

ბია — კი, ყველგან.

ბუა — (ლუკას) შენ?

ლუკა — მეც ყველგან ვეძებე, საითაც
ძებნა შეიძლებოდა.

ბუა — (ნიკოს) შენ?

ნიკო — პრაქტიკულად, ყველგან...
პრაქტიკულად ვერა, ვერა.

ელენე — ხო, ყველგან ვიყავით.

ბუა — კარგი, ბატონო, მე მჯერა თქვე-
ნი. მჯერა, რომ ყველგან ეძებთ. მაგრამ
ამით ამოიწურა ყველა იმედი? (პაუზა) არა
და არა. თქვენ ყურადღება არ მიგიქცე-
ვიათ ნიშნებისათვის. თქვენ ნიშნები არ
გიძებნით.

ბია — რა ნიშნები?

ბუა — ისეთი საგნები, რაც გასასვლელ-
ზე მიგვანიშნებდა. თქვენ თვითონ წარმოი-
დგინეთ, რა ნივთები უნდა უკავშირდე-
ბოდეს გასასვლელს? ბორბალი, საგზაო
ნიშანი, ლუდის ბოთლი, სიგარეტის ნაშ-
წვი...

ბია — (გახარებული) იცით, იცით, იქ-
ით, იქით ბორბალი ეგდო. შიგ ორჯერ ჩა-
მივარდა ფეხი!

ბუა — აი, ზედავთ? აბა, სხვებმაც გაი-
ხსენეთ!

ლუკა — მე ვერაფერი მომიგონია მა-
ტერიალურად, მე მხოლოდ ჩემი განწყო-
ბილება მახსოვს — უეჭვობიდან ეჭვისკენ.

ბუა — თუ მოქებნი, ნიშნებსაც იპოვი.
(გია ადგება, მიდის) გია, სად მიდისხარ?

ბია — იმ ბორბალთან.

ბუა — მოიცა, მეც წამოვალ. (მიდის
გისკენ) დანარჩენებზე წადით. ნიშნები
ეძებთ. აუცილებლად ნახავთ რაიმეს. მიაა,
შენ ლუკას გააყვევი. წავედით, გია. (გა-
დიან). ელენე ნიკოს შეაჯდება და ისინიც
გადიან).

ლუკა — (მიაის) კარადაში ტელეფო-
ნია, პოლიციაში დარეკე ნულ-ორზე. მე-
ცამეტე ექსპერიმენტული გიეის ხელშია
ჩაფარდნილი თქო! არ გამცე! (გადის).

(ნოე ღმუის და თავს უქნევს. მიაა ში-
შით უყურებს, მერე მივა, ჩერს ამოაც-
ლის).

ნოე — მიდი, მიდი, დარეკე! დარეკე,
რომ გეუბნები!

მანია — თქვენ სერიოზულად ფიქრობთ,
რომ დავიჯერებ ამ სისულელეს?

ნოე — შენი ფიქრის დრო არ არის,
მეცამეტე გიეის ხელშია! ჩქარა, დარეკე!

მანია — ფანჯარაც ხომ არ გამოვლო
და ხომ არ ვიციკლო?

ნოე — ვინ შეისმენს საგვიეთის სარკ-

მლიდან გამოფარდნილ კივილს? თანაც ამ თქვესში გარეთ არავინ იქნება! გეშუდარე ბი, დარეკე!

მანი — მოეძებნი. (კარადისაკენ მიდის).

ნოე — ღმერთო, ნეტავ ეს ტელეფონი ხომ არ დამალა? სწრაფად გოგონი, სწრაფად!

მანი — (ფეხს ააჩქარებს) არც კი ვიცი, რატომ გიჯერებთ!

ნოე — ცოდნა არ არის საჭირო, ცოდნა ღლის ადამიანს! ჩქარა!

მანი — (გამოაღებს კარდას) ა, ბატონო, არის ტელეფონი. რა ნომერი აკერიფო?

ნოე — პოლიციაში დარეკვა არ ღირს. სამარიგეოში სჯობია. შეიდი-ოცდაათი...

მანი — (შევებით) ზუმერაი არ არის!

ნოე — ხელი დაარტყი, იქნებ ამუშავდეს!

მანი — არც კი მიშინებს.

ნოე — გადაუტრია. აბა, კაბელს მიეყვი.

მანი — (კაბელს გაყვება, თავისკენ გამოწვევს, დახედავს) გადაუტრია!

6.

(ქვეა-ქუხილი. ელავს. გაოგნებული მიაი იატაკზე ჩაჯდება).

მანი — ო, ღმერთო, აქ სად მოცხვდი? აქ რა მიხდოდა? წყეული იყოს ის გასიებული რედაქტორი, ეს რა დავალება მომცა?! (წამოდგება, ბოლთას სცემს).

ნოე — ნერვებს ნუ აყვები, დამშვიდდი! ისევ ჩვარი ჩამიდე, ჩქარა! ბუა არ მოვიდეს! ვითომ არაფერი იცი! საშველი ეგ არის! ეგებ გადარჩე!

მანი — (უფრო ჩქარა დააბიჯებს) ერთი გამაგებინე, შენ გიცი ხარ თუ პროფესორი? როგორ გავიდე, როგორ გავიდე აქედან? (ისტერიკაშია, კარს დაუჯავბურება) დაკეტილია. დაუკეტია! (კარზე აბრახუნებს, ყვირის) ვამიღეთ! კარი გამიღეთ! გამიშვით აქედან! გამიშვით, ჩქარა! (ახლა ფანჯარას მივარდება, გამოაღებს, გისოსებს ეჯავბურება. შემოდის წვიმის ხმა. ელვა გააკაშვავებს ოთახს). პეი, თუ

ვინმე ხართ (ფანჯარაში ყვირის), თუ ვინმე ხართ მანდი! გაიქეცე, კოლოცოქოქო! უფხარი, რომ მეცამეტე ექსპერიმენტული გივის ხელშია ჩავარდნილი! (შემოდის ბუა. უკან გაი მოყვება, მანქანის ბორბალს მოაგორებს. შემოდის ნიკო, ზურგზე ელენე ახის. შემოდის ლუკაც; ხელში გზაჯვარედინის ნიშანი უკავია. ბუას გარდა ყველა-ნი მაგდის გარშემო სდებოიან).

ბუა — (მაიასთან მიდის, წყნარად) დამშვიდდით, მიაი, რა მოგივიდათ?

ნოე — ეგ შეიძლება უკაზუცე შეცდეს!

ბუა — ლუკა, მაგას ჩვარი ჩაუდე პირში, თორემ ათას სისულელეს იტყვის! და საერთოდ, გაიყვანე! (ლუკა ჩვარს ჩაუდებს ნოეს და გააგორებს). ამ რეციდივისტს დაუჯერეთ, მიაი?! მე უფრო უკვირანი მეგონეთ!

მანი — (მობრუნდება) გამიშვი! აქედან გამიშვი! არ მაინტერესებს, ვინ ხარ! მოშვიც გასაღები, გავალ და წავალ! ფეხს აღარ დავადგამ აქ! რატომ არ მიშვებ? რატომ?! საერთაშორისო სამართლის ნორმებით ჟურნალისტი ყველგან ხელშეუხებელია! შენ კი დამაპატიმრე! გესმის თუ არა? კარი რატომ ჩაკეტე? ტელეფონი რატომ გადატყერი?! გამიშვი! აქედან გამიშვი! ჩქარა!

ბუა — როდის მოსოვეთ და არ გავიშვით?! (მიაი გარუმდება). ნუთუ აქამდე ვერ გავიგიათ, რომ ამით არ უნდა დაუჯეროთ ყოველი სიტყვა? რატომ ივდებთ თავს სასაცილო მდგომარეობაში?! ამით ხომ ზელსაც მიშლით? (გასაღებს ამოიღებს) აი, გასაღები! გააღეთ და წადით! მე თქვენ არ გიკერთ, არც გააპატიმრებთ! ასე რომ, სულ არ გკირდებათ იმის მტკიცება, რომ ჟურნალისტი საერთაშორისო სამართლის ნორმებით ხელშეუხებელია (გაოცებული მიაი გასაღებს გამოართმევს. ბუა ელენეს მიმართავს) ისე ჩემი ბრალია ექსპერიმენტზე უცხო არ უნდა შემომეშვა! ჩემი პრინციპი არ უნდა დამერღვია! კიდევ კარგი, მთლად არ ჩამიშალა!

ქვენი — კიდევ კარგი, პროფესორო!

ლუკა — (გზაჯვარედინის ნიშანს აჩვენებს) აი, ეს ვიპოვე, პროფესორო!

ბუა — კეთილი, მაგრამ ვიდრე ძიებას გავაგრძელებდეთ, უნდა ვითხრათ, რომ



ერთი თქვენგანი სისულელეებს მივრცე-
ლებს და როგორც ერთხელ მომიყვანა ერ-
თმა ზრივემა კორესპონდენტმა პოლიცია,
ახლაც ის უნდა! მე დამნაშავეს არ დავუ-
წყებ ძებნას, მაგრამ ეს რომ განმეორდეს,
ალარ დაეინდობ!

ელენე — დამშვიდდით, პროფესორო!

ბუა — ალარ არის, ჩემო ელენე, ამდენი
ნერვებით! ათას უბედურებას გავეუძელი,
სისხლი და ოფლი ჩავანთხიე ამ განყოფი-
ლების შექმნაში და მოვიდეს ვილაც, რბი-
ლად რომ ვთქვათ, მეორე უძველესი პრო-
ფესიის მანდილოსანი და დასაბმელი გი-
ვის სიტყვებზე აქ პოლიცია დამაყენოს?

ელენე — პირველი უძველესი პროფე-
სია რომელია?

ბია — შენია!

ელენე — ექთანი?

ლუკა — პირველი უძველესი პრო-
ფესია მეძაღვისაა!

ბუა — დიხაც! მე ამას არ მოვიტოვნი!
არა იმიტომ, რომ პოლიციის შეშინია! ელენე,
სომ მოხდა ასეთი ამბავი ერთი წლის
წინ?

ელენე — (ლუკას მიმართავს, გამომწე-
ვებად) დიხაც რომ!

ბუა — მერედა რა, დამიპირეს? რაიმე
უკანონობაში დამდეს ზრალი? მაშინ აქ კი
არა, ციხეში ვიჯდებოდი!

(მაია აბაზანაში გადის. გია და ნიკო
კლიტის ჭუჭურუტანაში იყურებიან).

ბუა — კარს მოშორდით, თქვე ონანის-
ტემო! (გია და ნიკო აქეთ გამოდიან. ბუა
ნელ-ნელა დაიძვრება გასასვლელი კარის-
კენ. გამოდის მაია, ისევ ავადმყოფის შარ-
ვალ-ხალათი აცვია). წადი, რატომ არ მი-
ღისხარ?!

ბია — (მივა ბუასთან) ბოდიშს ვიხ-
დით, პროფესორო. გთხოვთ, მაპატიოთ!
(მოულოდნელად შეზღუტე აკოცებს).

ნიკო — სოჯი აღამიანი დიდსულოვა-
ნია პრაქტიკულად.

ბია — ვა, ეს შენა ხარ, ნიკო?

ლუკა — არ გავგაოცა, კაცო? ზანდერის
წრეებზე არაფერი თქვა!

ელენე — გეყოფათ!

ბია — შენ, თუ ქალი ხარ, შენს პრო-
ფესიას მიხედუ!

ელენე — მე მედლა ვარ.

ლუკა — მაგას კი არა, პირველს, უძ-
ველესს.

ელენე — შენ ვის უბედავ, შე ლაზარ-
დარავ!

ბუა — (სიგარეტს ეწევა) მოეშვით ელ-
ენეს! (მაიას) დიახ, თქვენ კეთილშობილი
ყოფილხართ! მეც ბოდიშს ვიხდით, ყურ-
ნალისტიკა მეორე უძველეს პროფესიად
რომ მოვიხსენიე. უნდა მაპატიოთ, მაია,
ეტყობა ვებრძები და უცებ ვიფეთქებ ხო-
ლმე.

ლუკა — (ელენეს) მეც გთხოვთ პატი-
ებას, ექთანი პირველ უძველეს პროფესიად
რომ ვახსენე! (იციინის).

ბია — (ლუკას) შენ კი არა, მე ვახსენე!
(ელენეს) მე გიხდით ბოდიშს!

ელენე — თავიდან მომწყდით, ლაზარ-
ნდარებო!

ბია — (გაეცინება) რა კაი ტიპები
არიან!

ბუა — (მაიას) ერთ რამესაც ავიხსნით.
ტელეფონი გარესამყაროსთან კავშირის სა-
შუალებაა, ამდენად წაავაგეს გასასვლელს.
ამიტომაც გამორთული!

ბია — თუ შევრიგდით, განვავარძოთ
ექსპერიმენტი!

7.

ბუა — (მაგიდასთან მიდის) მაშ, ახა-
ლი ძალით შევუდგეთ საქმეს!

ბია — მეც სიამოვნებით გიერთდებო-
ბით.

ბუა — კეთილი. ჯერ ამ ბორბალზე ვი-
მსჯელოთ, სომ?

ლუკა — კი, ბატონო!

ბუა — სად ვნახეთ, გია?

ბია — იქით კედელია, შივ პატარა კა-
რია. გააღებ თუ არა, იქვე ეგდო!

ბუა — რაკი ბორბალი ეგდო, იქ მან-
ქანაც იქნებოდა. თუ მანქანა იყო და იქ
ალარაა, ვასულა აქედან. ხედებით, ეს რას
ნიშნავს?

ელენე — გასასვლელი ნამდვილად არ-
სებობს.

ლუკა — მერე, იპოვეთ?

ბია — ვერა, იქ გზა არ იყო, არა!

ბუა — მე ვეძებდი, ვაკაკუნებდი კედლე-
ბზე, ეგებ ფარული სერული ყოფილიყო
და ის იყო, ქვემოთ დაიწყო ძებნა, რომ
აქედან კივილი შემომესმა. ძენის დამთავ-
რება ვეღარ შევძელით. ელენე, მოვინიშ-
ნოთ ეს მხარე, როგორც ერთ-ერთი პერ-
სპექტიული, ბოლომდე გამოუკვლევე უბა-
ნი.

ელენე — კი, ბატონო.

ლუკა — მე ეს ნიშანი ვიპოვე. (აჩვენ-
ებს გზაჯვარედინის საგზაო ნიშანს).

ბუა — ოო, ეს რა საინტერესო რაღა-
ცა გიპოვია. აქ მომეცი! შეხედეთ, მეგობ-
რებო, დატკბით. გზაჯვარედინი!

ლუკა — თუ აქ გზაჯვარედინია, ერთის
მაგიერ ორი გასასვლელი ყოფილა!

ბია — რა, არ შეიძლება? რატომაც
არა!

ბუა — ახლა, იცით, როგორ მოვიქ-
ცეთ? აქეთ ჩრდილოეთია, იქით სამხრე-
თი. ეს ნიშანი შუაში დავდოთ. აი, ასე.
ერთი მხარე ჩრდილოეთს გადაუსწოროთ.
ახლა მეორეს შევხედოთ. საით გვიჩვენებს?
აქეთ! გია, შენ აქეთ მოძებნე. (გია ეძებს
ნაჩვენებ მხარეს, აკაკუნებს, ყურს ადებს).
ახლა ამ ბოლოს შევხედოთ. ერთიც იქით.
იქით შენ მოძებნე, ლუკა. (ლუკა ეძებს).

ბია — აქეთ არაფერია, ცარიელი კე-
დელია.

ბუა — ლუკა, შენსკენ?

ლუკა — აქაც არაფერია, კარადა დგას.

ბუა — აბა, ცოტა ჩააჩოჩე!

ლუკა — (კარადას გაწევს) სერულია!

ბია — ნამდვილად? (მიიჩვენებს) ვაშაია
იპოვია!

ნიკო — (ისიც ცეკვით მივა) დავინახე.
თვითონ სერული პრაქტიკულად!

ბია — ოო, ეს საინტერესოა. ამ გზამ
იქნებ გავვიყვანოს!

ბუა — (ისიც ათვლიერებს) თუ ამ
გვირამბაც იმ ბორბალივით არ გვაწვალა,
ჩემო გია და ჩემო კარგებო, იმედია, აქე-
დან გავალთ! და სხვათაშორის, ეს მხო-
ლოდ ლუკასი კი არა, ყველა ჩვენგანის
დამსახურებაა. ამიტომ, ყველას გერგებათ
შოკოლადი. (ყველას ჩამოურიგებს, ლუკა-
სთვის აღარ დარჩება). შენ რაღა გიყო,
რომ აღარ დამრჩა?

ლუკა — გავალ, წყალს მანიც დავლევ-
ბუა — მაგისი კითხვა რაღა გინდა? მი-
ზრძანდი! (ლუკა აბაზანაში გადის). მეგო-
ბრებო, მინდა პირველად გასელის პარტივი
ვარგუნოთ ყველაზე გულგატეხილ, უიმე-
დო კაცს...

ელენე — გიას.

ბუა — დიახ, გიას.

ლუკა — (შემოდის აბაზანიდან) მეც
ნუ დამივიწყებთ.

ნიკო — ნიკო? ნიკო პრაქტიკულად?

ბუა — მიყვებიან ლუკა და ნიკო, მერე
ელენე.

ბია — მეც შევალ, პროფესორო.

ბუა — თქვენთან პატარა საქმე მაქვს,
ჩვენ მერე შევიდეთ.

ბია — კი, ბატონო.

ბია — (მოუთმენლად) შევიდეთ?

ბუა — ერთ წუთს მოიცადეთ... ო, რა
გახარებული ხართ! რა ბედნიერებს გხე-
დავთ! ნეტავი, სულ ასეთები იყოთ. თით-
ქმის გათავდა თქვენი აქ ყოფნის საუკუ-
ნეები. გახვალთ და სულ თავისუფლები იქ-
ნებით. გიას შეხედეთ. სიხარულის, იმედის
ნაპერწყლები უკრთის თვალებში, ლუკა,
არ მოგემატა რწმენა? — მოგემატა! ნი-
კოსაც ძალიან უხარია! იმედი მაქვს, რომ
გასვალთ, მეგობრებო. მეც ბედნიერი ვარ.
აბა, ჰე, ვასწით! (გია, ნიკო და ლუკა შე-
ვლენ გვირაბში).

ელენე — მეც მივყვე?

ბუა — აბა, რა!

ელენე — ეურნალში ჩავწერდი...

ბუა — ნუ ჯიუტობ, მიდი! (ელენეც
სერულში შედის. პაუზა. მოისმის ხმაური).

ბია — რა ხდება?

(მიხედავენ. ნოეს ცალი ხელი გაუნთა-
ვისუფლებია და საეარძელს მოაგორებს).

ბუა — იყოს, იყოს, არაფერს დაამა-
ვებს! (ხელს ისევ დაუბამს). პო, მათა, რა
მინდოდა მეთქვა... ის განსალები რა უყავი?

ბია — ქურთუკის ჯიბეში ჩავდე.

ბუა — ასეთი გაუფრთხილებლობა აქ
არ შეიძლება. ვინმემ რომ აიღოს და გა-
რეთ გავიდეს, პასუხი უნდა ვაგოთ.

ბია — ახლავ მოგართმევთ, ბატონო
ნოე.

ბუა — სხვანაირად არ ვამიგოთ, ჩემო
კარგო. როცა ვასვლა მოგინდებათ, მაშინ

ნე მოცემთ. ანდა მოგვიანებით ჩემი მანქანით გაგიყვანთ სახლში.

(მაია გადის).

ბუა — (ნოეს თავზე ხელს უსვამს) დაწყნარდი, დაწყნარდი. მაია გასაღებს მოვტიანს.

მაია — (აბაზანიდან გამოდის შემოფოთებული) არ არის გასაღები!

ბუა — როგორ თუ არ არის?

მაია — ქურთუკის ჯიბეში მდებ.

ბუა — აბა, რა იქნა? (შევირდება აბაზანაში. ცოტა ხანში უკან შემოდის) მოპარულია!

მაია — ვის უნდა მოეპარა?

ბუა — მოვტიანით.

(ბუა და მაია ეძებენ ყველგან. სცენიდან გადის პალატებში. ხერელის საპირისპირო მხარეს ოთხკუთხა ფილა გადმოვადდება, გამოდის ვია).

ბია — ოი, თავისუფლებზე, რა კარგი რამ ხარ! პოეტი მაინც ვიყო! ისე კი ჩემულ ბჭობათა ლოგია ისეთი იყო, რომ აუცილებლად გამოვიდოდი!

(ხერელში შეიხედავს და ყვირის). აქეთ, აქეთ, უკვე გავდი! ჩემულ ბჭობათა ლოგია ასეთი იყო!

(გამოდის ლუკა. მერე ნიკო და ელენე).

ნიკო — (ცეკვავს გახარებული) გავედით პრაქტიკულად!

(ერთმანეთს ულოცავენ კოცნიან).

ბია — (მღერის) ჩემულ ბჭობათა ლოგია...

(ნოე იღმუვლებს).

ლუკა — (მიმოიხედავს) კრეტინია რა ეს კაცი! სადაც ვიყავით, ისე იქა ვართ!

ბია — (სიმღერას შეწყვეტს) ბჭობათა ლოგია? (მიმოიხედავს) აუუ! (ძირს ჩაუვდება) არ არის, არა და ტყუილად ვეძებთ.

აქედან გახვალ, ივლი, იბლოტიანებ, თავს გაიტყავ, ცხვირს გაიკაწრი, მერე სადაც გამოანგრევ აქამდე უხილავ კარს და ისევე აქ მოხვალ. მე აღარ მინდა!

აღარ მინდა, მე თქვენ გელაპარაკებით! აღარ... ჩემი მაიას სურათი რატომ წამართვეს! რატომ წამართვეს!

(შემოდის ბუა და მაია).

ბუა — რა ქენით?

ელენე — (აჩვენებს) აქედან გამოვიდით, პროფესორი!

ლუკა — ეს მხოლოდ წყველი ჩიხია და მეტი არაფერი. ყოველთვის ისევე უკან ვბრუნდებით.

ნიკო — მოდი, მოდი, შემაჯექი უფროსო პრაქტიკულად! ვირს მაგარი ზურგი აქვს, ყველას ვატარებთ, შენც და შენს უფროსებსაც... დაეინახე რომელიც თვითონ ადამიანი პრაქტიკულად, თვითონ პრაქტიკულად... უღედოდ. უშიწოდ. უშვილოდ მიცურავს ნიკო წარღვნაში. ეს არის კიდობანი. ჩაიწერეთ ელენე, გეთაყვა, ეს აკეიატების სიმპტომებია. კანდინსკი-კლერამბოს სინდრომი...

ბუა — ისე დაკარგეთ იმედი! (ბაუზა) ასე არაფერი გამოვივით, ჩემო კარგებო! (ჯიბეებში იხსრიკება) აჰ, შოკოლადი ხომ გამითავდა! მაგრამ ეს არაფერი! ჩვენ კვლავ განვაგრძობთ გასასვლელის ძებნას, ახალ მეთოდს მოვიგონებთ... მაგრამ ახლა უნდა გითხრათ, რომ გასაღები დაიკარგა.

მაია — მე ქურთუკის ჯიბეში ჩავედი. აბაზანაში კიდია.

ელენე — ეგებ ვიღაცამ...

ბუა — არა, ელენე, არ ვამბობ, მოპარულია მეთქი. ჩვენ იმდენად ვცემთ პატივს ერთმანეთს, რომ არაფერს მოვიპარავთ.

ელენე — აბა, რა იქნა?

ბუა — იქნებ რომელიმე აიღეთ, თქვენთვის საინტერესო ნივთად მოგჭრევენათ? გთხოვთ, დააბრუნოთ.

ნიკო — მე აი. (ჯიბეებს ამოიტრიალებს) არა. ვერა. კანდინსკი-კლერამბო. პრაქტიკულად.

ლუკა — არა, არც მე მაქვს.

(ვია თავჩაჭინდრული ზის).

ბუა — ვია, შენ ხომ არ ავიღია? (ვია ჩუმად) ხმას რომ არ იღებ, იძულებული ვარ, თავად შევამოწმო. (მიდის, ჩხრეკავს).

არც ამას აქვს. სად წავიდა? თქვენც უნდა შევამოწმოთ. (ნიკოსა და ლუკას ჩხრეკავს)

ელენე, თქვენ ხომ არ გაქვთ?

ელენე — მაიას სულს გეფიცებით, არაფერი ვიცი გასაღების შესახებ!

მანი — ბოდიშს მოგისდით, პროფესორო, ყველაფერი რომ აგეწეწათ ჩემს გამო... ეგებ გადმოვარდა სადმე?

მლქპ — იქნებ დამალეს კიდეც?

ბუა — ძალიან გთხოვთ, ყველანი მომესმაროთ ძებნაში, აუცილებლად აქ სადმე იქნება. (ყველანი გადიან საქმენელად გიას ვარდა).

8

(ისმის მონოტონური წვიმის ხმა).

მანი — (წამოდგება, ფანჯარას გამოაღებს. უფრო მკვეთრად ისმის წვიმის ხმა). რა საყვარელია წვიმა! (პალატაში გადის, თავის საწოლთან მიდის, ტანსაცმელს გაშლიცვლის. მერე საწოლებიდან ზეწრებს მოაგროვებს, ერთმანეთზე გადააბამს. სცენაზე ყუღვის კეთებით შემოდის). საშიში სულად არ არის. როცა შენ ხარ, ის არ არის და პირიქით. (გაჩერდება, ჭალს უყურებს) უბანში ერთი „ჯოდასენა“ გვყავდა. აესე წონ და უკან დადიოდა მთელი დღე და ჯო დასენის სიმღერებს მღეროდა. თან დაბლა გასეთი ჰქონდა გამლილი, ბოთლით არაყი და ჭიქა ედგა, პურის ნატეხიც ედო. გამვლულ-გამომვლულს ჯო დასენის შესაბნობარს ასმევდა... ნეტავ, სადაა, რა მოუვიდა? რამ გამახსენა? (მაგიდას მოაცურებს, ზედ სკამს დადგამს, ზეწარს ჭალის კაუჭზე ჩამოკიდებს. ქვემოთ ჩამოდისა მაგიდას თავის ადგილზე მიიტანს, ყუღვის ქვეშ სკამს დადგამს, ზედ შედგება, კისერზე ყუღვს გაიკეთებს) აი, გასასვლელი! (ნოე ღმუის). შენ იმიტომ ღმუი, რომ სწორი გზა ვიპოვე?

(შემოდის ნიკო, ზურგზე ელენე აზის. მოყვებიან სხეულები).

ბუა — ნამდვილად მაგას ექნება, ეგ დამალავდა!

ნიკო — (დაინახავს გიას, შედგება). გია! გია! პრაქტიკულად ნიკომ გია! ნიკომ გია! გია! (ყვირის) გია!

(ელენე შეჰკვივლებს).

ლქპ — რას შერები, არ გაბედო, გია!

ბუა — გია, შეჩერდი! (მისვლას აპირებს).

მანი — (ბუას) ნაბიჯი არ გადმოვდა მაქედან, თორემ სკამს ფეხს დავეკრავ! შენი ძალად პრაფესორი დედაც ვატირე! შაია, თავს უშველე!

ლქპ — (ბუას დაიჭერს) გაჩერდი.

ბუა — (დაბნეულია) რა ვქნათ, როგორ მოვიქცეთ? (შეხედავს ნიკოს).

ნიკო — ვეროიდი. იუნგი. კრემერი. შელდონი. ეი. ეანე. პიაჟე. თვითონ რომელიც ადამიანი პრაქტიკულად. რორმარხის ლაქები. ზანდერის...

მანი — ესაა ჩემი გასასვლელი! ესეც ხომ ყალბი ვერ იქნება! ისევე აქ ხომ ვერ მოვალ?

ბუა — (ნიკოს ანჯღრევს) რა ვქნათ, რა?!

ნიკო — ილუზიისა და პალუცინაციის შინაარსის გავრცელება აღქმის ერთი მოდელიდან მეორეში პრაქტიკულად...

ბუა — წადი, შენი! (ნიკოს ხელს გააკრავს. ელენეს). ხმა ამოიღე! თქვი! თქვი, რა ვქნათ!

მლქპ — არ ვიცი... (გათოკილზე უთითებს) ამას ჰკითხე!

ბუა — ვინც შენ ექთნის დიპლომი მოგცა, მე იმის ასვარი დედა ვატირე! (წასვლას აპირებს გიასკენ).

ლქპ — (დაიჭერს) არ მიეკარო, უარესია!

(ნოე ღმუის. ბუა მას მიეარდება).

ბუა — უშველეთ რაზე! უშველეთ, ბატონო ნოე! არ მინდა, მაგან თავი მოიკლას! გესმის, პროფესორო? (პირიდან ჩვარს ამოაცვლის).

ნიკო — აბა, ყველანი დამშვიდდით! მთავარია, მოვლენებზე შევინარჩუნოთ უწყვეტი კონტროლი! (გიას) გია, ყური დამიგდე!

მანი — წადი, შენი დედაც... (ფეხს გააკრავს სკამს და შუქიც ჩაქრება).

პირველი მოქმედების დასასრული

მეორე მოქმედება

9.

(წვიმს. უბერავს ქარი. სცენა არ შეცვლილა. კუთხეში მიაა ზინ თავჩაქინდრუ-



ლი. გია იატაქუა დაცემული, თავზე ქა-
ლი ჩამომხობია, ზემოდან მტვერი აცვივა).

ლუკა — თვითმკვლელობა გასასვლელი
ვეონა, ესეც ვალბი აღმოჩნდა. ბედი არ
გინდა?

ბიპ — რატომ წამართვით ჩემი მაიას
სურათი, რატომ?

ნიკო — გენიოსი... ბატონი ნოე... გე-
ნიოსი. ვაითვალისწინო ესეც. ესეც... რომ
კაუქმა კაცის სიმძიმეს ვერა... ვერ გაუძ-
ლოს...

ბუპ — (ნოეს ჩვარს ჩაჩრის პირში და
მოსორებით გააგორებს. თეთრ ხალათს
გაიხდის და მოისვრის. მიდის ელენესთან,
რომელიც მაგიდასთან დამჯდარა და რა-
დაცას წერს დაკვირვებათა ჟურნალში).
აქ მომიცი! (კითხულობს) ექსპერიმენტის
ჩატარებამ გამოუცდელი კაცის ხელმძღ-
ვანელობით ავაღმყოფი თვითმკვლელობა-
მდე მიიყვანა! (დახვეს ჟურნალს და ელე-
ნეს თავზე ვადააყრის). ესეც თქვენს სა-
ბოზო ჟურნალი! ერთმანეთის ჩაშვებას
დახმარებას ეძახით! (გადის, შემოაქვს შამ-
პანურის ბოთლი, ხსნის და სვამს).

ელენე — მპატივით, მეტს აღარაფერს
ჩაიწერ და უველაფერს დაგიჯერებთ.

ბიპ — შეგონა, ასე გავიდოდი აქედან.
ჩემს მაიასთან მივიდოდი და იქ ბედნიერი
ვიქნებოდი. აღარც ვიკაიფებდი, აღარც
არაფერი. მაია მიშველიდა. იქ თეატრიც
კი ექნებოდა, როლებს ვითამაშებდით...

ბუპ — (ბოთლს მაგიდაზე დადგამს)
ოხ, შენი ბრყივი დედა ვატირე! (ლანცეტს
ამოიღებს, გაიასკენ მიდის) სულ შენი ბრა-
ლია უველაფერი!

ბიპ — არ მომკლა, ბუა! (მიხობავს) მე
რა შუაში ვარ! საკუთარ თავს ვუშავებ-
დი... არა, არ მომკლა!

ბუპ — (კლას მოკიდებს ხელს, მოქაჩავს
და გაიას კისერზე ზეწარს შეაქრის. ლან-
ცეტს შეინახავს) ადვილი, შე ნაბიჭვარო!

ბიპ — არა რა! არა, ბუა, რა!

ბუპ — (საყელოში მოკიდებს ხელს, ძა-
ლით ფეხზე დააყენებს) რაც განკებამ და-
გოწერა, იმას გვერდს ვერ აუვლი. ძალია-
ნაც რომ გინდოდეს, ამ ცხოვრებიდან ვერ
წახვალ, გენაცვალე. შენი წილი სიცოცხ-
ლე უნდა ათრიო! გამიკვე?

ბიპ — კი, კი, როგორ არა!

ბუპ — ჰოდა, ძალიან კარგია! (წა-
არტყამს ძლიერად. გია გადაეარდნა-
იკრუნჩხება) ასლა უფრო კარვად ვაიკვებ!

ბიპ — ჟურნალისტი საერთაშორისო
სამართლის ნორმებით ხელშეუხებელია!
გამიშვიო!

ბუპ — (გაეცინება) ეს მგონი, წელანაც
გაეროში მიპირებდა ჩივილს!

(გია წამოხტება, უზო-უკვლოდ გავა-
რდება. კარადის კარს გამოაღებს, შევარ-
დება, დაეჯახება, იყვირებს. ასლა საპირი-
სპიროდ გარბის, საწვიმარ ქურქელს ფეხს
წამოკრავს, წაიქცევა. ისევ ადგება და კო-
რიდორში გავარდება).

ლუკა — ამ რეტიანს როგორ ვუყურო
მთელი სიცოცხლე. ერთი გამაღწევინა რა
აქედან!

ბიპ — (ბუას) არსად არ ვიჩივლებ,
ხმას არ ამოვიღებ! ძალიან ვთხოვთ, ნოე
ხარ თუ ბუა, თუ ვინც ხართ! გამიშვიო აქ-
ედან! აქედან გამიშვიო!

ბუპ — თქვენ რა სცენებს მიწყობთ?
ვის გააკვირვებთ? ვინ გიშველით? იყვი-
რეთ, რამდენიც გინდათ!

ბიპ — რატომ, რატომ მომატყუე!
რატომ!

ბუპ — ძალით შემომეტყნეთ, გეთაყვა
და კიდევ აქეთ მეზუნებით? მე მხოლოდ
გაჩვენეთ, აქ რა დღეში ვართ. წადით და
დაწერეთ! დაწერეთ, რას გვიკეთებს ბატო-
ნი ნოე, ეროვნული ფსიქიატრიის ვარსკე-
ლავი!

ბიპ — გენვეწები, გემუდარები, გა-
მიშვიო აქედან!

ბუპ — (ჩუმად). მალა აიხვდავს
უშწოდ და აშპობს) თქვენ აქ „ფასკუნ-
ჯის“ რედაქცია ხომ არ გვონიათ?!

ბიპ — აქ გაძლება აღარ შემიძლია!
მეტი აღარ შემიძლია! აღარ მინდა, არა!
(ტირის).

ბუპ — ძალიანაც რომ მინდოდეს, ვერ
გავიშვებთ. გასალევი დაკარგულია!

ლუკა — კარგი რა, მაია, დაწყნარდი.

ბიპ — როგორ მიშედავთ ამ დამცი-
რებას, როგორ!

ბუპ — (მკაცრად) გაჩერდი, თორემ
ერთი ინვალიდის სავარძელი კიდევ გვაქვს!

დაგაფიქსირებთ! კეკეა კი არ დაგვიშლის!
(ღრიალით შემოფარდება ვია და მაგი-
დის ქვეშ ძვრება).

ლუკა — მომკალით თუ ამან კაკია არ
ნახა ისე!

ბუბ — სულ გააფრინა ამ საწყალმა!

ბინ — კაა-კიიი-ააა! კაკკკია იყო ააა!

ბუბ — (ლუკას) მიდი, უმკურნალე.

ლუკა — ეს როგორ?

ბუბ — უთაქე მავას, აზრზე მოვიდეს.

ბინ — გამშვევლევეთ, კაკია ვნახე!

ლუკა — (გამოათრევს მაგიდის ქვემო-
დან. გაარტყამს). აბა, სადაა კაკია, მე შე-
ნი დედა...

ბინ — იქაა! (ხელს იმეგრს) იქ!

ნიქო — კაკია პრაქტიკულად არა... გა-
იგე. აქ არა...

ბინ — მავან ჩემი მათა მომაკვლევი-
ნა!.. ჯერ ციხეში მოვიდა, ახლა აქაც არ
მანებებს თავს!

ბუბ — კაკია მოკვდა!

(პაუზა).

ბინ — შენ იცნობდი? მითხარი, რო-
გორი იყო? სანამ ცოლს მოგვლავდი, მანა-
მდე დაიჭირეს...

ბუბ — მე „უგროს“ დედა რომ ვატი-
რე! სამნი გავრბოდით და სეტყვასავით
გვიშინდნენ ტყვიებს. კაკია მაშინ დაბრი-
დეს. ამ ხელებზე დალია სული...

ქლენე — „უგრო“ რა არის?

ლუკა — უგალოენი როზისკ!

ბინ — (ტაშს შემოჰკრავს) ვაშაა! კაკია
მოკვდა!

ბუბ — (ვიას უახლოვდება) ჰუმანიზმი
გაკლია, იუზგარ! კაცის სიკვდილი რო-
გორ გიხარია?! (დაარტყამს).

ბინ — (წაიქცევა. ტკივილისაგან იმან-
ქება, მაინც გახარებული ამბობს) მოკ-
ლეს! აღარ არის, აღარ! ოო, მიხარია! (ხა-
რხარებს) ხომ შართლა მოკვდა? მოკვდა!
მოკვდა! მე გადავჩინე! (გადის, პალატიდან
ტანსაცმელი გამოაქვს, ქვითინით იცვლის)
სუფთა, სუფთა უნდა ვიყო! კაკია ვნახე
იქით, რევოლვერს მიმიზნებდა. თურმე
მკვდარი არ ყოფილა?! მოუკლავთ. აღარ
არის... ფაფუ...

ბუბ — რა გაეახარე, ბიჭო! ნეტავი,
ცოტა ადრე შეთქვა.

ლუკა — ისეთი რამე უთხარი, მავან შე-
ნი ნაფეხურები უნდა. კლოკოს.

ბუბ — (პაუზის მერე) კარგი აზრია!
(წავა ვიასკენ).

ბინ — არა, ვე არა! (ისევე მაგიდის ქვეშ
იმალება).

ბუბ — არა კი არა, როგორ არა!

ბინ — მავას ნუ იზამთ, ნუ!

ბუბ — ლუკა, გამოიყვანე!

ლუკა — მოიცა, ბუა, მე სიტყვაზე
ვთქვი!

ბუბ — (ღანცეტს ამოიღებს, ლუკასკენ
მიდის) ჰა, მიდი მეთქი!

(ლუკა გამოათრევს ვიას. ბუას შამპა-
ნურის ბოთლი უკავია, სიარულის დროს
სვამს. ლუკას ვია კისრით უჭირავს, ნაფე-
ხურებს ალოკინებს).

ნიქო — თვითონ რომელიც ადამიანი
პრაქტიკულად. დავინახე როგორც სინთა-
ვისსულე. ფროიდი. უმიწოდ. კრემერი.
უდედოდ. იუნგი. მივეცურავთ. ზანდერის
ილუზია. კიდობანი. კანდინსკი-კლერამბოს
სინდრომი... პალუცინაციის პრაქტიკუ-
ლად... ეი. ვანე. პიავე.

ბინ — (იყვირებს) მაინც მიხარია! მი-
ხარია!

ბუბ — წადი, შენი... (შობრუნდება და
მუცელში წიხლს ამოარტყამს. ქექა-ქუხი-
ლი. ელავს).

ბინ — ვაი-ვაი-ვაიიი! (იკრუნჩხება).

ბუბ — (მაგიდასთან დაჯდა. შამპანურს
სვამს) ისევე ცოცხალი ყოფილა!

მაია — (მთავა ვიასთან) ადექი, ნუ გე-
შინია!

ბინ — (წიხლს მოუქნევს) მომწყდი თა-
ვიდან!

ქლენე — (მაია გამოყავს) თავი დაანებე,
გამწარებელია! (ჩურჩულით) ბუას ყველა-
ფერი დაუჯერე, თორემ არ დაგინდობს!

ბუბ — ლუკა, მიხედე!

ლუკა — (ვიასკენ მიდის) ჰა, ლომო,
ხომ არ წაიქციე?

ბინ — ვაი! ვაი!

ლუკა — თანაც ჯერ წიხლი მოხვდა,
არა?

ბინ — ვაი! ვაი! ვაი!

ლუკა — რა გტკივა?

ბინ — ფეხი გტკივა, ფეხი!



ლუკა — რა გეტაკა?
 ბიზ — ბილწი ცხოვრება მეტაკა იმასა-
 ვით...
 ლუკა — (ფეხზე ფეხს დაადგამს) ჰა,
 რასაეით, ლომო!
 ბიზ — ვაიაუუუ... და გადამთელა. გა-
 დამიარა.
 ლუკა — მოიცა, შენ ადრე პოეტრი ხომ
 არ იყავი?
 ბიზ — (წამოჯდება, ფიქრობს) სტიქა-
 როსნად ვიყავი ეკლესიაში. დარაჯიც ვი-
 ყავი. სტამბის მუშაც. მერე მსახიობი...
 აი, პოეტრი ვიყავი თუ არა, ველარ ვიგო-
 ნებ.
 ლუკა — რა მავარია, არა?
 ბუზ — ხონმა მასტები თუ გინდა, აქ
 არიან!
 ბიზ — ელენე, ელიკო, ელიკუნეკო,
 მოდი, გენაცვალე, წამომაყენე! გამიგე, რა!
 ელენე — ხომ გშველოდა მათა, რატომ
 გააგდე?
 ბიზ — გამწარებული ვიყავი, ჩემი დე-
 და ნუ მომიკვდება, მოდი, რა?!
 ელენე — მომეშვი.
 ბიზ — ნიკო, შენ მიინც მიშველე.
 ნიკო — მერე კიდევ არის. პრაქტიკუ-
 ლად წამოვაყენოთ.
 ლუკა — (ნიკოს დაიქერს) წამოვაყე-
 ნოთ რა, მამაძალი, ქურდია?! თვითონ
 ადგეს.
 ბიზ — რატომ, შე ბოროტო! მგონი,
 ფეხი მაქვს ნაღრმობი! მტკივა! შენ მიინც
 მიშველე!
 ლუკა — რატომ უნდა გიშველო?
 ბიზ — არ გეტოდები?
 ლუკა — არა.
 ბიზ — აი ვველა ერთმანეთის მეგობა-
 რიათ?
 ლუკა — კაცი პოეტრი, სტიქაროსანი, არ-
 ქიტექტორი, კომპოზიტორი და რეჟისორი
 ყოფილხარ და ამას როგორ ვერ ხვდები?
 ძმაკაცი რომ ვარ, იმიტომ არ გეხმარები.
 ბიზ — აბა, აქ ვეგდო? ვეგდო, არა?
 ლუკა — ეგდე.
 ბიზ — დაიტანჯო, არა?
 ლუკა — დაიტანჯე.
 ბიზ — მამ, კარგი!

ლუკა — შენ რომ კაი ტიპი იყავდი,
 გებოდი.
 ბიზ — ველარ ვდებო. ეს ფეხი ჯერ
 ბორბალში ჩამივარდა, მერე ჩამოვარდნისას
 გადამიბრუნდა. მგონი, მისივლება კიდევც...
 ლუკა — მორჩი ბახარს?
 ბიზ — ეგ არის ჩვენი ძმაკაცობა? კაცი
 არა ხარ, ბიჭო? მომეხმარე, ხელი გამო-
 მიწოდე, წამომაყენე! ეგრე ვეგდო!
 ლუკა — ენა ჩაიგდე, თორემ ნაჩათ-
 ლახარი ვიყო, თუ მეორედ არ მოგაყოლო
 წიხლი!
 ბიზ — ახლა თავიც ამტკივდა... უუ...
 მომეშველეთ, თქვენი ჭირივმე, მიშველეთ,
 ჩქარა! ხალხი არა ხართ, მგონი ვეგდები!
 ბუზ — გაარუმეთ ეს ნაბოზარი, ფიქ-
 რში ხელს მიშლის!
 ბიზ — ვეკვები, ვეკვები!
 ლუკა — შენც ეგ არ გინდოდა?
 ბიზ — (ისტერიულად) ჩემი მათა რომ
 ყოფილიყო აქ, ასე არ დამტოვებდა. იმა-
 სთან მინდოდა! ახლაც იმასთან მინდა...
 თქვენთან რა მინდა! მათას სურათი რა-
 ტომ წამართვით! რატომ!
 ბუზ — გაარუმეთ ეს ახვარი!
 ლუკა — ამის გაარუმება აღარ იქნება,
 ბუა-ჯან! ამას ერთი კაი „უკოლი“ უნდა,
 თორემ სულ მთლად გააფრენს.
 ბუზ — მერე გაუკეთეთ, მაგის დედაც
 ავატირე! არ გაგვაიგია, კაცო?!
 ლუკა — ელენე, მორფინი. მაგისი დო-
 ზა.
 ელენე — (კარადასთან მიდის) შენ ვენა
 მოამზადე.
 ბიზ — ისეთ „ლომკებში“ ვარ, დაგ-
 ლიჯეთ რა! (ვენას გაამიშვლებს) მოდის,
 მოდის, მოდის, მოდის მატარებუ-
 ლი? (მკლავზე ცხვირსახოცს შემოიჭერს,
 დაქაჩავს).
 ელენე — (ნემსი მოამზადა) მომუქე-გა-
 ხსენი, მომუქე-გახსენი!
 ბიზ — მოდის მატარებელი?
 ელენე — მოვიდა! (ნემსს გაუკეთებს).
 ბიზ — (ძირს გაიშლართება) მოდის,
 მოდის, მოდის... მოვიდა!
 ლუკა — ფუჰ, ამის დედა ვატირე! ამა-
 ნაც უნდა თქვას, კაცი მქვიათ!

ბუა — (ლუკას) ჯივარი ხარ. მოდი, თითო მივეურტყათ.

ელენე — ამისთვის არ შეიძლება ალკოჰოლი.

ლუკა — შენ ვინ გეკითხება? (სვამენ ბუა და ლუკა).

ნიკო — ნიკოსაც! ნიკოსაც!

ლუკა — აჰა, დაღიე. (ბოთლს მისცემს).

ნიკო — (მოსვამს) კარგია, ნიკო? (კიდევ მოსვამს) ძალიან!

მანია — მეტი აღარ შემიძლია! ვიპოვოთ ეს წვეული გასაღები და გამიშვიოთ აქედან!

ბუა — ამან ისევ თავიდან აუშვა ოფოფები?

ლუკა — ეგრე ჩანს!

ბუა — მერედა, გავუკეთოთ ნემსი ამ დედაკაცს, იქნებ მაშინ მაინც მოგვეშვას! ან არადა, ნოესავით დავაფიქსიროთ!

ელენე — გაუკეთო?

ლუკა — მოიცა, რაღაც აზრი გამიჩნდა! (შაიასთან მიდის).

მანია — არ მინდა აქ! არ შემიძლია, არა!

ლუკა — (სილას გაულაწუნებს, თმებით უჭირავს) მე და ამან ერთად ხომ არ ვეძებოთ აქედან გასასვლელი პიკანტური კუთხით? პიკანტოლოგია ურთულესი დარგია და ბევრი აზრზე არ არის! ამას ნემსი რად უნდა! პატარას მივეძალები! (შაია სილას გააწნავს. ლუკაც გაართუებას). მიყვარს ასეთები! (შაიას) უოფილხარ კაცთან, თუ მართო ეწვევი და ეწვევი?

ბუა — ეს კარგი აზრია. პიკანტური აქტი უნდა ჩაატარო და საითაც ქალს თავი ექნება, იქით უნდა ეძებო გასასვლელი! მე ელენე ხომ არ გამეყვანა იგივე კუთხით?

ლუკა — ნამდვილად! მით უმეტეს მაგ მხრივ ჩვენს ელენეს გამოცდილება არ უნდა აკლდეს!

ელენე — არა, არა, ძალიან გთხოვ, თავი დამანებე! (გაქცევას ცდილობს).

ბუა — (დაედევნება, დაიჭერს) წამოდი, ქალო!

ელენე — თავი დამანებე, მაინც ბრომი გაქვს გაკეთებული, ვერაფერს მოახერხებ!

ბუა — (ლანცეტს მიუტანს სახესთან. ელენე გაწუმდება). ნოეს აღარ ვჯობივარ? თუ ის სამედიცინოზე მოწყობას დაგპირდა? იქნებ მეც მოგაწყო? წამოდი, წამოდი! (გადიან).

ნიკო — (ცეკვის ილეთებით მიყვება) უყუროს ნიკომ. უყუროს პრაქტიკულად... (გადის).

10

მანია — (ლუკას) არ მომეკარო, შე ცხოველო! როგორ დამარტყი!

ლუკა — კარგი, დამშვიდდი რა!

მანია — შენ იყავი მწერალი? მწერალი კი არა, კაცის ცოდვა ხარ, ქალს როგორ ურტყამ?! თუმცა მეტს რას უნდა ველოდო კაცის მკვლელისაგან! ხმა ამოიღე, რატომ არაფერს ამბობ?

ლუკა — მე იმ დარტყმებით გადავარჩინე!

მანია — გადამარჩინე? დამცინი კიდევ?

ლუკა — მორფის გასაკეთებლად არ გავიმეტე, არც გასათოკად! (დაუჩოქებს) სამაგიეროდ, აჰა, მირტყი, რამდენიც გინდა! (პაუზა).

მანია — გამიმეტებდა?

ლუკა — შენ არ იცნობ! ეგ ის ბუაა,

ბავშვობაში რომ გვაშინებდნენ!

მანია — ასე როგორ დავხაფრათ ყველა! ადექი! (წამოაყენებს) აქ სად ჩავვარდი (უიმედოდ) რა მეშველება?

(პაუზა).

ლუკა — შაია.

მანია — თავი დამანებე!

ლუკა — ძალიან მომწონხარ.

მანია — რას მელაპარაკები?

ლუკა — (მიუახლოვდება, თავზე ხელს გადაუსვამს) მინდა, რაღაც შემოგთავაზო!

მანია — ხელი ვაჩიქ მომშორდი!

ლუკა — კი, ბატონო. მე არასოდეს გამიკეთებია ის, რაც ქალს არ უნდა! (მომორებით ჯდება).

(პაუზა).

მანია — (ლუკასთან მივა) რისი შემოთავაზება გინდოდა?

ლუკა — გინდა გაიგო?

მანია — მინდა.

ლუკა — ვიცი, არ მეტყვი. მაგრამ ხომ ვერძნობ, რომ მოგწონვარ...

მანია — თვალს რომ ვახელ, ზედ წამწამზე მიზიხარ! პირდაპირ მითხარი, რა გინდა!

ლუკა — აქედან რომ გაგიყვანო, იქნებო ჩემთან?

მანია — თუ ასე მოგწონვარ, რატომ ცოლობას არ მთხოვ?

ლუკა — მწერალს ცოლი რად უნდა?

მანია — აკი აღარ დაწერო?

ლუკა — თუკი ჩემთან იქნები, დაწერი!

მანია — ესე იგი, მე უნდა გადავარჩინო, არა?

ლუკა — შენ რომ გიცქერი, ბედნიერი მგონია თავი... ვერ გამიგია, რა გაქვს ასეთი!

მანია — მომაწვევინე! (ლუკა სივარეტს მისცემს, მოუკიდებს. მანია ეწევა) დავუშვით დაგეთანხმე, როგორ გამიყვან?

ლუკა — ვარაუდები არ მაინტერესებს, ნაღდი გადაწყვეტილება მინდა! ჩქარა, თორემ, მოვლენ!

მანია — (ფანჯარასთან მივა) აი, ეს შუშა რომ ჩაამტვრიოს ვინმემ და ვენები გადაიკრას, ხომ შეიძლება?

ლუკა — ეგ შუშა მტვერივით იფშენება!

(პაუზა).

მანია — (ნამწვს გადაავდებს, ლუკასთან მიდის, ჰკოცნის) წამიყვანე, წამიყვანე აქედან! ჩქარა!

ლუკა — ასე მხოლოდ მაშინ გამიხარდა, როცა ჩემი პირველი მოთხრობა დაიბეჭდა! (ისიც ჰკოცნის).

მანია — გეყოფა, სულელო! წავიდეო. თორემ დაბრუნდებიან!

ლუკა — პო, ახლავე... ღმერთო, აქ ვეძებდი გასასვლელს და იქნებ ამ ქალმა მაპოვნინოს! (მანია) მე ყვავილებით გესტუმრები ხოლმე.

მანია — ძალიან მიყვარს... როგორ გავიდეო?

ლუკა — ის გასაღები შენი ჯიბიდან მე მოვიპარე...

მანია — მართლა? სად არის?

ლუკა — აი, ნოეს ქვეშ ამოვდე! (ნოე ღმუხს. ლუკა ხელს შეუოფს საჯარბელოში გამრება. ეძებს. ვერ პოულობს).

მანია — (ფანჯარაში იყურება) რას ვიფიქრებდი, ასე ლამაზად თუ იწვიმებდა... ლუკა — მაია.

მანია — რამდენს ვირბენთ არა წვიმაში?!

ლუკა — გასაღები აღარ არის!

მანია — რას ამბობ? (მივარდება. ანჯღრევს) რა თქვი?

ლუკა — გასაღები აღარაა.

მანია — თქვი, რომ მატყუებ... აკი სავარტელში შევინახეო! (სავარტელს მივარდება, ეძებს) იქნებ აქ არის, იქნებ ვერ ნახე...

ლუკა — ეეს, ნეტავი გატყუებდე!

მანია — (ხელის კანკალით უკიდებს სივარეტს და ეწევა) ვინ აიღებდა?

ლუკა — როგორ მინდოდა, შენ ხომ არ იცი, როგორ მინდოდა, აქედან ერთად გავსულიყავით! (ტირის).

(პაუზა).

მანია — კარგი, დამშვიდდი! (თავზე ხელს გადაუსვაამს). ვახედე, რა ლამაზად წვიმს...

ლუკა — გარეთ წარლენაა!

მანია — ხო, წვიმს...

ლუკა — ხორცის გაღმერთების, სულის მიეწყების წარლენაა გარეთ... მგონი, მეწევა, თავი მიბრუნის...

მანია — რა მოგივიდა?

ლუკა — ჩემი მანქანით მივიდიო. ვილაე ბიჭმა მანიშა, წამიყვანო. შემატყო, არ ვუჩერებდი და დედა შემავინა. რალე მომივიდა და ისე ჩქარა დაწვიე მანქანა, რომ დავარტყი და ტროტუარზე გადავარდა...

მანია — მოკვდა?

ლუკა — პო... არადა, უნდა გადავსულიყავი, მეჩხუბა... დარტყმა რომ მდომოდა, მოვამბრუნებდი და ისე დავედევნებოდი... დამიჯერე, არ მინდოდა იმის მოკვლა! ძალიან ვთხოვ, დამიჯერე!

მანია — მჯერა!

ლუკა — და თავი რომ მომიქონდა, მწერალი ვარ მეთქი, ერთი ჩვეულებრივი მკვლელი აღმოვჩნდი. მეც წარლენის

აღამიანი ვარ, უღმერთო... ნოეს ყურადღება რით დავიმსახურე, რატომ გადმომიყვანა აქ, ვერ გამიგია.

(პაუზა. საფეთქლებს ისრებს). ასე შეწყება ხოლმე.

მამი — მითხარი, რა ვქნა, რით გიმველო?

ლუკა — შენ კი არა, მამაზეციერიც ველარ მიშველის... მისმინე... ღმერთი კი არ მოკვდა, ჩვენ მოკვდით მისთვის. აღარ გვჯერა მისი არსებობის. ცხოველებს ვგავართ. ხანდახან მინდა, გავამთარახო საკუთარი თავი, თუმცა ეს რას მიშველის... შენ არ იფიქრო, ნოე და ჩვენ, მისი ამქარი, რაიმეთი გჯობდეთ გარეთ დარჩენილებს... ჩვენც ცოდვილები ვართ... აი, ამ წიხში მთელი ქვეყნიერებაა მოქცეული!

მამი — და შენ გჯერა, რომ აქედან გასასვლელი არის?

ლუკა — ადამიანი საბრალოა. ისეთს ვერაფერს მოიფიქრებს, რომ არ შეიძლებოდეს...

მამი — აქედან თუ გავალთ, ისეე წარლენაში არ ვიქნებით?

ლუკა — მე ღმერთთან მისასვლელს ვგულისხმობ. მაგრამ ყველაფერი განგების ნებაა. გასაღები რომ ვერ ვიპოვე, ეგეც ჩემი ბედისწერაა, ვერ უნდა მეპოვა. ეგაა ჩემი უბოროტესი მტერი. მკვლელად მაქცია, აქ მომასხედრა... თუმცა მაინც არ ვმორჩილდები. იმან შემომივლო ეს კედლები საზღვრად, მე კი გასასვლელს ვეძებ... ეს ხომ დეულია! მშვენიერია არა, დეული ბედისწერასთან, როცა იცი, რომ ვერ გაიმარჯვებ.

მამი — მე ბედისწერა უფლის მახვილი მგონია.

ლუკა — ბედისწერა დედამიწისავეითაა. ჩვენ გვკონია, ტვირთით გვკიდია და თან დავატარებთო. სინამდვილეში იმას ვკიდევართ, ის დავატარებს! (სახე არეული აქვს. ყურის ბიბილოებს ისრებს. ეტყობა, პაერიც აღარ ჰყოფნის).

მამი — (წამოჯდება) ბიჭო, ამბობენ დედამიწა მრგვალიაო, მართალია?

ლუკა — გია მოვიდა და მე წავედ...

(ძირს დაეცემა, იკრუნჩხება, პირიდან დუვი წამოიწვება).

მამი — ლუკა, ლუკა! (ცდილობს მიესმაროს) გია, მიშველე, ჩქარა!

მამი — (წვალებით წამოდგება, კოკლობით მიდის მაგიდასთან, შამპანურს სვამს) მოკვდეს თუ სასიკვდილოა, მაგის დედაც ვატირე!

მამი — მიშველე, კაცი არა ხარ?

მამი — მე რომ დაბლა ვეგდე, მაგან მიშველა? იმისი ნაფხურები შლოკინა! (მივარდება ლუკას, წიხლებს ურტყამს) აი, შენ! აი, შენ!

მამი — (იქერს) თავი დაანაზე! ავადა და კიდევ ურტყამ?

მამი — (მაიასაც გააწნავს სილას) ეგეც შენ!

მამი — შენ მართლა იმის ღირსი ყოფილხარ, რაც გაგიკეთეს!

მამი — დავახრბობ, შენი დედა ვატირე! (ველში წაუჭერს ხელებს).

მამი — იცოდე, კაკია მართლა აქაა!

მამი — (ხელებს შეუშვებს) ბუამ რომ თქვა, მოკლესო?!

მამი — გინდა, კაკია დაამარცხო?

მამი — ხო, მინდა!

მამი — ხომ გინდა, შენი მათა დავიბრუნდეს?

მამი — ეგ უფრო მეტად მინდა! მითხარი, რა გავაკეთო! ჩქარა, მითხარი!

მამი — აი, ლუკა უნდა შეიყვარო. როცა უჭირს, უნდა უშველო.

მამი — ასლავე...

მამი — კრიკა შეეკრა! პირი უნდა გავუხსნათ! (წანთიდან ფრჩხილების საქლიბს ამოიღებს, პირს უხსნის).

მამი — ენა უვარდება, ენა!

მამი — (თითებით ამოუწვევს ენას) ეს უშველის! (თავს წამოუწვევს).

მამი — (დაკრუნჩხული ლუკას დაქერას ცდილობს) უნდა შევიყვარო... უნდა... ჩემი მათა... მათა...

მამი — ასე რომ დაემართება, რას უკეთებენ ხოლმე?

მამი — შავ ნაჭერს აფარებენ.

მამი — (შომოხედავს) სად ვიპოვო ასლა შავი ნაჭერი?.. ელენე მაინც ყოფი-

ლიყო აქ.



ბინა — მშვიდდება, ნახე. ახლა გაუვლის...
 ლუკა — (სუსტი ხმით) ისევ მოვედი...
 ბინა — ჩემი მიაა დამიბრუნდება...
 ლუკა — მიაა!
 ბინა — პო, აქ ვარ.
 ლუკა — ეჰ, გასაღები რომ ყოფილიყო... ზომ წვიმაში ვირბენდით უკვე...
 ბინა — არა უშავს. (თავზე ხელს გადაუსვამს) ეტყობა, ჩემი ბედისწერაც აქ მოხვედრა იყო... ასე რომ, გასაღები რომც მქონოდა, არ წავიდოდი!
 ბინა — (მაიას) არა, მე ამას ვერ შევიყვარებ! მე ბუას ნაფხურები მალოკინა.. რატომ, რატომ წამართვეს ჩემი მაიას სურათი! რატომ წამართვეს!
 (შემოდის ბუა, ყურით მოათრევს ნიკოს, რომელსაც ზურგზე ელენე აზის).
 ელენე — ხომ გეუბნებოდი, ბრომის ბრალია ყველაფერი!
 ბუა — (ნიკოს) ვის უთვალთვალეზი, შე კერტინო?
 ნიკო — (საწყლად) წარმოდგენათა მიმდინარეობაში საკმაოდ სჭირია ეხოლადინისა და პერსევერაციის მოვლენები...
 ბუა — აღარ გაბედო, თორემ ამ ყურს აგახვე!
 ნიკო — ალქმის გემტატლობა დაზიანებულია. ობიექტივაცია დაჩლუნგებულია საესებით...
 ბუა — ერთი მაცოდინა, ვინ წაგაკითხა ეგ სულელური ავადმყოფობის ისტორიები...
 ნიკო — ტლანქი-ირადირებული განწყობა. ილუზიისა და პალუცინაციის შინა-აბსისს...
 ბუა — მორჩი! მთლად დასაბმელი რომ იყო, აღარ გაბედო, თორემ იმდენს გაცეკვებ, ვიდრე ძირს არ დაეცემი! გამოიგე?
 ნიკო — პოო-კი! პოო-კი! (ვირვიით ყროყინებს).
 ბუა — (გასაღებს ათამაშებს ხელში. ლუკას) რა ქენი, ლუკა, ვეღარ იპოვე გასაღები? გასვლა გინდოდა? ესენიც უნდა წაგეყვანა? ელენეზეც ხომ იმიტომ მიითხარი! მეც მხეცად ავევარდი, არა?! (საყვლოთი მოქაჩავს) დაგედვენებოდი და სადაც დაგიჭერდი, იქ გაგაფრთხალებდი!

ბინა — თავი დაანებე, შეტევა ქონდა!
 ბუა — რა ჩემი საქმეა?! (ლუკას ხელს ლუკა გაუშვებს, რომელიც იატაკზე შხამდება. მამბანურს მოსვამს) ახლა კი გავავრძელოთ გასასვლელის ძებნა.
 ბინა — რაღად გინდა ეს ექსპერიმენტი, ხომ ვიცი, ვინც ხარ?
 ბუა — ყოჩაღ, ახლა ეს უნდა მეთქვა და დამაწარი! (პაუზა). საქმე ისაა, რომ მე თვითონ მაინტერესებს ამ ექსპერიმენტის შედეგი. სანამ არ დავამთავრებ, აქედან ვერცერთი ვერ გაადგამთ ფეხს. მოვრჩები თუ არა, რომც შემეხვეწოთ, ძალით გაგყრით! (პაუზა). ლუკა, თუ გინდა, გასაღების დამალვა გაბატო, ერთი ტარაკა-ნა მომიყვანე.
 ნიკო — ტარაკანა? ტარაკანა პრაქტიკულად!
 ლუკა — (კედელზე დაიჭერს ტარაკანას) ახლა რა ვუყო?
 ბუა — (შუაში დადგება) აი, აქ გაუშვი და საითაც წავა, იქით ვეძებოთ!
 ბინა — მერედა, ასე ალაღებდზე გამოვა რამე!
 ბუა — აქ ლოგიკურად ვერ იპოვი და ასე უნდა ეცადო. ამ ტარაკანას უნდა მივანდოთ ჩვენი ბედი. აბა, ლუკა, გაუშვი.
 (ლუკა გაუშვებს. ბუა, გია, ნიკო, ლუკა მიყვებიან).
 ბინა — აი, აქ ჩაძვრა! ო, ეს წყეული!
 ბუა — პოდა, აქ მოვებნოთ!
 ბინა — აქ რა უნდა გასასვლელს? ათასჯერ გაგვიღია. რომ ყოფილიყო, ვერ ვნახავდით?
 ბუა — შენ გულს ნუ გაიტეხავ სოღმე! (იატაკზე აკაკუნებს, უსმენს). მოიცა! (კიდევ დააკაკუნებს) აქ სიცარიელეა! (იატაკს დაპყურებს) ვიპოვე!
 ბინა — რა იპოვე?
 ბუა — აქ არის ჩასასვლელი! (ღანცეტს ამოიღებს, ფიცრებში ჩაყოფს, დაქაჩავს).
 ლუკა — ამოიწია!
 ნიკო — პრაქტიკულად არის (წაიცეკვებს).
 ბუა — მომეხმარეთ! (მარელის ჯიბიდან გასაღები ამოუვარდება. მიაა დინახავს, ფეხს დაადგამს).

ბიზ — (ფიცრებს ებლაუტება სხეებთან ერთად) არ ამოდის!

ლუკა — გამაგრებულია!

ბუზ — მოიცადეთ, ახლავე! (მაგიდისკენ წავა, შამპანურის ბოთლს აიღებს).

მანანა — (მაიას ჩამოეფარება, ჩურჩულით) აიღე! (მაია გასაღებს აიღებს და დამალავს).

ბუზ — (შამპანურით ასველებს ფიცრებს). აბა, მოეკამოთ! (ლუკა და გია დაქანავენ. ლუკის სახურავი ამოეარდება. ლუკა და გია აქეთ-იქით გადაცივიან).

ბიზ — არის! ვიპოვეთ! (მისცივიდებიან ლუკს, შიგ იყურებიან).

ლუკა — რა სიზნელა!

ნიკო — პრაქტიკულად როგორც ადამიანის სინთავისუფლე აქედან... აქედან...

ბუზ — ვინც ეძებს, ის პოულობს.

ბიზ — (ცალ ფეხს შიგ ჩადგამს). წავიდეთ, არა?

ბუზ — (წვდება, დაიჭერს). ჯერ ყველანი მაგიდასთან! (მაგიდას შემოუსხდებიან). გილოცავთ, მეგობრებო! ეს უკვე ნამდვილი ვასასვლელია! ამისი გამოჩენა რომ სდომოდათ, სახელურს გაუკეთებდნენ! (ბოთლს აიღებს). ჩვენს წასვლას გაუმარჯოს, ნოეს აქ დარჩენას! (მოსვამს). აბა, ბოთლი ჩამოატარეთ!

ლუკა — (ბოთლს ჩამოართმევს) გაუ! (მოსვამს).

ნიკო — (ისიც მოსვამს) პოო-კი!

ბიზ — სალუტ! ჩაო, ნოე, ჩაო! (ბოთლს დადგამს) არ წავიდეთ?

ბუზ — მოიცა, წინ ელენე უნდა გაგვიძღვეს! ქალის გუმანი, ხომ იცით, უტყუარია! შენ არ წამოხვალ, მაია?

მაია — არა.

ბუზ — მაშ, ჩვენ წავედით! (მაიას გაარდა ყველანი ჩადიან ლუკაში).

ბენს კართან. ვალეზას დააპირებს. სმული კერიდან. მაია გასაღებს დამალულ ჩამოეშვება თოკი, ჩამოცურდება გია).

ბიზ — ააა! (დაიღრიალებს) აღარ შემოძლია! აღარ! (ბოლთას სცემს) აღარ მიინდა! აღარ! ვერ გვიპოვია! არისო, გაიძინა! არ არის, არაა... ჩემი მაია, რატომ წამართვეს მაიას სურათი! რატომ?!

ბიზ — კარგი რა, რა მოგივიდა, დიგიბრუნებენ!

ბიზ — (ისტერიულად) შენ რატომ ხარ მაია! რატომ ხარ მაია მეტქი! ვინც შენ მაია დაგარქვა, მე იმისი დედა ვატირე! ჩემი მაია შენზე უკეთესი იყო! (ჯდება). რატომ წამართვეს მისი სურათი! რატომ! რატომ! რომ შექონდა, ხომ გაჩვენებდი! და ნახავდი და დარწმუნდებოდი!

ბიზ — მერე რა რომ წავართვეს. შენც ადვიტ და დახატე!

ბიზ — არ ვიცო ხატვა, არა. ხატვა რომ ვიცოდე, ყველას დაგხატავდით! რა ვქნა, უნიჭო ვარ! რა ძნელია მის გარეშე ცხოვრება! რატომ, რატომ წამართვეს ჩემი მაიას სურათი! მითხარი, რატომ!

ბიზ — (ქალაღს და კალამს მისცემს) აბა, დახატე! შეუძლებელია, ვერ დახატო!

ბიზ — არ შემიძლია, არ შემიძლია მე ხატვა!

ბიზ — არ არსებობს ისეთი საქმე, ადამიანმა რომ ვერ შეიძლოს! აბა, მოკიდე ხელი კალამს!

ბიზ — არა, ვერა...

ბიზ — თუ მოინდომებ, ყველაფერს შეძლებ! ხელი მოკიდე, რომ გელაპარაკები!

ბიზ — (კალამს დაიჭერს) შენ ნუ მიყურებს! ნუ მიყურებს, კარგი? მე ვცდი! მე არასოდეს დამიხატია!

ბიზ — იქით გავალ, შენ კი ხატე! (გასასვლელი კარისაკენ მიიპარება).

ბიზ — სად მიდიხარ! არ წახვიდე! ნახავდი ხომ უნდა ნახო? (მაია მობრუნდება. გია ხატვას ამთავრებს და დგება). (მე ძალიან დავიღალე! უნდა დავიძინო! იქნებ სიზმარში მაია ვნახო! (მიდის პალატაში და წვება).

ბიზ — (მიდის მაგიდასთან, გიას დახატულ ქალაღს აიღებს, დაჟურებს) ეს...

(მაია თავს მარტო დაიგულებს. კარს მიეარდება. გასაღებს ამოიღებს, შეჩერდება. შერბის აბაჯანში. უკან შემოდის თავის ტანისამოსში. გიას შარვალ-ხალათს დაკეცავს და მის საწოლზე დადებს. მიირ-

ეს სომ მე ვარ! მე დამხატა! არა მგონია, ასე ვგავდე მის შიას! (პაუზა) კი ესუნთქავ, მაგრამ იქნებ მკვდარი ვარ, მკვდარებში დაღობვარ... მკვდართა ქვეყანაში ვცხოვრობ... და რომ მოვეკვდები, მაშინ გავცოცხლდები... ზახასაც მკვდარი სომ არ ვგონივარ, ამ ბოლო დროს აღარ მოსულა... აბა, რატომ არ მოდის?! (პაუზა) გავაფრინე. ალბათ, უბრალოდ, აღარ ვუყვარვარ!.. ჩემი ბრალია. ისე ძალიან ვუფრთხილდები, ალბათ შინაბერა დაგჩეხი... რა დროს ესაა! (კარისკენ მიდის. ზემოდან ჩამოცურდება ნიკო).

ნიკო — (აქეთ-იქით აცეცებს თვალებს) იქ პრაქტიკულად. ისევ იქ. აღარ. მეტი აღარ. შიას. შემაჯექი. პრაქტიკულად. შემაჯექი. ფროიდ. იუნგი. პრაქტიკულად, როგორც სინთაეისოფლე. პიაჟე, ენე და ეი.

მანი — არა, მე არა! ელენე შოვა და ის შეისვი!

ნიკო — ელენე როდის? შენ პრაქტიკულად, შენ. თორემ ცუდად. მე ცუდად. თავი. გული. თავი. გული.

მანი — ვერ გამიგია, რატომ გინდა ყველა ზურგზე შეისვა?

ნიკო — ნიკო ვირი. ვირი. ყველა ატაროს. შემაჯექი.

მანი — წამოდი, მე და შენ შეკრება ჩავატაროთ. წამოდი მაგიდასთან. (მაგიდასთან სხდებიან).

ნიკო — თერაპიული საზოგადოება. კარგი. დისკუსიური მეთოდი. ჟურნალი? ჟურნალი?

მანი — შენ რა, სხვა არაფერი გაინტერესებს ამის მეტი? აი, მაგალითად... რა მაგალითად?

ნიკო — ფროიდი. იუნგი. კრეჩმერი. შელდონი...

მანი — მოიცა ერთი აქ კარტს სომ თამაშობენ სოლმე.

ნიკო — ენოლალია. პერსევერაცია.

მანი — კარტი სად არის?

ნიკო — კარადა. პრაქტიკულად იქ.

მანი — (მიდის კარადასთან, ბანქოს ეძებს, პოულობს. ისევ მაგიდასთან ჯდება,

კრის) აი, მაგალითად, კარტი არ ვიყვარს? ნიკო — ფროიდი. იუნგი. ფრანკლ. მენდელსონი. მერი. ბრედი. ბრედი. ბრედი.

მანი — ვინმეს ზურგზე შესმა რომ მოგინდეს, ადექი და კარტი ითამაშე სოლმე.

ნიკო — ცუდად. ცუდად. თავი. გული. კარტი. ვერა, ვერა.

მანი — პასიანისს გაშლა სომ იცი? აბა, სცადე! (ბანქოს მისცემს, დგება) მე ახლავე მოვალ.

ნიკო — არა. ვერა. თავი. გული. (დაიხურს. დასვამს) დაარიგე. ვივაჭროთ. (შიას გასასვლელი კარისკენ გაიხედავს, ჯდება) შენი თქმაა. (სხვა სკამზე გადაჯდება). შიდი, ორი. (სხვა სკამზე გადაჯდება) დაგითმე. ვისტი. (სხვა სკამზე ჯდება) მეც ვისტი. ვისტიორები. გაუნსნათ?

მანი — ეკ პრეფერანსია. მე არ ვიცი, მაგრამ მამაჩემი თამაშობს კარგად.

ნიკო — მამაშენი რა პქვია?

მანი — კოკა.

ნიკო — (აღელვებული) სტრიტი. კარრე. ფლეშ როიალი. ფლეშ როიალი. პოკერი. პოკერიც?

მანი — პო, ეკ პოკერია.

ნიკო — არა. მამაშენი პოკერიც?

მანი — კი, პოკერსაც თამაშობს, ღამეებს ათენებს. კარრეც კი შეარქვეს!

ნიკო — კარრეა კარე. კოკა ჯორჯაძე!

მანი — კოკა ჯორჯაძე, იგივე კარრე მამაჩემია!

ნიკო — (დაიყვირებს) ჩათლახი! ჩათლახი!

მანი — ნიკო, დამშვიდდი!

ნიკო — (ლაპარაკი უკირს) თვითონ პოკერის მაგიდას უზის, მე კი ციხეში ვამიშვა. თავის მაგივრად. არადა, მართალი ვიყავი. კოკამ დამლუბა, შვილები მშვირები დამჩნა! ჩათლახია მამაშენი!

მანი — გამაგებინე, ვინ ხარ?

ნიკო — ვირი! ზურგზე მეჯდა მამაშენი. ყველაფერზე ხელს ვაწერდი, ის კი პრეფერანსი რომ მოწყინდებოდა, ასლა პოკერს თამაშობდა! ოო, ეკ ჩათლახი!

მანი — (შეშინებული ადგება, უკან უკან იწევს). მამ, შენ ის ბულალტერი ხარ! (პაუზა).

ნიკო — ნუ გეშინია, არაფერს დაგიშაგებ. იმ ჩათლახ მამას ესეთი კაი შეილი როგორ გამოუვიდა. დაკვირვებათა ყურნალი მკარგი რამ დაგვიწერე (პაუზა). მოდი, მაკრძალსთან დაჯექი. (მაია ჯდება) არ ყოფილა კარზე კაი კაცი. ისე ძმობას მეფიცებოდა, მარჯვენა ხელს მეძახდა და საქმე საქმეზე რომ მიდგა, ევრევე მომისროლა, განზე გადავა! ე, როგორ დამლუპა, როგორ!.. აქედან რომ ვახვალ, კოკას უთხარი, ჩემი ნუ შეეშინდება, წყნარად იყოს. უკვე ყველაფერი ვაპატიე... მე აქედან გამომსვლელი არა ვარ, აქ უნდა მოვკვდე. თქმითაც არაფერს ვიტყვი... (ლაპარაკით დაიღალა). შენ ნუ გეშინია, არაფერს დაგიშაგებ. შეიღმა მამის ცოდვა არ უნდა ზღოს.

მაია — გმადლობთ, ნიკო! (პაუზა) ისე რა კარგად აღაპარაკდი!

ნიკო — იმიტომ, რომ კოკაზე ვლაპარაკობდი. საკმარისია სიტყვა პრაქტიკულად ვთქვა და... იმიტომ. ფროიდი. იუნგე. ფუი! კრეშმერი. თვითონ რომელიც ადამიანი პრაქტიკულად. მე ცუდად. ცუდად. თავი. გული. თავი. გული. (მაიას თავზე ხელს გადაუსვამს, პალატაში შედის და წეხება).

(მაია მარტო რჩება. მაკრძალსთან მიდის, ზანქოს წამოკრეფს, პასიანსს შლის).

მაია — ეს აქ უნდა იყოს, მამაჩემი კი პოკერს თამაშობდეს? (გაშალა ერთი რიგი). ლუკა ღმერთს ეძებს (გაშალა მეორე რიგი). დედა მარხულობს და სიხმრებში კატლეტებს ხედავს (კიდევ გაშალა ერთი რიგი). ვიას დანაშაული არ ასვენებს (კიდევ გაშალა ერთი რიგი). ნიკო კი ყველაფერს გვაბატობს. (პაუზა). რატომ ხდება ასე? (პასიანსს აშლის).

(შემოდის ელენე. მაია კარადასთან დაიმალება, ელენე ეძებს, პოულობს).

ელენე — ისევ აქა ხარ? შეშინოდა, უჩემოდ არ წასულიყავი! ამ აწყვეტილ გიჟებში ყოფნა არ გინდა? ეს ნოცე კაი ტიპია, ამ ზვრელში ისეთი ლაბირინთები მოუწყვია, ძლივს ვამოძებვრი! ალბათ, რასასაცილო ვიყავი, არა?... რას გაჩუმებულხარ? დავინახე, გასალები რომ აიღე!

შენ მე გამაგიებებ! აქამდე რატომ არ წახვედი?

მაია — ვასელა რომ დავეძაბო, ვერ ერთი გამოჩნდა, მერე მეორე.

ელენე — (პალატაში შეიხედავს) როგორ დაძინე?

მაია — რა ვიცი, დაწვენ. დაიღალენ...

ელენე — წამოდი, ჩქარა წავიდეთ, სანამ ბუა მოსულა!

მაია — წავედით! (კარისკენ მიდის. მაია შემობრუნდება).

ელენე — ვააღე.

მაია — მოიცა, ამით რა ვუყო?

ელენე — ვის?

მაია — ნიკოს და ვიას.

ელენე — ესენი დარჩენილ სიცოცხლეს ნახევრად შინარეები ვაატარებენ. აბა, ვინ აპატიებთ ექსპერიმენტული განყოფილების ხელში ჩაგდებას! წამოდი!

მაია — მაშინ არ წამოვალ!

ელენე — ძალიან გინდა, იმ მგელს ჩაუვარდე ხასში? გააღე, ნუ სულელობ!

მაია — არ გავაღებ!

ელენე — კარი გააღე, რამ გამოგატყინა!

მაია — არა!

ელენე — ჯანდაბას შენი თავი! სულელი ხარ, ვიღაცა ხარ! მომეცი გასალები, მე მაინც გავაღე!

მაია — ვახვალ და სადაც საჭიროა, იქ მიხვალ, არა?!

ელენე — აბა, რა უნდა ექნა?!

მაია — არც არაფერი! მაგრამ ვასალებს ვერ მიიღებ!

ელენე — რა სისულელეა! მომისმინე, გენაცვალე! დილას მაინც მოვა ვინმე და ამით ყოფის დღე ეტირებათ!

მაია — შეიძლება მასეც იყოს, მაგრამ ჩემი ხელით ხომ არ იქნება გაკეთებული? (პაუზა).

ელენე — ააა, აი, თურმე რისი გერიდება! (კარადასთან მიდის, შპრიცს აიღებს, რაღაც ამბულებს თავს მოამტვრევს) ხომ არ გგონია, გეჭიდავები! შენი ხელით მომცემ! (შპრიცით წამალს ამოიღებს ამბულებიდან) თუ არა და, ახლავე სამუდამოდ მივაძინებ ორივეს! მაძღვე გასალებს?



მანია — არა!
 ელენე — აბა, მიყურე! (მიდის პალატისაკენ).

მანია — (დაძაბული ფიქრობს. მერე ფანჯარასთან მიიჩნენს, გამოაღებს). ეი, ელენე, ელიკუნეიკო, გამომხედე!

ელენე — მადლეე, არა? მეტი რა გზა გაქვს?

მანია — აი, აილე! (გასაღებს ფანჯარაში გადაადგებს).

ელენე — ეს რა ქენი, შე დებილო! (მაიასკენ წაეა).

(ქერიდან მოისმის ხმაური. ელენე შრიცით ხელში ჩაჯდება სკამზე. მანია უილაჯოდ ჩაესვენება საეარძელში).

12

(ქერიდან დაეშვებიან ლუკა და ბუა, დაღლილები არიან).

ბუა — (პალატაში შეიხედავს) ამით რატომ დაიძინეს? თქვენი დედა ვატირე, რატომ არ ეძებთ გასასვლელს? ადექით, გამოდით აქეთ! ადექით მეთქი! (თვალეზის ფშენეტით გამოდიან გია და ნიკო).

მანია — შენც ნოე ხომ არ ხარ, რას გეტყვავ ამ ყალბი გასასვლელის ძებნით?

ბუა — მოიცა, მოიცა, შენ რა მოგინდა?

ნიკო — სწორი პრაქტიკულად. სწორი.

ლუკა — მართალს გეუბნებიან! თუ ჩენი გაშეება გინდა, მოგვეცი გასაღები და ამ კარიდან გავალთ!

ბუა — ამ გასაღებით მხოლოდ მაშინ ვისარგებლებთ, როცა გასას... (ჯიბეში ხელი ჩაიყო, გაშრება. მოათვალიერებს ყველას. პაუზა. ლუკასკენ დააბიჩრებს წასვლას).

ელენე — გასაღები მაიამ მოიპარა!

ლუკა — (მაიას) გასაღები გქონდა და არ გახვედი?

ბუა — (აეი ღიმილით) გასაღები შენ გაქვს, ჩიტუნია? ჩქარა, მოიტა!

მანია — გასაღები ფანჯარაში გადაეადგე!

ელენე — ტყუილია, დამალა!

ბუა — გასაღები მეთქი!
 მანია — არა მაქვს, ფანჯარაში ვეცდები!

ლუკა — (მივარდება, ჩხრეკს) არა აქვს! აბა, სად დამალე? სად? (ლანცეტს უტრიალებს სახესთან) ელენე, მორფინი, ხარის დოზა!

ელენე — მზად მაქვს!
 ბინ — (ბოთლს აიღებს) სჯობს გეთხრა, სად დამალე!

ნიკო — (პალატაში შერბის, ცალი ხელით ზურგზე ბალიშს მოიკვებს, მეორეში ღამის ქოთანს უჭირავს) გეთხარი პრაქტიკულად...

ლუკა — (ისიც სკამის მოტეხილ ფეხს აიღებს) შენი ხელით გამოიტან!

(გეეები წრეში დგებიან, უახლოვდებიან მაიას).

ბუა — სად არის გასაღები? (უფრო უახლოვდებიან).

მანია — (გიას) გია, მე ვარ შენი მაია!

ბინ — (შედგება) რა თქვი!

მანია — მე ის მაია ვარ!

ბუა — ის მკვდარია! გია, არ დაუჯერო!

მანია — მე ის მაია ვარ. მე მოვედი! თავიდან არ გითხარი, მაინტერესებდა, ნანობდი თუ არა! ახლა მიხვდები, რომ ისევე გეყვარვარ!

ბუა — რეებს როზაგ, დედაკაცო?

ბინ — (ბოთლს გადაამტრევეს, მაიას ჩამოეფარება) არ მიეყაროთ! არ გაბედოთ, ეს ჩემი მაიაა!

მანია — ნიკო, შენ ხომ კოკას აბატიე! მე რა დავიშავე? შვილმა მაიის ცოდვა უნდა ზღოს? მე ხომ კარგი გოგო ვარ?

ნიკო — (მაიასკენ დადგება) მე შენთან. მე აქ პრაქტიკულად. მაია კარგი.

მანია — (ლუკას). შენ უნდა მომიტეგო, შენ გააზე ძლიერი ხარ, შენ ღმერთს ეძებ! გია სუსტია, უფრო გვირდები... შემინდე, ლუკა!

ლუკა — კარგი სიტყვაა შენდობა! (მაიასკენ დადგება).

მანია — ელენე, თუ გასვლა გინდა, აქეთ გადმოდი! (ელენე უხმოდ გადადის მათკენ).

ბუა — (გაეცინება). ულაშქრო სარდალივით არ დაერჩი?

მაია — ახლავე გავთოკოთ! ამ ერთმა კაცმა როგორ უნდა დაგვიმორჩილოს? (ახლა ყველანი უახლოვდებიან ბუას. ბუა ლანცეტს იქნევს იმათ სანებებთან და მერე უცებ შეინახავს).

ბუა — კარგი, საემარისია, მეგობრებო! მე მივალწიე მიზანს! მე თითოეულ თქვენგანში ადამიანი ვგააღვიძე! ადამიანი — პიროვნება! აი, ვია თავის მეუღლეს ექომავება! კაი ტიპია, ნაღდი კაცია! ვინ ოხერი გასცემს ხმას?

ბიბ — ასეა! (ბოთლს დააგდებს).

ბუა — ლუკას წერა მოუნდა თურმე. (ლუკას) მაშინ რომ ლობოტომია გაეკეთებინათ შენთვის, რა უნდა გექნა? ხომ მიქცევიხარ პიროვნებად?

(ლუკა სკამის ფეხს დააგდებს).

ბუა — ნიკო, დღეს ეს ამბავი რომ არ მომხდარიყო, საღად აზროვნებას ვერ შეძლებდი. შენ დღეს უკეთ ხარ!

ნიკო — (ღამის ქოთანს დააგდებს) ილუზიისა და ჰალუცინაციის შინაარსის გაერცელება აღქმის ერთი მოდელიდან მეორეში პრაქტიკულად.

ბუა — ნუ გეშინია, მაგასაც ეშველება! (ელენეს) შეინახე ეგ ნემსი, ჩემო მშვენიერებავ, ვიას კიდევ დაქირდება! (ელენე მაიას გადახედავს სიბოლელით და ნემსს კარბაში ინახავს). ვახოვო, მაგიდასთან დაბრძანდეთ! (მაგიდასთან სხდებიან მაიას გარდა). წესით და რიგით არც შენ უნდა იყო უკმაყოფილო ჩვენო ულაშქრო სარდალო! (სიცილით მიმართავს მაიას. სერიოზულად) დღეს იმდენი რამ გარჩენე, მთელი სიცოცხლე რომ გველო, ალბათ ვერ ნახავდი! ხომ მეთანხმები? შევრიგდეთ! (ხელს გაუწვდის).

მაია — (დაცინვით) ბატონო ბუა, თქვენაირი ტყვიანი ქურდი მე არსად გამოვიდა და არც მინახავს. ამდენს იმიტომ ძალადობდით, რომ პიროვნებად გმქციათ ესენი? პირდაპირ საოცარიია! (ხელს ჩამოართმევს).

ბუა — ჩემი ძალადობის შედეგად ისეთი წინააღმდეგობა გაუჩნდათ ჩემს მეგობრებს, რომ აქამდე დათრგუნულები, ადამიანებად იქცნენ!

ბრებს, რომ აქამდე დათრგუნულები, ადამიანებად იქცნენ!

მაია — ასეთ რამეს სხვებში ვერ მოვისმენდი!

ბუა — რაღა თქმა უნდა, გარეთ ამის თქმა უხერხულია და სამიშვიც! ხოლო რაც შეეხება ქურდობას, ვერ გაიგებ, ქურდი ვინაა და ვინ არა. აი, მაგალითად, ნოე... ნოემ ჩვენ არჩევანის უფლება წაგვართვა და ამდენად, ქურდი კი არა, ყაჩაღიც კია. ასეა ჩემო კარგო, ეს ცხოვრება ისეა მოწყობილი, გინდა-არ გინდა, ადამიანები ერთმანეთს რაღაცას ართმევენ ან ჰპარავენ!

მაია — ნუთუ ყველანი ყაჩაღები ვართ?

ბუა — ყველანი არა! თქვენც მობრძანდით ამ მაგიდასთან! (მაიაც მაგიდას მიუჯდება). პო, შოკოლადი აღარ მაქვს, მაგრამ ეგ არაფერი! სამაგიეროდ შამპანურს შემოგთავაზებთ ნოეს მარნიდან! ელენე, სეიფში კიდევ უნდა იყოს ნოეს გადამალული ბოთლები, შემოიტანე! (ელენე გადის).

ბიბ — (მაიას ეფერება თმებზე) მაია, ჩემი მაია! ჰქონდეთ ის სურათი, რაღად მინდა!

ბუა — მეგობრებო, რაკი ყველა ჩვენგანი უკვე პიროვნებაა, სახს ვუსვამ, პიროვნება! ჩემი აზრი უნდა მოგახსენოთ ამ ექსპერიმენტული ჩიხის შესახებ! (ელენეს შამპანური შემოაქვს ლანგრიტო. ელენეს) გმადლობთ, გეთაყვა! (ყველას) საიდანმე გაგალოთ, რაღაცას ვიჯახხირებთ და მაინც აქ მოვდივართ ისევე. აი, რა დღეში ჩავვაგდო ამ არამზადა ნოემ?

ლუკა — რატომ კარიდან არ გავდივართ?

ბუა — ეგ რომ მდომოდა, აქამდე მილიონჯერ მოვიპარავდი გასალებს. მაგრამ ამ სახიზლარ ექსპერიმენტატორს უნდა დავუმტკიცოთ, — ჩვენ ის პიროვნებები ვართ, ამ ლაბირინთშიც რომ იპოვნოთ გასასვლელს! მე დარწმუნებული ვარ, რომ აქედან გასასვლელი არის, ოღონდ ეს თვით ნოემაც არ იცის! იმისი პოვნა მინდა, რაც ნოემაც არ იცის! (შამპანურს გახსნის). ჩვენ გაგვიმარჯოს, მეგობრებო!

(მოსვამს) ჩამოვატაროთ! (ბოთლს ჩამოატარებენ, სვამენ. ბუა ადგება. ჯიბიდან გასაღებს ამოიღებს). აი, გასაღები! არ დაიბნეთ, მეგობრებო! ის არ გეგონოთ, კარს რომ ერგება! გისოსებს ალებს ფანჯრებზე! ეს უკვე ნაღდი გასასვლელია! არაფერს ვკარგავთ, საკუთარ თავს ვცეთ პატივი, ჩვენ სომ პიროვნებები ვართ და ერთხელ კიდევ ვცადოთ! ვცადოთ და თავს ლაფი დავასხათ ნოეს!

ნიკო — ილუზია. პრაქტიკულად. პალეონიაცია! არა. არა.

ბუა — შეიძლება, მართლაც ილუზიაა, მაგრამ ხომ გვინდა, საბოლოოდაც დავრწმუნდეთ ამაში?! რას ვკარგავთ? აი, გასაღები, გავაღებთ და გავაღოთ! რას იტყვი, მოძებნით?

ლუკა — თანახმა ვარ. საით წაივით?

ბუა — ისევ ალაღებულზე ვცადოთ. (შამპანურის ბოთლს აიღებს, შუა ოთახში დადგება, დაღვრის). საითაც სითხის ნაკადი წავა, იქით ექებეთ! ოღონდ გია და მია, თქვენ დარჩით ერთხანს.

მანია — კი, ბატონო.

(ლუკა, ელენე და ნიკო სითხის ნაკადს მიყვებიან და გადიან).

13

(იღვებს. ქუხს სადღაც).

ბუა — (მიას) ახლა ხომ დარწმუნდი, რომ ყველა უჩაღი არ ყოფილა ამ ქვეყანაზე! თუ არ გინდა, შენც ქურდად ჩავთვალო, დამიბრუნე გასაღები! ამ კიდობნიდან ამაღამ ოთხი შეშლილი გავა!

მანია — ის გასაღები ფანჯარაში გადავადე. ძალიანაც რომ მინდოდა, ვერ დაგიბრუნებ.

ბუა — არ ვიცი, იქნებ არც გადავადე? მანია — გარეთ რომ გახვალ, იქვე ბუჩქებში იპოვი.

ბუა — ტოროლას გავხარ... (პაუზა) გამიგე, ჩვენ აქედან გავდივართ და არ მიწადა, ვილაცას ვათქმევინო, ბუამ რაღაც მოიპარაო, თუნდაც გასაღები. ენდე ჩემს ჰალარას!

მანია — ჰალარა მატყუარა ხარ, კინაღამ დაგიჯერე!

ბუა — არა ცილი სწამო მოყვასებო! შენულისა, ტოროლა! დამიბრუნე გასაღები!

მანია — ვერ დაიჯერებ, აქედან გასვლა გინდოდა!

ბუა — რატომ?

მანია — სანამ აქ ხარ, სანამ ამით სიცოცხლეს უშწარებ, მანამდე ხარ კაცი! აქედან რომ გახვიდე, არაარაობა იქნები! სრული არაარაობა!

მია — მოიცა, მია. ბუამ კარგად თქვა, ტოროლას გავხარ! სულაც არ გავალ აქედან, თუკი შენ ჩემთან იქნები!

მანია — ვიქნები, კი, ვიქნები!

ბუა — (გიას) გავიდეს აქედან, სათქმელი მაქვს!

მანია — არსადაც არ გავალ!

ბუა — (მიას) იმიტომ არ გადიხარ, რომ გიას ჩემთან დატოვების გეშინია? (ლანცეტს ამოიღებს, გიას მისცემს) აჰა, შენ გქონდეს!

მანია — გია, მოეშვი მაგას, გადავადე!

ბუა — (ლიმილით) რატომ ღელავ? გია მკვლელია, მაგრამ არა მგონია, მომკლას!

მანია — ტუუილია! გია არ არის მკვლელი!

ბუა — დარწმუნებული ხარ, ტოროლა?

მანია — დიახ!

ბუა — ბოლომდე გჯერა, რასაც ამბობ?

მანია — ბოლომდე!

ბუა — მაშ, რისი გეშინია?

მანია — არ ვიცი, მაგრამ გეშინია!

ბუა — (მიას) გადი, ნუ გეშინია, მე მკვლელი აღარ ვარ!

მანია — არ გავალ.

ბუა — შენ დამიბრუნდი. მე ბედნიერი ვარ და ამას არ დავთმობ. ნუ გამამითურებ, გადი!

(პაუზა. მია გადის).

ბუა — (შამპანურს მიუტანს) ჩვენ გავვიმარჯოს.

ბუა — გავვიმარჯოს. (ორივენი სვამენ).

ბუა — ახლა რასაც გირჩევ, იმას არც ლუკას ვეტყობი და არც ნიკოს, ჩემთვის მტკიცდინებოდა. მაგრამ მე შენთვის კარგი მინდა. (ჯიბიდან შოკოლადს ამოი-

პროზა

ღებს, გიას მისცემს) შენთვის შეეინახე ეს ნატეხი!

ბიზ — ვმადლობთ. (ჭამს).

ბუზ — და რაც ცული გამიკეთებია შენთვის, ვთხოვ მაპატიო! აი, ნახე! (დაუჩოქებს) მაპატიე, ძმაო!

ბიზ — (წამოაყენებს) ადექი, ბუა. არ გინდა ესეთები. მითხარი, რისი თქმა გინდა!

ბუზ — განა მე მინდა, რომ გაწყენინოთ! მე ყველანი მიყვარხართ. მაგრამ სხვანაირად არ გამოდის. გინდა, შენ გვაძებნინე გასასულელი! ნახე, რომ სხვა თუ არ დაჩაგრე, არაფერი გამოგივა!

ბიზ — მე მაგდენი სად შემიძლია! მითხარი, რა უნდა გეთქვა.

ბუზ — მხოლოდ მაშინ გეტყვი, თუ დამიჯერებ.

ბიზ — დავიჯერებ. აი, ისიც ხომ დავიჯერე, კაკია დაბრიდესო, რომ თქვი.

ბუზ — ჰო, ეგ მართალია.

ბიზ — მაშ, მითხარი.

ბუზ — რა ვიცი, სხვანაირად არ გამოგო!

ბიზ — არ გავიგებ!

ბუზ — ხომ გინდა, შენი მათა ნამდვილად დაგიბრუნდეს?

ბიზ — დამიბრუნდა კიდეც. მე ბედნიერი ვარ!

ბუზ — დარწმუნებული ხარ?

ბიზ — რაში უნდა ვიყო დარწმუნებული? იმაში, რომ ბედნიერი ვარ თუ იმაში, რომ...

ბუზ — ...ეს ის მათა!

(პაუზა).

ბიზ — დავიღალე! ძალიან დავიღალე! თავი დამანებე, თავი! ჩემი მათას სურათი რატომ წამართვით, რატომ?

ბუზ — სურათი რაღად გინდა, აკი ბედნიერი ვარო!

ბიზ — (ტირილით) ბედნიერი ვარ, ბედნიერი! დამანებე თავი, დამანებე!

ბუზ — კარგი, დაწყნარდი. ნოე რომ ვიყო, აბებს გადავაულაპებდი, მაგრამ კაცი ვარ და კაცურად გეტყვი... მართალი გოგო ჩანს, ძალიან უნდა შენი მათა იყოს, მაგრამ არ არის. აი, შენ იმის სურათს მი-

სტორი, რატომ წამართვეს? [ჩამქ] გაძხვინე, ჰეავს ეს მათა იმას?

ბიზ — ბედნიერი ვარ, ბედნიერი. თავი დამანებე.

ბუზ — მე შენთვის ვამბობ, თორემ ბედნიერი ხარ და იყავი! (წავა, მოშორებით დაჯდება) მე შენსკენ, შენ კიდეც ეშმაკებისაკენ.

ბიზ — (ბუასთან მიდის) გამაგებინე, რა გინდა ჩემი მათასგან?

ბუზ — მართალი გითხრა, ნამდვილად შენი მათაა, ოღონდ მკვდარია!

ბიზ — აბა, როგორ დადის?

ბუზ — ეგ რა სიარულია? მოჩვენებაა! შეიძლება ერთ მშვენიერ დღეს გაქრეს კიდევაც!

ბიზ — გაქრეს?

ბუზ — ჰო... იმიტომ, რომ მკვდარია! შენ ახლა მოჩვენებას ხედავ და ნამდვილი გკონია!

ბიზ — ცრუობ! მე ბედნიერი ვარ! (ლანცეტს დააგდებს. ბუა აიღებს).

ბუზ — (ლანცეტით გააღებს მაგიდის ჩაკეტილ უჯრას) აქ ინახავს ნოე შენი მათას სურათს. (უჯრიდან სურათს ამოიღებს). აი, ეს სურათი წაგართვა ბრძენთა-ბრძენმა ნოემ! (გიას ხელში ჩაუდებს სურათს). მშვიდად, მშვიდად! ნუ ლეღავ! კარგად დააკვირდი! ეს კი ის ნახატია, შენ რომ დახატე! (ფურცელზე შესრულებულ მათას პორტრეტს აძლევს). აი, შეადარე! (პაუზა).

ბიზ — (სურათებს გადაყრის) ეს რა მიქენი მე ბედნიერი ვიყავი!

ბუზ — იქნები კიდეცაც!.. თუმცა რჩევა რომ მოგცე, სხვანაირად გამოიგებ...

ბიზ — მითხარი! ვიცი, ჩემთვის კარგი გინდა!

ბუზ — იცი, რა უნდა ქნა? (ლანცეტს მისცემს). ეს მათა უნდა მოკლა და ის გაცოცხლდება!

ბიზ — არ შემიძლია! მან ბედნიერი წუთები მარჯუა! რა მოხდა, ჩემს მათას რომ არ ჰეავს, მინც ჩემია!

ბუზ — შენია, მაგრამ მოჩვენებაა და ერთხელაც გაიქრება!

ბიზ — აბა, რა ვქნა?

ბუზ — მოკალი!



(აქამდე გაუმეზული ნოე მთელი ხმით დაიღმუვლებს).

ბინ — არ შემოდია!

ბუ — მაშინ კარგად შექელი!

ბინ — მაშინ კაკისთან მილაღატა!

ბუ — რაკი გიყვარდა, მაინც არ უნდა მოგეკლა ახლა საშუალება გეძლევა, რომ შენი შეტდომა გამოასწორო! მოკლავ თუ არა, გაგიცოცხლებ. გაგიცოცხლებ და აქედან გაგიშვებ.

ბინ — როგორ?

ბუ — (ჯობიდან გასაღებს ამოიღებს) აი, ამითი გაგიშვებო, ხომ გითხარით!

ბინ — მაგით კარს ვერ გააღებ!

ბუ — ფანჯრის გისოსებს აღებს. აი, ნახე... (ფანჯარას გამოაღებს, გისოსებზე შემოკრულ ჯაჭვს კლიტე ადევს, გახსნის, გააღებს). ეს პირველი სართულია. აქედან პირდაპირ ბაღში ჩახტებით და პაიდა, ბედნიერები იქნებით... რა გაღაწყვტე?

ბინ — როგორ მოგკლა?

ბუ — მაგ ლანცეტით!

ბინ — კი, ასე ვიზამ. (ისმის ხმაური).

ბუ — უყურე, მოდის! აბა, შენ იცი. მე წავედი! (თვალს ადევნებს მოფარებულს).

ბინ — (შემოდის, მიმოიხედავს) გია, რა მოგივიდა? ბუა სად არის?

ბინ — რა კარგია, რომ მოხვედი...

ბინ — სახე შეგვეცლია... რა მოგივიდა?

ბინ — არა, ეს ისე... არაფერია...

ბინ — გადააგდე ეგ ლანცეტი!

ბინ — ჩემო საყვარელო, ჩემო მშვენიერო! მე შენ უნდა მოგკლა!

(სავარძელზე დაკრული ნოე კვლავ იღმუვლებს მთელი ხმით).

ბინ — გია, შენ არა ხარ მკვლელი!

ბინ — უნდა მოგკლა, რომ გაიცოცხლდე! და მაშინ აღარ ვიქნები მკვლელი! (მაიას ლანცეტს მოუჭნევს. მაია აიცდენს, იკვირებს და გაიქცევა). აუცილებლად უნდა მოგკლა!

ბინ — (ვარზის) თავი, თავი დამანებე! გადაირიე? მე ხომ შენი მაია ვარ!

ბინ — (დასდევს) მე უნდა მოგკლა, ჩემო ლამაზო! შენ რომ გაიცოცხლდე!

ბინ — ისედაც ცოცხალი ვარ!

ბინ — მოჩვენება ხარ, ჩემს მაიას სულაც არ ჰგავხარ!

ბინ — ნუ მომკლავ, ნუ!

ბინ — ძალიან ძნელია! მაგრამ მე მინდა, რომ გაგაცოცხლო! მინდა!

(მაია წაიქცევა, მაგიდის კიდე დაპკრავს საფეთქელს. უმოძრაოდ ავდია).

ბინ — ეი, ხომ არ მოკვდი? ადექი, გაიქცი! ადექი, მე უნდა მოგკლა! გაიქცი, მაია! მაია! ადექი! მე უნდა მოგკლა, რომ გაიცოცხლდე!

ბუ — (შემოდის) რა იყო, იუზვარ, არა ცოცხლებმა?

ბინ — რატომ არ ცოცხლებმა, რატომ?

ბუ — (მაიასთან მივა. პულსს გაუსინჯავს). ეს არ ითვლება, თავისით მოკვდა!

ბინ — მერე რა, მე ხომ მივდევი მოსაკლავად?

ბუ — ეგ არ ითვლება მეთქი!

ბინ — მე, მე მივდევი მოსაკლავად! მე უნდა მომეკლა! აი, ლანცეტიც მიჭირავს ხელში! (მაიას) გაიცოცხლი, რატომ არ ცოცხლები? მაია! ჩემო მაია! შემომხედე! მოთხარი რამე! გაიცოცხლი! გაიცოცხლი მეთქი!

ბუ — თუ სიმართლე გინდა, ეგ აღარ გაიცოცხლებმა!

ბინ — რატომ, რატომ, არ გაიცოცხლებმა?

(პაუზა).

ბუ — იმიტომ, რომ მე კაკია ვარ!

ბინ — (განწირულად დაიღრიალებს). მომატყუე, არა? მომატყუე, ხომ? კაკია-მო, ამ ხელეზზეო, სული დალიაო, სული! და ესეც მომაკვლევინე! რატომ? რატომ!

ბუ — შენს ცოლთან მე არ მივლია! ტყუილად მოკალი! და გინდაც მეულო, ჩემთვის გაგესწორებინა ანგარიში, ჩემი შეილი რაღად გააუბატოურე, ქუჩის კახ-პად რატომ მიქციე?

ბინ — ეს სიზმარია! გავიღვიძებ და დამცინებს ლუკა, ისეც კაკია მოგელანდაო! კი, კი, ასე იქნება, ასე!

ბუ — აზრზე მოდი, შე ნაბიჭვარო! რა სიზმარი, რის სიზმარი!

ბიბ — (ლანცეტს მისცემს) ბარემ მოპალი და დამსვენე!

ბუბ — (ლანცეტს შეინახავს) არა, ეგრე არა! შენ სულ კაკიას მოლოდინში უნდა იყო!

(შემოდინან ლუკა, ნიკო და ნიკოს ზურგზე შემომჯდარი ელენე).

ბიბ — (მაიასთან დაიჩოქებს) ადექი რა! ადექი, გაცოცხლდი რა!

მეწინე — ღმერთო ჩემო...

ნიკო — რა ქენით. პრაქტიკულად. მაია. მაია. მკვდარი.

მეწინე — ეს რა ქენი, სტიქაროსანო!

(ნოე ახლა ჩუმადაა).

ბიბ — უნდა, უნდა, უნდა გამიცოცხლდეს!

მეწინე — ვაი, შე უბედურო! (პაუზა) ღმერთო, რატომ ხდება, რომ ქალები ჩლუნგებს ირჩევენ!

ბუბ — დაწყნარდი, ლუკა. ვის მისტირი? ჰეივანი კაცი ხარ! აბა, დაუფიქრდი, ღირს დასატირებლად ქალი, რომელსაც თავი ენა და არკი ჰგონია და ყველაზე სულელსა და უძლურს აირჩევს? ნუ ტირი, ლუკა!

ნიკო — თვითონ რომელიც ჩლუნგი ადამიანი პრაქტიკულად. ჩლუნგი უმანკოა... მავრამ სხვა. ბოროტი გააკეთებინებს. გააკეთებინებს ჩლუნგსა და უმანკოს. ჩლუნგსა და უმანკო. ობიექტივაციის უნარი გამქრალია! ილუზიისა და პალუცინაციის გავრცელება შეწყვეტილია!

ბუბ — პოდა, ძალიან კარგი! (ღია ფანჯარასთან მივა). ვის მისტირით, წავიდეთ აქედან! აი, გასასვლელი! გასასვლელი ვიპოვეთ, ძებნო!

მეწინე — (მოთოს აიღებს) პოი, სატანავ! შენ შეგიძლია კაცი შეგნებულ მკვლელად აქციო! (ბუბს მივარდება, უნდა დაარტყას).

ბუბ — (ხელს დაუჭერს, ვადაუგრებს და გაავადბინებს). კიდევ აქეთ მექაჩები, კაცმა გასასვლელი გამაჩქეთ? აბა, მოუსვით აქედან! (ელენეს) შენ მაინც რამ გამოგამტერა დედაკაცო? გადი, სანამ დროა და არ გადამიფიქრებია! თავისუფლებას გჩუქნი, რაღას უდგახარ! მე გასასვლელი გამაჩქეთ!

ნიკო — გასასვლელი გამაჩქებს. გასასვლელი გამაჩქებს.

მეწინე — (ლუკას) აუცი, ბიჭო, ეგ ყოფილა ჩვენი ბედი! გასასვლელი გამაჩქებს! გასასვლელი გამაჩქებს!

მეწინე — ეს ყოფილა მწერლის ბედი! გასასვლელი გამაჩქებს. გასასვლელი გამაჩქებს!

ნიკო — ეს ყოფილა გიჟის ბედი. გასასვლელი გამაჩქებს. გასასვლელი გამაჩქებს.

ბიბ — ეს ყოფილა ჩლუნგის ბედი. გასასვლელი გამაჩქებს. გასასვლელი გამაჩქებს.

მეწინე — გასასვლელი გამაჩქებს! გასასვლელი გამაჩქებს!

(ნიკო, ლუკა და გია ფანჯარაში გადასტებიან).

მეწინე — (ბუბს) ამის შეველა არ...

ბუბ — თავიდან მომწყვდი, თორემ ყელს გამოგადარი!

მეწინე — ჯანდაბამდე გზა გქონიათ! მე წავიდი! (ფანჯრის რაფაზე ადის) ღმერთო, ნუთუ თავისუფალი ვარ? (გადასტება).

14.

(ნოე აქვითინდება. ბუბ ახედავს. მიდის ნოესთან, ახსნის, სცილდება და ავანსცენაზე გამოდის. სიგარეტის კოლოფს ამოიღებს. გაუფარდება, დაიხრება, აიღებს ერთ ღერს, უკიდებს, აბოლებს და ჯდება. ამხობაში ნოე გვამთან მივა, ჩაცუცქდება, მაჯას დაუჭერს, პულსს უსინჯავს. ერთხანს გაქვავდება, მერე თვალებს უხუტავს. სცილდება მაიას, ბუბსკენ მიდის. შეამჩნევს ძირს დაგდებულ კოლოფს. დაიხრება, ერთ ღერს აიღებს. ჩამოჯდება ბუბს გვერდით).

ნიკო — მომიკიდე. (ბუბ თავისი სიგარეტიდან აკიდებინებს. აბოლებენ. ნოე სიჩუმეს დაარღვევს). შენთან ერთი თოხვნა მაქვს.

ბუბ — ბრძანე.

ნიკო — მომკალი!

(პაუზა. ბუბ აბოლებს. ნოე დაძაბული ელის პასუხს).

ნო — რა გინდა, მომავალი! ფანჯარა ღიაა, არავინ ვიქერს. გახვალ, გაიქცევი და თავისუფლად ინავარდებ!

ბუ — გახვალა რომ მდომოდა, საქმეს აქამდე არ მივიყვანდი!

(პაუზა).

ნო — ჩემი დღეუბა გინდოდა და დამღუბე კიდევ... ახლა მომავალი.

ბუ — არ მეგონა, ასე ძნელი თუ იქნებოდა.

ნო — შენ რა, კაცისკვლა გიჭირს?

(ბუა ადგება, ცხედართან მიდის. ერთხანს დააკვირდება).

ბუ — შიშველივითაა! (მაგიდასთან მივა, აიღებს სუფრას, მიაას გადაფარებს. სივარეტს მოქაჩავს. ჩაქრობია. მიდის ნოესთან). მომიკიდევ. (ნოე თავისი სივარეტიდან აკიდებინებს. ბუა ღრმა ნაფაზს დაარტყამს). თუ სიპართლე გინდა, არასოდეს მომიკლავს კაცი. სხვებს ვაიძულელებდი მოყვანის მოკვლას. ამ ხერხით ვსარგებლობდი, ისიც ზომიერად! კაცისკვლა — ეს სომ პრიმიტივია! (სივარეტს ძირს დაავდებს და ფეხით გასრესს).

ნო — უაზრობაა ჩემი სიცოცხლე! მომავალი, რისი გეშინია? აქაც რომ დარჩე, ჩამოგეწერება, შენ სომ გიგი ხარ!

ბუ — შენც გაპატიებენ, პროფესორო. შენც ჩამოგეწერება ეს მსხვერპლი, გოგოტოროლა. მკვლელი სომ გიგი იყო და ბრალს დაგდებენ მხოლოდ იმაში, რომ მისი დაფიქსირება ვერ მოასწარი.

ნო — შენ რა, დამცინი?

ბუ — არა, მაგრამ, ღეთის გულისათვის, ამ ექსპერიმენტს მოეშვი! აცალე მონას მისი მონობა. აიუქე სიმშვიდე, ნუ შეაწუხებ, თორემ მოვა ვინმე და აქ რომ მოხდა, ისევ ისეთ უბედურებას დაატრიალებს...

ნო — ო, როგორ შევცდი...

ბუ — შენ ჩემში ცდებოდი.

ნო — შენშიც ვცდებოდი და მთავარიც... პაციენტების გაშვების უფლება არ მქონდა და რადგან არ მინდოდა ეგრძობოთ, რომ ვერასოდეს გავიდოდნენ აქედან, არ ვასვენებდი, ვაძრომიალებდი წინ და უკან, რათა ცხოველებად არ ქცეულიყვნენ, გასვლის იმედი არ დაეკარგათ. ამ პრინცი-

პით ავაგე ეს განყოფილება. ამ ექსპერიმენტს შეშლილი პიროვნებად უნდა ექცია იმას კი ვერ მივხვდი, რომ მონა მონად დარჩება... საზრლო ტოროლა!

ბუ — საზრლო ტოროლა! ის მონა არ იყო. მონას ტოროლა რომ არ მოეკლა, ყველაფერი თავიდან დატრიალდებოდა კარუსელივით...

ნო — (აიტაცებს) დილას ისევ გამოგვეცხადებოდნენ სანიტრები, შენ ნემსებით გვაგაბრუებდნენ... ჩემს ძალადობას ვერ მივხვდებოდი, გამოკვლევას ვაგაგრძელებდი...

ბუ — მე კი კვლავ გამიჩნდებოდა ავი პროტესტი.

ნო — საზრლო ტოროლა.

ბუ — ნეტარ არიან დევნილნი სიმათლისათვის, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათა.

ნო — ნუთუ ყველაფერს სიბრიყვე ამართლებს დედამიწაზე. შენ ბრიყვის ბედისწერა აღმოჩნდი, მომავალი ბუა!

(პაუზა).

ბუ — ბრიყვი კი მონის ბედისწერაა, ნოე!

ნო — დანაშაულია ჩემი სიცოცხლე, მომავალი.

ბუ — არც შენ ხარ აბელი, არც მე კენი. ჩვენ ერთმანეთის ტოლფასი ბოროტება ვართ. ვერ მოგკლავ.

ნო — ჩვენ ახლა ისე ვგავართ ერთმანეთს, შეიძლება ერთი აღამიანიც კი ვეგონოთ ვინმეს.

ბუ — ჩვენ ბოროტება ვართ.

ნო — და ჩვენ ეს ვიცით.

ბუ — დაინგრა შენი ცისფერი კოშკი.

ნო — ავი ქიშკრა აღარ არსებობს.

ბუ — უაზრობაა ჩვენი სიცოცხლე.

ნო — უაზრობაა.

ბუ — სისულელეა გამარჯვებულის ყოფა.

ნო — სისულელეა დამარცხებულის ყოფა.

ბუ — აღამიანებად ჩვენ ველარ ვიქცევით.

(პაუზა).

ნო — სომ არ გვეცადა, ცოტა ხნით მაინც? რადგან ისინი დაბრუნდებოან.

ბუა — შენ ასე ფიქრობ?

ნოი — დაბრუნდებიან, საზარელ წარ-
ღენას ვერ გაუძლებენ.

ბუა — ალბათ, ასეა.

ნოი — მე მზად ვარ, ვიქცე ადამიან-
ნად, რადგან სიცოცხლე არ გვიწერია.

ბუა — დარწმუნებული ხარ?

ნოი — ისინი მოვლენ. მოვლენ და არ
გვაპატიებენ.

ბუა — შეძლებენ ვითომ?

ნოი — ქმედება ვასწავლე. სისხლს მი-
აჩივ... მათგან არც ერთი არაა მკვლე-
ლი, მაგრამ ადამის მოდგმის ერთ უბრა-
ლო წესს ვერანაირად ვერ აცდებიან.

ბუა — რას?

ნოი — შურისძიებას... მერე გენახვენ
ორ მოძალადეს მოკლულებს ღამით.

(პაუზა).

ბუა — ამინ.

(გარედან შემოდის წვიმის ჩუმი, აუტა-
ნელი ხმა. ხანგრძლივი პაუზა).

ბუა — იცი, რა?

ნოი — რა?

ბუა — მე არ მინდა, მაგათ მკვლელო-
ბა ჩაიდინონ.

(პაუზა).

ნოი — მე დავიმსახურე. სიკვდილი მი-
ნდა.

ბუა — მეც მინდა სიკვდილი. მაგრამ
არ მინდა, იმათ ვინმე მოკლან.

ნოი — (დაფიქრდება. პაუზა. რაღაცას
გადაწყვეტს). ევ იოლია! (კარადასთან მი-
დის, ამბულეებსა და შპრიცებს გამოიღებს,
ბუას გაუნაწილებს). მეთილპიპერიდინი,

სამმაგი დოზა! ხარსაც წააქცევ! (სულს
ბუა — მოსულა!

(ამბულეებს თავს მოამტვრევს, შპრი-
ცებით სითხეს ამოიღებენ. მკლავებს გაი-
შისვლებენ, ცხვირსახოცებს შემოიჭერენ
და გაიკეთებენ. სავარძელბეჭი სსდებიან,
გაირინდებიან).

ბუა — ჩვენ არ დავვიმსახურებია ასე-
თი იოლი სიკვდილი.

ნოი — ჩვენ არ დავვიმსახურებია ასე-
თი იოლი სიკვდილი.

(პაუზა).

ნოი — მიხვდებიან, ეს რატომ ვქენით?

ბუა — ალბათ.

ნოი — ღმერთმა ქნას...

ბუა — ღმერთმა ქნას...

(უმოძრაოდ სხედან. ხანგრძლივი პაუ-
ზა. წვიმამ გადაიღო. იღება კარი. შემო-
დიან ლუკა, გია, ნიკო და ელენე — სვე-
ლები არიან. ლუკა გასაღებს დადებს მა-
გიდაზე. მიდიან ნოესა და ბუას გვაშებთან.
ერთხანს გაირინდებიან. მერე ერთბაშად
დაიშლებიან და პალატაში, თავ-თავიანთ
საწოლებთან მიდიან. ლუკა ჯიბიდან მოზ-
რდილ ქვას ამოიღებს და გადააკვებს.
ელავს. წამიერად გაკაშკაშდება ვარშო.
ასე რამდენჯერმე მეორედება. ისევ იწყე-
ბა წვიმა. სცენა ნელ-ნელა ბნელდება).

ნოი — (ჯერ ერთ ხელს ასწევს, შემდეგ
მეორეს. თავს მიმოაბრუნებს, წამოიწევს,
მიმოიხედავს, წამოდგება. ბუას პულსს გა-
უსინჯავს. პაუზა). მეთილპიპერიდინი, სამ-
მაგი დოზა!.. ხარსაც კი წააქცევდა! (მიიპა-
რება და ბოლოს ფანჯრიდან გადახტება).

ფ ა რ დ ა



ნათელა კახიანი

. . .

მე ვხედავ ნილაბთა ქარავანს ქუჩაში,
ნიღბების ზეიმს და ნილაბთა ცვენას,
ნიღბები, ნიღბები, ნიღბები, ნიღბები,
ნილაბი იცინის, ტირის თუ ღელავს...

და ისევ გავრბივარ, რომ აღარ ვიხილო
მუყაოს საფრიდან ჩამქრალი მზერა...
ნიღბები, ნიღბები, ნიღბები, ნიღბები,
ნილაბი იცინის, ტირის თუ ღელავს...

გადისწერა თუ ცივი ქარი

პაწაწინა რტოს, მწვანით მოხილს,
ერემლით ვამკობდი,
შენთვის მომჭონდა, ისევ შენსკენ
მოვიჩქაროდი,

ქარი შემომხვდა, ცივი ქარი, მომტაცა
ტოტი,
და სინანულის ნალვერდლით ვიწვი,
საით წაიღებს, არავინ იცის...

სიცოცხლის სიდი

ერთი გზა გადის სიცოცხლის ხიდზე,
ორი ბოლო აქვს გზას უსასრულოს,
გზის ერთ ბოლოში მოსჩქეფს სიცოცხლე,
სავსე ხმაურით, ყივილ-ზივილით,
გზის ამ ნაპირზე როცა მივდივარ
მე ვიმოსები ვარდისფერ სხივით.
სხივი მანიჭებს სითბოს და ძალას,
სხივი მეხვევა მეაღერსება,
მაგრამ უეცრად ჩაქრება სხივი
და მის მაგივრად წვედიადი წვება.
გაოგნებული გზას ვეღარ ვარჩევ,
უკან დასახევ გზას ვეღარ ვხედავ,
საით წავიდე? სიბნელის იქით
კვლავ ნათელია? კვლავ სხივი ჩნდება?

თუ მესმის რამე, ისევ ხმებია,
ხმები ნაშობი ბინდბუნდის კნების,

პასუხს მპირდება ძველი ქუჩები
და ოხშივარი ანტიკურ ქვების,
თუ მესმის რამე მხოლოდ ხმებია,
გზაარეული ვიღაც ლოთების.

პასუხს ვერ ვიღებ! მიმზერს აპრილი...
დაფურჩქნულ ყლორტებს ისრებად
მესვრის,
თუ მესმის რამე ისევ სიმღერა
აფრთხილებულ აპრილის პეპლის.

გვა თეოდორას

დრო გადაეშვა უხილავ ღარში
თან გაიფოლა მოკვდავთ ღღეები,
დავეხეტები მთებში ეულად
არარსებული დროის ძიებით.

დრო მაინც ბრუნავს არარსებული,
მარადიული, განუსაზღვრელი
ისევ კილობანს მიადგებიან
ჭეშმარიტების უარყოფელნი.

და ისევ ბრუნავს დრო დაკარგული,
მარადიული, განუსაზღვრელი,
ცოდვის ცრემლები სეტყვად ქცეულა —
არ უხორცდება მხსნელს იარები!

დრო მაინც ბრუნავს მარადიული, —
დამარწვეველი ფიქრთა მშვიდობის, —
ჩემი ლექსები იმას გლოვობენ,
რომ იკეტება კარი კილობნის.



უ ლ ი ს ა

მე-15 კვირული „კირაკ“

თარგმანი და კომენტარი
ნიკო ყიასაშვილისა

(ბლუმი, წამხდარი, მჭიდროდ შეფუთული და შესაწირად გამზადებული, პირველი დამხობილი ქვითინებს. ვაისმის სამგლოვიარო ზარების რეკვა. ვოდების კედელთან წინდაცვეთილების თაღებში ჩაცმული ფიგურები მოჩანს, მ. შულოვიცი, ჯოზეფ ვოლდუოტერი, მოშე ჰერცოგი, ჰერის როზენბერგი, მ. მოისელი, ჯ. ციტრონი, მინი უოჩმენი, პ. მასტიანსკი, ღირსი ლეოპორდ აბრამოვიცი, კანტორი. ხელების ქნევით გულამოსკვნილნი დასტირიან რეულგანდგომილ ბლუმს.)

წინდაცვეთილნი (გულისგამაწერი-ლებელი ხორხისმიერი გალობით სოლომის ფუფე ნაყოფს აფრიან ვვაილე-ბის ნაცვლად): შემეყ ისრაელ აღონაი ელოქენუ აღონაი ეზაღ!

ხმები (ამოთხვრით): ასე და ამრიგად, გარდაიცვალა. ოო, დიან, ჭეშმარიტად. ბლუმი? არასოდეს გამიგონია. არა? დიდი უცნაური ვინმე იყო. აი მისი ქვრივი. მართლა? დიან, დიან.

(ქაფურის ზის ფისოვანი ალი ასდის კოცონზე დასაწვავ ადგილს. კეთილსურნელი კვამლის ხაფარი თანდათან ქრება. მუხის ჩარჩოდან, მსუბუქ მოყავისფრო-ჩაისფერ ტანსაცმელში გამო-

წვობილი თმაგაშლილი ნიშნა თავისი მღვიმიდან გამოდის, ტირიფების გადახლართულ შტოებქვეშ გაიფლის და ბლუმს წაადგება თავზე.)

ტირიფები (ფოთლების ჩურჩულით). დაო. ჩემო დაო. შშშ;

ნიშნა (ჩუმი ხმით): მოკვდავო! (ალერსიანად.) ნუ, ნუ ვოდებ!

ბლუმი (ლაბისებრი ტანით მიცოცავს შტოებს ქვეშოდან, შვის სხივებით დახერილი, ღირსების ზრული შვერძნებით): ასეთ მდგომარეობაში. ვგრძნობდი, ამას ელოდნენ ჩემგან. ჩვეულების ზნის ურყეობა.

ნიშნა: მოკვდავო! შენ მე უხეირო კომპანიაში მომიხელთე, ფეხებაპლაკულ მოცეკვავეებთან, დაქალებთან, მუსტიკრივის ბიჭებთან, პოპულარულ გენერლებთან, პანტომიმის ამორალურ მსახობებთან შემოტყვილ ტრიკოებში და შიმის მოღურ შემსრულებლებთან, ლა აურორა და კარინი, მუსიკალური ნომერი, საუკუნის სენსაცია. იაფფასიან ვარდისფერ ქაღალდში ვიყავი შეფუთული და ნათის სუნი ამდიოდა. გარს მუხვია უწმინსურობანი მამაკაცების კლუბის წევრთათვის, უასაკო ყმაწვილთა ამალეკვებელი მოთბრობები და ღია ბარათები, თაღლითობის წინააღმდეგ საგანგებოდ გამოთლილი კამათ-

ლების და ბიუჯეტალტერების, პატენტარიანი მანუფაქტურის რეკლამები და თიაქარიანი ჯენტლმენის რეკომენდაციები იმის თაობაზე, თუ რატომ არის საჭირო ბანდაჟის ტარება, ინტიმური მითითებანი დაოჯახებულთათვის.

ბლუში (კუს თავს მისი კალთისაკენ ასწევს): ჩვენ ადრეც შევხვედრივართ ერთმანეთს- სხვა ვარსკვლავზე.

ნიმუზა (სეუდიანად): რეზინის ნაწარმი. არისტოკრატებისთვის განკუთვნილი უცუეთი საქონელი. კორსეტები მამაკაცებისთვის. ვაჟრნავ გულფრას, ვერადა, ფულს ვუბრუნებ ავადმყოფს. ნებაყოფლობითი რეკომენდაციები მკერდის გაღივების, პროფესორ უორდმანის შემოთავაზებული, საშუალების შესახებ. ჩემი ბიუსტი სამ კვირაში ოთხი ვოჯით გაიზარდა, გვამცნობს ქ-ნი ვას რაბლინი და ფოტოსურათებსაც გვთავაზობს.

ბლუში: თქვენ „ფოტოამბებს“ გულისხმობთ?

ნიმუზა: დიახ, დიახ. შენ წამომიღე იქიდან, ოქროთი მოვარაყებულ მუხის ჩარჩოში ჩამსვი, შენი საქორწინო სარეცელის თაუთან ჩამომკიდე. ზაფხულის ერთ საღამოს ოთხ ადგილას მაკოცე ფარულად. თან სიყვარულით შემიღამაზე ფანქრით თვალები, მკერდი და სარცხვირული.

ბლუში (მორჩილად უკოცის გრძელ თმას): შენი კლასიკური ფორმები, უკვდავო მზეთუნახავო, ბედნიერი ვიყავი შენი მაკეერალი, ლამის შენზე მლოცველი, თავად მშვენიება.

ნიმუზა: ბნელ დამეებით მომესმოდა შენი დიდება.

ბლუში (აქარებით): დიახ, დიახ. შენ ვინდა თქვა, რომ მე... ძილში ვყვლა, იქნებ ბავშვების გარდა, საკუთარი არსების ყველაზე უარეს მზარეს აჩენენ. ვიცი საწოლიდან რომ გადმოვვარდი ან, უფრო სწორად, გადმომავდეს. ამბობენ, თუ დვინოში ფოლადის ნაჭერს ჩააგდებ და ისე დაღევე, ზვრინვას შევლისოს. სხვებზე კი ის ინგლისური გამოგონება უფრო ჭრის, რომლის სარეკლამო ბროშურაც ამას წინათ შეცდომით მივიღე.

თითქოს გაზის უხმო და უსუნო გამოშვების საშუალებას იძლევა. (ამოიღებს რებს.) უსუსურობავ, ქორწინებას ვერ გერქვას შენ.

ნიმუზა (ყურებში თითებდაცობილი): და სიტყვები- ჩემს ლექსიკონში არ აღმოჩნდა.

ბლუში: გაიგეთ კი მათი მნიშვნელობა?

ტირიშპები: შშშ!

ნიმუზა (ხელებს აიფარებს სახეზე): რა არ ვნახე იმ ოთახში? რა არ დაინახა ჩემმა თვალებმა?

ბლუში (მობოდიშებით): მესმის. დაბინძურებული საცვლები, საგულდაგულოდ პირადმა დაკეცილები. საწოლის ზამბარები მოშვებულია. გიბრალტარიდან შორი ზღვით დიდი ხნის წინათ.

ნიმუზა (თავს ხრის): უარესი! უარესი!

ბლუში (ჩაფიქრებული მხეცლობს): მონჯღრეული საჯდომი ფიცარი არა, მოლის სიმპიომისგან არა. მაშინ ზუსტად სამოცდაათ კილოს იწონიდა. ძუძუდან რომ მოიშორა, ცხრა გირვანქა მოიმატა. გაბზარულია და წეოც აკლდა. ჰა? და ის ნარინჯისფერზოლიანი ქოთანია, ცალი ყური რომ ჰქონდა შერჩენილი.

(ისმის ჩანჩქერის შეფების ხალისიანი ხმა.)

ჩანჩქერი: პულაპუკა პულაპუკა პულაპუკა პულაპუკა.²

ტირიშპები (შტოებს ერთმანეთში გადახლართავენ): ისმინეთ. ჩურჩული. ის მართალია, დაი ჩვენი პულაპუკას ჩანჩქერთან ვაკვირდეთ. ჩვენ ჩრდილს ვფენდით ზაფხულის პაპანაქებაში.

ჯონ უაიზ ნოლანი (შორიდან, ირლანდიელ ტვისმცველთა ეროვნულ ფორმაში გამოწყობილი, მისალმების ნიშნად ფრთიან ქუდს იხდის): იხარეთ! მოფინეთ ჩრდილი ზაფხულის ამ პაპანაქებაში, ხენო ირლანდიისაო!

ტირიშპები (ჩურჩულებენ)- ვინ მოვიდა პულაპუკაში სკოლის ექსკურსიასთან ერთად? ვინ მიატოვა თბილისს საკრეფად გასული თანაკლასელები, რათა ჩვენს ჩრდილს შეფარებოდა?

ბლ'უში (მკერდვიწრო, დაპრეცმხრებიანი, დაბაბულ ქაშხრეებიანი, მოზარდის რუხ და შავზოლიანი შეუხედავი კოსტუმი აცვი, რომელიც უკვე დაუპატარავდა, ტენისის თეთრი ფეხსაცმელი, ქობიანი გადაკეცილი წინდები და მოსწავლის წითელი ქუდი ზედ მიკერებული ნიშნით): მოზარდი ვიყავი, ბიჭუნა-მცირედით მყოფნიდა, მოჯანჯღარე ვავონი, ქალების საპირფარეოს აღრეული ხუნები, მჭიდროდ თავშეყრილი ბრბო ძველი „როიალ“ თეატრის კიბეზე (რადგან ზედაზორა უყვარდათ, ჯოჯოური ინსტინქტი, და დაბინდული, სექსით გაფლნთილი თეატრი ლაგამს აპყრის ბიწიერებას), თვით მათი საცვლების პრეისკურანტიც კი. და მერე პაანაქება. იმ ზაფხულს მზეზე ლაქები გაჩნდა. სასწავლო წლის დასასრული. რომიანი ნამცხვარი. იდილიური დღეები.

(იდილიური დღეები. მოსწავლეები ფეხბურთელის ცისფერ და თეთრ მაისურებში და შორტებში, ყმაწვილები ღონაღდ ტორნული, ეობრაჰამ ჩეტერტონი, ოუენ გოლდბერგი, ჯეკ მერედითი, პერსი ექჯონი ხეებს შორის მდებარე არიან და ყმაწვილ ლეოპოლდს უხმობენ.)

იდილიური დღეები: ოღრაშო! ისევ ჩვენთან. ვაშა! (მისალმების შემახილები.)

ბლ'უში (მოუქნელი ყმაწვილი, თბილ-ხელთათმანიანი, დედიკოს მიერ შალ-მობხვეული, თოვლის გუნდების დასეტყვილი, ადგომის ლამობს): კიდევ! თითქოს თექვსმეტი წლის ვარ! რა კარვია! მოდით ვველა ხარი ჩამოერეკოთ მონტევიუს ქუჩაზე. (სუბტი ხმით შესძახებს). ვაშა საუკეთესო სკოლას!

მძო: კრეტინი!

ტირიშიში (შრიალით): მართალია, დაი ჩვენი ჩურჩული. (მთელ ტვეში ჩაჩურჩულებული კოცნები გაისმის. ჰამადრიადების ხახვები ტოტებიდან და ფოთლებიდან იჭვივებებიან და ყვავილებად იშლებიან.) ვინ წაბილწა ჩვენი იღუმადი საფარველი?

ნიმფა (მორცხვად, გაფარჩხულ თითებს შორის): მან? ღინ? ცინ? ქვეშ? **ტირიშიში (რკალად იზრქმიან):** დიახ, დაო. ჩვენს უმანკო მოღზე.

ჩანჩამერი: პულაპუკა პულაპუკა პულაპუკა პულაპუკა

ნიმფა (განგანზე გაშლილი თითებით): ოო, სირცხვილო!

ბლ'უში: მე ადრე მოეწიფდი. სიყმაწვილე. ფუნა. ტყის ღმერთს შეეწირე მსხვერპლი. ყვავილები, გაზაფხულობით რომ იფურჩქნებიან. დაწვევილების ხანა იდგა. კაბილარული მიზიდულობა ბუნებრივი ფენომენია. ლოტი კლარკი, აბრეშუმივით თმა, დაუდევრად დახურული ფარდებიდან საბრალო მამანემის თეატრალური დურბინით ვუყურებდი როგორ ემზადებოდა დასამინებლად: ანცი იყო და ბალახეულის ღეჭვა უყვარდა რიალტოს ხილთან გორაკის ფერდობზე მოგორავდა, თავისი ველური ანციობით რომ ვეცდუნებინე. მრუდე ზეზე აცოცდა და მე... წმინდანიც ვერ გაუძლებდა ასეთ ცდუნებას. ეშმაკმა დამრია ხელი. მერედა, ვინ დაგვიანახა?

(პატარა თეთრქიანი მოზარბაცე ბოჩოლა სველნესტითან მცობნავ დრუნს გამყოფს ჭვოთლიანში.)

მოზარბაცე ბოჩოლა (დიდრონი ცრემლები სცევა გადმოკარკული თვლებიდან, ქშინავს): მეე. მე ვნეე.

ბლ'უში: უბრალოდ მოთხოვნილების დაკმაყოფილება მე... (პათეტიკურად.) არც ერთ გოგოს არ უნდოდა როცა ვეარშიყებოდი ხოლმე. მეტიმეტად უსახური ვიყავი. არ შეთამაშებოდიენ...

(ზეშოთ ბენ ქოუთზე თხა მიბიჯებს შქერებში, ჯიქანგატინილი, ბაჭიის კუდიანი, ჰან მოცხარის მარცვლებს ფრის.)

თხა (კიკინებს): მეკიმეკიმეკიკიკი ნენნანე!

ბლ'უში (თავშიშველი, ლოუებალწილი და ნარშავის ეკლით დაფარული): კანონიერად დანიშნულნი. გარემოებანი საქმეს ცვლიან ხოლმე. (დამაბული დაქყურებს წყალს.) წამში ოცდათორმეტი ყირა. კოშმარი პრესაში. თავბრუდაზვე-

(ორი კუმბიელი გომბიო თავსხმაში ცაქვებს, შალშობვეულნი, თან უხიციო-ხლოდ წამოიყვირებენ ხოლმე.)

ბომბიონები: ოო, ლეოპოლდმა ქინძისთავი ნიფხვის დაკარგა და არ იცოდა, რა ექნა, რათა არ ჩავარდნოდა, არ ჩავარდნოდა, არ ჩავარდნოდა იგი.

ბლუში (ცივად): შენ ჯაღო დამირღვიე-მარტოოდენ ეთეროვნება რომ არ-ნებობდეს, ხად იქნებოდით შორნილნი და მოწაფონნი? ნღობა და რადი ვერის წესია, როცა საბრალოს ძლიერ ეფსია. **ბირნიშები (მათ ფოთლებს ვერცხლის კილიტა ცვივა, მათი გამკვლევებულები ტობები სიბერისგან ცაცხვებენ):** ფოთოლცვენა!

ნიმუზა (შპინარე გამომეტყველებით რადაცას ბხინჯავს კაბის ნაკეცებში): რა შერებელობაა! ჩემი ნამუსის შებღალღვის მცდელობაა! (კაბაზე დიდი ხველი ლაქა გამოუნდება.) ჩემი უმანკოების დალაქიანება! იმის ღირსი არა ხარ, რომ უბიწო ქალის ტანსაცმელს შეებო. (კვლავ ხელს იტაცებს კაბაზე.) მოიცა. ვეღარ გეღირსოს სატრფიალო სიმღერების გალობა, შე სატანავ შენა. ამინ, ამინ, ამინ, ამინ. (ხანჯალს იშოშვლებს და ტამპლიერთა ორდენის რჩეულით აბჯარასხმული, საზარდულში ჩასცხებს.) ნეკუშ!

ბლუში (წამოხტება, ხელს დაუჭერს): ჰეი, ჰეი! ნებრეკადა! კატის ცხრა სიცოცხლე! აკრძალულ იღეთებს ნუ იკადრებთ, ქალბატონო. წინადასაცვეთი დანა არ იყოს. მელა და ყურძენი, არა? ეგ თქვენი ეკლიანი მავთული არ გყოფნით? ჯვარცმა მეტისმეტად მსუბუქია? (კუალში მიწვდება.) წმინდა აბატი გინდა თუ ბროფი, კოჭლ : მეზადე თუ მერწყულის უსადინარო ქანდაკება, ან იქნებ კეთილი დედოფლო აღფონსი, ჰა, მელა-რეინარდო?

ნიმუზა (პირსაბურავმოსხილი კივილით გაურბის, შიხი თაბაშირის ყალიბი სკდება, ნაპრალიდან მყარალი ღრუბლის ქულა გამოხეთქს): პოლი...!

ბლუში (შოაძახებს): ვიცი, ვიცი, ვიცი არ აიშეით თავი. ლეოპოლდმა ვეღარც ნულარ იკრუნჩხები. მე ეგ გამოცდად-თქვენი სიძლიერე თქვენს სისუსტეში-რა გვერგება როგორც სანაშენე შწარმოებლებს? რას ჩამოხვალთ, თანაც ნადლი ფულით? ეიგოლოებს ქირაობთ რივიერაზე, წამიკითხავს. (გაქცეულ ნიშვას ტირილი წასკდება.) ეკი თქვენსმეტი წყლია რაც ხანგი მონასავით წყლებზე ფეხს ვიდგამ და მერე რა, ხვალ ხუთ შილინგს მანაც გამოიმეტებს ჩემთვის სასამართლო თავის სარჩენად, ჰა? მაგას არ ვჭამ. (დახუნავს.) რა ჯანდაბაა. ხახვი. დამპალი. ფოსფორი. ქონი.

(მის წინ ბელა კოუენი დგას.)

ბელა: მალე გამიცნობ. **ბლუში (თავდაჭერილად შეათვალიერებს):** შომაქად გამოწვობილი ბებერი ცხვარი. კბილებმაცვენილი და მატყლწამხდარი. სახის ფერისათვის ხახვი მოვიხდება უშუალოდ ძილის წინ და დაბაბის საწინააღმდეგოდ რაიმე მახავი გაიკეთე ხოლმე. შენი მელიის ფიტულის შუშის თვალებივით უახრო თვალები გაქვს. კაცმა რომ თქვას, დანარჩენ ნაკეთებს კი შეეფერებიან. სამხრანძმრავიანი მტკრონი კი არა ვარ.

ბელა (ზიზღით): ნამდვილად არ ვარვიხარ. (მისი დედლორის ხაშო დაიქშუტუნებს.) ქმშუტქ

ბლუში (ზიზღით): ჯერ ეგ ბნელი მღვიმე გაიხუფთავე, შენი კუროს ცივი თესლი რომ ჩამოვღვენთავს. ერთი ბლუჯა თივა აიღე და გამოიწმინდე.

ბელა: მე შენ გიცნობ, რეკლამის ფენტო! დაფვერილო ლაფშავ!

ბლუში: როგორ არა! როსკიებების უსტაბაშო და ათაშანგისა და ჩირქიანი ფსლის სოვდაგარო!

ბელა (პიანინოსკენ მიბრუნდება): რომელი უკრავდი მკვდრების მარშს „საულიდან“?

ზოში: მე. თქვენ კი თქვენს კოყრებს გაუფრთხილდით. (პიანინოსთან მივარდება და გადაჯვარდინებულ ხელებს კლავიშებს უპარტყუნებს.) კატის ხეტი-ალი თუნუქის სახურავზე. (მოიხედავს.)



მა? ვინ ეკურეება ჩემ სულიკობებს?
(კვლავ მაგონებს მიფარდება). რაც შენია
ჩემია და რაც ჩემია ჩემი საკუთრებაა.

(კიტტი, უკმაყოფილო ხაზით, კბილებზე
ვერცხლის კილიტას სკრაკვს. ბლუმი
ზოვის მიუახლოვდება.)

ბლუმი (აღერსიანად): დამიბრუნე, გე-
თაფვა, ევ კარტოფილი.

ზოვი: ამ ფანტის პატრონმა რა აკე-
თობს? საუკეთესო რამეა.

ბლუმი (ვრძნობით): დიდი არაფერი,
მაგრამ მაინც, საბრალო დედის სახ-
სოვარია.

ზოვი: გაცვი და დააბრუნე,
სად არიო? ღმერთი გკითხავს,

არ ვიციო, ეტყვი ღუნედ
თავს ქვესკნელში უმალ გიკრავს.

ბლუმი: მაგასთან მოგონებებია დაკავ-
შირებული. მინდა რომ მქონდეს.

სტივიანი: ქონა არ ქონა, საკითხავი
აი ეს არის.

ზოვი: აბა. (კალთის ბოლოს აიწევს,
შიშველ ბარძაყს გამოაჩენს და წინდის
გადანაკეცში გახვეულ კარტოფილს ამ-
ოამკვრენს.) ვინაც გადაინახოს, მანვე
იღოდეს სად მონახოს.

ბმლა (მოიღუშება): აბა, აბა! ეს მიუ-
ზიკოლი არაა. და მავ პიანინოს რე
დამიმტკრევეთ. აქ ფულს ვინ იხდის?

(პიანოლასთან მიდის. სტივენი ჯიბეზ
მოიფხეკს, ბანკოტს წვერით ამოამ-
ვრენს და გაუწვდის.)

სტივიანი (გაზვიადებული თავაზიანო-
ბით): ეს აბრეშუმის ქისა საზოგადო-
ების უურადლებამ ამიღოსო. მომიტყვეთ,
ქალბატონო. თუ ნებას მომცემთ. (გაურ-
კვევლად მიათითებს კინჩუ და ლინჩ-
ზე). ჩვენ ყველანი ერთ ტოტალიზა-
ტორს ვთამაშობთ, კინჩიცი და ლინჩიცი.
Dans ce bordel ou tenons nostre
stat.

ლინჩი (ბუხრის მხრიდან გამოეხმა-
ურება): დედალოს! დალოცე ჩემგან.

სტივიანი (მონეტას ჩაძლევს ბელას):
ოქროა. აბა, დავლოცე.

ბმლა (შეხედავს ფულს, მერე სტი-
ვენს, მერე ზოვის, ფლორის და კი-

ტის): სამი გოგო გინდათ? ჩვენიან თი-
თო ათი შილინგი ღირს.

სტივიანი (აღტაცებით): ასი ათასი
ბოლიში. (კვლავ მოინჩრეკს ჯიბეს, ორ
კრაუნს ამოამკვრენს და ბელას აწვდის).
ნება მიბოძეთ, brevi manu, რაღაც
მხედველთა მდლანატობს.

(მელა მაგიდასთან მიდის ფულის და-
სათვლელად, სტივენი ცი თავის თავს
ერთმარცვლიანი გამონათქვამებით ებაა-
სება. ზოვი მაგიდაზეა წახრილი. კი-
ტი ზოვის მხრის ზემოდან იჭყიტება.
ლინჩი დგება, ქუდს ისწორებს, კიტის
ხელს მოხვევს წელზე და საკუთარ გო-
გრას დანარჩენს ჯავფს შეუერთებს).

ფლორი (ძალიან ცდილობს წამოდ-
გომას): ოჰ! ფეხი დამიბუქდა. (კოჭლო-
ბით მიდის მაგიდასთან. ბლუმი მიუახ-
ლოვდება.)

ბმლა, ზოვი, კიტტი, ლინჩი,
ბლუმი (ყაყანებენ): ეს ჯენტლმენი...

ათი შილინგი... სამის მაგიერად იხ-
დის... ერთი წამით... ეს ჯენტლმენი
ცალკე იხდის... ხელს ვინ აფათურებს?...
ოჰ... იცი ვის ჩქმეტავ?... მთელი ღამე
რჩებიოთ თუ ცოტა ხნით?... ვინ ქნა?...
უკაცრავად, მაგრამ ტყვეით... იმ ჯენტლ-
მენმა გადაიხდა როგორც ჯენტლმენს
შეჰფერის... იქნებ დაგველია... რა ხა-
ნია თერთმეტი შესრულდა.

სტივიანი (პიანოლასთან დგას, ზიზღი-
ანი გამოემტყველებით): არავითარი ბო-
თლები! რაო, თერთმეტი? გამოცანა!

ზოვი (ქვედატანს აიწევს და ნახევარ
ხოვერის წინდაში ჩაიდებს): მძიმე ჯა-
ფითა და ზურგზე წოლით ნაშოვნი.

ლინჩი (ხელში აიფანს კიტის და მა-
გიდას მოაშორებს). წავედით!

კიტტი: მოიგა. (ორ კრაუნს ჩაეჭიდება.)
ფლორი: და მე?

ლინჩი: კობლა!

(აიფანს, მიაქვს და სოფაზე დააბერ-
ტვებს.)

სტივიანი: მელა ყიოდა
მამლებს ციოდათ.

ზარებმა სამოთხეს
თერთმეტჯერ ჩამოკრეს.

ღროა, საბრალო სულმა დატოვოს

ზეცის სამოთხე.

ბლუში (მშვიდად დებს ნახევარ სოვერინს მაგიდაზე ბელასა და ფლორის შორის): ასე. ნება მიბოძეთ. (გირვანქიან ბანკოტს აიღებს). ათ-ათი სამჯერ. გასწორებული ვართ.

ბმლბ (აღტაცებით): დიდი ობერი ვინმე ხარ, შე ძველო. გაკოცვბდი კიდეც. **ზოუში** (შიათითებს): მაგას? უძირო ტასავით უნდაო.

(ლინნი სოფაზე გადაწვეს კიტის და კოცნის. ბლუში გირვანქიანი ბანკოტით სტივენთან მიდის).

ბლუში: ეს თქვენია.

სტიმპედი: ეს როგორ? Le distraire თუ ვზაბნეული ვლახაკი? (კვლავ მონხრეკს ჯიბეს და მთელ მუჭა ხურდა ფულს ამოიღებს. (რადაც უცმა.) დავარდა.

ბლუში (დაიხრება, ასანთის კოლოფს აიღებს და შიამყდის): აი.

სტიმპედი - ლუციფერი⁹. ვმადლობთ.

ბლუში (დარბაისლურად): იქნებ აჯობებდა ჩემთვის მოვეცათ ეგ ფული და მე მიეხედავდი. ზედმეტი რატომ უნდა გადაიხადო?

სტიმპედი (მთელ თავის ხურდა ფულს გადასცემს): ჯერ სამართლიანი უნდა იყო და მერე ხელგაშლილი.

ბლუში: ვიქნები, მაგრამ ჭკვიანური კია? (ითვლის). ერთი, შვიდი, თერთმეტი, და ხუთი. ექვსი. თერთმეტი. თურამე დაკარგეთ, იმაზე პასუხს არ ვაკვებ.

სტიმპედი: რატომ ჩამოკერეს თერთმეტჯერ? პროპაროქსიტონი¹⁰. მომდევნოს წინა წამიო, ამბობს ღვსინგი. მოწყურებული მელა. (ხმაძაძლა იცინის). საფლავს უთხრის თავის დიდედას. თვითონ თუ მოკლა.

ბლუში: ერთი გირვანქა, ექვსი შილინგი და თერთმეტი პენია. თითქმის გირვანქა და შვიდი შილინგი.

სტიმპედი: არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს.

ბლუში: არა მაგრამ...

სტიმპედი (მაგიდას მიუახლოვდა): სი-

გარეტი, გეთაყვა. (ლინნი ტახტიდან სიგარეტს გადაგდებს მაგიდაზე) მშრიგად, ჯორჯინა ჯონსონი გარდაიცვალა და გათხოვდა. (მაგიდაზე სიგარეტი გამოიწნდება. სტივენი დახედავს.) სასწაული. ხალონური მაგია. გათხოვდა კმ. (ასანთს გაკერავს და იღუმალი მელანქოლიურობით უკიდებს სიგარეტს.) **ლინნი** (შეკუერებს): უფრო ახლოს რომ მიიტანო, მოკიდების მეტი შანსი ვექნება.

სტიმპედი (თვალთან მიიტანს ასანთს): ფოცხერის თვალი. სთვალე მჭირდება. გუშინ გამოიტყდა. თექვსმეტი წლის წინათ მანძილი. თვალი ყველაფერს ბრტყლად ხედავს. (ასანთს დაიშორებს. ქრება.) ტენი ფიქრობს. ახლოს: შორს. ხილვადის გარდაუვალი მოდალობა. (იღუმალიად მოიღუშება.) კმ, სფინქსი. ცხოველი, რომელსაც შუაღამისას ორი ზურგი აქვს¹¹. გათხოვდა. **ზოუში**: ერთმა კომივთაქერმა შეირთო და თან წაიყვანა.

ფლორი (თავს დაუქნევს): ბატონმა ტარივსონმა ღონღონიდან.

სტიმპედი: ღონღონელი ტარივი, რომელმაც ქვეყნის ცოდვები იტვირთა. **ლინნი** (სოფაზე კიტის ეხვევა, ხმაძაძლა წაუძღვრებს): Dona nobis pacem.¹²

(სტივენს თითებიდან სიგარეტი დაუსხლტება. ბლუში აიღებს და ბუხარში შეაგდებს.)

ბლუში: ნუ ეწევით. რამე უნდა შეჭამოთ. ის წყეული ძალღი რომ შემხვდა.

(ზოუს.) არაფერი გაქვთ?

ზოუში: მშიერია?

სტიმპედი (ღიმილით გაიშვერს მისკენ ხელს და ღმერთების დაღუპვის ფიცის კილოზე წაიგალობებს):

Hangende Hunger

Fragende Frau,

Macht uns alle kaputt.¹³

ზოუში (ტრაგიკულად): ჰამლეტ, მე სუნი ვარ მამიშენისა! (ხელზე მოკიდებს ხელს.) ცისფერთვალება სულიკო, მომეცი ხელი ვიმკითხავო. (სტივენის შუბლზე შიათითებს.) როცა ჭკუა არ

არი, არც ნაოჭებია. (ითვლის.) ორი, სამი, მარსი, ეს გულადობაა. (სტივენი თავს გაიქნევს.) ბავშვი არა ვგავს.

ლინნი: ქაღალდის ვეფხვთან გულადია. ყრმა რომელმაც არ იცოდა თრთოლა და ცახცახი. (ზოვის.) ქირომანტია ვინ შევასწავლა?

ზოუნი (მობრუნდება): ჩემ ყვერებს კითხე, რომელიც არ გამაჩნია. (სტივენს.) შენ ხახუხე ვხედავ: აი ასეთი თვალი. (თავს ხრის, ხლუმება.)

ლინნი (იციხის, ორჯერ მიუტყაპუნებს კიტის საჯდომზე): აი ასე. სახაზავით ხელისგულზე.

(ორჯერ ხამამლა ჭაბუკაყუნებს სახაზავი, მინათობს კუბო უცებ გადაიხდება, მამა, დოლანის მელოტი. პატარა მრგვალი თავი ისე ამოხტება, როგორც თოჯინა სათამაშო ვუთიდან.)

მამა დოლანი: აბა, რომელ ბიჭს მოუნდა გაროზვა? სათვალე გაუტყდა? პატარა ზარმაცი გაიძვრა. შეს თვალეში ვხედავ.

(პიანოლას კუბოდან რექტორ ჯონ კონის ქედმადლური, მოწყალე, რექტორიალური, გამჭირდავი თავი ამოღის.)

დონ ჯონ კონი: კეთილი, მამა დოლანი! დარწმუნებული ვარ, სტივენი მაღლიან კარგი ბიჭუნაა!

ზოუნი (ხელისგულს უსინჯავს სტივენს): ქალის ხელი.

სტივენნი (ნურნულებს): განაგრძე. იცრუე. მომეხუტე. მომეფერე. ვერასოდეს ვკითხულობდი წმინდა პეტრეს ხელწერას მისი ცერის დაქტილოსკოპიის გარდა ვირთევზას ზურგზე!

ზოუნი: რომელ დღეს დაიბადე?

სტივენნი: ხუთშაბათს. დღეს.

ზოუნი: ხუთშაბათის პირმშოს მომავალი იხმობს. (ხაზებს უსინჯავს ხელზე.) პედისწერის ხაზი. გაუღენიანი მეგობრები.

ფლორი (მიუთითებს): მდიდარი ფანტაზიის ნიშანი.

ზოუნი: მთვარის ბორცვი. შეხედები... (უცებ ხელისგულს დაშტერდება.) ცუდ რაღაცეებს არ ვეტყვი. ან იქნებ ვინღა იცოდეს?

ბლუმი (ზოვის თითებს გააშეფხინებს და თავის ხელისგულს შესთავაზებს): უმაღლესი იქნება ვიდრე კარგი. აბა. ამოიკითხე.

ბილა: მანვენე. (ბლუმის ხელს გადაატრიალებს.) ასეც ვიცოდი. კორძიანი თითები ქალის მუსუსს ნიშნავს.

ზოუნი (ბლუმის ხელისგულს სინჯავს): ცხაურა. შორი სახლავო გზა და ფულზე ჯვრის დაწერა.

ბლუმი: ვეშლება.

ზოუნი (ცოცხლად): აი ვხედავ. მოკლენეკი. დედლის აკენილი ქმარი. ესეც არ არის სწორი?

(შავ-შავი ლიზი, ზორბა კრუხი კვერცხის დახადებად რომ ზის ცარცის წრეში, დგება, ფრთებს გაისწორებს და აკრიახდება.)

შავ-შავი ლიზი: კრიახ, კრიახ. კრიახ. (დადებულ კვერცხს მოერიდება და გაბაჯბაჯდება.)

ბლუმი (საკუთარ ხელზე მიათითებს): ეს ნაიარევი ფათურაკის ბრალია. წავიქეცი და გავიჭერი ოცი წლის წინათ. თექვსმეტისა ვიყავი.

ზოუნი: ვხედავ, თქვა ბრძამ. რამე ახალი ამბავი გვითხარი.

სტივენნი: ხედავ? ერთი დიდი მიზნისაკენ მიისწრაფვის ყოველივე. მე ოცდორის ვარ. თექვსმეტი წლის წინ ისიც ოცდორისა იყო. თექვსმეტი წლის წინ ოცდორისა დავეცი. ოცდორი წლის წინ ის თექვსმეტისა ხის ცხენიდან ჩამოვარდა. (იჭმუნება.) საღვაც ხელი დავიშავე. კბილის ექიმთან უნდა წავიდე. ფული?

(ზოვი ფლორის გადაუნრნულებს. ჩაიხითხითებენ. ბლუმი ხელს გამოინთავისუფლებს და მავიდაზე ზანტად გამოყავს პატისფეხური ცხოები.)

ფლორი: რაო?

(ნიმერ სამას ოცდამეოთხე კები, რომელშიც კონტაგვიანი ფაშატია შებმული და რომელსაც ჯეიმზ ბარტონი, დონბრუკის ქარმონი აკენიუ, მართავს, ჩორით ჩაივლის. შმაგი ბოილანი და ლენუქანი გვერდითა დასაჯდომებზე გაშლართულან. კების უკანა საფეხურზე

სახტუმრო (ორმოხდის მსახურია მოკალიაობული- ლიღია დუსი და შაინა კენელი მწუხარედ იმზირებთან ფარდის ზემოდან-)

მსახსური (საფეხურზე ხტომა-ხტომით და გამოჯაერებით ეჯღანება კებსში მჯღომთ): დგა დგა რქა გაღვა?

(პრინჯაომ და ოქრომ ერთმანეთს გაგაუნურნულეს.)

ზოუში (ფლორის): ვიურნულთ- (კვლავ უნურნულეს.)

(შმაგი ბოილანი მოაჯირზე გადმოიხრება, ფართოფარფლებიანი, გვერდზე მოგდებული ჩაღის ქუდი ახურავს, პირში წითელი ყვავილი აქვს განრილი. მუხლგაურის ქუდიანი და თეთრ ფეხსაცმლიანი ლუნეკანი შმაგი ბოილანის მიჯაკს ლაციციო აცლის გრძელი თმის ღერს.)

ლმმმმმმ: კმ! ამას რას ვხედავ? შენ რა, აბლაბუდას ხომ არ აცლიდი ზოგ- ზოგ ხერვლს?

ბოილანი (იღიმება, მოვირჭებული): ვარიკლას ვბუტავდი.

ლმმმმმმ: ღამის ჯეროვანი ჯაფა-

ბოილანი (თის სქელ ბოკოფრწხილი- ან თითს გაფშეკს, თვალებს ახამხამებს): ლუკმა შმაგისათვის! სანიმუშო ხარისხის, ანდა ფული უკან! (სანჯვენებელ თითს მიაშვერს.) ამას უხუნე!

ლმმმმმმ (სიცილით დაწინსაჯს): იფ! კობორჩხალა მაიონეზით. იფ!

ზოუში და ფლორი (იციანიან): ჰა ჰა ჰა ჰა.

ბოილანი (კებიდან მარჯვედ გადმოხტება და ყველას გასაგონად დაიძახებს): გამარჯობათ ბლუმ! ქნმა ბლუმმა უკვე ჩაიცვა?

ბლუმში (ლაქიას მუქი ღურჯი პლუშის ლიერეაში, ბრიჯებსა და ყვითელ წინდებში გამოწვობილი, დაპუდრული პარიკით): ვშიშობ, ჯერ არა, სერ. ტუალეტის უკანასკნელი ღეტალები...

ბოილანი (ქეხსკენიანს გადაუდგებს): აჰა, იყიდე შენთვის ჯინი და სოდიანი წყალი. (მარჯვედ ჩამოკიდებს ქუდს ბლუმის ირმისქებთან თავზე.) შემითქ-

ბი. პატარა პირადი საქმე შექვს შენს ცოლთან. ხომ გესმის? ბლუმში: ვმადლობთ, სერ. დიახ, სერ. მადამ ტუიდი აბაზანას იღებს, სერ.

მერიონი: ვგ დიდ პატივად უნდა მიიჩნიოს. (ტყლამუნით ამოიწვევს წყალიდან.) რაულ, ძვირფასო, მოდი გამამშრალე. დღეშიშობილა ვარ აქ მხოლოდ ახალი ქუდი და ჯაგონისი მაქვს.

ბოილანი (თვალები გაუბრწყინდება, მხიარულად): მაგას რა ჯობია!

ბმლმ: რაო? რა ხდება? (ზოვი უნურნულეს.)

მერიონი :პოდა მიყუროს, მაგ ოღრა- შმა! pishogue! საკუთარი თავი იშოლტოს! რომელიმე ბრვე კახპას ან ბართოლომონას, წვერიან ქალს, მივწერ ძვალ-რბილი დაუწყევოს ერთი დიუმის სიღრმეზე, თან ხელმოწერილ და ბეჭედდამოწმებულ ქვითარს მოვატანინებ.

ბოილანი (კრიჭაშეკრული): ვა, ვუღარ ვაკავებ ამ ოხერ-ტიალს. (მუხლმავარი კავალერისტი ფეხებით გაიწვევს წინ).

ბმლმ (იციინის): პო პო პო პო. ბოილანი (ბლუმს, მხარუკან). შევიძლია კარის ტუჭრუტანას მიაჭირო თვალი და თავი შეიქციო სანამ რამდენჯერმე მივიართვე.

ბლუმში: ვმადლობთ, სერ. ასეც მოვიქცევი, სერ. შეიძლება ორი მშაკაციც მოვიყვანო, რომ ამ საქმის მოწმენი იყუნენ და სურათიც გადაიღონ? (ანწდის პატარა ქილას მალამოთი.) ვახელინს ხომ არ ინებებთ, სერ? ნარიჩის სურნელოვანს?... ნელთბილ წყალს?...

კიტი (ტახტიდან). ერთი მოგვიყევი, ფლორი. მოგვიყევი რას...

(ფლორი ენურნულება კიტის. ჩუნუნ- ჩურნულთ, სატრფილო სიტყვაკურ- კურით, ყურსურშიდებული კრუტუნ- ბუტბუტით).

მანინა მანმლი (თვალებს აატრიალებს): ოო, ეს ალბათ ვიორგელასა და მწიფე ატმის სურნელივითაა! ოო, მას ყოველი მისი ნაკვით ავიყებს! გადაფსკენილები! დაკოდინილები!

ლიდინა ღუსი (ტუნებს ოღნავ ვახს-

ნის): მკუ. ოო, მთელ ოთახში დაატარებს და ისე უშვებდა! ამხედრებული. მაგათი ზმა პარისხა თუ ნიუ ორკში იმის. თითქოს მარწყვითა და ნაღებით აქვთ გამოტენილი პირები.

კიტნი (იციანის): პი პი პი.

ბოილანის ხმა (ტკბილი, ჩახლენილი, გულმუცლიდან ამოხული): ოოკ ღმერთკარგმოვდი მოდიუკახხაპ!

მერიონის ხმა (ხრინწიანი, ტკბილი, ყელში მობჯენილი): ოო! მინდაკიდეკოცოკიდე მინდუუჰ!

ბლუში (თვალებდფელებილი, ხელს არ აწერებს): გამოიდე! შედე! გამოიდე! მისცხე! კიდე! მავრა!

ბმლა, ზოუი, ფლორა, კიტნი: პო, პო, პა პა! პი პი!

ლინის (შიათოტებს): ბუნებას სარკედ გაუხდეს¹⁶. (იციანის.) ჰუ ჰუ ჰუ ჰუ ჰუ! (სტივენი და ბლუში სარკეში იყურებიან. შიგ უილიამ შექსპირის უწვერულვით სახე გამოჩნდება, დამბლისაგან გაშეშებული, პოლში ხრმის რქებით გაწვითილი ქედის საკიდის ანარეკლით გვირგვინდადგმული.)

შექსპირი ღირსების შვერძებით მუცლითშეზაპრობს): ხმაძალა სიცილია ფუჰ ვონს რომ ამხელს¹⁷. (ბლუმს). შენ ჰგონე იყავ უხილავი. ცხად იყავ. (შავი ფერის სიცილით ვივის.) იავოგო! როგორ მიარტო ჩემმა ოტროველამ თავისი დეზი დემონას. იავოგო! ბლუში (შაღვდ ღუმის სამ კახას):

როდის მომიყვებით რაზე იციანით?

ზოუი: როცა ორჯერ დაქორწინდები და ერთხელ დაქვრივდები.

ბლუში: შეცდომები ეპატიებათ ზოლმე. თვით დიდი ნაპოლეონი, უშუალოდ კანიდან რომ აუღეს ზომები გარდაცვალების შემდეგ...¹⁸

(ქნი ღივანში, ქვრივი ქალი, პაჭუა ცხვირი და დაწვები, ჭმუნვის, ცრემლისა და უილიამ ტანის ღვინისგან რომ დასწითლებია, ძაბუბში ჩაცმული ჩქარი ნაბიჯით გაივლის, ქუდი გვერდზე მოქცევია, თან გზადაგზა ცხვირ-პირსა და ტუჩებს იღებავს და იპუდრება, კრუხი

გელი ჭუკების ბუღობას ერეკება. კაბის ქვემოდან გარდაცვლილი ქმრის საყვლდეო შარვალი და ყელგადაწეული ფეხსაცმელი მოუჩანს, რეა ნომერი. ხელში უჭირავს „შოტლანდიელ ქვრივთა“ სადაზღვევო პოლისი და უზარმაზარი ქოლგა-ჩარდახი, რომლის ქვეშაც მისი ბუღობა შორბის, პეტხი ცალ ფეხში მოცმული ფეხსაცმლით მოკინკილებს, საყვლოთოდღეზილი, ღორის ხორცის ფარშიან შეკვრას მოაქანავებს, ფრელი ზღუქუნებს, სიუზის მოტირალი ქაშაყის ხახა დაუფრენია, ელისი მოფართხაღე ჩვილს სოკებს. ვეღას წაუტყაპუნებს, მისი ხომალდის აფრები და ბაიარალები ქარში ფარფატებს.)

შრქმდი: აჰ, დედა, როგორ მიმათრეუ! სიუზში: დედიკო, დედიკო, ბულიონი გაღმოდის!

შმქსპირი: (დამბლადაცმულის მძვინვარებით) შეირ მეორ ვინმოკლ პირველი¹⁹.

(შექსპირის ტიტველ სახეს მარტინ კანიგამის წვერიანი სახე ცვლის. ქოლგა-ჩარდახი შეზარხოშებულად ქანაობს, ბავშვები განზე გარბიან. ქოლგის ქვეშ გამოჩნდება ქნი კანიგამი კიონოში და „შხიარული ქვრივის“ საოპერეტო ქუდი. გვერდულად მისრიალებს, იაპონკურად იქლაკება.)

ქ-60 კან6063ამი (შღვრის): აზიის თვალს მემახიან!

მარტინე კან6063ამი (შესტყერის, გულგრილად). დიდებულია! წვეული საზარი ცანცარა!

სტივენი: Et exaltabuntur cornua iusit²⁰. დელოფლები პრიზიორ ბუღებს უწვებოდნენ. გაიხსენეთ პასიფეა, რომლის ზურუსის დასაკამყოფილებლად ჩემმა ძველთაძველმა პაპის-პაპამ პირველი საღასარებო აავო. არც მადამ გრისელ სტივენზი და არც ღორის ქონით გაპოხილი ლემბერტების გვარიშვილები დაივიწყოთ²¹. და ნოეც ღვინით გამოტყვრა და გაიხსნა მისი კიდობანი.

ბელა: ეგეთები არ იყოს. ზოგზოგები არ გეგონოთ.

ლინა: თავი გაანებეთ. პარიზიდან ჩამოვებრძანდა.

ზოუნი (სტივენს მივარდება და მიეხუტება): კაი ერთი! აბა გავვეპარლევუე.

(სტივენი ქულს ჩამოიფხატავს და ერთი ნახტომით ბუხართან აღმოჩნდება, მხრებაჩნეილი გაშეშდება, ფარფლებით ვით ხელეშგაშლილი, გაყინული ნახატი დიმილით სახეზე.)

ლინა (მუშტებს ურტყამს ხეარძელს): რამ რამ რამ რარარარამმმ.

სტივენნი (მარიონეტით იკრუნჩხება, სხაპახუპით): ათასობით ფულის მახე

გასართობი ადგილი ლამაზმანებთან გატარებული საღამოები ხელთათმანებითა და სხვა რამეებით რომ ვაჭრობენ იქნებ

საკუთარი გულითაც ლუღხანები შესანიშნავი სასიამოებლო ექსცენტრული დაწესებულება ბლომად კოკოტები კოლ-

გოტკებში ლამაზი სამოსელი პრინცესებისგან ვერ გამოარჩევ კანკანს ცეკვავენ პარიზული კლოუნადა საგანებო

სიშტერე უცხოელი ბერბიჭებისთვის ანუ ინგლისურს ძლივს ამტვრევენ რა

გაწაფულნი არიან სამიჯნურო საქმეებსა და აეზორცობაში. ბატონები კომილ-

ფო პლენიარისთვის აუცილებლად ვიზიტე ჩვენ ზეცა და ჯოჯოხეთის წარმოდ-

გენაზე სამლოციო სანთლებით და ისინი ვერცხლის ცრემლი აფრქვიონ

ყოველდამ. საოცარი სრული შოკი რელიგიური ამბების გაპამულება უნი-

ვერსალურ სამყაროში. დიდმშვენიერი დამები რიდით სავსენი რომ მოდიან და

მერე ტანთ იხდიან და ხმამალა წივიან როცა ზედავენ როგორ რყვნის ვამპირი

კაცი მონაზონს ძალიან ქორფა უსაკოს dessous troublants-ში²².

(ხმამალა აწკაპუნებს ენას.) Ho, la la! Ce pif qu'il a!²³.

ლინა: Vive la vampire!²⁴

პახაპაპი: ბრავო! პარლევუ!

სტივენნი (თავი უკან აქვს გადაწეული, ხმამალა იცინის, იმანჭება და საკუთარ თავს ტაშს უკრავს): სიცილ-ხარ-

ხარის დიდი წარმატება. ანგელოზები

კახბებს რომ წააგვანან და წყალწალე-

ბული არამზადების ხეტიანი წმინდამო-

ციქულნი. ფეხსუსტი დემიონდლები. მოხდენილად გამოწყობილები აღმასის

მოსართავეებს აბრჭვეიალებენ. იქნება თქვენ ის ახლანდელი რამე-რუმე ურ-

ჩვენია ბებრუხანა კაცების ავი ბორცის სიამოვნება? (გროტესკული ფსტებით

მოხაზავს რაღაცას, რახაც ლინი და კახპები იმეორებენ.) რეზინის დასაკე-

ცი ქალები ან ნატურალური სიდიდის ქაღალეების სიმიშლეკს უჭვრიტინებს

ნამეტანი ლესბიური კოცნა ხუთჯერ ათჯერ. შემობრძანდით, ბატონო, სარ-

კეში დაინახოთ სხვადასხვა პოზა ტრაპეციაზე, სულ მთლად მექანიკა, აგრე-

თვე თუ გნებავთ საშინელი ნომერი მხეცური ფასაბის ბიჭი ხელებს აფათუ-

რებს ხბოს თბილ-თბილ ლეიძლში ან ომლეტი მუცელზე pièce de Shakespeare.²⁵

ბელა (მუცელზე იტყაპუნებს ხელს და ხმამალა ჩიცილით ზოფაზე გადაწეება): ომლეტი მუცელზე... პო! პო!

პო! პო!... ომლეტი მუცელზე...

სტივენნი (გაპრანჭვით): მიფეარხარ, სერ, ძვირფასო. ეს შენთან ლაპარაკობს ინგლისელის ენაზე double entente cordiale. ოო, დიახ, mon loup²⁶.

რა ფასად? ვატერლო. ვატერკლოზეტი. (უცბ [დადუმდება და თითს აიშვერს.)

ბელა (იცინის): ომლეტი...

პახაპაპი (იცინიან): ანკორ! ანკორ!

სტივენნი: მისმინეთ, საზამთრო დამე-სიზმრა-

ზოუნი: საზღვარგარეთ წადი და იქაური ლედი შეიფარე.

ლინა: დედამიწის გარშემო ცოლის საძებნელად.

ფლორი: სიზმრები პირუკუ ცხადდება.

სტივენნი (ხელს წინ გაიწვდის): აქ ხდებოდა. მეძაგების ქუნა. სერპანტინის

ავენიუზე ბელზებლმა დამანახა, ფაშფაშა ქვრივი-სად არის წითელი ფარდა-

გი დაგებული?

ბლ'უში (სტივენს მიუახლოვდება): იცით...

სტიმპენი: არა. მე მიფერინავდი. ჩემი მტრები ქვემოთ იყვნენ აწ და მარადის. უკნითი უკნისამდე. (ყვირის.) Pater! თავისუფალი ვარ!

ბლ'უში: მისმინეთ, იცით...

სტიმპენი: სულს მომიდრეკს, არა? ოო, merde alors²⁷. (ყვირის, მისი მტაცებლის კლანჭები აიღებება.) ჰეი, ჰეი! ჰეი-პო!

(საიმონ დედლოსის ხმა საპასუხოდ ჰეიოხს, თუმც უმალ, მაგრამ ერთობ ნაშინარევად.)

სანიმონი: ყველაფერი რიგზეა. (გაუბედავად უშვება ციდან, წრეებს არტყავს გამამხნეველები ძახილით, კაკანის ძლიერი მასიური ფრთებით). ჰეი, ჩემო ბიჭო! ჰა, გაიმარჯვებ? ჰმ! ფუ! საერთო თავლაში მაგ ნარევისხლიანებთან ერთად. ვირის ყროვინის მანძილზეც არ მოუუშვებდი. მაღლა თავი აფრიალე ჩვენი დროში! კერცხლისფერ მინდორზე გამოსახული მოლიელთა მიწივი. ალსტერის პეროლდმაისტერი! ჰეიპო! (კვალზე დამდგარი მეძებრის წკაწკავეს იწყებს.) წკაე-წკაე! წკაე-წკაე! ჰეი, ჩემო ბიჭო!

(შალერის შტოები და შუალედი ზოლები მაღიად ეფინება მინდორ-ველს. ნახუქებული მელა, საბუნავიდან წამოვადებული, კუდაპრეხილი, ახლახან რომ დაასაფლავა თავისი დიდება, გაშლილი ადგილისკენ გარბის გამალებით, მანვის სოროს დაქმებს ანთებული თვლებით, ფოთლების ქვეშ. მწვერების ზროვა მიხლევს, მიწაში ცხვირჩარეული, გეშზე დამდგარი, წკაწკავით, სისხლის წყურვილით გააკაპავებული. უორდ იუნონის მონადირეებს, კაცებსა და ბანოვანებს, ზროვასთან შერწყმულთ, სისხლი სწყურიათ. მეექვსე მილის, მეცხრე მილის კონცხებიდან, ფელტკაუზიდან ფეხონსები მოედინებიან კომპლებით, ფიწლებით, ბარჯებით, ქამანდებით, მწვემის შოლტებით, დათვის მარეკები ტამტამებით, ტორეადორები დაშნებით, ჭაღარა ზანგები ჩირაღდნების ქნევით.

მოღრიალე ბრბოში ყომარბაზები, ნარდისა და განჯაფას ოსტატები, მუკლე-რები. ქურდობაცალები და ჯიბვირები, ჯადოქრის აწოწილ ჩანებიანი ხმაჩახლენილი ბუკმეკერები გამაყრუებლად ყაყანებენ.)

ბრბო: დოლის პროგრამა, პროგრამა დოლისა!

ათი ერთთან!

სცადეთ ბედი სამავადლო დოლზე!

ათი ერთთან ერთის გარდა!

ვიხდი ხუთასამდე, ყმაწვილებო!

ვიხდი ხუთასამდე!

ვიძლვევი ათს ერთთან!

ათი ერთთან ერთის გარდა!

(შავლეკა ცხენი, უმხედრო, ლანდით ჩაუქროლებს ფინიშის სვეტს, ფაფარზე დეარტი ჩამოხდის, თვალის გუგები ვარსკვლავებია. დანარჩენები უკან მოხდევნ, ტლინკებს ყრიან, ვალეზე დგებიან. ცხენწონხები, სკიპტრა, მაქსიმილიანე შეორე, მუსკატი, უესტმინსტერის მთავრის გასროლა, მოვერიება, ბოფორტის მთავრის ცვილონი, პარიზის პრიზის მფლობელი. ზედ ჯუჯები სხედან, დაქანულაბრიანები, ბტუნვა-ბტუნვით თავ-თავის უნავირებზე, ხულ ბოლოს, ეინვლში, გახვითქულ ჩალა ჯავლაგზე – ფავორიტი ჩრდილოეთის მამალი – გერეტ დიზი აღვირსჩაფრენილი, პოკეის შემართული ყვანჭი, მწვანე კამზოლი და ნარინჯის სახელოები. მისი ჯავლაგი თეთრკერებიანი ფეხებით ქვიან გზაზე მიჩაქჩაქებს.)

ორანშმისტამბის ლოშავბი (დაცინვით): ჩამოიქვეითე და მიაწევი, ბატონო. უკანასკნელად გაკკარ! ამალამ ჩააღწე!

მერმტ დიზი (წელში გამართული, ფრჩხილებით დაკარული სახე საფოსტო მარეკებით აქვს აკრული, პოკეის ყვანჭით იმუქრება, ციხფერი თვალები ჭადის პრიზმაში უციმციმებს და ამასობაში მისი ჰუნე ლამობს წესიერად დაითხოვს). Per vias rectas!²⁸.

(სათლების მხარიზე მას და მის ყალეზე დამდგარ ჯავლაგს თავზე ამხობს

ცხერის ნახარშს, რომელშიც სტაფი-
ლოს, ქერის, ხახვის, თაღგამის, კარ-
ტოფილის აცეკვებული მონეტები ღა-
ლააქებენ.)

მშჰანაშთა ლომებში: საამო დილაა,
სერ ჯონ! საამო დილაა, თქვენი მოწყა-
ლებაჲ!

(რიგითი კარი, რიგითი კომპტონი და
კისი კეფრი ფანჯრების ქვეშ ჩაივლიან,
თან არეულად მღვრიან.)

სტიმპენი: ნუ! ჩვენი მეგობარი ხმა მო-
ვლანზე.

სომუნი (ზემოთ წევს ხელს): შეჩერ-
დიო!

რიზიტიი პარი, რიზიტიი კომპ-
ტონი და კისი კეფრი:

იორკშირულად შემყვარებია
იორკშირული პატარა ვარდი...

სომუნი: ეს მე (ტაშს შემოკრავს) ვი-
ცეკვით! ვიცეკვით! (პიანოლასთან მი-
ირბენს.) ვისა აქვს ორი პენი?
ბლუში: ვინ...?

ლინდი (მონეტას აწვდის)- აჰა.

სტიმპენი (მოთმენლად ატკაცუნებს
თითებს): ჩქარა! ჩქარა! სად არის ჩემი
აუგურის კვერთხი? (პიანინოსკენ გაქან-
დება, თავის იფნის ხელჯოხს აიღებს
და ფეხის სამჯერ დაბაკუნებით წაიცეკ-
ვებს.)

სომუნი (სახელურს ატრიალებს): ასე.

(ავტომატში ორ პენის აგდება. ზედი-
ზედ ინთება ოქროსფერი, ვარდისფერი
და იისფერი სინათლე. ღიღაკი ბრუ-
ნება იწყებს და ფოჰანით მოუვება ვალ-
სის კრეტუნს. პროფესორი გუფინი,
ნაწნაიანი პარიკით, ხაზვიმო კოსტუმ-
ში გამოწყობილი, გაცვეთილი კაბიუშო-
ნიანი ღაბადაწამოსხმული, წელში მო-
კაკული გადაფრებული ბებრუხანა,
ხელეის კანკალით დატუნცულებს ოთ-
ახში. პიანინოს მიუცუქდება, ახდის და
უხორცო თითებით კლავიშებს უკაკუ-
ნებს, ქალური გრაციით აკანტურებს
თავს, თან ნაწნავი უქანავებს.)

სომუნი (ბზრიალებს, ქუსლებს აბაკუ-
ნებს): იცეკვით. რომელიმეს თუ გაქვთ
ამის თავი? ვინ იცეკვებს? მაგიდა მოა-
შორეთ.

(სხვადასხვა ფერებით მოციმციმე პი-
ანოლა ვალსის რიტმში უკრავს იორკ-
შირული გოგოა ჩემი"-ს შესავალს. სტი-
მენი მაგიდაზე დაადებს იფნის ხელ-
ჯოხს და წელზე შემოხვევს ხელს ზო-
უნის ფლორი და ბელა ბუხართან მიდ-
გამენ მაგიდას. სტიმენი გაზვიადებული
დელიკატურობით მოუხვევა ზოუნის და
ვალსის ცეკვით შემოატარებს ოთახს.
ბლუში განზე დგას. ზოუნის გრაციოზუ-
ლი მკლავებიდან ჩამოცურებული სა-
ხელო აცრის ნაკვალევ თეთრ ყვავილს
გამოაჩენს. პროფესორი მეჯინი ფარ-
დებს შორის გამოყოფს ფეხს, რომლის
წვერზე ცილინდრი ბზრიალებს. ფეხის
მარჯვე აქნევით ბზრიალით აიგდება
კინკრიბოზე და მოდურქუდიანი და-
ციგურაობს ოთახში. რუხ-მოლურჯო,
აბრეშუმი შინდისფერგადაწყვიანი
სერთუკი, მწვანე ღრმადამოდებული ფი-
ლეტი, იასამინისფერი შემოტკეცილი შა-
რვალი, ლაკის ფეხსაცმელი, ჭყვტვლა
ყვითელი ხელთათმანები აცვია, მალაღ
საყელოზე თეთრი პალტუხი უკეთია და
კრემისფერი ტიულის მოსახვევია აქვს
მოგდებული. საღიღემი უზარმაზარი
გეორგინა გაურჭვია აქვთ-იქით ატრი-
ალებს ღამის უხილავ წვრილ ხელ-
ჯოხს და მერე იღლიაში ამოიჩრის. ნა-
რნარად მიიღებს ხელს გულისპირზე,
თავს დაუკრავს ვეღას და თავის ვვა-
ვილსა და დიღებს მიუთათუნებს ხელს.)
მეჯინი: მოძრაობის პოეზია, პლასტი-
კის ხელოვნება. არავითარი კავშირი მა-
დამ ლევეტ ბერნთან ან ლევენსტონთან.
სამასკარადო კოსტუმიანი საღამოების
მოწყობა. გრაცია-კეტი ლენერის პა. აი
ახე. მიყურეთ! ჩემი ტერფსიქორული
ოსტატობა. (მუნუეტის სამ პას აკეთებს
ფუტკრის პაეროვანი ფეხებით.) Tout
te monde en avant! Révérence! Tout
le monde en place!²⁹

(შესავალი მთავრდება. პროფესორი
გუფინი განაგრძობს მისუსტებული თი-
თების კლავიშებზე ტყაუნს, თანდათან
იკრუნჩხება, იღვკა, ქრება, მისი დაცა-
რეილებული მოსახსამი სკამზე ჩამოიშ-
ლება. ვალსის მელოდია უფრო მკვეთრ

რიტმულ ვლერადობას იძენს. სტივენი და ზოუი ლაღად ტრიალებენ. შუქი აბლერიალდება, იცვლება, მიფერმტალდება, ოქროს ვარდის იისფრად.)

პინანოლა: ორი ყმაწვილი გოგონებზე, გოგონებზე ზგობდა

შორს წარსულში დატოვებულ მიჯნურებზე...

(კუნძულიდან დილის საათები გამოფრთხილდებიან, ოქროსთმიანები, ტანკინარები, მსუბუქ ხანდლებში, ქალწულებრივ ცისფერებში გამოწვობილი, უბიწო ხელებით. მონდენილად ცეკვავენ, სახტუნულა ბაწარს ატრიალებენ. მათ ქარვა-ოქროსფერსამოსიანი შუადღის საათები მოსდევენ. მხიარულ ფერხულში ნაბჰუნნი, დიდრონი ხავარცხლების ბრჭყვიალით, ხელებს მაღლა სწევენ და ანცი სარკეებით მზის ათინათს იჭერენ.)

მეჩივი (ხელთათმანებით დაფუნებულ ოტაშისცემით): Carré! Avant deux! თანაბრად ისუნთქეთ! Balancé!¹⁹

(დილის და შუადღის საათები ადვილებზე ცეკვავენ ვალსს, ტრიალებენ, ერთმანეთს უახლოვდებიან, ნახაზს იცავენ, ვიზავის თავს უკრავენ. მათ უკან კავალრები მკლავებს რკალად ხრიან, ხელებით მათ მხრებს ეხებიან, კვლავ აშორებენ.)

საბამი: შევიძლიათ ჩემსას შევხოთ. კაპალრამი: შემოძლია თქვენსას შევხო?

საბამი: ოო, მხოლოდ ოდნავ!

კაპალრამი: ოო, სულ ოდნავ!

პინანოლა: ტურფა წელი აქვს ჩემს მორცხვ გოგონას.

(ზოუი და სტივენი უფრო თამაშად, უფრო ლაღად ტრიალებენ. მწუხრის საათები დაისის წაგრძელებული ჩრდილებიდან გამოდიან, გაფანტულად, გაუბედავად, მიბნედილი თვალებით, ინითა და ფერუმარილით შეფერილი ლოყებით. რუხი მარმამი აცვიათ და ზღვით მობერილი ბრიზი მუქ სახელოებს ღამურას ფრთებივით უფრიალებს.)

მეჩივი: Avant nuit! Traversé! Salut! Ours de mains! Croisé!²¹

(ღამის საათები სათითაოდ მიიპარებიან თავისუფალი ადგილისკენ. დილის, შუადღის და მწუხრის საათები უკან იხევენ მათ წინაშე. ნიღბებით არიან, თმაში ხანჯლები გაურჭვიათ და სამაჯურებზე ვრუხშიანი ეკვნები კილიათ. საბურველში გახეულნი ქანცაცილი რევერანსებს უკეთებენ ერთმანეთს.)

სამაჯურები: კეიპო! კეიპო! წოში (ტრიალებს, შუბლზე იღებს ხელს): ოო!

მეჩივი: Les tiroirs! Chaine de dames! La corbeille! Dos à dos!²²

(ღუნე არაბესკებით ქსოვენ და არღვევენ ცეკვის ნახაზს იატაკზე, რევერანსს აკეთებენ, სრიალებენ, ბზრიალებენ.)

წოში: თავბრუ დამეხვა!

(თავს ითავისუფლებს, სკამზე დაეშვება. სტივენი ხელს სტაცებს ფლორის და მასთან ერთად დატრიალდება.)

მეჩივი: Boulangère! Les ronds! Les ponts! Chevaux de bois! Escargots!²³

(მწუხრის საათები ერთმანეთში იხლართებიან, ერთმანეთს რკალად გადააჭლობენ მკლავებს, იღეთების მოზაიკას ქმნიან. სტივენი და ფლორი შეუწვობლად ტრიალებენ.)

მეჩივი: Dansez avec vos dames! Changez de dames! Donnez le petit bouquet à votre dame! Remerciez!²⁴

პინანოლა: მე კი, მე კი დროს ვატარებ, ტრამტრამტრამ!

პიტტი (წამოხტება): ამას ხომ მიირახის ბაზრობის კარუსელზე უკრავდნენ!

(სტივენთან მიირბენს, იხიც უზრდელად მიატოვებს ფლორის და ახლა კიტის წაეტანება. წყლის ბუღას ჩახლენილი, გულშემზარავი გამკვირვანი ბლავილი გაისმის. ტოფტის უზარმაზარი მოჭრაჭუნმოჭრილმოღრჭიალუ კარუსელი დინჯად ატრიალებს ოთახს ოთახის გარშემო.)

პინანოლა: იორკშირელი გოგოა ჩემი.

ზოჯი: სულ ერთიანად იორკშირე-ლი. ყველამ იცავეთ!

(ფლორის ჩააღვებს ხელს და ვალსს ცეკვავენ.)

სტიმპეი: Pas seul²⁴

(ტრიალ-ტრიალით ლინჩის მკლავებში მიაგვებს კიტის, მაგიდიდან იფნის ხელჯოხს აიღებს და ცეკვით დაუვლის ოთახს. ყველა ვალსის ტაქტში ტრიალ-ბზრიალებს ბლუმპელა კიტილინჩ ფლორიზოვი ქველფაფა ქალები. შუაში იფხელჯოხქუდიანი სტივენი ბაყაყურად ითხლამება პირმოკუშული ბეჭკირზე დგება ფეხებს ცაში ისერის. ღრჭი-ალჭრიალქლარუნხლართანში ცისფერ მწვანე ყვითლად ელავს ტოფტის კარუსელი ტრიალებს ხის ცხენები მოვარაყებულ გველებზე დაკიდულნი დაქანაობენ გულმუცელს უდღებენ მხედრებს ფანდანგო მიწაზე ფეხის დაკერით ახტომითა და ისევ დაყვინთვით.)

ბიანოლა:

თუმცა უბრალო სოფლის ვოვოა,

ჩაქმა-დახურვის არა აქვს დარდი.

(შექუჩქუჩებულები ჩქარჩქარა ბრჭყვიალბრდღვრიალბზრიალით მიქრი-მოქრიან ბარაბარაბუმ!)

მედიანე: ანკორ! ბის! ბრაჟო! ანკორ!

სტიმპეი: დედაშენის სავეარეულო გაიხსენე!

სტიმპეი: სიკვდილის როკვა-

(ძინ კვლავ წარ წკარუნობს ლაქიას ხარი, ცხენი, ჭკაი, ხარი, ბურვაკები, კონში ქრისტეს ვირზე ყვარჯნიანი ხისფეხა მუზღვაური მოტივტივე კანჯოში ხან დონიჯს შემოიყრის ხან თოქს ქანავს და ხანაც მუზღვაურულს ჩაიწოლავებს ოხოხოხო. ბარაბარაბუმ! ფინფილებიან ჯავლაგებზე ქოსმენებზე გერგესვეელი ღორები²⁵ კონნი კუბოში ფოლადის ზეივენი ცალხელა ქვის ნელსონი ქლიავით მოთხუპნილი ორი ცუდლუტი დედაბერი ბავშვის ეტლიდან ჭყიპინით ვარდება. ღმერთმანი ყველას ჯობია. ელოზფერპატრუქი პერი წმინდა მწუხრის ლოცვა ლავი ღია ეტლში შმაგი უსინათლო მოკაცული ქაშაყი ვე-

ლოსიპედისტები დილი შალიფად ჩაცმული არა აქვს დარდი. და კარუსელის უკანასკნელ წრეზე ჯანჯუხით დაწვებოქები ლედისხარში ტაშტი მეფისნაცვლისა და დელოფალივით იორკშირულად მივერხინებ ტუპანშირული ვვარდებისაკენ. ბარაბარაბუმ!

წყვილები იშლებიან. სტივენი თავბრუდამხვევად განავრძობს ტრიალს. ოთახიც ტრალ-ტრიალით მიდის მისკენ. თვალდახუჭული მიტორტმანებს. მეწამული ლიანდაგები სივრცეში მიქრიან. ვარსკვლავები მზეების გარშემო გამშავებით ტრიალებენ. ფერადი ათინათები კვლავზე ცეკვავენ. სტივენი შეშდება.)

სტიმპეი: ჰა!

(სტივენის დედა, ჩონჩხად ქცეული, გაფინხებული სმოლის იატაკიდან, კეთროვანის რუხ სამოსში გახვეული, დამჭკნარი ფელდორანკის გვირგვინითა და დაქმნილი საქორწილო ფატით, საფლავის ხეხისხაგან გამწვანებული ნატანჯი უცხვირო სახე, მენხერი გაფშკილი ომა. თვალის ჩალურჯებული ბუდეებით სტივენს მიშტერებია და უკბილო პირს აბნენს უხმო სიტყვის წარმოხატქმელად. ქალწულთა და აღმსარებელთა გუნდი უხმოდ გალობს.)

გუნდი:

Liliata rutilantium te confessorum...
lubilantium te virginum...²⁷

(ბაკ მალიგანი კოშკის ზედა ბაქანზე დგას, მისხარის ჭრელ-ჭრული წითელ-ყვითელი კობტუმი აცვია და ვევენაბიანი ჩაჩი ახურავს, სტივენის დედას მისწერებია, ხელში კარაქიანი შეფიცებული კვერი უჭირავს.)

ბაპ მალიგანი: მალიგით აღმოხდა სული, დიდად საწყენია! მალიგანი ხვდება მჭმუნვარე დედას. (თვალს აატრი-ალექს.) ქარაფშუტა მალაქია! დედა (სიკვდილის მინაზებულები უაზრი ღიმილით): ერთ დროს ლამაზი მეი გულდინგი ვიყავი. ახლა მკვდარი ვარ.

სტიმპეი (თავზარდაცმული): ლემურ²⁸, ვინ ხარ? არა. ეს რა ჯოჯობეთური ობუნჯობაა?

ბაპ მალიზაზი (ჩაჩის ეკვანს არხეხ): სასაცილოა, ღმერთმანი! მამა-ძაღვმა კინჩმა თავისი ბუკნაღვლა მოკლა. ფეხები ფშიაკა. (დამდნარი კარაქის ცრემლები კვერზე ეღვენება.) ჩვენი ღიღი ტკბილი ღვდა Epi oinopa pontion.²⁹

ღმდა (უახლოვდება და სუსტად ასუნთქებს ნოტიო ხრწნილის სუნთქვას): ეს ყველას ელის, სტივენ. სამყაროში ქალები ჭარბობენ კაცებს. შენც ეს გეღვლის. დადგება უამბო.

სტივივი (შიშისაგან და სინდისის ქვინჯისაგან შეძრწუნებული): მეუბნებიან რომ მე მოვკალი, ღვდა. შეურაცხყო შენი ხსოვნაო. კიბომ ქნა, მე არა. ბედისწერა.

ღმდა (პირიდან მწვანე ნაღველი ჩამოღვენთავს): შენ იმ სიმღერას მიმღეროდი „ტრფობის გულსაკლავი იღუმალეზა“.

სტივივი (გზნებით): მითხარი, ღვდა, ის სიტყვა, ახლა მაინც თუ იცი. ყველასათვის ნაცნობი სიტყვა.

ღმდა: ვინ გადაგარჩინათ შენ და პედილი მატარებელს რომ შეახტით დოლკიში? ვინ შეგებრალა, როცა გულდამძიმებული იყავი უცხო ხალხით გარშემორტყმული? ლოცვის ძალა ყოვლის-შემძლეა. ტანჯული სულებისათვის აღვლენილი ლოცვა ურსულაინების ორღენის დარიგებას და ცოდვების ორმოცდღიან მიტევებაში. მოინანიე, სტივენ!

სტივივი: ვაჰპირი! აფთარი!

ღმდა: შენთვის ვლოცულობ ჩემს სააკაოში. დღივმ ყოველ ხაღამოს ბრინჯი მოგიხარშოს შენი გონებრივი მუშაობის შემდეგ. წლების და წლების მანძილზე მიყვარდი შვილო, ჩემო პირმშოვ, მუცლით რომ გატარე.

ზოუი (სახეს ინიავებს ბუხრის მარაოკრანით): ვღნები!

შლორი (სტივენზე მიათითებს): შეხედეთ! გათვთრდა.

ბლუში (ფანჯარასთან მიღის და უფრო მეტად გამოადებს): თავბრუ დაეხვა.

ღმდა (მბეუტავი თვალებით): მოინანიე! ოო, გენა!

სტივივი (მძიმედ ხუნთქავს). მისი არაკოროზიული ამოროთქლებელს რვემუ ლიკამია! თავის ქალა და სისხლმანს მტრეჩქაქს ბი!

ღმდა (მისი ხახე სულ უფრო უახლოვდება და ხრწნილის სუნთქვას აფრქვევს): უფრთხილდი! (ჩამავებულ ჩამოხმმარ მარჯვენას ნელა სწევს ზევით სტივენის მკერდს მიშვერილი თითით.) უფრთხილდი უფლის ხელს!

(მწვანე ღვარძლიანი წითელთვალბა კიბორჩხალა დაკრეჭილ მარწუხებს ღრმად ჩაახობს სტივენის გულს.)
სტივივი (აღშფოთებისაგან ხულმუხუთული, სახეგაცრეცილი და დაბერებულო): უხ, შენი...!

ბლუში (ფანჯარასთან ღვას): რაო?

სტივივი: Ah non, par exemple! ფანტაზიის ნაყოფი! ჩემი სტილია, ან ყველაფერი ან არაფერი. Non serviam!⁴⁰

შლორი: ცივი წყალი დააღვეინეთ. მოიცათ. (გარეთ გარბის.)

ღმდა (ნელა იმტვრევს ხელებს, სასონარკვეთილი გოდებს): კურთხეული გულო იესოსო, შეიწყალე იგი! იხსენჯოჯობითისაგან, შეწვევად მისდა ისწრაფე, უფალო!

სტივივი: არა! არა! სული მომიღრიკეთ, თქვენ ყველამ, თუ შეგწვეთ ძალა! ყველას დაგაჩოქებთ!

ღმდა (ხულთმობრძავი ხროტინებს): შეიწყალე სტივენი, უფალო, ჩემი გულისათვის! ვანუზომელი იყო ვარამი ჩემი როს სიყვარულში, მწუხარებასა და ტანჯვაში განვისევენ თხემის ალაგას.

სტივივი: Nothung!⁴¹

(ორივე ხელით ზემოთ ასწევს იფნის ხელჯოხს და ჭკალს დაღუნავს. დროის უკანასკნელი მკვდრისფერი ალი ამოვარდება და ჩამოწოლილ წვედიაღში ინგრევა მთელი სივრცე, იმსხვრევა მინა და ჩამოიშლება კედელი.)

ბაზის ჭაპალი: ფუჰ!

ბლუში: შეჩერდი!

ღიწი (სტივენს მიეჭრება და მკლავში სტაცებს ხელს): აბა! შეჩერდი! ნუ ააფრინე!

ბელი: პოლიცია!

(სტივენი იფნის ხელჯობს შეეშვება, თავსა და ხელებს მკვეთრად გადააქნევს უკან, ფეხს დაკრავს იატაკს და ოთახიდან გაფრინდება, გზად კახებებს ჩაუქროლებს.)

ბეშა (წივის): დაიჭით!

(ორი კახა კარისკენ გაიქცევა. ლინჩი, კიტი და ზოუი ოთახიდან გავარდებიან. აღელვებით ლაპარაკობენ. ბლუმი მისდევს, ბრუნდება.)

კახკახი (კართან შეგუფდებიან, თითს იშვერენ): იქ ქვემოთ.

ზოუი (შიათითებს): იქ, ზემოთ რაღაცა.

ბეშა: ლამის საფასურს ვინ გადაიხდის? (ბლუმს სწვდება კალთაში.) აჰა, შენ ახლდი იმას. ლამაზა გატეხილი.

ბლუმი (პოლში გავარდება, უკან შეზღობუნდება): რა ლამაზა, ქალო?

კახკახი: ტანისამოსი შემოეფლითა.

ბეშა (შიათითებს, სიბრაზისა და სიწუწკისგან თვალები უღმობელი გაუხდა): ვინ გადაიხდის ამისას? ათი შილინგი. მოწმენი ხართ. ბლუმი (სტივენის იფნის ხელჯობს დასწვდება). მე? ათი შილინგი? რა, საკმარისად არ დასცანცულე? განა მაგრამ...?

ბეშა (ხმაშაღლა): ნუ გაახურეთ. ეს ბორდელი არ გეგონოთ. ათშილინგიანი დაწესებულებაა.

ბლუმი (ჭაღს ახედავს, ჩამოსწევს ძეწკვს. გაზის ჭავლი დაიწუნებს და შოვარდისფრო-იისფერ დაჭმუჭნილ აბაჯურს გაანათებს. იფნის ხელჯობს ასწევს): მარტო შუშაა გატეხილი. აი ასე...

ბეშა (უკან დაიხვევს, წივის): ღმერთო! არ ქნათ!

ბლუმი (დარტყმას აარიდებს): მინდა გინკენოთ როგორ მოახვედრა აბაჯურს. ექვს პენიზე მეტის ზარალი არ არის. ათი შილინგი!

ფლორი (შემოდის ჭიქა წყლით): სად არის?

ბეშა: შენ რა, ვინდა პოლიციას დაუემახო?

ბლუმი: პო, ვიცი. ეზოში ავი ძაღლია. მაგრამ ვგ ხომ ტრინიტის სტუ-

დენტია. თქვენი დაწესებულების საუკეთესო კლიენტურა. არ გუნდგლები, ეკლს რომ არ დაიდებენ. (მასონურ ნიშანს აჩვენებს.) გესმით რას ვუვლისხმობ? ვიცე-კანცლერის დისწული. იმედია სკანდალს მოერიდებათ.

ბეშა (გულმოსული): ტრინიტი. მოდიან ნიშოსნობის შემდეგ, იკლებენ აქაურობას და ფულს კი არ იხდიან. შენ რას ბრძანებლობ აქ? ის სად არის? უწივლე! შევარცხვენ, აი ნახათ! (ფიფინი.) ზოუი! ზოუი!

ბლუმი (უცხად მიახლის): თქვენი შეილი რომ იფოს ოქსფორდიდან? (გამართხილებლად.) მე ხომ ვიცი.

ბეშა (ლამის ენა წაერთვას): თქვენ ვინ ინიკო!

ზოუი (კარის რიდედან): იქ აყალმაყალია.

ბლუმი: რა? სად? (დაავდებს შილინგს მაგიდაზე და წახვლას დააბირებს.) ეს შუშისაა. სად? მთის ქაერი მჭირდება.

(სწრაფად გაივლის პოლს და გადის. კახები გზას უჩვენებენ. ფლორი მისდევს, გზადაგზა დახრილი ჭიქიდან წყალი ეღვრება. პარშაღში შევრილი კახები ყაყაბენ, მარჯვნივ შიათითებენ, სადაც ნისლი აიყარა. მარცხნიდან ვლარუნ-ვლარუნით კები მოვორდება. სახლის წინ კართან ჩერდება. ბლუმი შენიშნავს კორნი კვლეპერს, რომელიც კებიდან გადმოდის ორი მღუმარე ლოთთან ერთად. ბლუმი პირს არიდებს. პარშაღიდან ბელა თავის კახებს უსისინებს. ისინი ტკბილ-ტკბილ მტლამიტლუში პანიპუნი კოცნებს უგზავნიან. კორნი კვლეპერი შემზარავი ავზორცი ღრჭენით მასუხობს. მღუმარე ლოთები მიბრუნდებიან და კებმენს ფულს უხდიან. ზოუი და კიტი კვლავაც მარჯვნივ იშვერენ ხელს. ბლუმი სწრაფი ნაბიჯით მოცილდება, ხალიფას თავსაბურავს ჩამოიფხატავს და წამოსასხამში გაეხვევა, კიბეზე დაეშვება, თან სახეს მალავს. ინიკო პარუნ აღ რაშიდი, მღუმარე ლოთების ზურგსუკან ჩაიპარება და ავაზას ფრთხილი ნაბიჯით მიიჩქა-

რის შესერის გასწვრივ და თავის უკან მძაფრ სუნს ტოვებს, ანისულით გაკლენით დაფლვით შეხაფთ ქაღალდებს. იფნის ხელჯობის მის ნაბიჯებს ზომავს. ტრინიტი კოლეჯის შვეიცარი პორნფლაუერი, რომელსაც კურძვალის ქუდი ახურავს და ძველი რუხი შარვალი აცვია, მათრახის ქნევით მოუძღვის მემკებრების ხროვას, რომელიც შორიდან მოსდევს ბლუმს, გეშს იღებს, უახლოვდება, წკაჭწკაეებს, მძიმედ სუნთქავს, კვალს კარგავს, ენაგაღმოვდება დაძვინის, ხაცა კანკებში, კალთაში სწვდება. ბლუმში მიდის, გარბის, გზას უზღართავს, თავქუდმოვლევჯილი გარბის, წურებგააკეცილი. ზედ ევრება ქვიშა, ხეიტი, ნამცხვრის კოლოფები, კვერცი, კარტოფილი, ჩამხვრჩალი ვირთვეზები, ქალის ქოშფოსტლები. მიგნებულს, დახლართულ კვალზე შმაგი ფიფინთა და ფინიანი გახელებით მისდევს: დამის ორი პატრული 65 და 66, ჯონ პენრი მენტონი, უიზდომ პილი, ე.პ. დილონი, მრჩვეული ნანეტი, ელიზბანდერ კლიტი, ლერი ო'რურკი, ჯოუ კაფი, ქ-ნი ო'დაუდი, ქვეშაფხია ბერკი, უსახური მავანი, ქ-ნი რიორდანი, მოქალაქე გერიოუენი, რაქვიასა, უცხოეინშე, გაესვინშეს, ადრეცვანზე, ჩიფვიანი, კრის კელინანი, სერ ჩარლზ კემერონი, ბენჯამინ დოლარდი, ლენუანი, ბარტელ დ'არსი, ჯოუ პაინზი, წითურა მარი, გამომცემელი ბრეიდი, ტ.მ. პილი, ბ-ნი მოხამართლე ფიციბონი, ჯონ პაუარდ პარნელი, დიდად პატივცემული დაკონსერვებული კალმანი, პროფესორი ჯოლი, ქ-ნი ბრინი, დენის ბრინი, თიორ პიურფოი, მაინა პიურფოი, უესტლენდ როუს ფოსტის მოხელე ქალი, ს.პ. მაკკოი, ლაიონზის შეგობარი მოხტუნავე პოლოპანი, კაციქუნიდან, მორეკაციქუნიდან, ფეხბურთისბუცები, ნოლა მძლოლი, მდიდარი პროტესტანტი ლედი, დევიე ბირნი, ქ-ნი ელენ მაგინე-ხი, ქ-ნი ჯოუ ველაქერი, ჯორჯ ლიდუელი, კოფრიანი ჯიმი პენრი, მმართველი ლეირეხი, მამა კაული, კროფტონი საბაგო უწყებიდან, დენ დოუსონი, დან-

ტისტი ბლუმში კილის საძრობით, ქ-ნი ზობ ღორანი, ქ-ნი კენიფიკი, ქ-ნი უანიზ ნოლანი, ჯონ უაიზ ნოლანი, ლა-მაზი გათხოვილიქალივისსქელსაჯდომს ეხახუნაკლონსისტრამვიში, „ცოდებათა სიამენის“ ნოქარი, მისს დიუბდრომდამწვაბედად, ქალბატონები გერალდ და სტანისლოს მორან როუბაკები, დრი-მის უფროსი კლერკი, უედერაბი, პო-ლკოენიკი ჰეიზი, მასტიანსკი, ციტ-რონი, პენროუზი, აარონ შინდკოფი, მოუზის ჰერცოგი, მაიკლ ე. გერტი, ინსპექტორი ტროი, ქ-ნი გელბრეითი, ეკლზ სტრიტის გზაჯვარედინის კონს-ტებლი, მოხუცი დოქტორ ბრეიდი სტეტოსკოპით, მისტიკური პირონება პლაკიდან, შექმბარი ძალი, ქ-ნი მი-რიაჲ დენდრიელი ვვლა თავის სავეა-რელთან ერთად.)

ორმოცდამეცამეტე (აეაღმავალათა-ბალთა): აგერ ბლუმში! დიიჭი ბლუმში! დიიჭიბიჭი! სტაცებაცას! ბოლოს-და ბოლოს ქუჩის ბოლოს!

(ბივერ სტრიტის კუთხეში ხარაჩოე-ბის ქვეშ ბლუმში ქოშინით ჩერდება მო-ნხუბართა გროვასთან, არ კი იცის რა მოყუება გროვას თან, ჰეი, ჰეი! ხმამაღ-ლი აეაღმავალი, აქეთ ბაზარი, იქით მყალი, დიდი დავა და დავიდარაბა.)

სტიმპნი (დამუშავებული ფესტიკუ-ლაციით, ღრმად და მძიმედ სუნთქავს): თქვენ ჩემი სტუმრები ხართ. დაუპატი-ვებული. ჯორჯთაგან მეზუთე და ედუ-არდთაგან შეშვიდეს ნებით'. ისტორი-ის ბრალია. მეხსიერების დედათა შე-თხულები ივაჯი.

რიზიტი პარი (სისი კეფრის): რაჲ ცუდი გაკადრა?

სტიმპნი: მე მას მდედრობითი სქესის წოდებით ბრუნვაში მიემართე. საშუ-ალო სქესის თუა. არაგენტიკური კა-ზუსი.

ხმამი: არა, არც უფიქრია- ვვლაფერი დავინახე ვოგო იქ ეს კაცი ქ-ნ კონ-თან იყო. რა ხდება? ჯარისკაცი და მო-ქალაქე.

სისი კეფრი: ჯარისკაცებთან ვიყავი და ეგენი განზე გადავწენ, ხომ გეხმით

რისთვისაც, და ეს აბალგაზრდა უკანიდან მომადგა. მაგრამ მე იმის ერთგული ვარ ვინც ამიყვანა, მერე რა რომ შილინგიანი ბოზი ვარ.

ხმამი: ესერთგულიაიმკაცის.

სტიმპენი (თვალს მოკრავს ღინსხა და კიტის): სიხიფეს გაუმარჯოს. (მიათითებს საკუთარ თავზე და სხვებზე.) პოეტური. უროპოეტული.

სინი კეჰრი: როგორ არა, მაგასთან წავალ სწორედ მე ჩემ მეგობარ ჯარისკაცთან ვარ.

რიპითი კომპატონი: მაგ ოხერს ერთი ალიყური მოენატრა. მიდი აჭამე, პარი.

რიპითი პარი (სისის): რა, შეურაცყოფა ხომ არ მოგაყენა სანამ ვფსავდიო?

ლორდ ტენისონი (ჯენტლმენი პოეტი ინგლისის დროშისფერ ქურთუკსა და კრიკეტის შარვალში, თავშიშველი, წვერგაპურტენილი): მათი საქმე არ არის განსჯა.

რიპითი კომპატონი: აჭამე მაგას, პარი.

სტიმპენი (რიგით კომპატონს): თქვენი სახელი არ ვიცი, მაგრამ საცხებით მართალი ხართ. დოქტორ სვიფტი ბრძანებს ერთი აბჯრიანი კაცი ათ პერანგიანს დაამარცხებსო. პერანგი აქ სინეკლექია. ნაწილი მთელის ნაცვლად.

სინი კეჰრი (ბრბოს): არა, მე ამ ჯარისკაცებთან ვიყავი.

სტიმპენი (თავაზიანად): რატომაც არა? ვაჭკაცი ჯარისკაცი. ჩემის აზრით, მავალითად ნებისმიერი ბანოვანია...

რიპითი პარი (გვერდზე ქუდმოგდებული, სტივენისკენ იწევს): რას იტყვი უფროსო, ახლა ყბაში რომ მოვლო?

სტიმპენი (ცას ახედავს): ეს როგორ? ვერაფერი სიამოვნებაა. თავის მართლების კეთილშობილური ხელოვნება. პირადად მე ყოველგვარი მოქმედება მეჯავრება. (ხელს გაიქნევს). ხელი წამომოტყვივლება ხოლმე. Enfin ce sont vos oignons⁴⁴. (სისი კეჰრის.) აქ რაღაც უსიამოვნებას აქვს ადგილი. მა-

ინც რა ხდება?

ლოლი ბრამი (აივნიდან ცხვირსახოცს იქნევს, იერიზონის გმირი ქალის ნიშანს იძლევა): რაბაბ.⁴⁴ მზარეულის საშეირო, ნახვამდის. მშვიდობით დაუბრუნდი დოლის. დე, დაგესიზმროს გოგო რომელიც მიატოვე და მას კი შენ დაესიზმრები.

(ჯარისკაცები ამღვრეულ თვალებს ატრიალებენ)

ბლუში (იდაყვით გაიბობს გზას ბრბოში და ენერგიულად ქაჩავს სტივენს სახელოზე): წავიდეთ, წავიდეთ, პროფესორო, ეტლი გველოდება.

სტიმპენი (მობრუნდება): რაო? (თავს ინთავისუფლებს.) რატომ არ უნდა დაველაპარაკო ამას ან რომელიმე სხვა არსებას, რომელიც ვერტიკალურად დააბიჯებს ამ პოლუსებში შებრტყელებულ ფორთოხალზე? (თითს გაიშვერს.) არ მეშინია იმისი რასაც ველაპარაკები თუკი მის თვალს ვხედავ. ვერტიკალურ მდგომარეობას თუ ინარჩუნებს. (ერთი ნაბიჯით უკან გადაქანდება.)

ბლუში (ხელს შეაშველებს): საკუთარი შეინარჩუნეთ.

სტიმპენი (უაზროდ იცინის): სიძიძის ცენტრი გადამინაცვლდა. ის ილეთი დამაუწყვდა. მოდით სადმე ჩამოვსხვდეთ და ვიმსჯელოთ. სიცოცხლისათვის ბრძოლა არსებობის კანონია მაგრამ ახლანდელმა ფილირენისტებმა, განსაკუთრებით რუსეთის ცარმა და ინგლისის მეფემ, სამედიატორო სასამართლო გამოიგონეს. (შუბლზე მიირტყავს ხელს.) მაგრამ აი აქ შივნით მღვდელი და მეფე უნდა მოვკლა.⁴⁵

წიწკპი ტრიპარიტო: გაიგონე რა ბრძანა პროფესორმა? კოლეჯის პროფესორია.

ტუტუ პასკიპო: კი. როგორ არ გაიგონე.

წიწკპი ტრიპარიტო: მიხი მეტყველება დახვეწილი ხატონებით გამოირჩევა.

ტუტუ პასკიპო: ნამდვილად. ამავე დროს სასიამოვნო გესლიანობით.

რიპითი პარი (იდაყვებით გასწევს

ყველას და წინ წამოიწევს): რაო, რას ამბობ ჩემს მეფეზე?

(თაღის ქვეშ ეღუარდ მეშვიდე გამოჩნდება. აცვია თეთრი ჯერბისი პერანგი, რომელზედაც მიკერებულია წმინდა გულის, საკვერთხულისა და ნარშაეის, ოქროს საწმისის, დანიის სპილოს ორდენების, სკინერისა და პრობინის ცხენოსანთა ემბლემები, ლინკოლნის სასამართლო მონღელთა კორპორაციისა და მასანუხეტის უძველესი და ღირსეული საარტილერიო ბრიგადების სამკერდე ნიშნები⁴⁶. წითელ კარამელს წუწნის. უმაღლესი რანგის მასონის შესაფერისადაა შემოსილი, თავისი ქაფჩითა და წინხაფრით, რომელსაც აწერია „ღამ-ზადებულია გერმანიაში“. მარცხენა ხელში უჭირავს შემათქამის სათლი ბეჭდური წარწერით *Défense d'uriner*⁴⁷ აღტაცებული შემახილებით ხვდებიან.)
ედუარდ მემზილდე (დინჯად, საზეიმოდ, თუმცა კი გურკვევლად): მშვიდობა, ჰუმანიტი მშვიდობა. ხელში სათლი მიჭირავს ჩემს ამოსაცნობად. ბიჭებს გუემარჯოს. (თავის ქვეშეგრდომებს მიუბრუნდება.) ჩვენ აქ მოვსულვართ, რათა პატიოსანი, სამართლიანი ორთაბრძოლა ვიხილოთ და ორივე მონაწილეს გულთ ვუსურვებ წარმატებას. მაჰკ მაკარ აბაკ⁴⁸. ხელს ართმევს რიგით კარს, რიგით კომპტონს, სტივენს, ბლუმსა და ლინჩს.)

(ყველა ტაშს უკრავს. ეღუარდ მეშვიდე მისალმების ნიშნად გრაციოზულად ასწევს სათლს.)

რიგითი კარი (სტივენს): აბა ერთი, გაიმეორე.

სტიმპენი (ნერვიულოვს, თავს დასძლევს, მეგობრული კილოთი): მესმის რისი თქმა გხურთ, თუმცა კი ამჟამად პირადად მე მეფე არა მყავს. ახლა პატენტისანი წამლების საუკუნეა. აქ კამათი ძნელია. მაგრამ საქმის არსი შემდეგია. თქვენ სამშობლოსათვის იღუპებით. დავუშვათ. (ხელს ადებს რიგით კარის სახელოს.) არ იფიქროთ, რომ

ამას ვისურვებთ. მაგრამ მე ვაძინებ და ჩემი სამშობლო დაიღუპოს. ჩემთვის დღემდე ასეც ზღებოდა მე მისი დაღუპვა არ მიწილდა. გუემარჯოს სიცოცხლეს!

ედუარდ მემზილდე (ლივლივით დასტრიალებს დასოცილთა გროვას, იესო-მასხარას სამოსელითა და შარავანდით, ნათელით გატისკროვნებულ სახეზე თეთრი კარამელი უკაფებს):

უკვიროთ მეთოლი მეგობარს და მტერს, ბრმა რომ განეკურნო, თვალში ვაყრი მტვერს.

სტიმპენი: მეფეები და მარტორქები!⁴⁹ (ერთი ნაბიჯით იხვევს უკან.) მოდი ხადმე გავდევთ და... რას ამბობდა ის გოგო...?

რიგითი კომპტონი: ეჰ, კარი, ერთი მისცხე მაგას ყვერებში. ერთიც ქიანთარს.

ბლუმში (რიგით ჯარისკაცებს, რბილად): თუთონ არ იცის რას ამბობს. ცოტა ზედმეტი გადაყლურწა. აბსენტი-მწვანეთვალეა ურჩხული. მე მას ვიცნობ. ნამდვილი ჯენტლმენია, პოეტო-ყურადღებას ნუ მიაქცევთ.

სტიმპენი (თავს უქნევს, თან ილიმება, იცინის): ჯენტლმენი, პატრიოტი, მეცნიერი და თაღლითების მსჯავრდებელი.

რიგითი კარი: ფეხზე შეკიდა, ჩემთვის სულერთია, ვინ არის.

რიგითი კომპტონი: ფეხზე გვიკიდა, ჩვენთვის სულერთია ვინ არის.

სტიმპენი: მგონი ამათ ნერვებს ვუშლი. მწვანე ჩვარი ხარისათვის⁵⁰.

(კვიან იგან პარიზელი შავ ესპანურ ფონებიან პერანგში და პროტესტანტი რაზმელის ქუდით სტივენს ანიშებს.)
კვიან იგან: გაუ! Bonjour! ეს vieue ogresse ვახლავთ dents jaunes-იანი.⁵¹

(პატრის იგანი მის ზურგს უკანიდან იჭყიტება, კურდღლის დრუნით კომშის ფოთოლს დრუნის.)

პატრისნი: Socialiste!

ღონ უმოდ პატრიციო ფრანკ რუბერტ ჰაპი ჰენეი (შუასაუკუნების აბჯარ-მუზარადში, რომე-

6. „მთათობა“, № 11—12

ლზეც ორი სფერული გარეული ბატია გამოსახული, კთილ-შობილი აღმოთებით შეჯავშულ მკლავს გაიშვებს რიგითი ჯარისკაცებისაკენ): Werf ეს წვინტილიანები footboden ზორბა porcos დამ-პალჯონები todos⁵² საწებელში ამოვ-ლებულები!

ბლუში (სტივენს): შინ წავიდეთ-ხათაბლაში გაეხვევით.

სტივენსი (ქანობს): არც მინდა ავიცილო. ეგ კაცი ჩემს გონებას აღაზნებს. **ფიფკვი ტრიპერიკო:** უმაღ შეატყობს ყველა, რომ პატრიციული წარმომობისაა.

აშარი დედაბაბი: მწვანე წითელზე მდღლა, ამბობს ის. უულფ ტონი⁵³.

აშაღლარა: წითელი მწვანეს არ ჩამოუვარდება. უკეთესიც კია. გაუმარჯოს ჯარისკაცებს! გაუმარჯოს მეფე ელუარდს!

ჩხუბისთაპი: ეი! დანებდით დე უეტს⁵⁴.

მომალბამი (უზარმაზარი ზურმუხტისფერი შარფით, ხელში კტი უჭირავს):

დე მადლით ღმერთმა დაუშვას

ბასრკილიანი მტრედი

რომ დაუკორტნოს ერინის

ბელადთა მკვლელებს მკერდი.

ბაკრეტილი ტაბუპი (მარყუქით ველზე, ორივე ხელით იკავეს გადმოყრილ ნაწლავებს):

არავინა მძულს მოკვდავი ქვეყნად,

სამშობლო მიყვარს მეფეზე მეტად.

რაგროლი. დეიონი დალაკი (ორი შენიღბიანი ხელქვეითის თანხლებით, წინ წამოიწეეს პატარა საკვოიქით ხელში, ხსნის): ქალბატონებო და ბატონებო, აი ყასბის დანა, რომელიც ქ-ნმა პირსიმ შეიძინა მოვის მოსაკლავად. ეს დანაა, რომლითაც უუაზენმა თანამემამულის ცოლი აკუნა და ზეწარში გახეული სარდაფში დამოლა. უბედური მანდილოსნის ყელი ყურიდან ყურამდე იყო გადაჭრილი. ეს კი ფილაა მისს ბერონის გვამში აღმოჩენილი დარიშხანით, რომლის გამოც

სედონი საბრძოლველზე მოხვდა⁵⁵.

(ხელის სწრაფი მოძრაობით ჩამოსწევს თოკს. ხელქვეითები დრწნით მივარდებიან ფეხებზე მსხვერპლს და ჩამოქაჩავენ. გაკრეჭილ ჭაბუკს უცებ გადმოუვარდა ენა.)

ბაკრეტილი ტაბუპი: ჰამაიწყლა ჰელოცა ჰელის ჰელისათვის.

(სულს განუტევეს. ჩამოხრწობილის ძალეში ერექცია მკედრის საცვლებიდან სურმის შხუფებს ანთხევს ქვაფენილზე. ქ-ნი ბელინგამი, ქ-ნი იელვერტონ ბარი და ბარონესა ტოლობის მივარდებიან თავისი ცხვირსახოცების დასალობად).

რამბოლდი: თავად ბეწეზე გადავრჩი: (ეულფს გახსნის.) თოკი რომელზეც საშინელი მეამბოხე ჩამოახრწეს. თითო მტკაველი ათ შილინგად. მისი მეფური უდიდებულებობის ნებართვით. (თავს ჩაფლობს ჩამოხრწობილის გაფატრულ მუცელში და აბოლებული და დახლართული ნაწლავებით შემოხვეულს უკან გამოიღებს.) ჩემი მტკიუნული მოვალეობა შესრულებულია. ღმერთი ფარვიღეს მეფეს!

ქდუარდ მემშიდე (დინჯად, აუნქარებლად ცეკვავს, თავისი ხათლის ჩხარუნით, და გულთბილად წაიმდერებს):

მეფის კურთხევის, მეფის კურთხევის დღეს,

ო, რას მოვილხენთ ვინც კი დაღვეს ვისკის, ღვინოსა და ლუდს!

რიზიტი ბარი: ეი, შენ. აბა, რას ამბობდი ჩემს მეფეზე?

სტივენსი (ხელეხს გაშლის): ოო, ეს უკვე მოსაბერებელი ერთფეროვნებაა! არაფერიც არ მითქვამს. მაგას ჩემი ფული და ჩემი სიცოცხლე უნდა, სურვილმან და შემან მისმა, ბრუტიანეთის იმპერიისათვის. ფული, რომელიც არ გამანია. (დაბნეული ჯიბეებს ინზრევს.) ვილაკას მივეცი.

რიზიტი ბარი: ვის უნდა შენი ქეციანი ფული?

სტივენსი (ცდილობს წაიღებს): იქნებ ვინმემ მითხრას სად მაქვს აუცილებელ ბოროტებასთან გადაყრის ყველაზე ნაკ-

ლები ალბათობა? Ca se voit aussi a Paris⁵⁶. ის კი არა, რომ მე... მგერამ წმინდა პეტრიკს ვფიცავ...!

(ქალების თავები ერთმანეთში ირევა. გამოჩნდება შხამსოკოზე წამომჯდარი ბებერი უკბილო ბებინა ქოლგა-ქუდიო, მკერდზე ჭიანჭყაში კარტოფილის მკვდარი ყვავილი უკეთია.)

სტიმპენი: აჰა! მე შენ ვიცნობ, ბაბო! ჰამლეტ, იმიე შური! ბებერი ნეზეი თავის გოჭუებს რომ ჭამს!

ბებერი უკბილო ბებინა (წინ და უკან ქანახს): ირლანდიის მიჯნური, ესპანეთის მეფის ასული, alanna. გადამთიელები ჩემს სახლში, ვერ მივართვი კარგი დახვედრა! (ბენშის⁵⁸ უბედურების მკუწყებელი კუთილით.) O-ohone! O-ohone!⁵⁷ აბრეშუმცვლიანი საქონელი! (გოდებს.) შენ ხომ შეხვედი საბრალო ბებერ ირლანდიას და როგორ იტანს ვველაფერ ამას?

სტიმპენი: ბარემ იკითხე, მე როგორ გიტან? ვალთბანდობა! სად არის წმინდა სამების მესამე პირი Soggarth Ar-oon?⁵⁷ ღირსი შავი ყორანი.

სისი კეზრი (წივის): ვააშეღელთ! ჩხუპისთავი: ჩვენები იხვევენ.

რიგითი კარი (ქამარს მოიჭერს): კისერს მოუგერებავ ვველა ვლინჯს ვინც სიტყვას დაძრავს ჩემ ვლინჯ მეფეზე.

ბლუში (შეძრწუნებული): მას არაფერი უთქვამს. არც ერთი სიტყვა. სრული გაუგებრობაა.

რიგითი კომპატონი: მიდი, კარი. თვალში მისცხე. ბურების მხარეზეა.

სტიმპენი: ეს მე? როდის?

ბლუში (წითელმუნდარიანებს): ჩვენ თქვენთვის ვიბრძოდით სამხრეთ აფრიკაში, ირლანდიელი ფეხოსნები. ეს განა ისტორია არაა? დუბლინის სამეფო მსროლელები. ჩვენი ხელმწიფის მიერ დაჯილდოვებული.

შამპიმუშა (მარბაკით ჩაივლის): მაჰ მაჰ! ღმერთმანი! ჰა, მიდდი მისციტსცხე! ოჰ! ჰა!

(აბჯარ-მუნარადიანი შეაღებარდები უბის წევრზე ჯიგრებწამოცმულ მე-

სერს აგებენ. დიდი თურქას გულამე-ბიანი მაიორი ტუიდი, მაჰლის გრძელი ბუმბულით ხასაცილოდ მორთული, დათვის ტყავის ქუდში, ეპოლეტებით, ოქრომკერდის შევრონებით, სავლე ჩანთით, გულმკერდი შედლებით უბრჭყვი-ალებს, მწვობრში დგება. სოლომონის ტაძრის ხარაინდო ორდენის მოხეტიალე შემოშრის ნიშანს იძლევა.)

მაიორი ტუიდი (მძვინვარედ ბრღვინავს): რორკს დრიფტი! წინ, გვარდიელებო! მაჰარ შალალ მაშუზ⁵⁹. მორქაბლაჰა: Erin go bragh!⁶⁰

(მაიორ ტუიდი და მოქალაქე ერთი მეორეს ამაყად უჩვენებენ შედლებს, ორდენებს, ნალაფავს, ჭრილობებს, ერთმანეთს მძვინვარე გამოშეტყველებით ესალმებიან.)

რიგითი კარი: ავიღებ და დავაკერებ.

რიგითი კომპატონი (ბრობს უკან სწევს): ჩვენ სამართლიანად განვსჯით. საკატლეტედ დავეკეპათ მაგ პედერასტს.

(ურიცხვი ორკესტრი ერთად დააგუგუნებს „აკერიოუნს“ და „ღმერთი ფარვიდეს მეფეს“.)

სისი კეზრი: ჩხუბს იწყებენ. ჩემს გამო.

ტუტუ კახპიკო: გულადები ღამაზმანისათვის.

წიფკვი ტრიპერიკო: ვვონებ ესე შავი რაინდი უმამაცესი აღმოჩნდება ასპარეზობაში.

ტუტუ კახპიკო (სახეზე აღმური ასდის): არა ქალბატონო. მე წითელი სერთუისა და გიფმაფი წმინდა ვიორგის მხარეზე ვარ!

სტიმპენი: ქუნიდან ქუნაზე მეძაეის მუდარა, —

ძველ ირლანდიას უქსოვს სუდარას. რიგითი კარი (ქამარს იხსნის, ყვირის): კისერს მოუგერებ ვველა სალახანა ნაბიჭვარს ვინც სიტყვას დაძრავს ჩემს ნამეტან სალახანა მეფეზე.

ბლუში (სისი კეზრის მხრებით აჯანჯლარებს): ხმა ამოიღე! ენა ჩავივარდა მუცელში? თქვენ აღუღებთ ერგბ!

თაობებს, სთქვი დედაკაცო, სიცოცხლის ღვთიურო მშობებლო!

სისი კეჟრი (შეშფოთებული, რიგით კარს სახელოში ნაჭვიღება): მე რა, განა შენთან არა ვარ? მე რა, განა შენი გოგო არა ვარ? სისია შენი გოგო. (ყვირის.) პოლიცია!

სტიმენი (სისი კეჟრის, ეშმაკურად):

ქათქათა თათი, ღაქღაქა ბაგე,

ჯიგარი ტანი და უნახეხი.

ხმები: პოლიცია!

შორეული ხმები: დუბლინი იწვის!

დუბლინი იწვის! ყველანი ხანძრისკენ!

(ცეცხლის გოგირდოვანი ენები ავარდება. ბოლის ქუფრი ღრუბელი ბოლქვებად ადის. მძიმე ტყვიამფრქვევების გრკვინვა ისმის. პანდემონიუმი. ჯარი გაიშალა. ფლოქების თქარათქარი. არტილერია. ხმაჩახლენილი განკარგულებანი. ზარები რეკენ. მარულას გულშემატიკორები ყაყანებენ. მფერალები ღრიალებენ. ბოზები კივიან. სირნები ღმუიან. საომარი შემახილები. ოხვრა მომაკვდავთა. შუბების ღრჭიალი ბექთარზე. შორადიორები დახოცილებს მარცხვენ. მტაცებელი ფრინველები ზღვიდან ეშვებიან, ჭაობებიდან ამოფრასფრაშდებიან, ლივლივებენ, ყიყიპებენ, ჩეაშები, ძერები, ქორები, ბსოვები, ტყის ქაომები, შვეარდნები, ხონღულები, როჭობი, ზღვის არწივები, თოლიები, ალბატროსები, ზღვის ბატები. შუაღმის მზე დაიბინდა. დეღამიწა ირყევა. დუბლინის მიცვალბულნი პროსექტიდან და მუნტ ჯერომიდან ცხვრის | ტყავის თეთრ ქერქში და თხის ტყავის შუე მოხსხსამში გახვეულნი აღღენენ და გამოცხადნენ მავანთ და მევანთ. უფსკრული უხმო მოქნარებით განიხვნა. მეწინავე ტომ როწფორდი სპორტულად გამოწყობილი პირველი გამოჩნდება ეროვნული სბროლის თაგში და ერთი ნახტომით სიცარიელეში გადაეშვება. მას შორბენალთა და მოხტუნავეთა მთელი ჯარი მოსდევს. უცნაურ პოზებში ცვივიან ქვეით. მათი სხეულები საღდაც ინთ.

ქება. ღვარჭნიო ტანსაცმელში გამოწყობილი გოგოები ფაბრიკიდან გაავარჯრებულ იორკშირულ მარამბშებს ტყორცნიან. მაღალი წრის ქალბატონები თავის დასაცავად ქვედატანს იწვენ და თავზე იფარებენ. მოკლე წითელკაბა მოხითხითე ჯადოქრები პაერში ტარიან ცოცხებს დააჭენებენ. კვაკერლისტერი კლასტირს მისტირის. დრაკონის ღოჯები წვიმს. გადახნული ველიდან მერმრები ჩნდებიან. მეგობრულად ესალმებიან ერთმანეთს წითელი ჯვრის რაინდთა პირობითი ნიშნით და კვალერიხტის ხმლებით იწვებენ დეკლს. ეულფ ტონი ქენრი გრეტანთან, ხმით ლ'ბრაიენი დენიელ ო'კონელთან, მაიკლ დევიტი აიზუკ ბატთან, ჯახტინ მაკართი პარნიელთან, ართურ გრიფინი ჯონ რედმონთან, ჯონ ოლიერი ლორ ო'ჯონისთან, ლორდ ედუარდ ფიცჯერალდი ლორდ ჯერალდ ფიცუარდთან, ველელი ო'დონოპიუ ო'დონოპიუ ველელთან. შემადღებაზე, დეღამიწის შუაგულში წმინდა ბარბარეს საველე საკურთხვეელი აღიმართება. მის ევანგელიკურ და სამოციქულო მხარეებზე შაეი სანთლებია. კოშკის მაღალი ხათოფურიდან სინათლის ორი შუბისტარი შებოლილ სამხსვერპლო ქვაზე ეცემა. სამხსვერპლო ქვაზე ქინი შინა პიურფოი, უგუნურების ქალღმერთი, შიშველი, გაკოჭილი წევს, მის გასიებულ მუცელზე ბარძიმი ასვენია. მამა მაღაქაი ო'ფლინი, მაქმანის ქვედატანითა და უკუღმაპირიანი შესამოსელით, პირეკუ გამობმული ორმარცხენაფეხიანი, ხალაშქრო მესას წირავს. დიდად ღირს ბენ კიუ ჩ. კეინზ ლავს, ხელოვნების მაგისტრს, სუტანასა და საუნივერსიტეტო თავსაბურავში, თავი ხველოიანად პირშექცევით აქვს გამობმული მხრებზე, გახსნილი ქოლგა უჭირავს მწირველის თავს ზემოთ⁶².)

მამა მაღაქაი ო'ფლინი: Introibo ad altare diaboli.⁶³

დიდად ღირსი ბ-60 ჰეიმზ ჯა.

ბლუში (ბრბოს გახწევს, უყვირის): უკან დაიწიეთ, დაიხიეთ! რიგბითი კომპატონი (სახელოზე ქანავს თავის ამხანავს): ვითესებით, პარი. პოლიცია!

(ორი კაპიუშონიანი პატრული, ახოვანი, ხალხში დგება.)

პირველი პატრული: რა ხდება აქ? რიგბითი კომპატონი: ჩვენ ამ ქალბატონს ვახლდით- ამან კი შეურაცხყოფა მოგვაყენა. და ჩემ მძაკაც დაესხა თავს. (ძალი წამოიყვებხს). ვისია ეს უპატრონო?

სისი კეჟრი (დაინტერესდება): სისხლი მოსდის?

მამაკაცი (მუხლს გაშლის, წამოდგება): არა. ისეთი არაფერი, მოსულიერდება.

ბლუში (ეჭვით შეხედავს მამაკაცს): მე მივხედავ შე ადვილად...

მეორე პატრული: თქვენ ვინ ხართ? იცნობთ?

რიგბითი პარი (ფეხარული მიდის პატრულთან): მაგან ჩემი მეგობარი ლედი შეურაცხყო.

ბლუში (აღშფოთებით): თქვენ თვითონ გაარტყით ყოვლად უმიზეზოდ. მოწმე ვარ. კონსტებლ, ჩაიწერეთ მაგის სამხედრო ნაწილის ნომერი.

მეორე პატრული: ნუ მასწავლით როგორ შევასრულო ჩემი სამსახურებრივი მოვალეობა.

რიგბითი კომპატონი (სახელოთი ეწევა თავის ამხანავს): ეი, პარი, ავითესოთ- თორემ სერკანტი ბენეტი კუტურკაში გამოგვკეტავს.

რიგბითი პარი (უძალიანდება, მაგრამ მაინც მისდევს ქანაობით): ფეხზე მკიდია შენი ბენეტი. თეთრტრაკა პედერასტი. ეგ ქაქი ეგა.

პირველი პატრული (ბლოკნოტს ამოიღებს): რა გვარია?

ბლუში (შეგროვილთა თავებს ზემოდან იფურება): აი სწორედ კებს ვხედავ ხელს თუ შემაშველებთ, სერკანტი...

პირველი პატრული: გვარი და მისამართი.

(კორნი კელეპერი, კრუპიან ქედში, სამკლოვიარო გვირგვინით ხელში, შეგროვილ ხალხში გამოჩნდება.)

ბლუში (ცოცხლად): სწორედ ბედზე გამოჩნდა! (ჩურჩულით.) საიმონ დედლოსის ვაჟიშვილია. შეზარხოშებუელია. შეეცადეთ პოლიციელებს ეს მაწანწალები გააყრევიანოთ.

მეორე პატრული: სადამო მშვიდობისა, ბ-ნო კელეპერ.

კორნი კელეპერი (პატრულს დიდმინუნელოვნად): ყველაფერი რიგზეა ვიცნობ. ცოტადენი მოიგო მარულაზე ოქროს თასი. „მოწოდებაზე“ დღოცი ერთზე- ხომ გესმით?

პირველი პატრული (ბრბოს მიუბრუნდება): ეი, თქვენ, რას მიშტერებიხართ? დაიშალეთ, მოშორდით.

(შეკრებილები ნელა, ჩურჩულით მოსახვევისკენ იშლებიან.)

კორნი კელეპერი: მე მომანდეთ, სერკანტი. ყველაფერი რიგზე იქნება. (თავს იქნევს და იცინის.) ჩვენც ვყოფილვართ ამ მდგომარეობაში და უარესადაც- რაო? არა რო?

პირველი პატრული (იცინის): ალბათ, ალბათ.

კორნი კელეპერი (იღავეში წაკრავს მეორე პატრულს): ახლა აიღე და წაშალე ეგ გვარი (ლიღნებს, თან თავს აყოლებს.) ჩემი ტრულაღალიათი ტრულა ტრულა ლაილათი. პა, რას იტყვი?

მეორე პატრული (მხიარული კილოთი): ოპ, როგორ, არა.

კორნი კელეპერი (თვალს ჩაუკრავს): ჭაბუკური ოინებო- აგერ მეეტლე მელოდება.

მეორე პატრული: კეთილი, ბატონო კელეპერ. დამე ნებისა.

კორნი კელეპერი: მე მივხედავ რომ ყველაფერი რიგზე იყოს.

ბლუში (ჯერჯერით ართმევს ხელს ორივე პატრულს): დიდად გმადლობთ, ბატონებო. გმადლობთ. (კონფიდენციალურად ჩურჩულებს). არავითარი სკანდალი არ გვიანდა, ხომ გესმით. მამამისი ცნობილი, დიდად დაფასებული მო-

პერნი კელეპერი (კეპიან, ფეხზე მდგარი): კარგად.
ბლუში: კარგად.

(შეეტლვ ადვირს მოქაჩავს და გამამხნეველად ასწევს მთარახს. კეპი და ცხენი ნელა, მოუქნელად დაიწევენ უკან და შეტრიალდებიან. კოფოზე მჯდარი კორნი კვლევკერი, ბლუმის პრობლემით გამხიარულებული, აქეთ-იქით იქნევს თავს. მას კოფოზე მჯდარი მეეტლვე უერთდება მუნჯ პანტომიმურ მხიარულებაში. ბლუმიც თავის ვაქნევით მუნჯურად შეეხმიანება გახალისებულებს. კორნი კვლევკერი ხელის გულისა და ცერის კომბინაციით დაამშვიდებს, რომ ის ორი ყაზახი პოლიციელი მშინარეს არ გაადვიძებს. თავის ოდნავი დაქნევით ბლუმი მადლიერებას გამოხატავს, სტივენს სწორედ ეს ესაჭიროებაო. კეპი რულაქდარუნით ტრულაღალა შესახვევის კუთხეში შეუხვევს. ბლუმი ხელის მოძრაობით კვლავ დაარწმუნებულაილებს კორნი კვლევკერს სავსებით დაეტრულაილდით მოთქარათქურე ფლოქებისა და მოქდარუნე აკახშულობის ხმა თანდათან მისუსტდება შათი ტრულამოშორებაღაიასთან ერთად, ბლუმს ხელში უჭირავს სტივენის ბურბუშელით მორთული ქუდი, იფინის ხელჯოხი, ღვას და არ იციის რა ქნას, შემდეგ დაიხრება და მზარს შეუჩღრევს.)

ბლუში: ჰეი! ჰო! (პახუხი არ არის. ისევ დაიხრება.) ბ-ნო დედალოს! (პახუხი არ არის.) იქნებ სახელით მიემართო. მთვარეული. (ისევ იხრება და მცირე ყოყმანის შემდეგ პირს მწოლიარეს სახესთან მიიტანს). სტივენ! (პახუხი არ არის. კვლავ დასძახებს.) სტივენ! სტიმპენი (მოიღუშება): ვინ არი? შაკი ავაზა. ეამპირი. (ამოიოხრებს, ვაიჭიშება და ხმოვნების ვაწეღვით გაურკვეველად ჩაიბურტყუნებს.)

ვინ... მართავს... ფერგუესს ახლა და ვინ განგმირავს... ტყის ნაქარგ ჩრდილებს...? 57

(მარცხენა კვერდზე გადაბრუნდება, ამოიოხრებს და მოიკუნტება.) ბლუში: ლექსები. დიდად განათლებული. აფსუს. (კვლავ დაიხრება და ფილტვს შეუხსნის სტივენს.) სუნთქვას უშლის. (ფრთხილად აცლის სტივენის ტანსაცმელს ბურბუშელას.) ერთი ვირვანქა და შვიდი შილინგი. კიდეც კარგი არაფერი დაუშავეს. (შიაყურადებს.) რაო?

სტიმპენი (ბუტბუტებს):
...ჩრდილები... ტყისა
...დაბინდული ზღვის... თეთრი მკერდი

(ხელებს წინ იშვერს, ისევ ოზრავს, იკუნტება. ბლუმს ქუდი და იფინის ხელჯოხი უჭირავს, წელში იმართება შორიდან ძაღლის ყეფა მოისმის. ბლუმი ხელჯოხს ხან უჭერს და ხან უშვებს თითებს. სტივენის სახესა და ტანს დაკვირებს.)

ბლუში (დამკვ ებაასება): სახე მის საბრლო დედას მაგონებს. დაჩრდილურ ტყეში. ქათქათა მკერდი. ფერგიუსონით, ყური მოკკარი. გოგო. ვიღაც გოგო. ეს იქნებოდა მაგისტვის ვველაზე კარგი. (ჩურჩულებს.) ... ვფიცავ მუდამ ვეთაყვანო, წმიდად დაიცვა, არასოდეს გავამხილო მისი ნაწილი ან ნაწილები, ზრახვა ან ზრახვანი... 68 (ჩურჩულებს.) ... ზღვის სილიან ფსკერზე... ნაპირიდან ერთი კაბელტოვის სიშორეზე... სადაც მოქცევა ილევა... ბოლო დინება...

(მღუშარე, ჩაფიქრებული, ფხიზელი ღვას საგუშავოზე, თითები ტუნებზე მიუღვია იღუშალი ოსტატის ფესტიო. კედლის ბნელ ფონზე თანდათან ჩნდება ფიგურა, ფერიების მოტაკებული და შენაცვლებული ზღაპრული ბიჭუნა,

თერთმეტი წლის, იტონის კოლეჯის კოსტუმში, ბროლის ფეხსაცმელებში და პაწია ბრინჯაოს მუზარადში გამოწყობილი, ხელში წიგნი უჭირავს. მარჯვნიდან მარცხნივ კითხულობს, უხმოდ, ღიმილით კონის გვერდებს.)
აბლუში (განცვიფრებული, უხმოდ ეძახის): რუდი!

რუდი (ბლუმის თვალებს ჩასცქერის, ვერც კი ხედავს და განაგრძობს წიგნის წაკითხვას, კონსას, ღიმილს. ნაზი-მუფაკი უხელი სახე აქვს. ტანსაცმელზე ალმასისა და ლალის დღეები აკერია. თავისუფალ მარცხენა ხელში წერილი იისფერი ბაფთიანი სპილოს ძევის ხელჯობი უჭირავს. მისი ცილტვის ჯიბიდან თეთრი კრავი იჭყიტება.)

კომენტარი

1. (ებრ.) „გესმოდენ ისრაელისა უფალი ღმერთი ჩვენი მხოლოდ უფალი არს“ (წიგ. მეხუთე, მეორე რჯულისა 6:4).
2. ჩანჩქერი დუბლინის მასლობლად; სახელი უკავშირდება კელტური ფოლკლორის ცელქ სულს პაკს (ან ჰუკას).
3. (ლათ.) „ვეცოდავდი“.
4. შდრ. ინგლისური ანდაზა „კატას ცხრა სიცოცხლე აქვს“; ასევე მერკუციოს რეპლიკა „შენი ცხრა სიცოცხლიდან მხოლოდ ერთი, კატების დიდებულ პე-უფე“ („რომეო და ჯულიეტა“, III, სურ. 1).
5. პენდელის ორატორია (1739 წ.).
6. (ფრ.) „ამა ბორდელში, სადაც ჩვენ ვსახლობთ“, ფრანსუა ვიიონის „მაღადა მსუქან მარგოზზე“ რეფრენის ვარიაცია.
7. (იტალ.) გადატ. მნიშვნელობით „ჩვენს შორის, კონფიდენციალურად“.
8. ეან-ფრანსუა რეგნარის (1655-1709) კომედიისა და ჯადიარდ კაპლინგის (1865-1936) ლექსის რემინისცენცია.
9. 1827 წ. გამოგონებული, ხასუნით ააღუბადი ასანთის საფირმო სახელწოდება; შემდგომში საერთოდ ასანთის სინონიმი ირლანდიაში.
10. (გერმ.) სიტყვა, რომელსაც მასვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე მოუდის.
11. ოსკარ უაილდის ლექსში „სფინქსი“; „დასრულებული გროტესკი! სანახევროდ ქალი და სანახევროდ ცხოველი!“, ასევე შდრ.: „ოტელი“, I, სურ. I და „პამლეტი“, I, სურ. 5...

12. (ლათ.) „მოგვანიჭე მშვიდობა“.
13. (გერ.) „ყრუ შიმშილი, ქალების შეკითხვები, ბოლოს მოგვიღებენ“.
14. ლევენდის მისედვით, ვირთევზას შავი ლაქები წმ. პეტრეს თითების ანაბეჭდია.
15. (ირლ.) „მოჯადოებული“. მთელი ეს მონაკვეთი ისევე ზანერ-მაზოხის „ვენერა ბეწვეულში“-ს პაროდირებაა.
16. შდრ.: „თეატრის აზრი უწინაც ეს ყოფილა და დღესაც ეს არის, რომ მუნებას სარკედ გაუხდეს“ („პამლეტი“, მოქ. III, სურ. 2).
17. ციტაცია ოლივერ გოლდსმიტის (1728-74) პოემიდან „მიტოვებული სოფელი“.
18. ნაპოლეონის ცხედრის საექიმო ექსპერტიზის ინგლისელმა მონაწილეებმა დამატებითი გაზომვის შედეგად დაადგინეს (ვარაუდობენ, ტენდენციურად), რომ გარდაცვლილი იმპერატორის შკერდს ქალური ფორმა ახასიათებდა.
19. ივულისსმება მსახიობი-დედოფლის სიტყვები: „არაყის შეურთავს მეორე, ვისაც არ მოუკლავს პირველი“ („პამლეტი“, მოქ. III, სურ. 2), მაჩაბლის თარგმანში ეს ადგილი შეცვლილია.
20. (ლათ.) „და მართლის ღირსებას ავამაღლებ“. შდრ.: „და ყოველნი რქანი ცოდვითა შევმუსრნე, და ამაღლდეს რქაი მართლისა“ (ფსალ. 74:11).
21. გრისელ სტივენსი (1653-1746) დუბლინელი მეცენატი, მისი ზორბა ტა-

ნისა და მუდამ ვუაღი დაფარული სახის გამო დადიოდა სმები, რომ მას ღორის ნაკვთები ჰქონდა. ლემბერტების გვარში სმირი იყო თმინი და „ჯავრიანი“ ჩვილების დაბადება.

22. (ფრ.) „მიცდური საცვალი“.

23. (ფრ.) (გადატ. მნიშვ.) „ოპო-პო, ეს რამხელა რაღაც აქვს!“

24. (ფრ.) „გაუმარჯოს ვამირს!“

25. (ფრ.) შექსპირის პიესა; (გადატ.) შექსპირს რომ შეეფერება.

26. (ფრ.) „გულითადი თანხმობა... ჩემო მეგელუკავ“.

27. (ფრ.) „ჯანდაბამდე ვზა ქონია, რაკი ეგრეთა“

28. (ლათ.) „სწორი გზით“.

29. (ფრ.) „ყველა წინ მიდის! რევერანსი ყველა ადგილზე ბრუნდება!“

30. (ფრ.) „კვადრატი წყვილ-წყვილად წინ გაწონასწორდით!“

31. (ფრ.) „ოთხი წყვილი წინ! გარდი-გარდში! მიესალმეთ ერთმანეთს! სელების პოზიცია შეცვალეთ შებრუნდით!“

32. (ფრ.) „პატარა წრე! ქაღებმა ხელი ჩაკიდეთ ერთმანეთს! დიდი წრე! ზურგ-შეშვევით!“

33. (ფრ.) „ბურის ზელვა! წრეებად! სიღები! ცხენობანა! ტრიალი!“

34. (ფრ.) „ცეკვათ პარტნიორ ქაღებთან! ცვლით პარტნიორებს! აწვდით პატარა თაიგულს! მადლობას უხდით ერთმანეთს!“

35. (ფრ.) „სოლო!“

36. შდრ.: მათე 8:28-24.

37. (ლათ.) მომაკვდავთა ლოცვა, რომლის წარმოთქმა შეუძლო ნებისმიერ ზრდასრულ ადამიანს მღვდლის არყოფნისას.

38. უკავშირდება რომაულ ლემურებს (გარდაცვლილთა სულებს, რომლებიც ღამ-ღამობით ცოცხლებს ამინებენ), მათი გულის მოსაგებად მისში იმართებოდა დღესასწაული ლემურალია. დღემდე მაისი ქორწინების უიღბლო თვედა მიჩნეული (წინა რეპლიკაში სახელი მეი. „მაისი“).

39. „ღვინისფერი ზღვა“, ჰომეროსის სული ეპითეტო, რომელიც სმირად

გვხვდება „ოდისეაში“.

40. (ფრ.) „ო, არა, რა თქმა უნდა!“ (ლთ.) „არა გმონო შენ, შდრ.:“ ზურ. 2:20.

41. (გერ. „საკირო“) ჯადოსნური სმალი ვაგნერის ოპერათა ციკლიდან „ნიმფ-ლუნგები“.

42. ჯორჯ ფრედერიკ ერნესტ ელბერტმა იმეფა 1910-36 წლებში, როგორც ჯორჯ მეხუთემ, მას შემდეგ რაც გარდაიცვალა მამამისი ედუარდ მეშვიდე (იმეფა 1901-10).

43. (ფრ.) გადატ. მნიშვ. „კი მაგრამ ეს თქვენ წამოიწყეთ ყველაფერი“.

44. შდრ.: იესო 2.

45. უილიამ ბლეიკის ნაწარმოებთა რეზინისცენცია.

46. საკვერთხელისა და ნარშაის ინგლისის უმაღლესი ორდენი, ედუარდ III-ის დაარსებული 1348 წ.: ოქროს საწმინის ორდენი ბურგუნდიის მთავრის ფილიპ კეთილის დაარსებული 1429 წ., არსებობდა ესპანეთსა და ავსტრიაშიც; დანიის სპილოს ორდენი დააარსა დანიის მეფე კნუტ VI 1189 წ.: სკინერისა (1778-1841) და პრობინის (1833-1924) კავალერიებმა ინდოეთში გაითქვეს სახელი; ლინკოლნი — ლონდონის სასამართლო მოხელეთა ყველაზე ცნობილი გილდია; მასაჩუსეტის პრივადა — ბოსტონის მოხალისეთა სამხედრო ორგანიზაცია, დაარსდა 1637 წ.

47. (ფრ.) „მოშარდვა აკრძალულია“.

48. საგარაუდოდ არაბულის მიზაძევა და უნდა ნიშნავდეს „შენ ფარისეველი გახლავს, მამაშენი“.

49. პრიტანეთის ჰერალდიკური ცხოველები — ლომი და თეთრი ცხენი ერთი სპირალური რკით შუბლზე.

50. მწვანე (და ზურმუხტისფერი) ირლანდიის ფერია, წითელი ინგლისის; შდრ.: ჯონ ბული („ხარი“) — ინგლისის ძალაუფლების მეტსახელი.

51. (ფრ.) „გამარჯობა... ბებერი კუდიანი... ჩაყვითლებული კბილები“.

52. (ინგ. გერ. ესპ.) „დაყარე... მიწაზე... ღორები... ყველა“

53. ვულფ ტონი (1763-98) ირლანდიელი პატრიოტი.

54. ღე უეტი (1854-1922) ბურჰის ოში სახელგანთქმული სარდალი.

55. 1890-1917 წლების სამი გახმაურებული პროცესის მინიშნება.

56. (ფრ.) „ასეთ რამეს პარიზშიც ნახა“.

57. (ირლ.) „შვილ ჩემო... ვაიმე! ვაიმე!... ჩემი ძვირფასი მოძღვარი“.

58. ირლანდიურ მითოლოგიაში ჯადოქარი ქალი.

59. (ებრ.) „იჩქარე სათარემოდ, ისწრაფე საქარცვად“; შდრ.: ესაია 8:1.

60. (ირლ.) „ირლანდია (ერინი) განკითხვის დღემდე!“ — საბრძოლო შეძახილი.

61. რობერტ ბერნსის პოემის რემინისცენცია (იხ.: „ტემ ო'შანტერი“, თარგ. თ. ერისთავისა, წიგ. „მოტლანდიური პოეზია“, „საბჭოთა საქართველო“, 1979).

62. არმაგედონის ამ აღწერაში მრავალი მინიშნებაა როგორც შიზლიიდან, ასევე პოპულარული სიმღერების, რეალური და წარმოსახვითი პერსონაჟებისა და

ზოგადად მიჩნეულია რომ ეს მონაკვეთი 1916 წლის დუბლინის „აღდგომის აჯანყებას“ ეხმარება; მონაკვეთის ბოლო „შავი მესის“ პაროდიაა.

63. (ლათ.) „შევედე მე საკურთხეველსა ეშმაკისასა“.

64. (ლათ.) „სორცი ჩემი“.

65. რებლიკა ინვერსიულად იკითხება, როგორც „შავ მესას“ შეპფერის.

66. (ლათ.) „იუდა გავიდა; წავიდა და თავი ჩამოიხრჩო“; შდრ.: მათე 27:5.

67. სტივენი ბუტბუტებს პწკარებს უ. პ. იუიტსის ლექსიდან „ვინ მიწვევს ფერგიუსს“.

68. მასონთა ლოკის რიგებში მისაღებად აუცილებელია საიდუმლოს შენახვის ფიცის ვარიანტი.

69. ბლუმის გარდაცვლილი შვილის გამოჩენა სიმბოლურად ბუნების ყოვლისშემძლე ძალის, ჯადოსნური კვეთხის მფლობელის, მწყემსთა მფარველის, რომელსაც ხშირად კრავით მხარზე გამოსახავენ — პერმესის გამოცხადება.

□ ბაზრქმეზბა იმწეზა □





შოთა ზოიძე

წმინდათა სსხეუბი ანა კალანდაძის შეშოქმედაჲში

ტივილისა და წამების, დიდი განცდისა და შთაგონების გარეშე არ არსებობს ღირებული, ფასეული პოეზია. სწორედ ღირსულიერი ძვრების, შინაგანი წვისა და ფორიაქის, განგაშის გამოძახილია ანას მრავალმხრივი შემოქმედება. სწორედ აქედან იღებს სათავეს მისი პოეტური განცდის უშუალოება, სიწარფელი, პაეროვნება და სისადავეში გაზნული სირთულეც. ღირიკული გრძნობის მდინარებაში, მოძრაობაში, სტრიქონების დინამიურ დინებაში ნათლად, მკაფიოდ და ლაკონურად ისატება მისი ზოგჯერ მოუსვენარი, დაუოკებელი და, ამასთან, ერთი შეხედვით, დამშვიდებული ბუნება. ანა კალანდაძის თითქმის ყოველი ლექსი საინტერესოდ წარმოსახავს ავტორისავე ფიზიკურ და სულიერ სახეს.

ანა კალანდაძის პოეზიაში ერთობ ყურადსაღები და მრავალმნიშვნელოვანად საინტერესოა პოეტის ფიქრის ლტოლვა კონკრეტული, მაგრამ ზოგადი, რეალურად არსებული აღაშინებისაკენ. აღნიშნული თემა ერთი შეხედვით პოეტისათვის ვიწრო, ლოკალური სფეროა, მაგრამ მისი მხატვრული ფანტაზიის სიდიადეს, მის მაღალნიჭიერებას ინდივიდუალური ურთიერთობის ნიუანსები ზოგადობისა და მაღალი იდეალების მწვერვალზე აყავს.

პოეტს თავდავიწყებით უყვარს თავისი ლექსების პერსონაჟები, რომელთა მეტი წილი ჩვენი ქვეყნის, ჩვენი ერის ცხოვრების ყოველი დროის გამორჩეული პიროვნებები არიან.

ამ მხრივ განსაკუთრებული სიყვარულითა და პატივისცემით, სისათუთით წარმოგვიჩინა პოეტმა ქალმა ქართველი წმინდანი ქალები, მან მეტივე ზომის ღირსულ ლექსებში თავისებური ორიგინალური ხედვით, გააზრებით, მთელი სისრულით მოსახა წმინდა ნინოს, თამარ მეფისა და ქეთევან დედოფლის უკვდავი თუ მარადიული სახეები, მათი ადამიანური ბუნება და ამ ფოკუსიდან გაუსწორა თვალი ქართველი ერის მიერ აღნიშნული სამების წმინდანებად კურთხევის ზოგად შტრიხებს.

ცნობილია, რომ ქართველი ერი ქრისტეს სჯულზე წმინდა ნინომ მოაქცია. იგი წარმოშობით კაბადოკიდიან იყო. ბავშვობაში ნინო მიძამ — იერუსალიმის პატრიარქმა, ერთ ღვთისმოსავ ქალს მიაზარა გასაზრდელად. სწორედ ამ ღვთისმოსევარე გამზრდელი ქალისაკან მიიღო ნინომ ვანათლება და ისიც გაიგო მისგან, რომ იესო ქრისტეს უკერავი პერანგი ანუ კვართი საქართველოში იყო წამოღებული. „ნინო ძლიერ სწუხდა, რომ



იმ ქვეყანაში სადაც ქრისტეს კვართი იყო, ისეთი ხალხი ცხოვრობდა, რომელსაც ქრისტე არ სწამდა“.

შემდგომისათვის წმინდა ნინომ გადაწყვიტა მოენახულებინა ქრისტეს კვართი და ქართველებიც გაექრისტიანებინა. ამიტომაც იგი თავდაპირველად ქალაქ რომში წავიდა, იქედან კი საქართველოში გამოემგზავრა. გზაზე დიდი შიში და წვალება გამოცადა, მაგრამ მანინ მიადგინა მიზანს, ქრისტეს რჯულზე მოაქცია ქართველი ერი. ამიტომაც ქართულმა ეკლესიამ იგი წმინდანად შერაცხა.

წმინდა ნინოს ცხოვრებაზე არაერთი წიგნი დაწერილა, იწერება და მომავალშიც დაიწერება უთუოდ. ამ მხრივ საყურადღებოა ანასეული პოეტური ენითა და ხედვით შექმნილი ლექსი „მოდიოდა ნინო მთებით“. ლექსი იმდენად წრფელი განცდითაა შექმნილი, რომ ხელოვნურობის განცდას უნებლიედ თან სდევს მისი უარყოფელი ძალა. ვფიქრობთ, პოეტის სულში ლექსის დაბადებას, ერთგვარ ზემოთაგონებას თავად ნინოსეული სიტყვები („ხოლო მე დაეშთი ეკალთა შინა ვარდისათა, რამეთუ ვარდი და ნუში ყვაოდა მას ეამსა“) დაერთო, რომელიც პოეტს ერთგვარ ეპიგრაფად აქვს წამძღვარებული ლექსისათვის:

ლურჯ მწვერვალებს ქარი რძისფერ
 ნისლში ჰხვევდა...
 და, როდესაც ბარში ვარდნი ჰყვაოდნენ,
 თოვლი იდო ჯავახეთის მთათა ზედა
 და ტყეებში ქარიშხლები ბლაოდნენ...

ამ სტრიქონებით ბუნებაში არსებული სურათების აღწერა როდია გადმოცემული. იგი იმეამინდელ ცხოვრებაში მოსახდენი დიდი ძვრებისა და აღამიანთა სულში მოსალოდნელ სიახლეთა სიმბოლოებს უფრო მოპაგავს, ყოველ სტრიქონში წარმოჩენილი მხატვრული სახის უკან ნათელ ფერებში მოედინება გაუმხელელი აზრი, რასაც პოეტი ასახსნელად მკითხველს უტოვებს. სწორედ ლექსში ჩატეული ამგვარი შეფარული იდუმალემა უფრო საინტერესოს ხდის არა მარტო ლექსს, არამედ ქვე-

ტექსტებში დაფარულ, ვაუსხნელ ამბავ-ერისწულნი
 საც:

... მოჰკიოდა, ქარი ღრუბლებს მოჰკიოდა,
 და ფარვანის ტბასა ზედა ძრწოდა ქარი...
 მოდიოდა, ნინო მთებით მოდიოდა,
 და მოჰქონდა სანატრელი ვაზი! ჯვარი...

პოეტს აღნიშნულ ლექსში, ერთი შეხედვით, თითქოს არაფერი შემოაქვს ისტორიული, მაგრამ ისტორიული, უკვე სქემატურად ქცეული ამბები სწორედ ლექსის სიღაღესა და მშვენიერებაშია მიმოხილული, რომლებსაც სიახლის განცდისა და მკითხველზე მიზი დიდი შთაგონების ფუნქცია აკისრია. სწორედ ამგვარი სირთულეების დაძლევა დიდი პოეტური ნიჭით შეიძლება, რასაც იოლად ახერხებს ანა კალანდაძე:

... თოვლის მთებით კვირდებოდა უცხო
 მგზავრი, —
 ვის უნახავს ვარდობისას თოვლი
 მთებზე?
 მწყემსსა ჰკითხა: — რომელია ქართლის
 გზაი?
 მწყემსმა უთხრა: — საქართველო არი
 ესე...

მიეძინა... ერთ წალკოტში მიეძინა
 და ფმატებმა მზისგან მოუჩრდილეს, ო,
 ეს ვინ არი, გამოცხადდა მგზავრი წინა?
 „ნუ გემინინ!“ — მიუგებდა იესო...
 გაელეძია... წუთით იგრძნო მშობლის
 სევდა,
 მაგრამ რწმენა ავალებდა რაოდენს?
 თოვლი იდო ჯავახეთის მთათა ზედა
 და ტყეებში ქარიშხლები ბლაოდნენ...

ლექსის ლირიკული გმირის ძნელი და დიადი მიზნისაკენ სწრაფვით გამოწვეული რბილი სევდა თუ სულიერი დრამატიზმი სუბიექტური სახემოსილებით ამკვიდრებს მკითხველის შემეცნებაში ლირიკულ განცდას. ყოველივე ეს კი ანა კალანდოის პოეტური ნიჭის ძალმოსილებაზე მეტყველებს. მეკეთრი და ორიგინალური ინტონაციური ფერადობა, ტონის განმეორებითი მიმოქცევა ქმნის მომაჯადოებელ

ემოციებსა და ასალი ფერებით შემკულ შუქს პვენს პოეტის აზრებს. მისი ინტელექტისა და გრძნობის პარმონიულობა ფილოსოფიურ სიღრმეს ანიჭებს ამა თუ იმ საკითხს და პოეტური ენერჯით დანთებული ცეცხლი შეაქვს ყოველ სტროფში, ყოველ სტრიქონში. ყოველივე ეს კი მაშინაც ხდება თანაბარზომიერად, როცა ლექსში არქაული ტონალობა გაიფიქრებს.

ანა კალანდაძის პოეზიაში ერთ-ერთი თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს მეფე თამარის სახეს. ამ მხრივ გამოჩნეულია და ფართო მკითხველისათვის კარგადაა ცნობილი ლექსი, „შორია თამარ“.

წმინდანად შერაცხული მეფე-ქალი ქართველი ხალხის წარმოდგენაში ყოველთვის იყო და არის, როგორც ძლიერების, სილამაზისა და მშვენიერების ეტალონი, როგორც სამშობლოს კეთილდღეობისათვის თავდაუსოგავად მებრძოლი გმირის სახე.

ლექსში „შორია თამარ“ თანამედროვე მთაბროვე პოეტის თვალთ ხილულია არა მარტო ისტორიული და წმინდანი პიროვნების სახე და საქმე, არამედ მისი იდეური მრწამსიც. პოეტმა არც თუ ისე მცირე ზომის ლექსში ლეგიონური ნიჭის წყალობით მიადღწია საწადელს, მიზანს. ოსტატურად გააერთიანა უპიკურ თემასთან ლირიკული ტონი, მონახა გადმოცემის სწორი გზა და განაზოგადა კონკრეტული ფაქტი. ყოველივე ეს კი, როგორც უკვე ვთქვით, ანა კალანდაძის უტყუარი პოეტური ალღოს შედეგია.

„ანა კალანდაძის პოეტური შთაბეჭდილება, განწყობილება გულის დაჭიმული სიმეზივით ფეთქავს და რაღაც უსახელო ძალით ალაგებს მკითხველს; თითქოს ვანცდა ლექსის ფიზიკურ სახეში ვეღარ ეტევა და სტრიქონების იქით მოძრაობს“ (ვ. ბერიძე).

მზის ღიმილი აღაჩინა ცამან,
ვარდს აღმოსდა ხმაი საოცარი:
ფენშიშველი მიდიოდა თამარ...
დედოფალო, საით მიიჩქარი?
ძოწისფერად ირიერაჲა ცამან
და პეპელას აღვიძებდა ქარი...

მდუმარ იყო, ნაღვლიანიც იყო...
მზე შეიკრა ნაძვის სამეფოში...
და ძვირფასი თან მიქონდა შიმკოლნ
მარგალიტით მოქვილი ქოში...

ზემოთ მოტანილ სტროფებში პოეტი ქალის მიერ უტყუარი ქალური ალღოთა დახატული მეფე-ქალის — თამარის სიდიადე, სინატიფე, რომელიც იყო „აფხაზთა და ქართველთა, კახთა და რანთა, სომეხთა მეფე და დედოფალა, შარვანშა და შაჰანშა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა თვითმფლობელი — ესე იწოდებოდა სრულიად საქართველოს მეფე თამარი, რომელმაც თავისი ზეობის პერიოდში, აქტიური საშინაო და საგარეო პოლიტიკის გატარებით, ქმედითი სახელმწიფოებრივი ღონისძიებებით განაგრძო ის მაგისტრალური გზა ქვეყნის განვითარება-აღმავლობისა, რომელსაც ასე წარმატებით ჩაუყარა საფუძველი და რეალური საქმიანობით განვითარების მწვერვალზე აიყვანა დავითი IV აღმაშენებელმა“ (რ. მეტრეველი).

ანა კალანდაძე აღნიშნულ ლექსში წმინდანი ქალის — მეფე თამარის სახეს, მის ზეადამიანურ თვისებებსა და ქვეყნის წინაშე ზღვარდაუდებ, აუწონავ კეთილ საქმიანობას არა თუ ღიად, გახსნილად ტექსტის ზედაპირზე, არამედ ქვეტექსტების უღრმეს შრეებში ხატავს და წარმოვედგენს მას ბუნების სურათებისა და ისტორიული მოვლენების სინთეზური თანხვედრობით, ურთიერთ პარმონიულობით:

ჩუმი ნამი ირეკლავდა არილს;
დედოფალსაც როგორ გაეცინა,
როს პეპელა აუფრინდა წინა;
ჭრელი, პაწაწინა...

არწივი ხმობს, ნიშანია დარის...
ჩუმი ნამი ირეკლავდა არილს...

დედოფალი ლაღად მყოფი ნახეს,
დრო მიეცა მისსა ჩუხჩერახებს,
სწამდათ, მაგრამ მინც ანუგეშეს;
ნუქარდინი შენთა ფენტა ქვეშე
დააფენსო თავის ზაირაღებს...

ერთგან შედგა, თვალი უსწრო

ფრთამალს —

გამარჯვებას უყოლა თამარს,
 ბებერ კლდეზე არწივი რომ იჯდა:
 ფრთას გაშლისო საქმე შენთა ნიჭთა...

ქართველი კაცის ცნობიერებაში თამარი ზეადამიანური პიროვნების სახითაა წარმოდგენილი, წარმოსახული. ყოველივე ეს კი მისმა სამაგალითო ცხოვრებამ და პროგრესულმა შემოქმედებამ განაპირობა. იგი, მიუხედავად ხელმწიფე თვითმყრობებისა, მუდამ ლომობიერი და მშვიდობიანი მმართველი იყო. სწორედ მისი მეფობის დამთავრების შემდეგ დაიწყო ქვეყნის დასუსტება და ქველმოქმედებამ მისი დიდი ძალისხმევით და ღვთისმოსაობით იყო, რომ საეკლესიო სფერო სრულად მოწესრიგდა. საეკლესიოების შემდეგ კი ქვეყნის მმართველმა პოეტმა ანა კლანდაძემ სათაყვანებელი მეფე-ქალის ღვთისმოსაობა ამგვარად გადმოსცა საოცრად ტევად სტრიქონებში:

... მიმწუნრისას, მზეი როცა დაცხრა,
 დელოფალი ლოცვად იდგა ტაძრად:
 — გადმოგვხედე, ღვთისმშობელო
 დედაო,

გავგიმარჯვე ქართველთ მტერთა ზედაო:
 საქართველო შენი წილმისმადარია...
 გავგიმარჯვე, ღვთისმშობელო
 მარიამ... —
 მიმწუნრისას, მზეი როცა დაცხრა,
 თამარ მეფე ლოცვით იდგა ტაძრად...

ქართველმა ხალხმა, ქართულმა მართლმადიდებელმა ეკლესიამ თავისი სათაყვანებელი მეფე-ქალი წმინდანად შერაცხა და სამების მეოთხე წვერად აღიარა. „თუ ნაშინ ნაბუქოდონოსორ სამთა ყრმათა თანა იხილვების ოთხებად იხილა ერთი სამებისაგან, აქა კულა სამებისა თანა იხილვების ოთხებად თამარ, მისწორებული და აღმატებული“.

ანა კლანდაძისეული ქვეტექსტების ერთობლივი ხდომილობრივობა ლექსში „შორია თამარ“, ჩვენის აზრით, ნიშნავს იმას, რომ მასში გადმოცემული ისტორიული პიროვნების მხატვრული დახასიათება ან ისტორიული თუ საეკლესიო მოვლენის

მხატვრულად გააზრება უფრო შეფუძვნილია და ეს ხდის თანამედროვე მკითხველს მტკიცედ შეცნობად მისი ისედაც მითად ქცეული ამბის თუ პიროვნების, ამ შემთხვევაში, წმინდანად შერაცხული მეფე-ქალის — თამარის პიროვნებას. ყოველივე ეს კი იქმნება არა პოეტის ინდივიდუალური ფანტაზირების, არამედ უკვე რეალურად არსებული, მაგრამ ბოლომდე შეუცნობელი ეროვნული ნიშან-თვისებების გამოვლენისა და მისი მკაფიოდ გამოხატვის შედეგად.

ერთი შეხედვით, ნახევრად არქაული ენით დაწერილი ლექსის მარტივი კომპოზიცია უმეტეს შემთხვევაში შინაგან დიალოგს ეფუძნება, მაგრამ თუკი ღრმად ჩაუვკვირდებით მას, დაინახავთ, რომ ამგვარ დიალოგში მარტო სუბიექტი კი არა, ობიექტური საგნებიც კია ამღერებული. ლექსი მოკლებულია თანამედროვე ურბანის და ეს ბუნებრივია იმიტომ, რომ მისი თემა ერთობ ძველია, უფრო სწორედ უძველესია, ისტორიულია. საერთოდ კი, უნდა ითქვას, რომ ურბანის არა მარტო ლექსი „შორია თამარ“, არამედ ანას პოეზიის დიდი ნაწილია მოკლებული. ამაში კი საგანგაშო არაფერია. „ანა კლანდაძის პოეტური ენის აკანთა ქართული წიგნია, სადაც გიორგი მერჩულეს, ვამთაბაღმწერლისა და გალაკტიონ ტაბიძის ლოგიკური ერთანობით შეკრული სამყაროა გადაშლილი“ (თ. ჰილაძე).

ანა კლანდაძის პოეზია მაღალი მხატვრული დონითა და მაღალი მოქალაქეობრივი პრინციპებით განისაზღვრება. მის თითოეულ ლექსში პოეტური სიტყვა არასოდეს კარგავს ძალას, მის არსსა და ფერს.

ლექსი „ქეთევან დელოფალი“ გამორჩეულია თავისებური სიმბაფროთა და დრამატულობით. აქ უადრესი ლაკონიურობითა დახატული და გადმოცემული წამებული წმინდანი დელოფლის უღვთოდ და უსამართლოდ დასჯის სულის შემწვერილი სურათი.

ისტორიიდან ცნობილია, რომ ქეთევან დელოფალი თავადის — მუსხრან-ბატონის ასული და კახეთის მეფის ალექსანდრე მე-სამის ძის — დავითის მეუღლე იყო. ალექსანდრეცა და დავითიც ღალატით დახო-

ცა შაჰ-აბასის შთავონებით შეჩვენებულმა კონსტანტინემ, რომელიც თვით ძე იყო ალექსანდრესი, სოლო ძმა დავითისა. ქრისტანიაობაზე და საერთოდ ადამიანობაზე სელაღებულმა კონსტანტინემ მამისა და ძმის მოკვლის შემდეგ თავისი რძლის ქეთევანის ცოლად შერთვა ვადაწყვიტა, მკვრამ სასტიკი უარი მიიღო ქეთევანისაგან, სოლო ვანისხებულმა კახელებმა სიცოცხლეს გამოასალმეს ერისა და ქვეყნის შემრცხვენილი, ტახტზე კი ქეთევანი დასვეს დედოფლად, რომელმაც შემდგომისათვის ტახტი თავის შვილს თეიმურაზს გადასცა. კახეთის აოხრების შემდეგ ქეთევანი შაჰაბასს ათი წლის განმავლობაში ციხეში პაყავდა დატუსაღებული. ერთადერთი სასოება დედოფლისა ყოველთვის ღვთისადმი ვედრება იყო.

მტარავლები ყოველ ღონეს ხმარობდნენ შეერყიათ სარწმუნოება ღვთისმოყვარე დედოფლისა, მაგრამ დედოფალი მტკიცედ აღიარებდა ქრისტეს და უარყოფდა მაჰმადის მცნებას. მაშინ შაჰმა საყრობილეთში ჯალათები გაგზავნა და უბრძანა საშინლად ეწამებინათ დედოფალი.

„გაბატრცლეს წმინდა დედოფალი და ჯერ გახურებული მარწუხებით დააკლიჯეს ძუძუები, მერე გახურებული ღურსმუნებით დამკვალეს ყოველი მხრიდან ისე, რომ სხეული სულ ერთიანად დაუსკდა. შემდეგ მოიტანეს გახურებული ქვაბი და თავზე დაახურეს. უკანასკნელად შანთი ჰკრეს გვერდში და განუტარეს მეორე მხარემდის. ასეთ სატანჯველში განუტევა სული წმინდა მოწამე ქეთევან დედოფალმა. ეს ამბავი მოხდა 1624 წელს“ (გ. იოსელიანი).
 აქ ბიოგრაფიულ მომენტს იმიტომ გავუსვით ხაზი, რომ ნათლად გვეჩვენებინა ამ შემთხვევაში როგორ იყენებს თანამედროვე პოეტი უკვე შორეული ისტორიის ლაბირინთებში შემონახულ ტრაგიკულ ეპიზოდებს ჩვენი დიდი წარსულისა.

ანა კალანდაძემ ლექსში („ქეთევან დედოფალი“) დედოფლის მოწამებრივი სიკვდილის ეპიზოდი მხატვრული, მაგრამ სევდიანი სახეებით გვაკრძობინა, გავგვთავისებინა. მკითხველის თვალწინ უნებ-

ლიედ ცოცხლდება, შემზარავი სცენა დედოფლის დასჯისა.

„რეალის ქვაბი“ მოთრია ქონდაქარსა, ცეცხლს აგზნებდა კაცთა გრძნობის ქონდაქარი...
 ზე მიჰქონდა, ღრუბლისაკენ, ცეცხლი ქარსა,

ქროდა ქარი...
 თეთრი ხელი გულზე ედო დედოფალსა, ტინად იდგა დედოფალი...
 თმა დაშლოდა, თავი ნახად დაეხარა, სიკვდილის წინ ქართლის ვარდად გაეხარა...

ლოცულობდა...
 როს ჩამოწყდა ბაგეს მისთა — არასოდეს!...

ლექსში ანა კალანდაძეს შესანიშნავად აქვს ნაპოვნი განწყობის შესატყვისი ფორმა, რითაც მკითხველს არწმუნებს, აჯერებს, რომ მხოლოდ ამგვარი ფორმით, სიტყვის შერჩევით, მონახვით და აზრობრივი კომპლექსის შექმნით შეიძლებოდა გადმოეცა და ეჩვენებინა დიდი სულიერი ტკივილი:

..დაფაფებს ჰკრეს განარისსთა, ცხელი შანთი მიუტანეს ბროლის მკერდთან,
 ცხელი რკინა, საქართველოს გულს რომ ჰკვეთდა.
 რეალის ქვაბი გადმოეგდო ქონდაქარსა, ღლინებდა კაცთა გრძნობის ქონდაქარი...
 ღურჯი ბაგით თქმული ლოცვა გაჰყვა ქარსა,

ქროდა ქარი...
 ცეცხლით სწავადნენ ტანშეძარცვულ დედოფალსა,
 უდრეკ იყო დედოფალი.

ანა კალანდაძემ ლექსში თავისებური, ორიგინალური წერის მანერითა და თავისებური ხილვა-წარმოდგენებით გადმოსცა სამშობლოსა და ხალხის, სარწმუნოებისადმი წამებული წმინდანი ქალის — ქეთევან დედოფლის გამძლეობა, სიმტკიცე და სიმამაცე, რომელმაც თავისი დიდი სიცოცხლის ფასად ერისა და ქვეყნისათვის



თავდადებისა და ერის საკურთხეველში ღვთისმშობლის გაუხუნარი მაგალითი მოგვცა. მისი ნათელი სახე საუკუნეებში გაბრწყინდა.

ანა კალანდაძის ნიჭიერებამ, პოეტური ხილვების ბრწყინვალეობამ, სიღიადემ, მიგნებებმა ამაყად გაუსწორა თვალი ქართულ წმინდანთა მოწამებრივი ცხოვრების ეპიზოდებს, მოხდენილად გამოიჩინა გადმოცემის განსაკუთრებული საშუალებები და ქართველი მკითხველის შთაგონების

არე შესანიშნავი სახეებით გაამდიდრა. ზემოთ განხილული ლექსები წმინდანთა ნიშნავ მხატვრულ ფერებთან ერთად ზომიერად მიჩენილი არქაული ტონითაც გამოირჩევიან, რაც არა თუ ამძიმებს ლექსის სინატიფეს და მუსიკალურობას, არამედ ერთობ სასიამოვნოსა და მიმზიდველსაც კი ხდიან მათ. ანა კალანდაძის ამგვარ სტილს მკითხველი უფრო ახლოს მიჰყავს წმინდანთა ცხოვრების მკაფიო აღქმა-გააზრებასთან.

საქართველოს მწიგნობრის მუსიკალური ხელოვნება



მაია ჯალიაშვილი

ფრანჩესკო ასიზელის სახე კონსტანტინე გამსახურდიას „დიონისოს ღიმილში“

ფრანჩესკო ასიზელი შუა საუკუნე-
 ნტინე გამსახურდიას „დიონისოს ღი-
 მილში“ იხატება, როგორც ერთგვარი
 პარაბოლა, რომელიც კონსტანტინე
 სავარსამიძის სულის სიღრმეებს გა-
 მოკვეთს. სავარსამიძის სახეში წარ-
 მოჩინდა რომანის თანადროული ევ-
 როპული კულტურის კრიზისი, რო-
 მელიც უპირველესად მის ფაუსტურ
 გაორებაში გამოვლენდა. ამგვარი გაო-
 რება ნიშნულია რომანის გმირისთ-
 ვისაც, რომლის სულიერ „მარტვილო-
 ბას“ ფრანჩესკო ასიზელთან მისტიუ-
 რი „შეხვედრა“ ამჟღავნებს.

გამოდგმული მერყეობა რწმენისა
 და ურწმუნობას შორის იწვევს სავა-
 რსამიძის მოწყვეტას ტემპარტიტებისა-
 გან, მაგრამ იტალიაში მოგზაურობი-
 სას იგი „აღმოაჩენს“, რომ „საერთო
 სენია კაცთა“ ამგვარი დისპარმონიუ-
 ლობა — მთავარია გამოდგმული
 ბრძოლა და ყოველი დაცემის მერე
 ფეხზე წამოდგომა. სავარსამიძეს
 სჯერა, რომ „ბედნიერია მხოლოდ ის
 კაცი, ვინც ერთი ღმერთის კარავში
 შეძლებს ამ უდაბნოში გადარდილე-
 ბას“. ამ თვალსაზრისით, მას იდეალად
 წარმოუდგება ფრანჩესკო ასიზელი.
 ასიზის მონასტერში წირვის მოსმენი-
 სას გმირს ეუფლება ექსტაზი, რაც
 იწვევს მის სულიერ კათარზისს.

ფრანჩესკო ასიზელის სახე კონსტა-
 ების იტალიელი წმინდანი, მისტიკო-
 სი (XIII). მან უდიდესი გავლენა
 მოახდინა ევროპის სულიერ ცხოვრე-
 ბაზე. დანტე „ღვთაებრივ კომედიაში“
 მას მზეს უთანაბრებს.

ფრანჩესკო ასიზელს მის წინა ინ-
 კარნაციაში რუდოლფ შტიინერი შავი
 ზღვის პირზე არსებული იდუმალმე-
 ტყველების სკოლის მოწაფედ თვლიდა.
 ამ იდუმალ სკოლაში მიიღეს ქრის-
 ტეს იმპულსი. ფრანჩესკო ასიზელის
 სამშვიინველი ქრისტეს იმპულსის ძა-
 ლით იყო გამსჭვალული. როცა ფრან-
 ჩესკო იმ ადამიანთა ვარემოცვაში აღ-
 მოჩნდა, სადაც განსაკუთრებით მძვინ-
 ვარებდნენ ავადმყოფობისა და ზრწნის
 დემონები, ეს იმპულსი ათავისუფლე-
 ბდა განწირულ ადამიანებს. „სიღარი-
 ბეს დაუღლებულმა“ ასიზელმა ევრო-
 პული სამყარო განწმინდა. რწმენა და
 სიყვარული თითქოს განსხვულდა მა-
 სში და იმდროინდელი სამყაროს წი-
 ნაშე ცოცხალი სიმბოლოს სახით წა-
 რმოჩინდა. ეს სიყვარული კი კოლზე-
 თის მისტერიებში ხელდასხმის შედე-
 გი იყო.

ფრანჩესკო ასიზელის სახელს
 ვხედებით სულხან-საბა ორბელიანთან,
 რომელმაც იტალიაში მოგზაურობი-
 სას მოინახულა მისი საფლავი.

საინტერესოა გრიგოლ რობაქიძის დაკვირვება ფრანკისკო ასიზელის პიროვნებაზე. იგი წერს: „მთელი ლათინური ევროპა ამჟობს ფრანსიზ ასიზელით. მას ღარჩა ოცი სტრიქონი. ამ სტრიქონებიდან იტალიელებს გამოკყავთ მთელი იტალიური პოეზია. განსაკუთრებით უყვარს ეს სტრიქონები დ'ანუნციოს. საკვირველია, მარტო ამ ოცი სტრიქონისთვის არ არის ფრანსიზ ასიზელი საოცარი. იგი ბუშუია და თან ბრძენი. იგი ჩიტის გულშია გადასული და ცოცხლობს ჩიტის გულში. იგი ბუნების ძალთა მხილველია და დამურევებელი (ხოლო — არა ძალადობით). საკმარისია, აქ წერტილი დაესვა, რომ ქართველმა იმავე წაშს მინდია გაიხსენოს. და მართლაც: მინდია იგივე ფრანსიზ ასიზელია, მხოლოდ საქართველოს მთებში აღმოცენებული, როგორც იშვიათი ყვავილი ალპების“ (გრიგოლ რობაქიძე, საქართველოს ზერხემალი, ქართული მწერლობა, № 1, 1927).

ფრანკისკო ასიზელის „ქებათა ქება შექმნილისა“-ში კეთილბუნობით: „ქება ჩემს უფალს ჩემი ღის — მთვარის და ციური ვარსკვლავების შექმნისთვის, ქება ჩემს უფალს ჩემი ძმის — ქარის, ჰაერისა და ღრუბლების შექმნისათვის“.

ფრანკისკო ასიზელს კონსტანტინე სავარსამიძე იტალიაში გამგზავრებამდე იცნობდა. მისდამი სიყვარული აუღენდა რწმენის წყურვილს. იტალიაში მოგზაურობამ კი უდიდესი გავლენა მოახდინა მის სულიერ მდგომარეობაზე. რომში ხეტიალისას იგი შემთხვევით გადააწყდა პატარა ეკლესიას. „ავტომატურად დავიწერე პირვეარი“, — ასე მღვანდებოდა სისხლში გამგდარი რწმენა. ეკლესიის ქვედა სართულზე მისი ყურადღება მიიპყრო ერთმა ფრესკამ და როცა ბერს ჰკითხა, მან უპასუხა, რომ ეს იყო ფრანკისკო ასიზელი. ამგვარმა შეხვედრამ სავარსამიძეში გააღვიძა რაღაც უჩვე-

ულო, შიშინებული და დავიწყებული. იტალიამ გაამძაფრა მის გარკვეულ საწვისებს შორის ბრძოლა. სავარსამიძემ გაიცნო სოფლის მღვდელი მამა ჯიოვანი — დაიწყო სიარული მის წირვაზე. მოსწონდა მისი ტბილი ხმა. მლოცველების ქორაღური გალობა. ალოება და მურის სურნელება. მამა ჯიოვანისთან ერთად ხშირად ატარებდა დროს ძველ წიგნებსა და ფოლიანტებში და საუბრობდა ნეტარ ავგუსტინესა და ფრანკისკო ასიზელზე. ჯიოვანი გაოცებული იყო, თუ რად აინტერესებდა მას ქრისტიანული მისტიკა.

ჯიოვანი იმდენად მოიხიბლა სავარსამიძის პიროვნებით, რომ ყველას არწმუნებდა (გავრცელებული ეჭვის საწინააღმდეგოდ), რომ იგი იტალიურ პოეზიას სწავლობდა, ოვიდიუსსა და ფრანკისკო ასიზელს თარგმნიდა. სავარსამიძე მამა ჯიოვანისთან საუბარში გამოტყდა რომ ქართველია, „ძველთა ძველი ქრისტიანე“ და ყელზე წმ. კონსტანტინეს შანა ჰკიდია. სავარსამიძე დამწუხრებული აღიარებს, რომ არ ძალუძს ხანგრძლივად ღმერთსა და სულზე ფიქრი, ეშინია, რომ „ერთ მშვენიერ დღეს თავი გაუსკდება“. „მე არ მინდა გაეიგო, თუ რა ზღება იმ ვარსკვლავების გადაღმა. ეგებ ის ღამაზად მოციმციმე ცის მნათობები ბოროტი დემონების თვალები იყოს. ეგებ ჩვენი მოხუცი მშვე, მშვიდობის თეთრი ალაშვიით ეთერში რომ ფრიალებს, თვითონ იყოს სიკვდილის პირშივე ღმერთი. არც ის მინდა ვიცოდე, თუ რა ზღება ხავერდით მოსილ დედამიწის ქვეშ, ეგებ ჩვენი ბებერი მიწაც სფეროებში გამორიყული სატანის მძორი იყოს“.

ფრანკისკო ასიზელიც „გაეყვარა“ მამას, ისევე როგორც სავარსამიძე. თუმცა კონფლიქტის წყარო და მიზეზი სხვადასხვა იყო, მაგრამ თვით განდგომის ფაქტი ანათესავენ მათ ერთმანეთთან. ფრანკისკომ ძიების

გზა აირჩია და ღმერთისკენ მიმავალ უდაბურ გზას დაადგა, სადაც შიშველი ხელებით მოუწევდა ბრძოლა მატერიალურ და სულიერ წინააღმდეგობებთან. საეარსამიძემაც მიწას, ჩვეულებრივ, სადა, ცხად და მარტივ ვოფას უფრო რთული, გაურკვეველი რამ არჩია — ძიება. თუმცა ეს ძიება არ არის სწორხაზოვანი. ბავშვობაში რადიკალიზად მიეთითა მას გზის ნიშანი, მაგრამ მაინც ყოველთვის იბნეოდა, აქეთ-იქით ეხლებოდა და ხშირად ეცემოდა. ბავშვობაში, ერთი თამაშისას ძიძიშვილებმა საეარსამიძე ჯვარზე „გააკრეს“ ქრისტესავით. საეარსამიძემ ვერ „ახსნა“ და გადაივიწყა ეს „ნიშანი“. მის ცხოვრებაში სულ სხვაგვარი ინტერესები გაჩნდა. სიყმაწვილეში ფრანჩესკო ასიზელს ჰქონდა ზილვა — უზარმაზარ სასახლეში იყო, სადაც უამრავი იარაღი ეყარა, თავიდან ეგონა, რომ ეს მის მომავალ მეომარულ ცხოვრებაზე მიანიშნებდა, მაგრამ მალე კვლავ „მიენიშნა“, რომ ეს მის სულიერ მოღვაწეობას გულისხმობდა.

ბიანკამ (რომელსაც გამაზვილებული ინტუიცია და წინასწარმეტყველების ერთგვარი ნიჭი ჰქონდა) იდუმალ იგრძნო საეარსამიძის „არაჩვეულებრივობა“. ძე კაცისას მიამხგავსა. სიზმარშიც იხილა უცხო მწირი, რომელსაც ბარონესამ ბარონის ქურქი გამოუტანა თბილი წყლით ფეხები დაჰბანა. „მწირმა იუკადრისა: მე რომ თავადის ქურქი ჩავიცვა, ვინცა ვარ, იგი არ ვიქნებოდით“. ბიანკამ სიზმრის გავლენით დაზატა ასეთი სურათი: „ჩემი გალურჯებული სხეული შავი ძელის ჯვარზე გაკრული. წელზე უშველებელი გველი მარტვია. ტანში ერთ-ანტელმა დამიარა“. ამ სიზმარმა წამოატეხტევა საეარსამიძის მეხსიერებაში ბავშვობისდროინდელი დეიწვეებული ამბავი, ამიტომაც ეუბნება ბიანკას შემკრთალი: „თქვენ როგორ გეზმანათ, სინიორინა ბიანკა, რომ მე

ოცდახუთი წლის წინათ ჯვარს მაცვეს ჩემმა ძიძიშვილებმა“. „ჯვარსაც“ ამ შემთხვევაში გააზრებულა — როგორც რეალური ფაქტი და არა თამაში (აქ თითქოს გაიხსნა ბავშვობისდროინდელი სიმბოლოს არსი). ბიანკას „ბოღვა, რომ საეარსამიძე იგივე ქრისტეა, ეფუძნება იმასაც, რომ მან ქრისტესავით დაძლია სიკვდილის შიში. „აკი თქვენ მიტომაც არ გეშინიათ გველები“; გველები, ამ შემთხვევაში, სატანის პიპოსტასებია, რომლებიც საეარსამიძეს წინაპართა გამოცდილებამ დააძლევინა.

ბიანკასთან და მამა ჯიოვანისთან საუბრებმა საეარსამიძეში სრულიად ახალი ენერჯია წარმოშვა, რომელმაც დროებით დააძლევინა დაბნეულობა. ორიენტირად ფრანჩესკო ასიზელი ჰყავდა, რომლის პიროვნება მთლიანად „შემოვიდა“ მასში და ერთგვარად განწმინდა.

საეარსამიძე ასიზის მონასტერში მიდის აღდგომის დასასწრებად. გზაში, პერუჯის კოშკებისა და ბასტიონების სიმაღლიდან სასაცილოდ ეჩვენება ბენზინის სუნით აყროლებული თანამედროვე ქუჩები, საწერილმანო დუქნები, კინემატოგრაფიის საზიზლარი რეკლამები — ერთი სიტყვით, ვველაფერი ის, რითაც აქამდე ცხოვრობდა და სულდგმულაობდა. თითქოს მის სულს ძველი სამოსი შემოეძარცვა და ახლით შეიმოსება.

ეკლესიის ზარების გუგუნი მასში იწვევს სიზმარულ განცდას. „მეგონა, რომ ბინდისას გამეყარა ჩემი მგლოვიარე სული, გადაჰყვა ზარებს მწუხარე სულეთში და დამტოვა მარტო, უსამშობლო, მიუსაფარი, სან აგუსტინის ლოდზე მჯდომარე“.

საეარსამიძე აღტაცებულია სან-ფრანჩესკოს მონასტრით. მოუხედავად იმისა, რომ მას მრავალჯგის მოუსმენია დიდ ხუთშაბათს მწუხრი სან პიეტროს ტაძარში, წირვას დასწრებია პარიზის ღვთისმშობლისა და სან პა-

ოლოს ტაძარში, მინც: „რაც მე აღდგომა ღამეს განვიცადე ფრანკესკო ასიხელის მონასტერში, კალმით არ აიწერება“. იტალიელთა რწმენით, წმინდა ფრანკესკო არ მომკვდარა, „არამკვდ იგი ეკლესიის სიღრმეში ღოცვადაა დამდგარი“.

სავარსამიძის სული მთლიანად იმსჭვალემა ფრანკესკო ასიხელით. ხელების ფათურით მიჰყვა ჩაბნელებულ, ნესტიან დერეფნებს, შეიგრძნო არამიწიერი მოთეთრო შუქი. ეს ფიზიკური სელა იმავედროულად სულიერი გადანაცვლებაა სიღრმეში, ფერფლწყარილი რწმენის საუფლოსაკენ. ალოესა და მურის სუნი აბრუებს და მიხტბური ექსტაზისთვის შეამზადებს. მხერა ეწმინდება. მაღალი სანთლების ფონზე იგი იმახსოვრებს მლოცველთა მგლოვიარე სახეებს. მისი სული თითქოს წყდება სხეულს და ზეცისკენ მილივლივებს. მისი ფიქრის საგანი ხდება თეთრფრთიანი ანგელოზები. ჯოტოს ღვთაებრივი ხელით ნახატი მისტიური ალგორითები იტაცებს: „ქრისტე წმინდა ფრანკესკოს თავის საყოლეს, ქალბატონ სიღარიბეს აცნობს. შარავანდელით მოხილ წმ. ფრანკესკოს თავზე ქუდი ჰხურავს, ნამსჭვალისანი მარცხენა გულზე მიუდევს. ბერის რუხი, ნაოჭიანი სამოსი აცვია სიყვარულის უბადლო თავადს. აყვავებულ ქალწულებს მიაგავენ ანგელოზები“. „მართლაც სიყვარულის ბრწყინვალე თავადი! სულიერსა და უსულოს, ყვავილებსა და ღრუბლებს, ცეცხლსა და წყალს, ადამიანსა და ცხოველებს — ყველას საყვარელ დაძმას ეძახდა. ვანა იგი არ იყო, მინდვრის ტრედები რომ სიკვდილს გადაარჩინა? ძვირფასო, ქრისტეს მიერ საყვარელნი დანი ჩემნი! რისთვის დააპყრინეთ თავი ადამიანს? ახლა მე მწადის, გამოგიხსნათ სიკვდილის კლანჭებიდან.“ „მან არ განბანა საკუთარი ხელით შეპვრობილი და კუთროვანი? ვული მისი უფაქიხესი სარკე იყო, უმპრიის

აზურის ფერი ცა თავისი ღრუბლებითა თქროს გავალაკიანი მხითა და ვერსკვლაეებით ამ სარკეში იხატებოდა და მისი დები — საყვარელი მინდვრის ბლაბი და ყვავილები. ყველგან სიყვარულის ალოეს აფრქვევდა, ყველგან ღმერთს ზედავდა, თვითონაც ღმერთთდალეული და ღმერთით მთვრალი“. წმინდა ფრანკესკოს ეს ქება სავარსამიძის არსებაში რწმენის საწყისის გამარჯვებისა და სულიერი გაორებულობის დაძლევის მაჩვენებელია. ეს იყო მისი სულის აყვავების წამი. მთლიანად დაწმენდილი მისი არსება ფრანკესკო ასიხელს „შეხვდა“ და იხემა. ეს იყო ძალიან დიდი სიმაღლე, სადაც სავარსამიძეს მტკიცე საყრდენი არ ქონდა — გამუდმებული მერყეობა, შინაგანი გაორება შლიდა და არღვევდა. ამიტომაც კვლავ მიწაზე ჩამოვარდა. წინა ღამით თუ მუხლებზე დაჩოქილი ღმერთს შექალაქებდა, ახლა ასიხის გზაზე აღმართულმა შავი ძელის ჯვარზე გაკრულმა ქრისტემ გააღიზიანა. მის სულში დემონი აბოხოქრდა. ზელჯოხი მოუქნია „სმარავდისფერ სამოთხეში აღმართულ უდაბნოს ღმერთს“, დაინგრა ჯვარცმა, ფეხით გათელა წაქცეული ჯვარი და უშვერი სიტყვებით გმო ქრისტე, თუმცა ისიც იგრძნო, რომ გაუგონარი რამ ჩაიღინა და უკან მოუხედავად განაგრძო გზა. „სიკვდილის თავადი“ უკვე ხელს უშლიდა მის ახალ გზებას — მისი სული ახლა უწმინდურ ძალას ეყრა ხელთ. ხანმოკლე ალტონებას მოჰყვა ხედა, რომელიც ღვიწმინდაც ველარ გაანელა. სავარსამიძე გრძნობდა, რომ „სული ტანში აღარ ეტეოდა“. ამიტომაც საკუთარ თავს, როგორც ორეულს, იხე შეხტქეროდა და თანაუგრძნობდა: „შენი სული ბუდეგამოფუტულ კრანახასავით წრიალებს. გახუნდებიან ამქვეყნიური ფერადები, არ გინდა არც შენი თავის, არც ადამიანების დანახვა, ყოველივე ხმაურობა ნერვებს ვიშლის, აღარ

იცო, სად წაზედე, აღარ იცი, ვის შეაკლა თავი და მაშინ დედამიწაზე ჭილობის ოდენა მიწაც არ გეგულება, სადაც შეგეძლოს თავი მიიდრიკო". სავარსამიძე შინაგანად გაუწონასწორებელია, ამიტომაც ნელდება მასში ფრანკესკო ასიზელთან „ზიარების“ ხიბლი, და იბადება საოცარი აღგზნება — საკუთარი თავის რწმენა — „ღმერთისკენ“ და „ღმერთისგან“ ერთმანეთს ეჯახება. ამ შინაგან სულიერ მოძრაობას ყველაზე მძაფრად ამხელს ცრუ ქრისტეს ეპიზოდი. წითურწვერებიან ანაფორიან მათხოვარს ქრისტედ მოაქვს თავი, ფეხშიშველა მათხოვრებთან ერთად ვირის ეტლით დადის და ქადაგებს: „ადამიანს დააეწყვდა ღმერთი და გაცოფდა. ანტიქრისტემ გაუკეთა ადამიანებს ეს ქალაქები, ანტიქრისტემ აუშენა მას მანქანები... მოწვეულია ჟამი, ძმანო და დანო ჩემნო, როცა ყველა ქრისტეანი თვით უნდა გახდეს ქრისტე და აჰა, მე დაეძლიე ჩემი ადამიანური სიგლაზე“.

რასაც ეს ცრუ ქრისტე ქადაგებს, შინაგანად ყოველთვის აწამებს სავარსამიძეს, ამიტომაც ამ სიტყვების გა-

ვონებისას უცნაური ფერწერითაა დასრულებული იხელთებს და დაფარველად ეტლში ჩაჯდება. უხარია, მათხოვრები და ბავშვები ახლა მას რომ მიხედვენ ყვირილით, ხოლო როცა ცრუ ქრისტე ხილას გაარტყამს და მრისხანედ შესძახებს: „ვინ მოგკათ ნება, ღმერთის ეტლში ჩამჯდარიყავით?“ სავარსამიძე მეორე ვხას მიუშვერს და უპასუხებს, რომ თვითონ არის ღმერთი.

სავარსამიძე იტანჯება და სულიერ მგლოვიარობას განიცდის ჩადენილის გამო, „ასიზის გზაზე ჯვრების დამსხვრევა, პერიუჯიელ ცრუქრისტეს სილა, ყველაფერი ეს სიმთვრალესა და ექსტაზში მომხდარი აწიები იყო, მაგრამ მაინც კოშმარული ნაღვექი დამრჩა გულში“.

სავარსამიძემ უთხრა გამოძიებულს: „თქვენ არ იცით, ღვთისმოსაობისა და ღვთის გმობას შორის რომ სულ ერთი ნაბიჯია“. ეს ერთი ნაბიჯი კი უფსკრულს ეთანაბრება.

ფრანკესკო ასიზელის სახე სიმბოლოა ადამიანის არსებაში არსებული ღვთაებრივი ნაპერწკლისა, რომელსაც გამუდმებით გაფრთხილება და აღორძინება სჭირდება.



ლადო სეიდიშვილის პოეტური ხეცვა

ლადო სეიდიშვილის პოეზია გამორჩეული პოეტური სამყაროა. იგი აკმაყოფილებს იმ ესთეტიკურ პრინციპს, რომლის მიხედვით ნიჭიერი პოეტები ერთმანეთს არ ემსგავსებიან. ლადო არ იმეორებს, ლადო არ ბაძავს პოეტური საქმოს ყველაზე მაღალ ავტორიტეტებს. პირველ რიგში ის შემოქმედია ლექსებისა, რომელშიც ემოციურ ლირიკულ ტონებს აშკარად ჰარმონიზებს ინტელექტუალური განსჯა გამონათლული მაღალი კულტურის პოეტურ ფიგურებში. ლადო სეიდიშვილი მხოლოდ მეტაფორული აზროვნებით ქმნის ლექსს, ამიტომ ბევრი მისი ნაწარმოების აღქმა სპეციალური ფილოლოგიური განათლების გარეშე თითქმის შეუძლებელია. ეს თავის დროზე სწორად შენიშნა კრიტიკოსმა გია მარგველაშვილმა და თქვა „ლადო სეიდიშვილის ლექსები გამოირჩევა პოეტური ლირიზმითა და სამყაროს თავისებური მხატვრული აღქმით, მხედველობაში გვაქვს პოეტის ორიგინალური თვალთახედვა და იმპრესიონისტული შთაბეჭდილებანი“ (ლადო სეიდიშვილი, რჩეული, თბილისი, 1983 წ.).

ლადო სეიდიშვილის პოეზიის ამ საზგასმული ორიგინალობის გამო, მისი ავტორი, პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, რომ ლიტერატურული კრიტიკის უწრადლების გარეშე დარჩა. ამიტომ ჩვენ ვიზიარებთ პოეტ ვახტანგ ღლონტის სამართლიან საყვედურს: „ლადო სეიდიშვილი შეურაცხვეს დაუნახაობით. სალიტერატურო კრიტიკას შეუმჩნეველი დარჩა ეს თვალსაჩინო

არისტოკრატი ქართული პოეტური სიტყვისა... ნუთუ არავინ შეეშველება ამ მარტოხელა სიზიფეს?! სიზიფეებს ერთმანეთისათვის არ სცალიათ, ყველას თავისი ლოდი აქვს მთაზე ასატანი!“. ვახტანგ ღლონტი მართალია იმასიც, რომ ბათუმი არის ქალაქი, რომელიც ხელს უწყობს ლადო სეიდიშვილის შთავონებას და ხელს უშლის მის აღიარებას.

ლადო სეიდიშვილის განრიდება ფართო საზოგადოებასთან შეხვედრისაგან აღიარებული ფაქტია. თამაზ ჩხენკელმა სამართლიანად უწოდა მას „თავის თავში ზღაპარვით ჩაღრმავებული პოეტი“ (კავკასიონი, 17. 08. 94 წ.).

მაგრამ, ჩვენი აზრით, ლადო სეიდიშვილის აღიარების ხელშემშლელი მთავარი მიზეზი უფრო ღრმადაა საძიებელი. ეს მიზეზი პოეტის მხატვრულ აზროვნებასა და იმ დროის იდეოლოგიურ მოთხოვნებს შორის პრინციპულ განსხვავებაში (თუ დაპირისპირებაში არა) დევს. დრო, რომელშიც ლადო სეიდიშვილის შემოქმედებითი ცხოვრების დიდი ნაწილი მიმდინარეობდა, პოეტისაგან საზგასმულ იდეოლოგიურ მხარდაჭერას მოითხოვდა საბჭოთა ხელისუფლების თუნდაც ყველაზე საეჭვო სოციალური და პოლიტიკური ლოზუნგების განხორციელებაში. ოფიციალისაგან აღიარებული პოეტის მთავარ ღირსებად ე. წ. „აქტუალური თემების“ ანუ მმართველი კომუნისტური პარტიის ახალ-ახალი იდეების მხატვრული დამუშავების ნიჭი და უნარი ითვლებოდა. იმ წლებში ესოე-

ტიკური პრინციპი „ხელოვნება ცხოვრებისათვის“ ვულგარულ დონემდე დაეცა და შემოქმედებითი ცხოვრებისათვის ორგანიზაციის მოთხოვნა „ხელოვნება ხელოვნებისათვის“ აშკარა ღალატად ეთვლებოდა მხატვარს, არადა პრინციპი „ხელოვნება ხელოვნებისათვის“ თავისი არსით არ გამოირიცხავს პრინციპს „ხელოვნება ცხოვრებისათვის“. ეს ორი მხარეა შემოქმედებითი ცხოვრებისა, რომელიც ფორმისა და შინაარსის ერთობა უზრუნველყოფს სწორედ პოეტის აქტიურ სამსახურს ქვეყნისათვის. ნორმალურ სალიტერატურო ცხოვრებაში ხელოვნება ხალხს აუცილებლად უნდა ემსახურებოდეს იმით, რომ ადამიანი ცხოვრებას, რაც შეიძლება ჯანსაღად, სწორედ სილამაზის კანონების ცოდნით უყურებდეს, მაგრამ ამ მოთხოვნას პოეტი ვერ შეასრულებს, თუ მისი სიტყვა ტექნიკურად მაღალი ხელოვნების დონეზე არ არის მოჭრილი და ჩამოქანდაკებული. ლაღო სეიდიშვილის პოეტად ჩამოყალიბების წამი ასეთ მიდგომას ანგარიშს არ უწყევდა. გალექსილი საგანზეთო ინფორმაციების დამკვეთი პრესა ლაღო სეიდიშვილის პოეტური კანონებით დახვეწილ ლექსებს ყურადღებას ვერ მიაქცევდა. ამას თვითონაც კარგად გრძნობდა პოეტი და 1981 წელს განაცხადა:

**„გააღეთ კარი... ედგაყარ ცარიელ
სახლის კარებთან და ვაკაკუნებ,
იქნება ჩემთვის აღარ სცალიათ,
აღარ ვეპრდები ამ საუკუნეს.“**

ლაღო სეიდიშვილი ამ საუკუნის შვილია თავისი შემოქმედებითი ცხოვრებითა და მოქალაქეობრივი პოზიციით. მისი შემოქმედებითი ინტერესების მთავარ საგანს ადამიანი, მისი ბიოგრაფიის დაფასება, ადამიანის თავისუფლების დაცვა წარმოადგენს. მართალია, მის პოეზიაში ჩვენ ვაპოვებთ საუკეთესო ლექსებს ეროვნულ, ზნეობრივ, სატრფიალო მოტივებზე, მაგრამ ის მიანიჭ ერთი დიდი თემის პოეტია. ეს არის ადამიანი. 1969 წელს გამოცემულ ლექსთა კრებულს „გაგაგა“ პოეტმა სწორედ ეს მოტივი და-

ულო საფუძვლად და თქვა: „ადამიანი თავისი დროის ბარომეტრია... ამდენად ექტორის ფიქრები არა მარტო თავს დასტრიალებს ადამიანს, არამედ ის ფრთხილად იკრება მის შინაგან სამყაროში და თან შეაქვს თავისი პოეტური პატრუქი, რათა სიმკვეთრე დაუბრუნოს ჩრდილში მოქცეულ იდუმალ საგნებს, რომლებიც თავისებურად გადმოსცემენ ცხოვრების მაჯისცემას.“ რა ყოვლისშემძლე ძალა აერთიანებს მათ? — სვამს პოეტი კითხვას და ამ კითხვაზე პასუხს ჩვენ მის ლექსებში ვაპოვებთ.

დასაწყისშივე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ლაღო სეიდიშვილი მეტაფორული აზროვნების პოეტია. აქედან მოდის ის სულიერი არტისტიციზმიც, რაზეც კრიტიკოსი გია მარგველაშვილი მიუთითებს და რისი სრულყოფილი ამოხსნა სერიოზულ ფიქრებს ალუბრავს მკითხველს. ამასვე აღიარებს პოეტი ვახტანგ ღლონტიც და წერს: „მიძიეა მისი ლექსი... მაგრამ ეს აზრის სიმძიმითაა გამოწვეული... ლაღო სეიდიშვილი არ არის ღია, მყვირალა პოეტი.“ იგი გულმოდგინედ წნებს თავისი მწუხარების მტყუნებს“ („აქაია“, 1. VIII-97 წ.).

ლაღო სეიდიშვილის ლექსებში, თხრობის რეალისტური მანერის ნაცვლად, საგნებისა და განწყობილებების წარმოსაჩენად უმეტესად გამოყენებულია მეტაფორა, სიმბოლო, ბუნდოვანი მინიშნება, ფრაზის დაუმთავრებლობა. მხატვრული გამომსახველობის განმსაზღვრელ საშუალებად პოეტი იდუმალებას მიმართავს და ამას აქვს გამართლება ადამიანის სულიერი ცხოვრების მასშტაბურად გადმოცემისათვის. ამ თვალსაზრისით, ლაღო სეიდიშვილი ქართულ პოეზიაში „ფსიქოლოგიური იმპრესიონიზმის“ წარმომადგენლად გვესახება.

„ფსიქოლოგიური იმპრესიონიზმის“ დეტალური დახასიათება ლ. სეიდიშვილის ლექსების მიხედვით, ალბათ, სრულყოფილი ვერ იქნება, ისევე როგორც შეუძლებელია იგივე იმპრესიონიზმის გამოვლინება ვეძებოთ პოეტის ყველა ლექსში. აქ პირობითობა უფრო მეტია, ვიდრე

ლ. სვიდნიშვილის შემოქმედების „ფსიქოლოგიური იმპრესიონიზმის“ ჩარჩოებში მოქცევის აუცილებლობა. არც ერთი ნიჭიერი პოეტის შემოქმედების მოქცევა ერთი რომელიმე ლიტერატურული აზრის ჩარჩოებში არ შეიძლება. მაგრამ არის გამოსახვის ზერხები, რომელიც შეიძლება განსაზღვრო და შეაფასო რომელიმე ლიტერატურული აზრისათვის დამახასიათებელი მანერით. ჩვენი აზრით, ლადო სვიდნიშვილთან ოცნების ხაზგასმით აღიარება, როგორც ადამიანური არსებობის გამოვლინებისა, მის პოეზიას ევროპული კულტურის თანაზიარად ხდის. აქვს პოეტს ლექსი „მეოცნებე ბიჭი“, რომელიც სწორედ ოცნების პოეტიზირებულ ხატს ქმნის და გვარწმუნებს, რომ „ცხოვრება ოცნების გარეშე წარმოუდგენელია“, რომ „სხვისი ოცნებით ცხოვრება შეუძლებელია“, „ოცნება ფულით არ იყიდება“.

ოცნება პოეტთან ვაზარებულია, როგორც ინტელექტუალური ადამიანის არსებობის წესი. ოცნება უძღვის წინ დიდ და მნიშვნელოვან ნაბიჯებს ცხოვრებაში. მაგრამ დისპარმონია ირღვევა პიროვნებასა და საზოგადოებას შორის, როცა საზოგადოება ფრთებს აკვეცს ადამიანის პიროვნულ თავისუფლებას. ასეთ საზოგადოებას პოეტი ნივარას ადარებს:

**ღვეს თეთრი ნივარა მცხუნვარე სილაში,
მეტად საამო ეუფუნს ვამოსცემს,
შეუფული ვარ ამ ნივარაში,
შეგუებული ვიწრო სამოსელს.**

ფრაზა „შეგუებული ვიწრო სამოსელს“ დამუხტულია შინაგანი პრესტიჟით, რადგან შეუძლებელია ადამიანის ოცნებებისა და შესაძლებლობების შეზღუდვა. პირიქით, პოეტის წარმოდგენით, თეთი უკიდევანო ცას და ზღვას სწორედ ადამიანის ნიჭისა და შესაძლებლობის აყვავება ანიჭებს სილამაზეს:

**რა დიდია ცა,
რა დიდია ზღვა...
ნავი — პატარა და მოთარეშე,
რა იქნებოდა ეს ზღვა და ეს ცა,
ამ ერთი ციდა ნავის გარეშე.**

ეს „ერთი ციდა ნავი“ ადამიანს და მისი შემოქმედებაა. როცა ლ. სვიდნიშვილის პოეზიაში ადამიანის თავისუფლებაზე, მისი ღირსების პოეტიზირებაზე ვსაუბრობთ, მსგავსებაში გვაქვს პოეზიის დანიშნულება საზოგადოდ. პოეტმა უნდა გაუგოს სხვის განცდებს, აზრებს, სიმართლეს. პოეტის ლექსში მკითხველმა თავის სულის მოძრაობა უნდა დაინახოს. ჩვენ სწორედ ამ თვალსაზრისით ვაფასებთ ლადო სვიდნიშვილის პოეზიას. იგი ადამიანის თავისუფლებისათვის ბრძოლაზე ორიენტირებული. ყველაფერს ადამიანური თვალსაზრისით განიცდის და განსჯის. ეს იდეა ასეა განსხეულებული ამ სტრიქონებში:

**ვილაც კითხულობს დროს და საათს...
შიშით შევურებ
და „იგი“ ზვდება შემფოთების მიხეცს,
რადგანაც
ამგვარ შეკითხვას არ იძლევიან
გასაუბრების საბაბის მიზნით.
ახლა ის დროა, რაზეც არვის ეკითხებიან.**

ეს სტრიქონები 1983 წელს დაიბეჭდა. ეს ის დრო იყო, როცა საბჭოთა ხელისუფლების იდეოლოგიური მანქანა უღმობლად ლეწდა ყოველგვარ საეჭიო შეხედულებას დროზე. მაგრამ ლადო სვიდნიშვილი ლექსიდან ლექსში ავითარებდა, აღრმავებდა ჩვენს წარმოდგენებს პიროვნების თავისუფლებაზე. ამ თვალსაზრისით საბჭოთა პერიოდის კრიტიკული პოეტური აზროვნების საუკეთესო ნიმუშად მიგვაჩნია ლადო სვიდნიშვილის „მონოლოგები“. პოეტი თავის დამოკიდებულებას პიროვნებისა და საზოგადოების ნებას შორის ურთიერთობის საკითხზე სხვადასხვა რაკურსით გვიჩვენებს.

პირველი: პიროვნებისა და საზოგადოების ურთიერთობის პრობლემა:

**სად არის ზღვარი შენს „მესა“ და
საერთოს შორის,
ან „მე“ რა არის, ეყვანშებმული
მიმინოსათვის**

სმენის არეში რომ აქცევს შენს
 ყოფიერებას,
 გამჟღავნებული შენი ფიქრი, შენი ქმედება
 აღემატება იმ საერთო მოთხოვნილებას,
 რაიც ცხოვრებამ განუსაზღვრა ყველა
 ჩვეთაგანს,
 აქვე თავდება შენი წვდომის
 შესაძლებლობა?

მეორე: პიროვნების დამოკიდებულება
 საკუთარ თავთან. როცა მოუწესრიგებუ-
 ლია პიროვნებასა და საზოგადოებას შო-
 რის ურთიერთობა, ძნელად მოსაწესრი-
 გებელი ხდება დამოკიდებულება პიროვ-
 ნებისა საკუთარ მესთან:

თავთან ძნელია განმარტოება, „ჩვენ
 შენთანა ვართ“ —
 მოგვძახის ჩვენი სადარდებელი,
 საგონებელი.
 და ზღუდე, რომლის გადალახვა არც
 ადვილია,
 გვირთულებს ხილვას მშვენიერების.
 დასთმო ბევრი რამ და გზას დაადგე
 ტკივილის განცდით —
 ნიშნავს: ტანჯვითვე გამოწვეულ ამ
 აღმოკვენებს
 ბაგე წართქეამდეს მშვენიერი მუსიკის
 ვნით.

აქედან გამომდინარე პოეტი აღძრავს
 თავის მკითხველს თავის დროსთან შექი-
 დებისათვის და მიუხედავად იმისა, რომ
 ურთულეს ტირადებსაც არ ერიდება,
 მკითხველისათვის მაინც ვასაგებია, რომ
 ისე ცხოვრება არ შეიძლება, როგორიც
 დრომ მოიტანა.

ვინ გადალახა დროის სამანი? ვინ იგემა
 მომავლის სიტკბო, ისე რომ თავად
 დარჩენილიყო
 აწმყოსი, ანდა დადევნებოდა უკან
 მიმავალ
 ყმაწვილკაცობას? იქნება ჩვენი
 დღევანდლობა
 იმთავითვეა წარსული, მაშინ
 სვალინდელი დღე
 გვიცხოვრია და არაფერია მოსალოდნელი.

მესამე: განათლებით, შეცნობიერებით და-
 უფლებით, ხელოვნებასთან ზიარებით შე-
 გვიძლია თუ არა გავხედეთ თავისუფალი?
 ამ კითხვას სვამს პოეტი, მაგრამ პასუხს
 კითხვის ფორმამივე გვთავაზობს და მკი-
 თხველს აიძულებს თვითონ ეძებოს პა-
 სუხი:

წიგნებში თავი ჩაერვათ და ლმობა
 მივიჩნიოთ არარაობად.
 ეს თვითმიზნური გონებით თრობა არის
 თუ არა სიამოვნება?
 მივადწიეთ კი ჩვენივე სულის
 თავისუფლებას?
 დაღერილ ფიალას ჰგავს დღე განვლილი
 და არა შესმულს.

დამოკიდებულებათა ეს სირთულე ისევ
 ცხოვრების სირთულიდან მომდინარეობს.
 ამ სირთულეთა პოეტური წარმოსახვის
 იშვიათ ხერხს მიაგნო პოეტმა. მართალია,
 ეს პოეტური ფორმულა არც ისე ადვილი
 ამოსახსნელია, მაგრამ მაინც უნდა დავი-
 მოწმით აქ, როგორც დროით მოტანილი
 სინამდვილისადმი შემოქმედი პოეტის და-
 მოკიდებულების ცხადყოფა:

გააღეთ კარი!... შიგნიდან ხელი
 ისე ძლიერად აწევა კარებს, —
 რომ მე ამტკიცდა ხელი, რომელიც
 ჩემია... მაშინ როგორ ვარ გართე?!

გააღეთ კარი... გამომწვეველი
 ჩემივე თავის ვყოფილვარ მასე
 მაგრამ გარედან ჩემი სხეული
 ისე აწევა, რომ ვეღარ ვალბ.

დამოკიდებულებათა ამ სირთულის
 ერთ-ერთი მიზეზი თვით ადამიანის ბუ-
 ნებაშიც უნდა ვეძიოთ. საქმე იმაშია, რომ
 ადამიანი ვერ დაკმაყოფილდება მხოლოდ
 ცხოვრების მატერიალური ასპექტებით,
 უფრო ძნელია ადამიანის სულიერი მო-
 თხოვნილებები, მისი დაინტერესება. ადა-
 მიანის არსებობის ეს მხარე თითქმის
 უსაზღვროა:

რა ბედნიერი იქნებოდა ადამიანი,
მხოლოდ ყოფნას რომ სჯერდებოდას,
ვინ მოიგონა სულით ყოფნა, ან კი რად
ვინდა
რომ მიაღწიო ყოფნის უფრო ნამდვილ
გაგებებს.

პოეტი ღრმა შინაგან პროტესტს ამჟღავნებს სტრუქტურებში, რომლებსაც ადამიანის თავისუფალი სულის ბოპოქარ ბუნებას უძღვნის. თავისუფლების სანაცვლოდ ვერავითარ ბედნიერებას ვერ აღუთქვამთ ადამიანს. ამიტომ ყოველივე, რაც მსხვერპლად პიროვნების თავისუფლებას იწირავს, არარაობაა. რადგან თავისუფლებადაკარგული პიროვნება პიროვნება არ არის. ამიტომ სჭირად იკითხავს პოეტი: „ნუთუ ყველაფერს სჭირდება მსხვერპლი თავისუფლების ამ სასწაურობით?“, ან კიდევ:

ნუთუ სურვილის, ლტოლვის ჩახშობის
სიმშვიდემია ცხოვრების არსი
და განტვირთული ვნებების ფონზე
გათამაშება ახალი დრამის?!

ადამიანური ცხოვრების არსზე შექმნილი ლექსების ციკლის მიმოხილვას დავამთავრებთ ლექსით „თეატრი და თეატრალუმი“. ამ ლექსშიც მთავარ თემას ცხოვრების ავ-კარგის პოეტური გარკვევა წარმოადგენს. პოეტის თვალსაზრისით სცენაზე მანც იქნეს წარმოსახული ნამდვილი ცხოვრება, სცენიდან მანც ითქვას სიმართლე ცხოვრების შესახებ, რათა ადამიანის სულს ერთგვარი საზრდო მიეცეს აღორძინებისათვის:

და წარმოდგენა როდესაც მიდის,
ცხოვრების ყველა ცდუნებას ვუძღებთ...
ოღონდ სიმართლე ცოცხლობდეს დიდი
მელა მანც ვერ შესწდებდა ყურბენს.

ეს იყო კომუნისტური იდეოლოგიის ბატონობის ხანაში. იმ იდეოლოგიას თავის განაჩენი გამოუტანა ცხოვრებამ... მაგრამ იგივე ცხოვრებაც იმედგაცრუების განწყობილებას წარმოქმნის სასოგა-

დობაში და მეტადრე მის ინტელექტუალურ სამყაროში. ამ სინამდვილის, საფუძველზე შეიქმნა ლადო სვიდიშვილის „ტრიოლეტები“. პოეტი არ განიცდის არავითარ ნოსტალგიას. ხედავს, რომ ვითარება არ არის სახარბიელო, მანც თავისუფალია წარსულის ნოსტალგიისაგან. სამაგიეროდ მკაცრი და ფხიზელია აწმყოს შეფასებაში:

ცხოვრებამ სილა ვითავაზა მარცხენა
უბაში,
როცა მეორე მიუშვირე, არც აქ
დავინდო...
ველარ მოერგე, ვერ მოთავსდი სხვის
ამალაში, —
ცხოვრებამ სილა ვითავაზა მარცხენა
უბაში.
და თურმე ერთ დროს შენც ყოფილხარ
ოცნების ბავშვი...
ფრთები მოისხი სხვათა მსგავსად, —
ალბათ, ამიტომ
ცხოვრებამ სილა ვითავაზა მარცხენა
უბაში,
როცა მეორე მიუშვირე არც აქ დავინდო.

ამის გამო პოეტი სევდანარევი ირონიით ეხმიანება უფრო ბედნიერი ქვეყნების პატრონთ, ვინც ძიებაში არიან და უკეთესს პოულობენ:

გამარჯობა, თქვენ, ინდოეთის
მაძიებლებო:
პიედრო, ჩიკო, ქრისტეფორე ანუ
კოლუმბო!
ძროხას ეძებდით, ცოლი ჰპოვეთ —
ნაყოფიც გერგოთ,
გამარჯობა, თქვენ, ინდოეთის
მაძიებლებო.
მე კიდევ ძროხის ძიებაში წიწ
დამხედნენ მგლები.
„ეძიებდე და ჰპოვებდლო“, — ამოოდ
უბნობს,
გამარჯობა, თქვენ, ინდოეთის
მაძიებლებო:
პიედრო, ჩიკო, ქრისტეფორე ანუ
კოლუმბო.

ლადო სეიდიშვილი ეროვნული პოეტია. მისი ლექსების გმირი ეროვნული სულის გადარჩენისათვის აღანთებს მკითხველს. ეს იდეა უდევს საფუძვლად ლ. სეიდიშვილის ლირიკულ პოემას „სხალთის ბერი“. მისი გმირი მოაზროვნე მამულიშვილია: „იგი ეძებდა მიზეზის მიზეზს, ნამდვილ სახელებს არქიმედეა საგნებს“:

**და გადაქონდა ეტრატზე ასლი
რუდუნებითა და სასოებით.
ოდნავ გრესილი ვენახის მსგავსი
ორნამენტები და ასოები.**

ერთ დღეს პოემის გმირისათვის ცნობილი გახდა განზრახვა წიგნების საჯაროდ დაწვისა. ბერი თავისი ბერული წესით უსიტყვოდ უნდა დამორჩილებოდა უმაღლესი სასულიერო ხელისუფლების განკარგულებას. მაგრამ სხალთელი ბერი ჯერ მამულიშვილია და შემდეგ ბერული წესის დამცველი.

**შეკრბენ ბერები, მოწიდეს ვინმე
მესხის წიგნები გალავნის შიგნით
და ფოლიანტებს დასწვავდნენ ვინემ,
გადავიციოხე მალულად იგი.**

პოეტი სწრაფად განსაზღვრავს ეროვნული მოღვაწის არსს. იგი, პირველ რიგში, ინტელექტუალია და მისი დამოკიდებულება საგნებისა და მოვლენებისადმი აუცილებლად ცნობიერი უნდა იყოს. ასეთია სხალთელი ბერიც:

**დე, ვისაც მტრობდე, იცოდე მისი.
ვახსენე ღმერთი და არა მარტო...
სადღაც ქრებოდა ვეება ნისლი,
სადღაც ქრებოდა პატარა „რატომ“.**

სხალთელმა ბერმა ღრმად შეიგრძნო მესხი შოთა რუსთაველის პოეზიის სიბრძნე და მადლი, ერთი ცალი მაინც გადაარჩინა დაწვას და სიცოცხლე გაუვრკელა ახალი გადაწერით.

**გადადიოდა ეტრატზე ასლი
რუდუნებითა და სასოებით**

**ოდნავ გრესილი ვენახის მსგავსი
ორნამენტები და ასოების მსგავსი**

ასე იყო გადარჩენილი „ვეფხისტყაოსანი“.

ეროვნული მრწამსის პოეტიზაციის საუკეთესო ნიმუშად გვესახება ლ. სეიდიშვილის ლექსი „სიონის ჯვარი.“ ისტორია და თანამედროვეობა იშვიათ ერთიანობით არის წარმოდგენილი მის სტრიქონებში. თანამედროვე ქართველი თავის ჯავრის საღმუნად ისევ ჯვარს მიიჩნევს და მისი იმედი აქვს.

ლადო სეიდიშვილის შემოქმედებაში მარინისტულ მოტივებსაც ბევრი საინტერესო ნაწარმოები ეძღვნება. ბუნებრივია, ზღვისპირელი პოეტი ზღვის თემას მრავალნაირად წარმოსახავს: „ზღვა — მოწყალეების ღვთიური თვალი“ სხვადასხვა რაკურსით არის ასახული ლექსებში „ზღვა შემოდის ჩემში“, „ზღვა“, „ზღვა, ცა, მზე და ქალიშვილი,“ უსათაურო „ზღვა აღძრულია ცოდვისა ღვლით“ „ელესა,“ „იბრაჰიმ.“

ლადო სეიდიშვილი პოეტური ტექნიკის ოსტატია. შედარებების სიმრავლით, მეტაფორების სირთულე, პოეტური სახეების სიკვანძო, რითმების სიმდიდრე ცალკე კვლევის საკითხია, მაგრამ რასაც სონეტის არქიტექტონიკის დარგში პოეტი ავლენს, ეს სწორედ პოეტური ტექნიკის ოსტატობაა. მხედველობაში გვაქვს „სონეტი სარკეში“ და „ქენტავრების მარულა.“

„სონეტი სარკეში“ შთაბეჭდილების გამაფრებისა და განწყობილების გამკვეთრების ნიშნითაა გამორჩეული. სათაურში შემოტანილი სარკე პოეტს ალწერალი სურათის „ორივე მხრიდან“ დანახვის საშუალებას აძლევს, ის რაც პირველ სურათში მთავარ ეპიზოდად იგულისხმება, მეორე ნაწილში მის ადგილს სხვა ეპიზოდი იკავებს. ამით პოეტი ერთი და იმავე მხატვრული ფაქტის გააზრებისა და განცდის რხევების ამპლიტუდის გაფართოებას აღწევს. ჩვენ მას „მბრუნავი სონეტის“ სახელით აღვნიშნავთ, რომლის

ანალოგი არ შეგვხვედრია ქართულ პოეზიაში:

დაღლილი ქალი მოსულა სახლში:
ანთია სინათლე, ანთია გაზქურა.
შემოუბერა ცხელმა ზაფხულმა,
ჩხრიალებს წყალი აბაზანაში.
ჩაქრა სინათლე ღია ზალაში,
თითქოს სარკეში ჩაძერა მზაკვრულად.
ფარდაზე წალმა ჩრდილი გაკრულა,
ამოქარგული უცხო ზარნიშით.
ვით ღამისეულ გამოსხივებამ,
კვლავ გაიზმორა ზანტად სხეულმა.
(თეთრ მსუქან ხელებს იდაყვიში წრიდა);
იწყება ხორცის სვლა ლიტანიით.
სანთლები ანთია ორივე მხრიდან,
სარკეში იხედება კეკლუცი ტანი.

სარკეში იხედება კეკლუცი ტანი,
სანთლები ანთია ორივე მხრიდან.
იწყება ხორცის სვლა ლიტანიით,
(თეთრ, მსუქან ხელებს იდაყვიში წრიდა)
კვლავ გაიზმორა ზანტად სხეულმა,
ვით ღამისეულ გამოსხივებამ.
ამოქარგული უცხო ზარნიშით,
ფარდაზე წალმა ჩრდილი გაკრულა, —
თითქოს სარკეში ჩაძერა მზაკვრულად.
ჩაქრა სინათლე ღია ზალაში,
ჩხრიალებს წყალი აბაზანაში.
შემოუბერა ცხელმა ზაფხულმა,
ანთია სინათლე, ანთია გაზქურა,
დაღლილი ქალი მოსულა სახლში.

გადაქარბებული არ იქნება, თუ ვიტყვით, რომ „სონეტი სარკეში“ იმპრესიონისტული ლექსის შთაბეჭდილებათა მრავალფეროვნების შემცველი მხატვრული ნიმუშია.

„კენტავრების მარულაც“ 15 სონეტის ციკლია. 15 სონეტი — 15 თემა. მაგრამ ყოველი მომდევნო სონეტი წინამორბედის უკანასკნელი კატრენის უკანასკნელ სტრიქონს იმეორებს: პირველი სონეტის პირველი კატრენი იწყება სტრიქონებით: „ღეთის უღმობელ მდინარებას ვერ გავატანე“, იმავე სონეტის ბოლო კატრენის

უკანასკნელ სტრიქონში ნათქვამია: „ოცნების თვლით სახილველი წყვილი საყურე“. მეორე სონეტი პირველი სონეტის ბოლო კატრენის უკანასკნელ სტრიქონს იმეორებს და ა. შ. მაგრამ 14 სონეტის ამგვარი არქიტექტონიკის შედეგად (თითოეული სონეტის პირველ სტრიქონთა გაერთიანებით (კომბინაციით) ვღებულობთ სრულიად ახალ მე-15 სონეტს, რომელიც ერთგვარად აჯამებს წინა თხუთმეტი სონეტის სტრიქონებში განფენილ განცდებს, განსჯასა და განწყობილებებს:

ღეთის უღმობელ მდინარებას ვერ
გავატანე (1 — სონეტის 1 სტრიქონი)
ოცნების თვლით სახილავი წყვილი
საყურე (2 — სონეტის 3 სტრიქონი)
ფიქრების გარდა არ არსებობს კიდევ სხვა
ყურე (3 სონეტ. 1 სტრ.)
ვიდრე იმ ღღეთა სასოვარი მარად
ნეტარებს (4 სონეტ. 1 სტრ.)

რაა სიცხადე თუ ვველანი ვგავართ
კენტავრებს (5 სონეტ. 1 სტ.)
რაა იმედი უსაგნობის ამ სამსახურით (6
სონეტის 1 სტრიქონი)
მოლოდინივით საყუთარი ჩრდილის
შემყურე (7 სონეტ. 1 სტრ.)
პარალელები ერთმანეთს არ გადაკვეთავენ
(8 სონეტ. 1 სტრ.)

რა ხშირად ისმის ოქტავაში შენი სახელი
(9 სონეტ. 1 სტრ.)
სარკემელზე ნელა აკაკუნებს უღონო ხელი
(10 სონეტ. 1 სტრ.)
როგორ იგრნობა იღუმალი ღტოლვის
სინარბე (11 სონეტ. 1 სტრ.)

გააღებ კარებს იქ არაიენ არ ჩანს
სრულიად (12 სონეტ. 1 სტრ.)
სულში შევიდრდება სასოებით ახალწლის
ღამე (13 სონეტ. 1 სტრ.)
როგორც მოცარტის ამღერება „აალიღუა“
(14 სონეტ. 1 სტრ.)

ლალო სეიდიშვილი, როგორც ფილოსოფიური ხედვისა და ღრმა მეტაფორული აზროვნების პოეტი სრულყოფილად

გამოვლინდა სონეტების სპეციალურ კრებულში „ზენი და ვნებანი“. იგი რთული აღნაგობის პოეტური ნაწარმოებია, რომელიც შედგება ათი დამოუკიდებელი ციკლისაგან და არქიტექტონიკით წარმოადგენს ერთ მთლიან სიუჟეტზე აკებულ თხზულებას. ეს არის ლადო სეიდიშვილისათვის დამახასიათებელი ფილოსოფიურობით, იმპრესიონისტური ხედვითა და აზრის ინდივიდუალური მანერით შექმნილი რეალური და ირეალური პოეტური სამყარო, სადაც არაჩვეულებრივი ბუნებრიობით ერთიანდება ვეროპის ძველი მითოლოგიიდან მოხმობილი სურათები და ქართული ყოფის კონკრეტული დეტალები, თემატიკური მრავალფეროვნება, სიკვდილ-სიცოცხლის ვაზრება, ცხოვრებისეული პასაჟები — ადამიანური ვნებები და განცდები, და ბოლოს, სიყვარულის ხელოვნება, რომელიც წინ უძღვის სამყაროს საიდუმლოს ახსნას, — ყველაფერი ეს მოტანილია სონეტის ფორმით. ისინი მრავალფეროვანია. კლასიკურს (იტალიური, ფრანგული, ინგლისური) ცვლის თავისუფალი და დისონანსური (სალექსო ტაქებისა და რითმების თვალ-

საზრისით) სონეტები. დაცულია სონეტის მკაცრი კანონი, ამასთანავე შეინარსება სილაბეც და ყოველივე აზრს აქვს თავისი ახსნა: როგორც ცნობილია, სონეტის კლასიკური ფორმა არც ისე ითვსებს თხრობით კილოს, მითუმეტეს, თუ პოეტის ჩანაფიქრი რომელიმე ისტორიული მოვლენის აღწერას ცდილობს. ავტორის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ იგი „წმინდა სონეტების“ გვერდით ათავსებს სიუჟეტიან სონეტს; ამით იგი მკითხველს ამოსუნთქვის საშუალებას აძლევს, რათა შემდგომი სონეტის აღქმისათვის მზადყოფნაში ყავდეს. წიგნის დამაგვირგვინებელი სონეტი „კენტავრების მარულა“. მისი განსაკუთრებული ფორმის მეშვეობით ერთგვარ წრე-ბრუნვაში ვეპყევით (სადაც ჩართულია ჩვენი სიცოცხლე), თითქოს სამყაროსაც მოექმნება ახსნა — ისევ სიყვარულის პარმონია.

ქართული ლექსის მეცნიერ-მკვლევარი კიდევ მრავალ სხვა ღირსებას აღმოაჩენს როგორც ვერსიფიკაციის, ისე პოეტური სემანტიკის თვალსაზრისით, რადგან ლადო სეიდიშვილის სახით ჩვენს წინაშეა მოაზროვნე პოეტი.



„ხვეის ბეთქოვანის“ დიდებული პელოღიები

(ალექსანდრა ყაზბეგი — 150)

ალბათ, ლიტერატურის ისტორიაში იშვიათად განტყდნა შემოქმედს იმდენი დამცირება და გულისტკივილი, რამდენიც ალექსანდრე ყაზბეგმა იწვნია... მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ვერც უსაფუძვლო თავდასხმებმა და ვერც საბრალო ფილისტერტო მიერ შეთხზულმა ჭორებმა ვერ გასტეხეს დიდებული მთიელის ნებისყოფა. იგი დაუშრეტელი ენერგიით ქმნიდა უბრწყინვალეს რომანებს და საკუთარ ბედს გონიერ მკითხველსა და სამართლიან მომავალს ანდობდა განსასჯელად: „მე მყავს ჩემი სასოგადოება და ჩვენ მიეხედით ერთმანეთის გულის ძეგრას, — წერდა იგი — ჩვენ გავიგონეთ ერთმანეთის გულის კენესა და ხმები დიდი ხანია, რაც შევაწყუთ: ერთი გვაქვს სიხარული და ერთივე სამკლოვიარო. ჩვენ ხმა მიუცემელი ვერ დავრჩებით. მე მყავს ჩემი მკითხველი და რა ბუნდადაც არ უნდა იყოს დაწერილი ჩემი მოთხრობები, იმათ მაინც ესმით მკოდებელი გულის გმინვა და ცრემლს არ იშურებენ მის დასატირად. როდესაც ეს მხურვალე ურთიერთობა სასოგადოებასა და ჩემისთანა განდევილს, საერთო საგრძნობის სიმხურვალით ერთმანეთს შეაერთებენ, ამ კავშირს ნუ ესუბრები, ბატონო მეუნარგო! მისი გაწყვეტა ვერც ადვილი არ არის... მე შემთხვევით არ გამოვსულვარ ლიტერატურის ასპარეზზე, დარწმუნებული ვარ, რომ ოდესმე ჩვენს

ლიტერატურას შეეხება სერიოზული კრიტიკა და აუცილებლად ჩემი თხზულებანიც შიგ მოჰყვება...“ არსებითია ის, რომ ალექსანდრე ყაზბეგის მხატვრული შემოქმედების თემას წარმოადგენდა სულიერად გაუტეხელი, თავისუფლების მალმერთეული მთიელი ხალხის ყოფა-ცხოვრება; იგი გენიალური მხატვრის ინტუიციითა და თვალთახედვით ჰერეტდა ყოველივეს, რასაც ესოდენ დიდი კავშირი ჰქონდა მთიელთა მუდამ მოძრავ და მოქმედ სულთან.

არც ისაა უმნიშვნელო, რომ მწერლის სულის საწიერი თავისუფალი იყო ყოველგვარი ვიწრო ნაციონალისტური შეხედულებებისაგან... მისთვის მზალო და ელისო ისეთივე მახლობელი და შესაწყნარებელი იყვნენ, როგორც ნუნუ და მაყვალა... მას ისევე აწუხებდა მშობლიური მიწა-წყლიდან ძალით აყრილი ჩეჩნების ბედი, როგორც თავისი ქვეყნიდან გადახვეწილი ონისეს მომავალი...

დააკვირდები და ჩასწვდები რა ალექსანდრე ყაზბეგის მხატვრულ სამყაროს, შეუძლებელია არ იგრძნო ავტორის უდიდესი სულიერი ძალა, რაღაც პრომოეთესებური სუნთქვის სიმხურვალე...

ნამდვილი, რეალური სინამდვილიდან მწერალი ქმნიდა რაღაც თითქოს სრულიად ახალ, ამაღლებულ და გაკეთილშობილებულ ზნეობრივ სამყაროს, სადაც

ადამიანები ცხოვრობდნენ ნამდვილი ცხოვრებით... სადაც მთიელთა ეროვნულ-პიროვნული გრძობა არ იყო შეურაცხყოფილი და დამცირებული...

ალექსანდრე ყაზბეგის რომანები, მართლაც რომ, არაჩვეულებრივი მოვლენა იყო XIX საუკუნის მშ-იანი წლებისა, და არა მხოლოდ ქართული ლიტერატურისათვის... ანტიკური ეპოსის მსგავსად ალექსანდრე ყაზბეგის ქმნილებები ხალხის, მასის ფსიქიკის, მისი უღრმესი ეგზისტენციის განმსაზღვრელი რაღაც ჯადოსნური გაღერება, რომელიც შეუდარებელი სიზუსტითა და ძალმოსილებით აღბეჭდავს ხალხის გულის ყოველგვარ მოძრაობას... ამ თვალსაზრისით იგი XIX საუკუნის—თვით მსოფლიო რომანისტიკაშიც კი განსაკუთრებულ ადვილს იმკვიდრებს...

ამგვარი სახით წარსდგა მწერალი მკითხველის სამსჯავროს წინაშე, და რაოდენ დასანანია, რომ ის მხოლოდ ქართველ მკითხველს აღადგროვებდა...

* * *

აღბათ, ყოველთვის უცნაურად აღიქმება ის, რომ გენიალური რომანების ავტორი შვიდი წელიწადი უბრალო მწყემსი იყო... განცვიფრების გრძობა უფრო ძლიერდება მისი მაღალი სოციალური წარმომავლობის გამო... რა დიდი მოქალაქეობრივი გამბედაობა უნდა ჰქონოდა ადამიანს, რომ იმ საუკუნეში, როდესაც ადამიანთა საზოგადოება მკაცრი წოდებრივი ზღუდით იყო გაყოფილი, როდესაც არისტოკრატთა ქედმაღალ მორალს თავისი შეუვალი საზღვრები გააჩნდა, ამ წოდებიდან გამოსულ პიროვნებას არად ჩაეთვალა ეს ყოველივე და უბრალო მცენებარეობა დაეწყო...

თითქოს დაუფერებელი ამბავია, მაგრამ საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია და არ შეიძლება მისი უარყოფა... თუმცა ისიც საკულისხმოა, რომ მწერლის ამ მოქმედებას მისივე სულიერი ტყვეობისა და დამცირების გარეშე არ ჩაუვლია. მაღალი წოდების წარმომადგენელთათვის იგი მათი სტატუსის შეურაცხყოფლად

მოიხატოდა, ხოლო მდამალთათვის — თვალთმაქცად და მარგინალად.

მოუხედავად ამგვარი მტკივნეული გარე რეაქციებისა ალექსანდრე ყაზბეგისათვის ეს საკრალური შვიდი წელი საკმარისი აღმოჩნდა ცხოვრების სიბრძნის შესასწავლად... მან ზედმიწევნით შეიცნო ხალხის ფსიქიკა და სულისკვეთება... მინდიას მსგავსად გამბედულად შეიჭრა იმ ფარულ ლაბირინთში, რომელსაც უბრალო ადამიანთა ვნებისა და ოცნებების საშუარო ჰქვია... იგი ჭეშმარიტი გრძნეულის ალლოთი იცნობიერებდა და მხატვრულ სიმართლედ გარდასახავდა ადამიანების ფარულ სულიერ მოძრაობათა მღელვარე დინამიკას, აზრსა და მნიშვნელობას ანიჭებდა ყოველივეს, რასაც მხატვრული არსებობის უფლება გააჩნდა...

მისი რომანის გმირები თითქოს იმიტომ მოვიდნენ ჩვენამდე, რათა მოეთხროთ საოცარი ამბები იმაზე, თუ როგორ ცხოვრობდა ხალხი წარსულში, რამდენი ცრემლი და სისხლი დაიღვარა უსამართლობასთან ბრძოლაში; თუ რა ძნელი და აუტანელი ტყვიანობითაა მოსილი ეროვნული ჩაგვრით აღბეჭდილი ის საბედისწერო გზა ქართველმა ხალხმა რომ განვილო...

რუსეთის პოლიტიკური ექსპანსიის გამყინვარების ფაზა აღბათ ისე არავის აწუხებდა, როგორც ქართულ მწერლობას... რადგან ის იყო ისტორიულად თავისი ქვეყნის უპირველესი ჭირისუფალი... მის თვალწინ იდგებოდა და დავიწყებისათვის იწირებოდა მშობლიური ენა, ზნე, ხასიათი, ჩვეულება... ანუ ყოველივე ის რასაც ერის ერად ყოფნა ქვია...

ქართული პოეზიის მწუხარე ღირა მასზე სედიან ელგეებს თხზავდა... თითქოს შენელდა თავისუფლებისაკენ მისწრაფების ცხოველი სუნთქვა... და, აი, ამ სულიერად დაუძლურებულ ატმოსფეროს მაცოცხლებელი ქარიშხალივით მოველინა ალექსანდრე ყაზბეგის ამავი და შეუპოვარი ხმა... ეს ხმა იმ უძიმესი ეპოქის პირობებში მოწოდების ზარივით გაისმა. მან ჭეშმარიტად რანდული გამბედაობით

ახლა ფარდა მოჩვენებითი კეთილდღეობის ილუზიებით შენიღბულ აწმუოს და დაუფარავად აჩვენა, თუ რა ვეებერთელა ტკივილები იყო დამარხული ეროვნული სულის და სხეულის სიღრმეებში... სწორედ მან აგრძობინა ქართველ ხალხს დიადი აზრი ილიას ტენდენციისა: „ჩვენი თავი ჩვენადვე უნდა გვეუფლებსო“...

არსებითა ის, რომ ეროვნული თითო-გამორკვევის ფუძემდებლური იდეა ალექსანდრე ყაზბეგის მთლიანი მოქმედების ქვაკუთხედი... ამ თვალსაზრისით იგი იმ ნეტარკურთხეულ თაობას ეკუთვნოდა, რომელიც ილია ჭავჭავაძის მიერ იყო შექმნილი და სულჩადგმული...

* * *

„ხვეისბერ გოჩას“ პრობლემათა სიღრმითა და მხატვრული სრულყოფილებით გამორჩეული ადგილი უჭირავს XIX საუკუნის ქართულ პროზაში. მწერალმა ამ ქმნილებით გვაგრძობინა საკრალური სიდიადე სამშობლოს სიყვარულისა და ამ განცდის ტრაგიკული სიღრმე... ანტიკური ვენებათა სიმძაფრე საოცარი ძალით წარმოაჩინეს საბედისწერო დაპირისპირებას — ადამიანური სიყვარულისა და სამშობლოსადმი სამსახურისა... დიდი შემოქმედისათვის ორივე ეს გრძობა უწმინდესი და უმაღლესია ადამიანის ყველა სხვა გრძობებთან შედარებით...

გენიალურია სახე ხვეისბერი გოჩასი... იგია ხატი, რომელიც თავისში ანსახეობებს ღვთაებრივი სიყვარულის უღრმესსა და უსაზღვრო სიერცეს... და იმდენად ძლიერია მასში ამ განცდის ინტენსივობა, მისი სიდიადის წინაშე მორჩილებისა და მოწიწების გრძობა, რომ დრო და დრო, იგი საბედისწერო იმპულსებად გარდასახული, ტრაგიკული შედეგით მთავრდება... სიყვარულის ზეადამიანურ ნეტარ სიმხურვალეს არა ერთი ზეკაცი აუტაცია ცისკენ... სამწუხაროდ, არა ერთი ასეთივე ზეკაცი დაუნარცხებია ამ გამაოგნებელ სიმხურვალეს ჩვენს ცოდვილ მიწაზე... სიყვარულის შემაძრწუნებლად უსაზღვრო „შესაძლებლობების“ გამოვლენა „წათობა“, № 11—12

ნა ხვეისბერი გოჩას მიერ ხანდულით განგმორული საკუთარი შვილის გული... რა მოხდა მერე? „მოხუცმა მხოლოდ ამოიკვნესა, მიიხედ-მოიხედა შემოღილი თვალებით და შეკრთა, ბოლოს დააწყებინა ცახცახ და გაისისტიანებული ხანჯალი... მისს გადატყორცნა... რამდენიმე ხანს ასე ჩუმად იდგა და დაეხსნა თავბრუ და ჩაიკეცა, ის დაეკონა შვილს და რამდენჯერმე წყნარი ხმით წარმოსთქვა: „შვილო, შვილო“ — და ზედ დაეკრა. კარგა ხანს დასტიროდა ონისეს გაყინულ სხეულს, ბოლოს წამოიხედა, და ველურად დაიწყო აქეთ-იქით ყურება და ერთბაშად შეშინებული წამოვიარა:

— შორს, შორს!.. დაიძახა იმან და ჰაერში ხელები გაიშვირა... — სისხლი, ხანჯალი... შვილი, შვილი, რა იქნა ჩემი შვილი! — ძალზე შეკვივლა და ვეფხვივით ღრიალი დაიწყო.

გაიარა ხანმა, ხევი დამშვიდდა, ცხოვრებამ ჩვეულებრივი მდინარება მიიღო, მხოლოდ სამტვერიის ტყე გადაიქცა ყველასათვის მოსარიდებლად, რადგანაც აქ ჩასახლდა ჰკუაზედ შემდგარი გოჩა და გამკვლელ-გამომკვლელს თავის შვილად ამბის კითხვით არ უსვენებდა. ის ყველას ეპატივებოდა თავის სახლში და უამბობდა რომ შვილს მოელოდა შორის გზიდან“...

ეს ვრცელი ამონაწერი ნათელს ჰფენს ამ დიდი ქმნილების ტრაგიკულ განუქორებლობას და მისი ავტორის მხატვრული წარმოსახვის უჩვეულოდ ძლიერ იმპულსებს... რაოდენ დიდი ვენებათაღელვა და სულიერი ტანჯვა უნდა განეცადა შინგანად ალექსანდრე ყაზბეგს, რომ ამგვარი მხატვრული სიძარბოსის შედეგრი შეექმნა... აქ ყოველივე თითქოს მწერლისავე სისხლით იწერება, იმდენად გრანდიოზულია სიტუაციათა ტრაგიზმი, მხატვრულ სიერცეთა გამანადგურებელი ორიგინალობა...

ხვეისბერი გოჩა იმ უნიკალურ ლიტერატურულ გმირთა რიცხვს ეკუთვნის, რომელთა მღელვარე ცხოვრებაში, უმაღლეს პრინციპებად და იდეებად სუბლიმირებული ზეადამიანური სიყვარული, იმავე

როლს თამაშობს, როგორსაც ბედისწერა თამაშობდა ანტიკური გმირის ყოფიერებაში...

* * *

ალექსანდრე ყაზბეგი, როგორც შემოქმედი განსაკუთრებულად ძლიერია ადამიანის შინაგანი, სულიერი მოძრაობის წარმოსახვის დროს... ამიტომაცაა იგი გმირთა ფსიქოლოგიური სამყაროს შთაბეჭდავი მსატყარი...

„მოძღვარში“ ალექსანდრე ყაზბეგმა იგივე პრობლემები დააყენა, რომლის მკრთალი ანარეკლი „ხევისბერ გონაშია“ წარმოსახული. მწერალმა საოცარი სიმძაფრით გააჩვენა ტრაგედია იმ ადამიანისა, რომელიც წინ უსწრებს თავის ეპოქას... მაგრამ მძღვარად მოქმედმა ძველი ცხოვრების მორალურმა კანონებმა იგი მოტეხა და მიწასთან გაასწორა... ავტორმა ამ ქმნილებაში ერთხელ კიდევ სცადა ადამიანის ბუნებრივი სიყვარულის გზით თავისუფლების დიდ შარავნაზე გამოეყენა... მან აქ თითქოს უკანასკნელად უმღერა და უკმია გუნდრუკი ადათებითა და ტრადიციებით ბორკილდადებული რომანტიკული სიყვარულის უძლეველ გრძნობას...

თუ „მოძღვარი“ პერსონაჟთა უსაზღვრო სულიერი ტკივილების დამტყვი ქმნილებაა, „ელგუჯა“ გარკვეულწილად გაბედული და მკაფიო პოლიტიკური ტრაქტატია — მეფის რუსეთის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ მიმართული და საჯაროდ გაცხადებული... ან უკეთ, იგი ერთი გაბმული მწუხარე პოლიტიკური კენესა ერის შეუბრალებლად ჩაწიხლული სულისა...

ამ რომანში გამოვლინდა მთელის სისასვით მწერლის მხატვრული და მოქალაქეობრივი შესაძლებლობები...

ელგუჯა — თითქოს სახეა ერის გაღვიძებული და მარად გაუტეხავი სულისა... ქართველის რომანტიკული ბუნებისა და თავისუფლებისადმი უსაზღვრო თაყვანისცემისა...

ალექსანდრე ყაზბეგის შემოქმედებაში არსად ისეთი ძალით არ შეგრძობილია ერთიმორეს სამართლიანობა და უსამართლობა, ბოროტება და სიკეთე, ვერაგობა და სიყვარული, როგორც „მამის მკვლელებში“...

ვნებათა უმძაფრესი იმპულსებითაა ეს ქმნილება გამოქრწილი... მღელვარე სულების რაღაც მისტიური მოძრაობა, ისტორიული წარსულის იმ სურნელისა და კოლორატის ცოცხალ შეგრძნებას ბადებს, რომელმაც შეუძლებელია არ გააცოცხლოს შენში რომანტიკული ფიქრის მიძინებული სურვილი — ამაღლებულთან შეხვედრისა და მასთან ზიარებისა...

საოცარია ალექსანდრე ყაზბეგის „ელეონორა“... იგი თითქოს სრულიად განმარტოებულია, საკუთარი იღუმალი ღირსებით ამაყვია და მორცხვიც... აქ სიყვარულის ტრაგიკული სიმძაფრეა პროტაგონისტი... მის შეუვალ ნებას ემსახურება პერსონაჟთა ცეცხლოვანი ხასიათები, მის მიერ ავარდნილ ალზე ფარვანასავით იფერფლებთან სულით ხორცამდე რიანინდ... შემადრწუნებელი ის არის, რომ საბოლოოდ თვით პროტაგონისტიც მარცხდება — მარცხდება უმაღლესი ზნეობრივი მშენიერების წინაშე...

* * *

დიდმა პროზაიკოსმა ბედი დრამატურგიაშიც სცადა... ამ ეპოქაში პირველ სერიოზულ ცდად მისი „კონსტანტინე ბატონიშვილი“ უნდა ჩათვალოს.

საგულისხმოა, რომ ეს ნაწარმოები ერთი პირველი ისტორიულ დრამათავანია ქართული ლიტერატურის ისტორიაში. დრამა იშლება მერყიდმეტე საუკუნის პირველი ნახევრის ფონზე. სიუჟეტი ამ დრამისა გადმოგვცემს იმ პოლიტიკურ ვითარებას, რომელიც ამ ტრაგიკულ დროს სუფევდა... ფაბულა შემოფარგულია ქეთევან დედოფლისა და კონსტანტინე ბატონიშვილის ურთიერთობით... იდეას ამ დრამატული ქმნილებისა წარმოადგენს — გმობა დღლატისა, როგორც



სამარცხენო და ადამიანის ღირსების დამამცირებელი საქციელისა... მწერლის დრამებს შორის „კონსტანტინე ბატონიშვილის“ შემდეგ სერიოზულ ნაწარმოებად „არსენა“ უნდა ჩათვალოს...

ალექსანდრე ყაზბეგი არ იყო დაბადებული დრამატურგად; იგი თავისი პიესებით თითქოს მხოლოდ დროს უხდოდა ხარკს—„ვხედავ, რომ ჩვენს თეატრს რეპერტუარი აკლია და ვცდილობ დაუწერო რამ“ — ასე ამართლებდა იგი თავის მოღვაწეობას დრამატურგაში.

• • •

ალექსანდრე ყაზბეგის ესთეტიკური დამოკიდებულება რეალობისადმი მინც აბათ ეპოქის ხასიათით და იმ კულტურული სიერცითა განზიზღებული, რომელთა გარეშე წარმოუდგენელია კლასიკა... „მე არ ვხატავ ღირებს და პამლეტებს, ჩემს მოძმეთათვის ვაუგებარ პირებს, — წერდა იგი — მე ველტვი ჩემს ქვეყანას, კვლევსა და შემოკობის, მე ველტვი მის ბუნებას, რომელმაც აღზარდა და შეიფარა ჩემი მოძმენი, შევხარი იმით და ვსტირი იმ ტირილით, რომელიც გვასწავლა მისმა მოქმედებამ. მთა რომ კვნესს და კვმინავს, პაერი რომ ირხევა და გოლიათნი ნისლით იბურებიან, ღრუბელი რომ ცრემლს ღერის და ზეაგი მოხუვის, წყალი რომ მთიდან გამედგრებული გადმოჰქუქს და ანკარა წყარო ლექსივით მოკანკარებს, ეს ყველა ცოცხალი, სამავალითო გაკვეთილებია მისი შვილებისათვის. მთიელთ გარს ესხვევა ეს ყველა, მოქმედებს მის აღზრდაზე და აფერადებს მათ მოქმედებას... და ყველა ეს მართალია შესამჩნევ-ასაწერია, მაგრამ მისგან განზორებული ამ ცხოველის სულის მოძრაობის ჩრდილში მოფარება, მოფხევა, მოთხრობების მწერლისაგან შეუძლებელი უღირსობა იქნებოდა — ანგელოსებრივი გვაში უსულოთ, უძრავად, უსიცოცხლოდ, რომელიც ცხოვრებას აცხოველებს და ამშვენებს, იქნებოდა მხოლოდ გაყინული

უაზრო სავანი, რომლის ტრეფაღიც მე არ შემიძლია“...

გეგულიოთქა

მწერლის ამ სიტყვებში მორანს მისი ესთეტიკის განმსაზღვრელი ორიენტირები... მისი სილამაზის, მშვენიერების იდეალი განუმორებლად დააკვირებული სიცოცხლის მქუხარე დინამიკასთან, მის მრავალწახნაგოვან სპექტრთან... თვით ულამაზესი, ანგელოსებრივი გვაში, რომელიც თავისი თუნდაც თვითგარი ღირებულებით ამშვენებს ცხოვრებას, თავისი გაქვეებული სახის გამო ყაზბეგისათვის უაზრო და ფუნქციადაკარგულია... მისთვის, ოსკარ უაილდისაგან განსხვავებით, მშვენიერება მხოლოდ მაშინაა ჭეშმარიტად ღირებული, როდესაც იგი ადამიანის კონებისა და სულის საზრდოდ იქცევა, როდესაც ხელოვნების ცოცხალ ანარეკლთა საგანძურად გარდაისახება პერსონალის სული და კონება...

ყოველი ეპოქა ხელოვნებაში აღიბეჭდება განსაკუთრებული ტიპით, რომელიც უცდომელი ორიენტირია მომავლის ისტორიული მენსიერებისათვის... სწორედ მასში ამოიცნობა დროგამის სული და კოლორიტი, როგორ აღწევს ამ დიად მიზანს ხელოვანი — ამ კითხვას არა მხოლოდ ფორმალური, არამედ არსებითი მნიშვნელობა გააჩნია... ეს ძალზედ დიდი თემაა და მას განსაკუთრებული სააზროვნო სივრცე სჭირდება...

საგულისხმოა, რომ ქართული ლიტერატურის ისტორიაში ალექსანდრე ყაზბეგი სიუვეტის უდიდეს ოსტატადაა ერთხმად აღიარებული... იგი საოცარი ხელოვნებით ასერხებს სიუვეტური კვანძების არა მხოლოდ გახსნას, არამედ ისეთი სიძაფრით აღბეჭდილი კოლიზიების შექმნასაც, რომლებიც უცნაური ძალით მუსტავენ სიუვეტის განვითარებას და, ანტიკური სიუვეტების მსგავსად, კმნილებას ანიჭებენ გრანდიოზულ იერს...

მივუბრუნდები რა მშვენიერების იდეალს მწერლის შემოქმედებაში, ვიტყვი იმასაც, რომ იგი უნივერსალური სიყვარულის წმინდა ემბაზშია განბანილი... „მე არ ვხატავ პლატონურ სიყვარულს, და თუ ხანდახან ჩემი გვირები სცოდავენ,

სცოდნენ, როგორც ადამიანებიო —
წერდა იგი...

დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ მწერლის მთელი შემოქმედება ძველამოსილი აპოთოზისა სიყვარულისა... მისთან ეს გრძნობა რაღაც მაგიურ როლს თამაშობს... სიყვარულის ძალა მის შემოქმედებაში ხშირად ანგრევს ხელოვნურ რეგლამენტაციებს... ქედს არ იხრის თვით უკიდურესი სასჯელის წინაშეც კი და შხადა ყოველგვარი მსხვერპლის გაღებისათვის. მწერალმა რაღაც ნათელმხილველის თვლით ჩავვახედა ადამიანთა სულების ფარულ სიღრმეებში და მთელის სიმძაფრით გვაგრძნობინა ღალი მშვენიერება შეყვარებული გულისა...

ცნობიერი გახდა ჩვენთვის ის, რა ქალი მთიელისათვის წუთიერი აღზნებისა და აფეთქების საგანი კი არ არის, არამედ გამუდმებული ცეცხლია, რომელიც სწავებს და ამ წყაში რაინდად აწრთობს ვაკეკის არსებას...

მწერალი განყენებულ თორიებს არ ქმნის სიყვარულის იდეალზე; იგი მას იღებს და შეიმეცნებს ისე, როგორც ხალხსა სწამს... სწორედ ხალხის წარმოდგენაში ხედავს იგი უმაღლეს ჰემპარიტუტა სათავეს და მშვენიერების იდეალსაც ამ წუცდომელი ორიენტირიდან ითვისებს...

საოცარა იყო ალექსანდრე ყაზბეგისა და ვაჟა-ფშაველას ხედარი ქართულ ლიტერატურაში... ორი დიდებული მთიელის მოსვლამ სრულიად ახალი, ვერ განუცდელი ძალით გადახსნა საუკუნეებით დაღუპული ჭრილობანი და ვნებათა უმაღლესი რეგისტრებით გვაგრძნობინა ქართველი ერის უძძიმესი სულიერი ტკივილები...

ისინი მოვიდნენ, როგორც დიდი მორალური კულტურის ადამიანები, როგორც ბრძენი მოძღვარნი მშობელი ხალხისა...

ალექსანდრე ყაზბეგი და ვაჟა-ფშაველა თავიანთი ეთიკით, თითქოს სრულიად განმარტოებით ღგანან ქართული მხატვრული აზროვნების ისტორიაში და უნიკალურ სხივს პყენენ ამ სივრცეს... თითქოს მათ

არც წინაპარი ჰყავთ და არც შემგებელი...

ყაზბეგისა და ვაჟას ზღაპრული მეხედვით სამყარო ერთი მთლიანი მგრძნობიარე ელემენტია... ეს დიადი მთლიანობა არღვევს ორგანულ და არაორგანულ ბუნებას შორის არსებულ ზღვარს... ორივეს სჯერა, რომ „არს ენა რამ საიდუმლო, უასაკოთ და უსულთ შორის“ (ნ. ბარათაშვილი)... ამ საკრალური წმენით ვაჟამ „ილმოაინა“ საერთო ენა უსულო ბუნებასთან, სლოო ალექსანდრე ჯაზბეგმა „ცნობიერი გახდა“ იღუმელი კაზბეგი, რომელიც დასაბამიდან არსებობდა ადამიანსა და ბუნებას შორის...

ვაჟამ ბრძენი მინდიას სახით ამყად შეაიჯა ბუნების ღვთაებრივ ლაზირინთში და რაღაც ჯადოსნური ძალით იგრძნო მთელი მისი ენით უთქმელი იღუმელემა...

ალექსანდრე ყაზბეგის გმირებსაც ძალუმად ესმით ბუნებისა, ისინი იქ დაიბადნენ, სადაც „კაცის პირით თვით ღმერთი ლაპარაკობდა“, სადაც სწამდით და სჯეროდით „ხმა ღვთისა და ხმა ერისა“. სწორედ ამ ეთიკურ შეგონებებს ეფუძნებოდა მწერლის ადამიანური და მოქალაქეობრივი რწმენა. ერთ თავის პირად წერილში იგი გულწრფელი სიამაყით აღნიშნავდა: — „მე ვარ მთიელი... ღიბს, მიივლი... აღზრდილი ხალხში, შობილია იქ, სადაც უმა და მონობა ძველთაგანვე სამარცხვინო ყოფილა ხალხში, სადაც სიტყვას „ბატონ-ყობა“ ადგილი არასოდეს არ ჰქონია და სადაც კაცს პატივისცემა მხოლოდ პირადი ღირსებით შესაძლებია. ღიბს, ჩემო მკითხველო! იქ გაუწიდა; ამ ხალხში აღვიზარდე, აქვე წყოლოდ ჰათიელი ედეაკაცის რძეს, რომელიც მთლიან იყო შემდგარი მთის დიდებულებით აღიასვე ბუნების ნაწილისაგან... ვიზრდებოდი მათ შორის, და სანეტარო ნიათთან ერთად, სმენასა სწედებოდა ნანა ჩემი მყოებულისა, რომელიც იძახდა: ვინც თვისას ვერ თვისობს, მას აღმზრდელის რძე პირიდან წამოყვალ...“

მთავე ხალხში ტრიალმა ვერ დაიმორჩილა ჩემი შემადგენელი ნაწილები, ვერ

შეიპყრო და ვერ გარყვნა მათი ძალა და დღემდის ჩემი სისხლის შემადგენელი არიან მთის ნაკადულში შერეული რკინა და კლდეთა შორის ნაჩქვები წვეთები. მათუან აღზრდილი თეთრის ხდის თუარად და ჩაეს — შავად, თავისას გრძობს რა-ღასად და უცხოს უცხოდ — ეს სიტყვები შეეძლოთ გაუმეორებინათ ყაზბეგის გმირებსაც... აქ ხანას ის დიდი მორალური პიროვნება, რომელსაც თითქოს უფლისხვან აქვს დაკისრებული არა მაპრო სიტყვის ოსტატის, არამედ ერის სულიერი მოძღვრის როლიც... მისი ტანჯული ცხოვრება თვალსაჩინო ილუსტრაციაა იმისა, თუ რა უმნიშვნელო და მეორე-ხარისხოვანია მისთვის ყოველგვარი პირადული პროვინულ ინტერესებთან შედარებით... მან არ იცოდა, და ვერც ისწავლა ნახევარი გულით სიყვარული თუ სიძულვილი... მისთვის, როგორც მონოლითური პიროვნებისათვის გარესამყაროსთან მიმართების ორი ურთიერთგამომრიცხავი მოდუსი არსებობდა: აბსოლუტური მიღება და აბსოლუტური უარყოფა... სწორედ ამაშია ამ უნიკალური შემოქმედის ეთიკის ძალაცა და ვინ იცის, იქნებ სისუსტეც...

მწერლისათვის, როგორც თავისუფალი სამყაროს შემოქმედისთვის უარსებითესი იყო თავისუფალი ბედნიერების საყოველთაო სუფევა, თუმც „სამწუხარო დრო“, როგორც თვითონ იტყოდა ხოლმე, არ იძლეოდა ამის საშუალებას.

ალექსანდრე ყაზბეგის ეთიკის მიხედვით, რომანების გმირები ერიდებიან საყოველთაო პარმონიის დარღვევას, ისინი ბოროტების წინააღმდეგ ბრძოლით ცდილობენ უხეში ძალის მიერ დარღვეული წონასწორობის აღდგენას... ამ ბრძოლაში ვლინდება მათი ადამიანური ძალაცა და მშვენიერება... მათი ამაღლებული, ზოგჯერ ბავშვური გულწრფელობით გაჯერებული რომანტიკაა ის განუმეორებელი „ესენცია“, რითაც სამუდამოდ გამაზსოვრებენ თავს, ყაზბეგის გმირები.

საკუნენახევარი გავიდა დილა და მამულიშვილის დაბადებიდან... სვედიანი და მწუხარე ეპიზოდებით იყო აღბეჭდილი მისი ადამიანური ცხოვრება, მაგრამ შემოქმედის ძლიერმა სულმა შესძლო პროზაულ და დამაგნიებელ ყოფიერებაზე ამაღლება და საერთო ეროვნულ ტიპიკლების იმ მხატვრულ-ფილოსოფიურ რანგში გააზრება, რომლის მსგავსი და ბადალი ცოტა თუ მოიპოვება უმდიდრესი ქართული მხატვრული ლიტერატურის საგანძურში...

ჩვენი ცნობიერებისათვის ძველთაგანვე ნაცნობ და პოპულარულ რომანტიკულ ეროვნულ მოტივს მან მიანიჭა დიადი წნეობრივი ხილარე და შესძლო ისტორიული ტრაგედიები ექცია განუმეორებელ და დაუეწიყარ პოეზიად... რომელიც ალბათ ჩვენი დროის გადასახედიდან ძალიან ბევრს მოეჩვენება წარსულის პეროიკულ რელიქვიად, იმგვარ ანაქრონიზმად, რომელსაც მხოლოდ გარდასული ზღაპრების კეთილშობილი სურნელი დასდევს...

სამწუხაროა, თუ ჩვენი ტანჯული სინამდვილე ალექსანდრე ყაზბეგის ჭეშმარიტად კლასიკურ მემკვიდრეობას ერთხელ და სამუდამოდ ჩავლილი ისტორიული კატაკლიზმების მხოლოდ ოსტატურ ანარეკლად წარმოიდგენს და ვერ გაიცნობიერებს, მის მარადიულ უღრმეს შემეცნებით მნიშვნელობას. სწორედ ამგვარი დიდ ლიტერატურით ხდებოდა ჩვენში პიროვნებათა სულიერი და მორალური, ფორმირება, რომ სწორედ იგია ერთადერთი და შეუდარებელი პანაცეა ქართველის ქართველად აღზრდა — დაეჯავყებისა და აგრერიკად მოძალებული ეროვნული იმპოტენციიდან თავდაღწევისა... ჩვენი ლიტერატურა სულითა და ხორციით ძლიერი ინტელექტუალების საკითხავადაა ამ ქვეყნად მოვლენილი, და მისი პოპულარობითაც იცნობა ხოლმე საზოგადოების სიჯანსაღისა თუ დასწელების მერყევი დონე...



ალექსანდრა ქუთათელი

(დაბადების 100 წელი)

ყოველი ჭეშმარიტი შემოქმედი მეტნაკლებად თავისებური და განუმეორებელია. ალ. ქუთათელს იზიდავს მშვენიერი, ნათელი ფერები, სულიერი სიმდიდრე, კეთილშობილება და სიწმინდე. მაგრამ ის უკან არ იხევს საწინააღმდეგო პოლუსის ადამიანების გამოხატვისას. მის მახვილ თვალს არ გამოეპარება სულიერი ნაკლი და სიმახინჯე, ზოგჯერ ისეთი შთაბეჭდილებაც კი იქმნება მწერალი მეტი სიმძაფრით ხატავდეს ადამიანის და საზოგადოების ჩრდილოვან მხარეებს. მას, როგორც მწერალს ახასიათებს კრიტიკული, მახვილი იუმორი, ზოგჯერ სარკასმიც კი, ადამიანების და მოვლენების, ხანდახან საკუთარი თავის მიმართ. მაგრამ ყოველივე ამის სიღრმიდან გამოსჭვივის სითბო და სიყვარული ადამიანებისადმი, ვისი სახელითაც შესჭიდებია ამ ურთულეს და უმძიმეს პროფესიას, შემოქმედებით შრომას.

მან მშვენიერად იცის, რომ სიკეთე და ბოროტება თანაბრად ახასიათებს ცხოვრებას. მისთვის არ არსებობდა თავდაცვის პრობლემა. ენობრივ ვარსში მოქცეული ეს ცნებები რეალური არსების გამოხატველია: ისინი ხაზგასმულად და მკვეთრად წარმოაჩენენ ერთმანეთს, ბოროტების აღქმის ვარჯიშს, სიკეთეს ვერ დავინახავდით, სიკეთე კი ცხადს ზღის ბოროტების არსს. მწერალი მშვენიერს, სილამაზეს, ვაჟაკობას, მაღალწიგნობრიობას სიღრმისეულ მოვლენებად თვლის,

რომელთა გამო ბრძოლას უცხადებს მახინჯს სულმდაბლობას და უსწეობას. ეს პოზიცია მას განუხრებლად უჭირავს ლირიკაში თუ პროზაში.

ალ. ქუთათელს გამოქვეყნებული აქვს ლექსების და მოთხრობების მრავალი წიგნი, დღიურები, ნარკვევები, თარგმანები ესკილედან, გოეთედან. ახალგაზრდობაში მას დრამატურგიაშიც უცდია კალამი. მაინც ალ. ქუთათელის როგორც მწერლის სახელი ასოცირდება მის ოთხკარიან რომანთან „პირისპირ“. არსებობს მოსაზრება, რომ პროზაზე ხანგრძლივი და მძიმე შრომის პაუზებში ლექსების თხზვით მწერალი შესვენებებს უქმნიდა თავისთვის, ეს მთლად სწორი არ უნდა იყოს. ჭეშმარიტი პოეზიის მოყვარულებს არ შეიძლება სითბოთი არ მოავონდეთ „ალისმერეთი“, „შემოდგომა“, ნაცნობი ბალი“... მოთხრობებიდან „აბესალომ და ეთერი“, „იონა და მანანა“ და სხვა. და მაინც ალექსანდრე ქუთათელის შემოქმედებას გვირგვინი მისი ტექტალოგიაა — „პირისპირ“.

სამყაროს შეცნობაში რომანისტული თვალსაზრისი ახალი საფეხური იყო. „მაკაპარტას“, „რამაიანას“, „გილაგამეის ეპოსის“, „ილიადასა“ და „ოდისეას“ მიმოლოგიურ სამყაროს რომანმა დაუპირისპირა ისტორიზმი. ამიტომაც მიაჩნიათ, რომ რომანი რეალიზმთან ერთად ჩაისახა. ამის შემდეგ, განსაკუთრებით ახალი

დროის რომანს სამყაროს შეცნობაში უეჭველ წილს უდებენ. ქართული რომანი გაცილებით „ახალგაზრდაა,“ მაგრამ მეოცე საუკუნის პირველი მეოთხედიდან ქართველი კრიტიკოსები და ლიტერატურათმცოდნეები მას დიდ როლს მიაკუთვნებენ მხატვრული აზროვნების განვითარებაში.

„მეოცე საუკუნის 30-იანი წლების მიჯნაზე ქართულ ლიტერატურაში რომანი იქცევა ცხოვრების მხატვრული წარმოსახვის ძირითად საშუალებად. ეპიკურ ჟანრის ეს ფორმა თავის მოქმედების ასპარეზად ირჩევს, ერთის მხრით, წარსულს, მეორეს მხრით აწყუო დროის პრობლემათკაცას“ (დ. ბენაშვილი). პოეზიის უპირობო პრიორიტეტს მიჩვეული ქართული ცნობიერებისათვის ეს გაბედული, დიდმნიშვნელოვანი დებულება ადვილი ასათვისებელი როდი იყო, რომ ქართულ კრიტიკას და მკითხველს საზოგადოებას ადვილად ეღიარებინა ის, მაგრამ უეჭველი იყო, რომ ქართულ მხატვრულ აზროვნებაში და ლიტერატურულ პრაქტიკაში რომანმა უპირველესი ადგილი მოიპოვა ამ დროს. ეს ფრიად მნიშვნელოვანი მოვლენა განაპირობა ვასილ ბარნოვის, შალვა დადიანის, მიხეილ ჯავახიშვილის, გრიგოლ რობაქიძის, კონსტანტინე გამსახურდიას, ლეო ქიჩიელის, დეზა შენგელაიას, კონსტანტინე ლორთქიფანიძის რომანებმა, მათთან ერთად წილი დაიდო ალექსანდრე ქუთათელის ოთხკარიანმა რომანმაც.

„პირისპირ“ ხანგრძლივი და დაუღალავი შემოქმედებითი შრომის შედეგი იყო. ყველაფერი დიდებული იზადება დიდი ტკივილის და შრომის შედეგად. „ამ დიდი ისტორიულ-რევოლუციური ეპოპეის განვითარებაში გვიტაცებს არამხოლოდ მწერლის სულიერი მღვლეარება, არამედ ის, რომ ამ სულიერი წვის, შემოქმედებითი შემართების საფუძველზე მან შესძლო შეექმნა გრანდიოზული „ისტორიული“ კმნილება“ (ლ. კალანდაძე). ეპოპეა კი გამოვიდა მართლაც ფართო, საფუძლიანი და მნიშვნელოვანი, სადაც აისახა არამხოლოდ რომელიმე კლასის წარმომადგენელთა მხატვრული სახეები, არამედ მთე-

ლი საზოგადოების, მთელი ერის დამატული და მღვლეარე ცხოვრება, მნიშვნელოვანი და უბედობა. ეროვნული პრობლემა რომან-ეპოპეის უმთავრესი პრობლემაა, რომლის გამოც ის, არსებითად, ხდება ეპოპეა. კომპოზიციურად და სიუჟეტურად მთელი ეს მდიდარი ეროვნული ცხოვრების მასალა მოწესრიგებულია კორნელი მხეიძის, ახალგაზრდა ინტელექტუალის, არისტოკრატი-ინტელიგენტის ცხოვრების გზის ირგვლივ, მისი სულიერი ფორმირების პროცესის შთამბეჭდავი გამოხატებით. კორნელი მხეიძე სრულიად ახალგაზრდა დგება ცხოვრების პირისპირ და ცხოვრების მკაცრი გამოცდილების საფუძველზე იღებს სულიერ წრთობას.

რომანი-ეპოპეა დემონსტრაციით იწყება. თბილისის ქუჩებში ხალხი თანდათან გამოუფინა. ნაძალადევში მიტინგზე მიიჩქარებდნენ. ჯერ კიდევ დათოვლილი იყო მახათას მთა, გაზაფხულის პირველ სიოს ღრუბლები გაეფანტა. ქალაქის ცაში მტრედები დაფრინავდნენ. ხალხის თავზე დროშები ფრიალებდნენ და ერთმანეთს ცვლიდნენ ორატორები. გაისმოდა მათი მქუხარე ხმა: „რევოლუცია, თავისუფლება“.

ვიმანზიელი კორნელი მხეიძე თავისი ვიწრო ქუჩიდან გამზირზე გამოვიდა და ხალხის ნაკადს შეერია.

ასე შემოდის რომანში მისი მთავარი გმირი, რომელმაც დიდი გზა უნდა განელოს სანამ ღრმად ჩაწვდებოდა თავისი ხალხის ცხოვრების აზრს, შინაარსსა და მიმართულებას, განვითარების პერსპექტივებს, სანამ ამ ჭაბუკის ხასიათი ჩამოყალიბდებოდა და გამოიწრთობოდა.

რომანი-ეპოპეის დროის ლოკალი 1917-1921 წლებია, რომლებიც საქართველოს ისტორიაში ცნობილია, როგორც მენშევიკების ბატონობის ხანა. ამ პერიოდს ჩვენი მეცნიერული და პუბლიცისტური ლიტერატურა დღემდე აფასებს როგორც საქართველოს ძნელბედობის დროს „მენშევიკურმა მთავრობამ კატასტროფამდე მიიყვანა საქართველო ეკონომიურად და პოლიტიკურად. გაპარტახებული სოფლის მეურნეობა, მძლად მოშლილი მრეწვე-



ლობა და ტრანსპორტი, უმწეო ფინანსური მდგომარეობა, უცხოელ ოკუპანტთა განუკითხავი ზარალი — ქართულ ხალხს ეროვნულ კატასტროფას უქადდა“ (საქართველოს ისტორია. „ცოდნა“, თბილისი, 1958 წელი, გვ. 350). ცხადია, ბევრი რამ აქ საკამათოა, საქართველოს სოფლის მეურნეობა და მრეწველობა არც მანამდე იყო, ალბათ, აყვავებული სანამ მენშევიკები აიღებდნენ ძალა-უფლებას. საერთოდ ამ ოთხი წლის, ქართული ისტორიის ერთი უმნიშვნელოვანესი საკვანძო პერიოდის საფუძვლიანი მეცნიერული გამოკვლევა ჩვენი ისტორიოგრაფიის, პოლიტიკურ და ფსიქოლოგიურ მეცნიერებათა ვალდებულებაა არა მხოლოდ მეცნიერული ინტერესების გამო. აქ მთელი რიგი საკითხები წამოიჭრება, რომლებზედაც პასუხის გაცემა აუცილებელია, რათა შუქი მოეფიქროს ტრავიკულ დღეებებს, კონდა თუ არა მისი და ფაქტიური შესაძლებლობა მენშევიკურ მთავრობას საქართველოს დამოუკიდებლობის შესანარჩუნებლად. რა საფუძველს იძლეოდა ამისთვის საშინაო და საგარეო ურთიერთობათა ერთობლიობა. ამრიორული განწყობა ნათელია, ამაყ ქართულ სულს, რომელიც 117 წლის მონობამ ვერ გატეხა, არცერთი მთავრობისათვის არ შეეძლო ემატიებია ღვთის ნაბოძები თავისუფლება, სულ რამდენიმე წელიწადში რომ გარდაქარდა და კვლავ რუსეთის ანექსიით დასრულდა. მაგრამ განწყობა ერთია, საჭიროა მეცნიერულად დასაბუთებული ისტორია. მომავლისათვის ეს აუცილებელია, ბევრი რამ კვლავაც გადასაწყვეტია. არც დასავლეთის ეკონომიური „დახმარება“ დიდად სანუგეშო, „დიდი დამოკრატის“ სახაროვის ნაანდერძევი პოლიტიკაც, რბილად რომ ვთქვათ, კვლავაც პრობლემატურს ჩდის საქართველოს დამოუკიდებლობას. „კლასიზირივი სოლიდარობის აქტის“ იდეას, სავსებით გამოეცალა საფუძველი, დღეს როცა რუსეთის ორთავიან არწივს, ყოველგვარი კლასობრივი იმპულსების ვარშე არაფრით არ უნდა გაუმეას ბრჭყალებიდან საქართველო, აფ-

ხაზეთისა და სამაჩაბლოს ოკუპაციის შემდეგაც იმავე წესით განაგრძობს დეკლარაციის კერების შექმნას თავის დროზე ჩვენს მიერ შეკედლებული ეროვნული ჯგუფების მარიონეტული ამოქმედებით, სამხედრო ძალით აშკარა მხარდაჭერით. თუმცა რუსეთი, ისე როგორც ყველა პოსტკომუნისტური ქვეყანა სწრაფი დეგრადირების გზით წავიდა. აშკარაა, მისი იმედი არ უნდა გვეკონდეს. ამერიკას ორი სხვადასხვა მიზეზის გამო, არ სურს სავსებით დაუძღვრებული რუსეთის ზილევა. ეს აზრი დადასტურდა თუნდაც კლინტონის 29 აგვისტოს სატელევიზიო გამოსვლაში.

როგორც ახლა, ისე მაშინ, 1917-1921 წლებში, ქართულ პოლიტიკას დიდი სიბრძნე მართებდა. იქნებ აქ ყურადღების ღირსი იყოს გიორგი ბრწყინვალის პოლიტიკა იმჯერად დასუსტებული ირანის მიმართ.

ასეა თუ ისე, როგორც თანამედროვე საქართველოს ცხოვრება, ისე 1917-1921 წლები კვლავ მოითხოვს ყოველმხრივ შესწავლას სამომავლო დასკვნების გასაკეთებლად, ამის გარეშე სუვერენიტეტზე ოცნებაც არ შეიძლება.

„პირისპირ“ ცნობილია, სრულიადაც არ ატარებს ნარკვევის ნიშნებს. მაგრამ ამ შემთხვევაში საყურადღებოა ის, რომ ალექსანდრე ქუთათელი არამხოლოდ დამსწრე და მჭვრეტელი იყო ამ მოვლენების, არამედ უშუალო მონაწილაც.

ყოველი მხატვრული ხაზე, რომელ მიმართულებასაც არ უნდა ეკუთვნოდეს და, ამის გამო, ამსოლუტურად განსხვავებულ თვისებებს ამქვანებდეს, საბოლოოდ შემოქმედის, სუბიექტის ცნობიერებაში ფორმირდება; წარმოადგენს მწერლის აზროვნების ემანაციას თუ ცხოვრების, გარედან მომდინარე იმპულსების ასახვის შედეგს. მთავარი, ძირითადი განსხვავება ის არის, რომ რეალისტური ხაზე მისი ქმნადობის ბუნების შედეგად, საბოლოო ანგარიშით, სინამდვილეზე პროეცირდება. ამის გამო რეალისტური თხზულების ესთეტიკურ ღირებულებებში იგულისხმება სინამდვილის შეცნობის ფუნქ-

ციაც. განსაკუთრებულ მნიშვნელობას მოიპოვეს ამ მხრივ ისტორიულ მოვლენებზე (ფაბულაზე) წარმოქმნილი რომანები თავიანთი პერსონაჟების გაღრმავებით. რომანი, თავისი რეალისტური ბუნების გამო, არ შეიძლება არსებით ტიპიურ სურათებს არ ქმნიდეს მაშინდელ ცხოვრებაზე, არ გვიხატავდეს იმდროინდელ ადამიანურ ხასიათებს, მათ საარსებო ინტერესებს, პოლიტიკურ იდეებს.

ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ რეალისტურ მხატვრულ სახეს თავისთავადობა ახასიათებს. რაკი მწერალი დაასრულებს მუშაობას თავის ქმნილებაზე ის ობიექტურ რეალობად გადაიქცევა და ერთგვარ დამოუკიდებლობას მოიპოვებს. მხატვრულ სახეს ((პერსონაჟს), მოვლენას ცხადი და ფუნქციური კავშირების გარდა, თავის მრავალწახანაგოვნობაში, ახასიათებს ლატენტური ფორმები, რომელთაც, სხვა კუთხით დანახვის პირობებში, ახალი ფუნქციურობის წარმოქმნის უნარი აქვთ. სწორედ ეს იძლევა მხატვრული ნაწარმოების ახლებური წაკითხვის საშუალებას, თუ სწორია ფორმულა, რომ „სამყაროს სურათი არის სურათი იმისა, თუ როგორ მოძრაობს მატერია და როგორ აზროვნებს მატერია.“ ამიტომ ჩვენ სრულიად არ ვართ ვალდებული ვრცელი რომანის უამრავ საბუთა ერთობლიობაში ერთნიშნა კავშირები და სისტემები დაგინახოთ. დროთა განმავლობაში შესაძლებელია ლატენტური ფორმები ახალი ფუნქციონით მოგვევლინონ. და როგორი სიახლეებიც არ უნდა აღმოვაჩინოთ აქ, ალბათ, ერთი უცვლელი იქნება. როგორც უკვე ვთქვით მწერლის მთავარი საზრუნავი ეროვნული სულის წვდომა თავისი უღვევი მრავალწახანაგა პირობებში, ქართული ადამიანების, ქართული სახელმწიფოებრიობის ბედი.

„— შენ თებერვალისტი ხარ თუ მენშევიკი? მოულოდნელად ჰკითხა კორნელის დურგალმა იულომ...“

- მე არც ერთი ვარ და არც მეორე,
- მიუგო კორნელიმ.
- აბა რა პარტიის ხარ?
- ქართველი ხალხის!

მაგრამ ალ. ქუთათელი სრულიად არ ახდენს ქართული სულის პერსონაჟების რებას, თუნდაც ისეთ, ინტელექტუალურ ინტელიგენტი პერსონაჟის არსში, როგორც კორნელი მხეიძე იყო. შეიძლება ითქვას, არ დარჩენილა იმ პერსონაჟის ქართული ცხოვრების არც ერთი კლასი, ფენა, პარტია და ა. შ., რომელთა ამსახველი კონკრეტულადი მხატვრული სახე არ წარმოედგინა მწერალს თავის რომანში. პრობლემა ის იყო, როგორ ჩაება საერთო ცხოვრების მდინარეებში ყველა ეს ადამიანური ფაქტორი, რომ მთლიანი ანსამბლი შექმნილიყო. აქ გამოვლინდა ალ. ქუთათელის როგორც სიუჟეტის აგების დიდი ოსტატის ხელოვნება. თითქოს მარტივი გადაწყვეტა არის ნაპოვნი. ყველა ეს ადამიანი გამოჩნდა კორნელი მხეიძის ცხოვრებასთან კავშირში. და სწორედ ამიტომაც პრობლემის სიმძიმემ მთავარი გმირის ცხოვრების გზით სიუჟეტურ მოწესრიგებაში გადმოინაცვლა. კორნელი მხეიძე გაივლის განსაწმენდელის ყველა რგოლს, სადაც ადამიანური ხასიათები უნდა გამოვლინდეს თავის მრავალფეროვნებით. ეს დიდი მოცულობის რომანი კორნელისთან ერთად, ატარებს მკითხველს მრავალფეროვან ემოციურ-აზრობრივ, გეოგრაფიულ, ყოფით ფსიქოლოგიურ სამყაროში. სოფლისა და ქალაქის, დიდებული და მშვენიერი მთის მწვერვალების, უღამაზესი ველების შემდეგ გადაყავართ დარბაზებსა და კაბინეტებში, სასახლეებიდან საცოდავ ქოხებში. ბრძოლის ველის არაერთგზის ასახვისას ალ. ქუთათელი წარმოვიდგება როგორც ბატალური სცენების ოსტატი.

კორნელის ვებდავთ გიმნაზიის მოწაფეს, მოსამსახურეს, ჯარისკაცს, კარისმერეთის აჯანყების დამსწრეს, შამქორის ომის, თავდაცვითი შეტაკებების მონაწილეს. და ყველა ეს სიუჟეტური სფერები ბუნებრივია და გამართლებული მოვლენათა შეუვალი ლოგიკით. რაც მთავარია, პერსონაჟის, ახალგაზრდა ქართველი ინტელიგენტის სულიერი ფორმირება ხდებ-

ბა ასევე ისტორიული ცხოვრების შინაგანი კანონზომიერების შესაბამისად, მკაცრი და მღელვარე ცხოვრების ზეგავლენით. ყველა პატარა თუ მნიშვნელოვან პერსონაჟზე ზემოქმედებს ისტორიულ-სოციალური, ფსიქოლოგიურ-ზნეობრივი, ეროვნულ ყოფითი პერიპეტეიები.

საერთოდ, პერსონაჟის გონების პორიზონტი „პირისპირში“ ძლიერ ფართოა. მსოფლმხედველობის პრობლემა მარტოოდენ სოციალურ საკითხებს კი არ ეხება, არამედ მთელ კოსმიურ სამყაროს, დედამიწას, მის რაობას, ადამიანს, მის დანიშნულებას ამ ქვეყნად, სიკვდილ-სიცოცხლის პრობლემას — ყველა ეს, ერთად აღებული, ის საკითხებია, რომელთა მიღმა უმნიშვნელოდ გვეჩვენება ნებისმიერი პირად ცხოვრებაში წამოჭრილი პრობლემა.

რომანის გმირების სულიერი ცხოვრება სრულიად არ არის შემოზღუდული მხოლოდ ყოველდღიური ცხოვრების უშუალო ზემოქმედებით. კორნელი მზიების გიმნაზიის მეგობრები, როგორც ჭაბუკებს შეეფერებათ, მოწაფეობის წლებშივე ცდილობდნენ გარკვეულიყვნენ, რას წარმოადგენს სამყარო, ადამიანი, რა არის არსებობის აზრი და როგორ უნდა იცხოვრონ მათ. „გამტერებულნი მისჩერებოდნენ აურაცხელ სამყაროებს, დროისა და სივრცის უსაზღვრობა აოცებდათ და ადამიანის არარაობისა და მისი ცხოვრების უმიზნობის შესახებ სასოწარკვეთით ფიქრობდნენ“.

მათი ფიქრი ამ დროს ერთობ წმინდა და უანგარო იყო, ფიქრობდნენ რა გზას დასდგამოდნენ, რომ, სწავლითა და ცოდნით აღჭურვილთ, მრავალტანჯული თავისი ხალხისათვის სარგებლობა მოეტანათ.

ალ. ქუთათელი მაშინაც არ უფრთხის ზოგადი საკითხების წამოჭრას რომანში, როცა მისი პერსონაჟები თითქო ზრდადასრულებული და ცხოვრების ფერხულში ჩაბმულნი არიან. მესამე და მეოთხე წიგნებში კორნელის საკუთარი სულის სიღრმეებში წვდომა ფსიქოანალიზამდეც მიიღის. ქუთათელს სურს თავისი გმირი ჩვენს წინაშე ყოველი განზომილებით წა-

რმოადგინოს. კორნელი არ იყო გარკვეული საყოველთაო, ტოტალურ წინააღმდეგობათა არსში. არ იცოდა რომელი პარტია, რომელთა რიცხვი მაშინ საკმაოდ მომრავლებულიყო, რისთვის იბრძოდა, რომელი ემსახურებოდა მართლა ხალხს.

მაგრამ თურქების თავდასხმის დროს, არც კი დაფიქრებულა წასულიყო ფრონტზე თუ არა, მაშინვე ჯარში ჩაირიცხა და ბორჯომის ხეობისკენ გაემგზავრა. მაგრამ რაოდენ შეურაცხყოფილი დარჩა კორნელი, როცა ბორჯომიდან, სადაც მისი ნაწილი იდგა იმ დროს, თბილისში ჩამოვიდა ორი დღით. მისი აღტაცება უმაღვე გაქრა. ჯარში ნაგრძნობი მოვალეობა და სამშობლოს წინაშე პასუხისმგებლობა საქართველოს დედაქალაქისათვის უცხო, საღაზნა ხალხმა შეულახა. თურქების შემოტევის შემდეგ საქართველოსადმი მტრულად განწყობილი „ჩვენებური“ მოქალაქენი და ავღამრელი ავარებიც ასმაურდნენ. ისმოდა ნაძირალები სიმღერები და ღრიანცელი... ქართველებს დასცინოდნენ მათი დამარცხება უზაროდათ ამ უცხო ხალხს არც ჩვენი უნიადაგო „მამულიშვილინი“ და სამშობლოს მომავალზე ხელჩაქნეულნი ჩამორჩებოდნენ... წუთისოფლის მახზარები, აფერისტები და სპეკულიანტები მომრავლებულიყვნენ... ასეთი ბიჭები იკავებდნენ საპასუხისმგებლო ადგილებს, იღებდნენ ქრთამებს. იძლეოდნენ ნებართვას საწუბოებიდან მოკაზმულობის და საკვების მისაღებად, ვაკონებით სარგებლობისათვის და ყალბი რაზმის შედგენისათვის. სახელმწიფო მოშლილ აპარატს წარმოადგენდა... მტრის წინააღმდეგ ბრძოლის წყურველი, ერთისა და ორის მიჯნება უპრინციპო ხალხის და ვიგინდარების სიმრავლით იჩრდილებოდა... გულგაზმარული და შეწუხებული ბრუნდება კორნელი ჯარში. მაგრამ ის ერთი წუთითაც არ ყოფმანობს, მიიღოს თუ არა მონაწილეობა თავდაცვით ბრძოლებში. თავისთავზე გამოცდის ბრძოლის სიძნელებებს. საუკეთესო მეგობრების დაკარგვას. ფეხით შემოვიღის ბორჯომის



ხეობას, ჯეაგხეთს და ნახავს გალატაკებულ ჩამორჩენილ და გაუნათლებელ მოსახლეობას, ომის საზარელ სურათებს. „მეფის რუსეთის რკინის ქუსლი მოგვიტოვდა, — ფიქრობს კორნელი, მაგრამ რა მივიღეთ სანაცვლოთ, გერმანელთა საოკუპაციო ჯარები ან ხვალ, შეიძლება, ინგლისელებს მიჰკიდონ საქართველო. ნეტავი თუ მოისპობა სახელმწიფოთა შორის ქიშპი და ბრძოლა? ნეტავი, თუ მოისპობა ძლიერის მიერ სუსტის ჩაგვრა? მაინც რა საშინელია საქართველოს ბედი?“

არმიიდან დემობილიზებული კორნელი თბილისში ცხოვრების უძძიმეს პირობებში აღმოჩნდა. მთელი ქალაქი სილატაკებს მოეცემა. კარგად მხოლოდ სპეკულიანტები, კომპინატორები და ბანდიტები ცხოვრობდნენ, რომლებიც ჭირის დღესავით სძაგდა კორნელის. კორნელის სასიათის განსაკუთრებული და განმსახლრელი თვისება გულწრფელობა და პატიოსნებაა. იგი მისთვის დამახასიათებელია მკითხველთან პირველ შეხვედრიდან რომანის უკანასკნელ სტრიქონებამდე. ამასვე მოითხოვს ის ყოველი ადამიანისაგან. პარტიული კუთვნილება მისთვის ბევრს არაფერს ამბობს. მთავარი ის კი არ არის, რომელი მანდატი უდევს კაცს ჯიბეში, არამედ გადაწყვეტია, გულში რა უდევს ადამიანს. ამიტომაც ვერ გარკვეულა ის კარგად, რომელი პარტია ემსახურება ხალხს ნამდვილად.

— მე არც ბოლშევიკი და არც მენშევიკი არ ვახლავარ...

— მაშ?

— უპარტიო კაცი, მწერალი...

ჩემი მსოფლმხედველობა, ვფიქრობ ჩემს მოთხრობებში ცნაურდება, ჩემი მრწამსი, — ქართველი ხალხის თავისუფლება. ქვეყნად ძმობა — ერთიანობისა და თავისუფლების დამყარება“.

სრულებითაც არ არის შემთხვევითი, რომ კორნელი ვრცელი ნაწარმოების ბოლომდე უპარტიო კაცად რჩება. ტეტრალოგიის ოთხივე კარის მთელ მანძილზე პატიოსანი, გულწრფელი, ერისათვის

თავდადებული ადამიანების ძიებაა. ვფიქრობ, რომანის უძლიერესი, ცხარეცხობილი განმტკიცებელი, რწმენის დამყარებელი ბუღის სწორედ ის არის, რომ ავტორი პოულობს ასეთ ადამიანებს აკოიადან დაწყებული, ჯარისკაცებში, სტუდენტებსა და ინტელექტუალებში, ქართული სოფლისა თუ ქალაქის მშრომელებში, და ეს აძლევს მის გმირს სულიერ დასაყრდენს აუტანელ დუბჭირ ცხოვრებაში. ცხოვრების ტრაგიკულ შევრძნებაში არ ტოვებს სიკეთის, ეროვნული საქმისათვის თავდადებული ადამიანების არსებობის რწმენა. ასე რომ არ იყოს, გადაშენდებოდა საქართველო, იმდენი გაიძეკრა, გაჰყიდველი, აფერისტი და კომპინატორი, გამოავლინა კრიზისული ცხოვრების პირობებში, ფიქრობდა კორნელი. გამალეზით უძიებდა ცხოვრების უკუღმართობის, ქართველი ხალხის უკიდურესი შეჭირვების მიზეზებს. ღმერთი ჩვენი ცოდვებისათვის გვსჯისო, ამბობდა. ვერ ურიგდებოდა ამ აზრს, ვინც ნამდვილად ცოდვილია და სასჯელს იმსახურებს, ის უსირცხვილოდ სარგებლობს სახალხო სიმდიდრით, საესეა დოვლათით, დასჯილი კი პატიოსანი, ერთგული ხალხია. ან საქართველოს ასეთი გამორჩეული ცოდვა რა აქვს, რომ ამ გრძელი ათასწლეულების მანძილზე აღარ დაადგა საშველი მის ტანჯვა-წვალებას. ღმერთს ვინც უყვარს, იმას სჯისო, ახლა სხვები შეიყვაროს, ბატონო, იქნებ ჩვენ გადაშენებას გადავრჩეთო. სამყაროს აგებულება ზავშობიდანვე და სტუდენტობიდანვე აკვირვებდა. არანაკლებ რთული ყოფილა ადამიანთა საზოგადოების ცხოვრება. სანდრო ხოტივართან, პეტრე ნატროშვილთან, გიგა ნახუცრიშვილთან დაწყებულ ძიებებს ამ მხრივ, კორნელი ახლა დამოუკიდებელი, სწავლას დაწაფული განაგრძობდა, ბევრს კითხულობდა. ცხოვრების გამოცდილებებს მწერლურ ცდებში განაზოგადებდა და რამდენიმე მოთხრობაც გამოაქვეყნა.

მის მძიმე ცხოვრებას ნინო მყაუვილის სიყვარული ანათებდა, თუმცა ბოლოს ისიც ღრმა ტრაგიზმის წყაროდ გადაქცევა.

ნინო მაყაშვილს საეხებით ორიგინალური ზერხით ხატავს ალ. ქუთათელი. ვერ იტყვი, ნინო განსაკუთრებული სილამაზით გამოირჩეოდეს. მაყაშვილების პეროვანი, მშვენიერად ასული, რომელიც ქართული პროზის ერთ-ერთი შესანიშნავი მიღწევაა, შორენასთან და დედისიძედთან ერთად, კორნელი მჭეიძის აღქმაში ესახება მკითხველს. მისი ამალღებული, გამაღმერთებული სიყვარული მკითხველისთვისაც მახლობელს და სათაყვანოს ზღის ნინოს.

„პირისპირ“ თარგმნილია რუსულ ენაზე, გამოიცა 1957-1958წ.წ. რომანმა თარგმანში ბევრი სარედაქციო ცვლილება განიცადა. თარგმანი ავტორისთვისაც და შეიძლება ჩავთვალოთ, ამ ცვლილებებიდან ავტორს ზოგიერთი მაინც მართებულად მიანდა, მაგრამ ისიც ცხადია, რომ თარგმნის პროცესში ავტორი ზეწოლას განიცდიდა. განსაკუთრებით დაზარადა ნინო მაყაშვილის მიმზიდველი სახე. ნინოს არ არგუნეს სამშობლოს დამცველთა რიგებში სიკვდილი, და „კლასობრივი პრინციპების“ მიხედვით თავადაზნაურობის წარმომადგენელს გენადი ქადაგიშვილს მიათხოვეს ცოლად. ამით ერთი კალმის მოსპობით მემშანი ქალის დონეზე დაიყვანეს ნინოს რომანტიკული სახე. შესაბამისად ერთგვარად დამცირდა კორნელის მხატვრული სახეც. ნინო კორნელისათვის მარტოოდენ საყვარელი ქალი როდი იყო, არამედ სულის ნაწილი და ცხოვრების მშვენიება, ქვეყანას იგი არ აღიქვამდა ნინოს გარეშე, მისი ემოციური სამყარო ნინოს ნარნარი და უკეთილშობილესი არსებით იყო აღსავსე და ამ დიდ სიყვარულს კორნელის მთელი არსება მოეცა. ნინოს წრფელი მორალური სახე მკითხველისათვის მუდამ იქნება ქართველი ქალის ეროვნული ხასიათის გამოხატულება. მართალია ბოლოს ისინი დაშორდნენ, მაგრამ ჭაბუკის გულში მუდამ ღვივდა იმედი, ორი მოსიყვარულე სული კვლავ იპოვინდა ერთმანეთს. ეს კორნელის სულის, მისი ადამიანური ბუნების გაგებისათვის ერთი უმნიშვნელოვანესი ვასალებაა. კორნელის დრამატულ

შეგრძნებას ამ მხრივ კიდევ უფრო აძლიერებს ნინოს, როგორც მუწყაღვლებს: ზღის, ტრაგიკული დაღუბვა უნამშობლოს ქვეყნელთა რიგებში ბათუმის ფრონტზე.

თარგმანში ნინოს ამალღებული, რომანტიკული სახე დაკნინდა, რამაც შესაბამისი გავლენა იქონია კორნელის მხატვრულ სახეზედაც. ვრულ სახეზედაც.

კორნელის ცხოვრების გზა წინააღმდეგობით იყო აღსავსე, დიდი ფიქრითა და ეჭვით, გამაჯრეებითა და მარცხით, მონაპოვრებითა და დანაკარგებით, ამაშია ალ. ქუთათელის რომანის მხატვრული სიმართლის საფუძველი.

მთავარი გმირის მდიდარ სულიერ და სოციალურ-ეოფით განვითარებაში აისახა მეოცე საუკუნის პირველი მეოთხედის საქართველოს ინტელექტუალური ცხოვრების მრავალი დამახასიათებელი ნიშანი და თვისება, არსებითი მხარე. რომანში ასახული ქართველი ინტელიგენტი ათიანი და ოციანი წლების კოლორიტული ფიგურაა. თავისი დროის ინტელექტუალური ცხოვრების განსახიერება.

მთავარ გმირთან ერთად მკითხველი ხედავს ნათლად გამოკვეთილ ინდივიდუალიზებულ პერსონაჟებს, იმ დროის თითქმის ყველა სოციალური ფენის წარმომადგენელთა მხატვრულ სახეებს.

მხატვრული სახეების განვითარებაში თვით ცხოვრების მიმდინარეობაში ვლინდება არამხოლოდ მწერლის პოზიცია და მისი ინდივიდუალური დამოკიდებულება სინამდვილისადმი, მისი მხატვრული მსოფლმხედველობა, არამედ ისტორიის განვითარების შეუვალი ლოკაცა.

მოვლენათა ტრაგიკულ განვითარებაში რომანში ჩანს ადამიანური სიკეთე, ერისათვის თავდადებული ადამიანები, რომელთაც აკისრიათ ერის სიცოცხლე და მომავალი განვითარება.

„პირისპირ“ დიდი ისტორიული მოვლენების შთავონებული მხატვრული ასახვაა. ეს მართალი დრამატული ეპოპეაა, რომელსაც ტრაგიკული მღელვარება ახასიათებს, რაც საერთოდ ალ. ქუთათელის მთელი შემოქმედების ნიშანია.

ოსტატი

(ალექსანდრე ქუთათელი — 100)

ალექსანდრე ქუთათელი, ქართული რეალისტური პროზის თვალსაჩინო ოსტატი, ქართული ლიტერატურის საუკეთესო ტრადიციების ღირსეული გამგრძელებელია.

ალ. ქუთათელის ზოგიერთი მოთხრობა დაკავშირებულია მის ცნობილ ტეტრალოგისტან „პირისპირ“, რომელშიც დამაჯერებელი ხასიათები გამოკვეთა, სიტუაციები გაამაჟრა და რომელიც საბოლოოდ 1930 წ. გამოაქვეყნა, ნაწარმოებში ახალი პერსონაჟებიც შეიყვანა, რითაც მოქმედების არე გააფართოვა და მას მეტი სოციალური ფუნქცია შესძინა. ამ რომანის მოქმედი პირები კვლავ გამოჩნდებიან ახალ მოთხრობებსა და ახალ სიტუაციებში. ეს მსატერული ხერხი ლიტერატურაში უცხო არაა, მას, მოგეხსენებათ, ხშირად მიმართავენ მსოფლიოს გამოჩენილი მწერლები.

ალ. ქუთათელის მოთხრობებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანი და მსატერულად დასრულებულია „აბესალომი და ეთერი“ და „იოანე და მანანა“.

პირველი, დიდი ქართული მომღერლის, ვანო სარაჯიშვილის ცხოვრების რომანტიკულ ისტორიას გვაცნობს.

მოვეუსმინოთ თავად ავტორს: „როგორც თვით ნაწარმოების ხასიათიდან ჩანს, იგი არც ბიოგრაფია არის და არც ქრონიკა. ჩემს ნაწარმოებს საფუძვლად ერთი ამბავი უდევს, რომელიც ვანოს ნადირობის ვაშს შეემთხვა. ნადირობის შემდეგ იგი ერთმა მთიულმა მიიპტივა. პურის ჭამის

დროს მას ძალიან მოეწონა მასპინძლის გოგონა თინა, მისი მშვენიერებით და სიმღერით მოიხიბლა, რამაც თინას მოტრფილად იყოს ჭაბუკ ექოს გული დასწვა და ვანო სარაჯიშვილი სმალში გამოიწვია. ამ შემთხვევაში მითიური გმირების აბესალომი და ეთერის თავგადასავალი მომავონდა. ამიტომ ამ მთიულ გოგონას ვუწოდებ ეთერი. ხოლო ჩემს ნაწარმოებს — „აბესალომი და ეთერი“.

მოთხრობაში გადმოცემულია მომღერლის ცხოვრება თეატრის და თეატრის გარეთ, აგრეთვე — მისი შემოქმედების ანალიზი.

ბევრი რამ შეიცვალა და გადაფასდა, საფუძველი შეერყა საუკუნეთა მანძილზე ჩამოყალიბებულ და მყარად დამკვიდრებულ ყოფით — ეთნოგრაფიულ და ზნეობრივ წეს-ჩვეულებებსა და შესხედულებებს.

ყოველივე ეს მძაფრ ადამიანურ კონფლიქტებსა და სულიერ დრამატისმთან აღმოჩნდა დაკავშირებული. ძველის რღვევამ და ახლის დამკვიდრებამ განსაკუთრებით მწვავე ხასიათი მთაში მიიღო.

„ეკომ დიდხანს უცქირა ეთერს და ნაღვლიანად უთხრა: ან რად მოვიდა ჩვენს სოფელში შენდა მაცდურად და ჩემ დასალუპავად ვანო. თითქოს მომტაცა შენი თავი და ერთურთისაკენ საკაღნი გზანი გაჰყარნა! შენ კარგად იცი, მამაჩემს ჩემს მეთი არაფერს ჰყავს. არც თუ ღარიბი ვაყვია. მე ცხვარს ვავიჩენ... მკლავში ძალა მაქვს. დღედაღამ ვიმუშავებ და როგორც

დედოფალს, ისე შევინახავ. მოშორდი აქაურობას. შენ ამ ქალაქში და თეატრში გაირყვნები!“.

ეთერს, ქალაქი, ახალი ცხოვრება იტაცებს, მისთვის ექოს წინადადება მიუღებელია. ამიტომ მტკიცედ პასუხობს: „მამა-შენმა განა იმითმ ვასწავლა ამდენ ხანს, რომ მთაში ჩობნად ვდებულები? რად აუხირდი ქალაქს? ბარს და ქალაქს მთა ვერ მოსწვდება და გაექცევა, ჩემი გზაც ქალაქისაკენ მიდის. მთას ახლა ნასწავლი ხალხი ეკირება. შენც აქ უნდა ჩამოსვიდე, ისწავლო. აგრონომი, ინჟინერი ან ტექნიკოსი გამოსვიდე. მთას უნდა გამოადგე“.

ექოს ვერ დაუჯერებია ქალაქის სიკეთე და ეთერს გაბრაზებული მიმართავს: აქ გარყვნილი, ცბიერი, ვერავი და მზაკვარი ხალხი ცხოვრობსო.

ახალი ცხოვრებისაკენ ღტოლვა უცხო არ არის ალ. ქუთათელის ნაწარმოების გმირებისათვის, მაგრამ ამასთანავე ნაწარმოების ესა თუ ის პერსონაჟი ძველ ცხოვრებას, წარსულს გულწრფელად მისტირის.

„ეს ვინ იცის, რა მასმევეს ღვინოს! ვერ ამიტანია ეს დროება! ეს, რა დიდებული ცხოვრება გაფრინდა, რა ბრწყინვალე ხალხი ვადაშენდა!... ყველაფერი დაწვრილმანდა. ძალი პატრონს ვერ სცნობს. ან მე ისა ვარ, რაც ვიყავ? კაცი მუნდირით, ნინ-ჭოლტებით, შავით დავიარებოდი... აფსუს, რა დროება გაფრინდა! მოდი და ამის შემდეგ კაცი გულზე ნუ გასკდები და ღვინოს ნუ დაღვე!“

რა გასაკვირია, რომ ასეთი ხალხისთვის ძველის ნგრევა და ახლის შენება რთულად წარმართულიყო. ადამიანთა შეგნებაში ძველი განწყობილებების, ადათ-ჩვევებისა და ურთიერთობების ერთბაშად მოსპობა არც ისე ადვილი გახლდათ, როგორც ეს ზოგჯერ ახალი ცხოვრების ცალკეულ მშენებლებსა და მესვეურებს წარმოედგინათ.

ნაწარმოებში „ჯაბა“ ალ. ქუთათელმა წარმოაჩინა ქართველი საზოგადოების სულიერი მდგომარეობა, ხაზი გაუსვა

ჩვენს ხალხის ერთი ნაწილის ეროვნულ ნიპილიზმს.

ახალმა ეპოქამ ახალი პრობლემები წარმოშვა ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მართალია ქართველი ერი ფიზიკურ ვანადგურებას გადაურჩა, მაგრამ ყოფნა-არყოფნის საკითხი კვლავ მწვავედ იდგა. კვლავ წარმოიშვა პრობლემა — შენარჩუნებულიყო ერის სულიერი მხნეობა, მორალი, თვითმყოფადობა, რადგან იგრძნობოდა, ქართველთა გარკვეული ნაწილი ცარიზმის ბატონობის შეგუების გზას რომ ადგა.

„ციხეში თუ არ მივაბრძანე, მე თვითონ მიმაბრძანებენ და საქართველო უკან დამრჩება. ადგილი, წამოდი, — ისევ უბრძანა მათემ და ისევ მოიმარჯვა იარალი, ჯაბას პოლიტიკური და პატრიოტული ქადაგებანი მის გულს სწულიად არ ეყარებოდა“ — იმპერიით უქმყოფილო ჯაბამ რუსის ჯარი მიატოვა, რომელსაც აღარ დაუბრუნდება. ამასვე ურჩევს მათეს: „მოივლიდე და გადაადგე წყეული მეფის სამხრეები. გაიხადე ეს დასაწავი მუნდირი, რომელიც შენ ისე გიხდება, როგორც ძროხას უნაგირი. ჩაიცივი შენი ძველი, მამა-პაპური ჩოხა. ისევ ფეხქვეშ გათელილ, შეგინებულ, ლეჩაქახდულ შენ დედა სამშობლოს, შენს მშრომელ ხალხს, მშრომელ გლეხობას დაუბრუნდი, თორემ მერე გვიან იქნება: „ორი ღმერთის სამსახური შეუძლებელია“. ჩაფარი მათე ორ ცეცხლშუა ჩაფარდნილი, ვერც ჯაბასი უწამებია, მაგრამ მასში შინიც ხდება გარდატეხა, რადგან დანაწებით ამბობს: „მე-ზობელს, ქართველ კაცს ტყვია როგორ კესროლო! ღმერთმა დასწყველოს რუსი მეფის კანონი! შენ რა იცი, ბიჭო, რა ცეცხლი ტრიალებს ახლა ჩემს გულში?!“.

ოტიანი წლების ქართულ ლიტერატურაში მთელი სიმწვავეით აისახა ჩვენში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ მიმდინარე რთული სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური პროცესები. ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობების პირობებში შექმნილი ქართული მწერლობის ყურადღების ცენტრში დადგა არა მარტო ახალი ადამიანის ფორმირების თავს-

მოხვეული პრობლემა, არამედ სოციალურ-პოლიტიკური ქართველების შედეგად მმართველობის სადავეებს ჩამომორეული თავადაზნაურული ინტელიგენციის მორალურ-ზნეობრივი სახის ჩვენება, მისი პიროვნული ტრაგედიის არსში წვდომა და შესაბამისი მხატვრული ფორმით გადწოცება.

აღ. ქუთათელის მოთხრობის გმირები არიან, როგორც დროვადასული არისტოკრატიის წარმომადგენლები, ისე ჩვენი თანამედროვე, ახალი სამყაროს ადამიანები. მის მოთხრობებში ისმის მაჯისცემა ახალი ცხოვრებისა.

ძველი ინტელიგენციის დიდი ნაწილი ახალ ქვეყანას შეურიგდა. ხოლო ისინი, — ამბობს ავტორი, ვინც ახალი ცხოვრების ქარიშხალმა გაროყა, ვანწირული აღმოჩნდნენ. ზოგს ხელობა მაინც დარჩა თავის სარჩენად. „ახალი ცხოვრების მიერ გარიყული, უბედიან ამოვარდნილი და განიარაღებული მხედარი ხიმშიაშვილი ღვინოში კვლავს ახლა უიმედო და ურწმუნო გულის ჯაერსა და დარდს. კიდევ კარგი, დურღობა ვისწავლია, რომ შიმშილით სული არ ამოვხდეს“ („გარიყული“).

მოთხრობა „იოანე და მანანა“, რომელშიც ჩვენი თანამედროვე სინამდვილეა ასახული, უფრო მეტად ერთმანეთთან დაკავშირებული ეპიზოდების ციკლს წარმოადგენს.

აღ. ქუთათელი ცდილობს, რაც შეიძლება სრულად გვიჩვენოს კონკრეტული გარემო, რომელშიც ეს ადამიანები ცხოვრობენ და მოქმედებენ. მათი სულიერი თვისებების გახსნისას მწერალი იშვიათად მიმართავს პირდაპირ დახასიათებას, ადამიანებს გვიჩვენებს სხვადასხვა სასიცოცხლო სიტუაციებში, მათი შინაგანი სამყაროს გახსნა, ფსიქოლოგიური არსის ჩვენება ჩვეულებრივ პორტრეტით იწყება. ასეთ შემთხვევაში გმირის განცდები გარეგნობაში, სახესა და გამოსხედავაში აირეკლება. პორტრეტში იგი დაწვრილებით არ აღწერს ყველაფერს, რათა პორტრეტული დეტალების მეშვეობით მოახერხოს გმირის სოციალურ-ფსიქოლოგიური ბუნების უკეთ გახსნა. „იონას კეხიანი, დი-

დი ცხვირი... ფართო ნესტოები, სოლივით წაგრძელებული თეთრი წვერი, რომელითაც დემონს ემსგავსებოდა, ლურჯი ძარღვებით შემოხლართული, კოვრიანნი და მანჯგვლიანი ხელები, რომლებიც მუხის ხაზიანი ტოტემივით გაემიერა პაერში მოხუცს და ტუიური კაცის, ზებური სატირის და პანის ხელებს მოვავონებდათ“.

ეს პორტრეტი მთლიანი გახდება, თუ მოთხრობის დასაწყისს გავიხსენებთ: იონა ჩხვიქე „ურვეულოდ არის გამოწყობილი: დახეული შლიბა ხურავს, დაკნული პიჯაკი და ასეთივე შარვალი აცვია, ხოლო ფეხებზე კი — აყალო მიწაში ამოთხრილი წალები. ამ დახეულ ტანისამოსს მუშაობის დროს იცვამს, ხოლო დასვენების, სტუმრობისას და მახლობელ ქალაქში გამგზავრების ვაშს კი ახალ და სუფთა ხალათს, შარვალს და მაღალეკლიან ჩექმებს“.

შარიან, ავ და უკუღმართ სოლომონ ავალიშვილზე ნათქვამია, რომ იგი „მაღალი, გამხდარი, მაგრამ ძვალმსხვილი და ძარღვიანი კაცი იყო. გველებივით შეყრილი წარბების ქვეშ შავი, მრასხანე თვალები ბოროტად უციმციმებდნენ. ჩოხაში გამოწყობილი ეს მაღალი გამხდარი კაცი, ერთის შეხედვით, ფრთხილჩვილ მიმინოს მოვავონებდათ. უღვაშების კიდები თუთუნის ბოლით შეკვეთილებოდა, ჭადრა შერეული წვერი კი სოლივით წაგრძელებოდა“.

ვსადავზა მწერალი ავსებს პორტრეტს, უმატებს ახალ ნიშან-თვისებებს, ადამიანის გარეგნობა, ფესტ-მიმიკა, თვალები, ყოველივე ეს მისი სულიერების გამოხატულებაა. აიტოტ აღ. ქუთათელის ამ პორტრეტებს განუენებული ნასითი არა აქვს.

ხშირად მწერალი ამა თუ იმ პიროვნების დახასიათებისას ერთი და იმავე ეპითეტებსა და შედარებებს ხმარობს:

„ისმაილ მამედოვს ნაყვავილევი, დაკენკილი ჩოფურა სახე და ცხვირის მარჯვენა ნესტო ყვაილითვე შემოჭმული ჰქონდა“ („სივილა“), „ნაყვავილევი, დაკენკილი ჩოფურა სახე ჰქონდა“ („გარიყული“).

მწერალი საერთოდ გმირის პორტრეტს

მეტად ლაკონურადაც აღწერს:

„თავჯირკა დაბალი ქალი მაიკო ჯაკუა“, „ჩირვირ ჩამოგდებული, მსუქანი და ზონ-ზრომა დედაკაცი კატო ქაშიპაძე“; „ქამასმის და ლენის მოყვარულ, მსუქან და ზორმა კაცს კოტეს ქალა სახურაედაქედოლ კუბოს მიუვაეს“; „იგი თავის ამღვრეული თვალებით, წამლისდერი, გამურტვნიული წვერ-ულვაშით, ლოთობისქკან შემუბებული და დაღარული ვეება სახით ქუჩის მაწანწალას გავდა“; „ნაბოლარა კვერცხვით ვაღეული“; „მათუსაღად წოდებული ასოცი წლის ბერიკაცი“ და ა. შ. მსგავსი პორტრეტული დეტალები დიდ როლს ასრულებენ ნაწარმოებებში. ამ შემთხვევაში ალ. ქუთათელი პორტრეტს რამდენიმე არსებითი ხასიათის დეტალის საფუძველზე აჟალიბებს და ამიტომ ეს დეტალები მართებულს და დამაჯერებელს ხდის მას. ალ. ქუთათელი სახეებსა და შედარებებს აზრის დასაზუსტებლად მიმართავს: მოვიყვანთ რამდენიმეს: „გამოქვაბულში წყალი ეონავდა, თითქოს ცრემლებს აფრქვევს“; „არაბული ცხენით უთრთიან ქალს ნესტოები“; „მწიფე ბროწეულივით გაბობილ და სველ ბაგეებზე ისე ადგება ხარხარი, როგორც ზღვის ნაპირს ქაფიანი ტალღა“; „ცისარტყელასავით გამლლი წარბები“; „ზაცი, მოუსვენარი და ტყვიასავით მალი თვალები თითქოს შაშხანის ღულაში იხედებიან“; „ღერღეტისმაგვარ ვრძელ კისერზე ღიღილოებით ასხმული ახალუხის საყულო ჰქონდა შემოქერილი და ზედ ამობორცილი ხორხი აუღ-ჩაუდიოდა“; „უფოლო ღერწები შავი გველებივით შემოხვეოდნენ ჰოგობს“; „ჯირკზე ქინკასავით დასკუბულმა... ქალმა“; „ახალი მთვარე ხარის რქასავით ადგება მთა-შუბანს“; „ნესვივით წაგრძელებულ, პატარა და მელოტ თავზე დახედა“...

ალ. ქუთათელის მიერ გამოყენებული სახე-შედარებები უოველთვის აღწევენ თავიანთ მიზანს.

მის მოთხრობებში გართულბულ შედარებებსაც ვხვდებით: „ხვლიკი შერთა, გველის წიწილისოდენა კული მოიქნია და გაქრა“; „მენანდენის ჩირაღდანვიით კიაფობდნენ მისი თვალები“; „ალისამ ღიღილო, იაეუტუნასდერი, ღურჯი თვალი რევაზს შეანათა“. ასეთი შედარებები არც ორიგინალურია და ნაწარმოების აზრის გახსნასაც არ უწყობს ხელს. მაგრამ, საბედნიეროდ, ისინი მცირედაა ალ. ქუთათელის მოთხრობებში.

მწერალმა იცის, რომ რეალისტურ ნაწარმოებში გამირის სიტყვიერი გამოთქმები მისი სოციალური, პროფესიული, კულტურული, ფსიქოლოგიური დახასიათების ნიშანს ატარებენ. ენა პერსონაჟის ხასიათს უნდა შეეფერებოდეს. მაგრამ ამ მხრივ ერთგვარი ზომიერების დაცვაა საქირი: „ალარც ღმერთი ახსოვლარიენ და ალარც ხატი“; „გავარდა თუ არა თოფი, იმავე მინუტში ვწვიტე უვე ცხენებს კნუტი. ვოეები მიეუშვი. დაეუშვი და დაეეშვი. მეშინოდა ფაიტონს კალოსები არ მოჭერეს-თქვა“. ზოგჯერ ალ. ქუთათელი ძალზე აუბრადოებს მხატვრული ნაწარმოების ენას: „მის საფიქრალ საგანს საქაწრთველოში ახალგაზრდა ქირურგთა კადრების შექმნა შეადგენს“; „მერე თმის გადაპარსვა მოითხოვა იმის შიშით, რომ ყვადმყოფობა ჭრ დაუზიანებდა“. ასეთ სიტყვებს და გამოთქმებს ერთგვარი დისონანსი შეაქვს ალ. ქუთათელის მდიდარ პოეტურ ენაში.

მიუხედავად ამისა, ალ. ქუთათელის ნაწარმოებები თემატურად მრავალმხრივი და საინტერესოა მკითხველთათვის.



ია ეკალაძე

(დაბადებულია 125 წლისთავის პაპი)

„გულწრფელი იყო ჩემი სამსახური ჩემი სამშობლოსადმი. ვიცი, მჯერა, რომ ჩემი ხალხის სიყვარული თან გამყვება“.

ამ რწმენით წავიდა იგი ამ ქვეყნიდან. წარსული დროის მოღვაწეები დასდებიან არამხოლოდ იმიტომ, რომ მათ ღვაწლი მიუძღვით თავისი დროის ხალხის წინაშე, არამედ იმიტომაც, რომ თავიანთი დამსახურებით ნიადაგი მოუმზადეს მრავალ თაობას და მაგალითი მისცეს თანამედროვეებს.

სწორედ ერთი ასეთთაგანია ია ეკალაძე, იგივე იაკობ ცინცაძე.

ია ეკალაძე 90-იან წლების შუახანიდან ისეთი გამოჩენილი ადამიანების ყურადღების ცენტრში ხვდება, როგორებიც იყვნენ დიდი ილია, აკაკი, კიტა აბაშიძე, ნიკო ნიკოლაძე, ვაჟა-ფშაველა და სხვ.

კიტა აბაშიძის სიტყვით, სხვებისაგან განსხვავებით, იგი „არ მისდევს მშრალ-მშრალი ტენდენციებით აღსავეს ტრაქტატების წერას“; მის ნიჭს ჰქონდა ისეთი „სასიამოვნო თანამედროვე მიმართულება“, რომ კიტას მოსწონდა ახალგაზრდა მწერლის მიერ შერჩეული თემატიკა, პრობლემები და წერის კულტურა.

ია ეკალაძე სამწერლო-სამოღვაწეო სარბიელზე გამოვიდა 1894 წელს. ეს იყო ერთ-ერთი ურთულესი პერიოდი ჩვენი

ერის ცხოვრებაში, სწორედ ამ ხანებში დაიწყო ქართველი და რუსი მარქსისტების ორგანიზებული ბრძოლა ჩვენი ერის ორ მტრულ ბანაკად გათიშვის მიზნით.

ამ დროს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, თუ ვის მხარეზე დადგებოდა ახალგაზრდა თაობა; ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ბელადის ილია ჭავჭავაძისა თუ ე. წ. „მესამე დასელთა“ გვერდით. ია ცინცაძე ქართველი ხალხის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას მიემხრო. მან თავისი მოღვაწეობის 40 წლის მანძილზე ერთგული სამსახური გაუწია მშობელ ხალხს, როგორც მწერალმა, პუბლიცისტმა, კრიტიკოსმა, ჟურნალისტმა, რედაქტორ-გამომცემელმა და პედაგოგმა.

იაკობ თომას ძე ცინცაძე დაიბადა 1872 წელს სოფელ ციმისში, მაშინდელ თერგის ოლქში, სადაც მშობლები ცხოვრობდნენ. მომავალი მწერლის მამას ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 60-იან წლებში დაუტოვებია ჩოხატაურის სოფ. ბუკისციხე და სასულიერო განათლება მიუღია დავით გარეჯის მონასტერში, შემდეგ კი მთავარ დიაკვნად მსახურობდა შიდა ქართლში, სადაც დაქორწინდა კიდევ ადგილობრივ, — როგორც ია წერს, — „ნასოსარ“ ქალიშვილზე.

პატარა იაკობმა პირველდაწყებითი განათლება მიიღო ჯავის სამრევლო სკოლაში. 1881 წელს კი მიაბარეს გორის სა-

სულიერო სასწავლებელში, სადაც მისი მასწავლებელი და მფარველი იყო ცნობილი ხალხოსანი მწერალი სოფრომ მგალობლიშვილი, აქ ჯერ კიდევ მეოთხე კლასელი იაკობი აარსებს ზღნაწერ ეურნალს „მრომა“, რომლის რედაქტორია თვით სოფრომ მგალობლიშვილი. 1887 წელს, გორის სასულიერო სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, იგი სწავლას განაგრძობს თბილისის სასულიერო სემინარიაში, სადაც დაეწაფა მხატვრულ-პოლიტიკური წიგნების კითხვას.

1893 წელს ამბოხებაში მონაწილეობისათვის მოძავალი მწერალი სემინარიიდან გარიცხეს და მძიმე ეკონომიურ მდგომარეობაში უმუშევრად დარჩენილი კერძო გაკეთილებით ირჩენდა თავს.

1894 წელს ახალგაზრდა მწერალი მეველეს (დ. მიქელაძე) დახმარებით „თომანთ კობას“ ზღმწერით „ივერიისი“ აქვეყნებს თავის პირველ მოთხრობას — „ილიკო ბედნაძე“, რომლითაც დაინტერესებულა ილია ჭავჭავაძე და მოთხრობის ავტორი „ივერიის“ რედაქციაში მიუწვევია სამუშაოდ.

ისე, როგორც ამ მოთხრობაში, მწერლის ბევრ სხვა ნაწარმოებშიც ჩართულია ავტორის ბიოგრაფიული მომენტები.

„ილიკო ბედნაძე“, ერთი შეხედვით, ზოციალური ხასიათის ნაწარმოებია, მაგრამ თუ ჩაუკვირდებით, მასში იკითხება ჩვენი ეროვნული ისტორიაცა და აწმყოც: ილიკო „როცა მთაწმინდის ქედიდან გადმოსცქეროდა მრავალტანჯულ სამშობლოს მიდამოს... ამ დროს მის თვალწინ იშლებოდა მთელი წარსული და აწმყო მისი ქვეყნისა და გული ათასგვარად ეღადრებოდა.“ ან კიდევ: „ბუნების სიკეკლუცესიდიადით დამტკბარს, თავი მოქონდა იმით, რომ იგი შეიღია ამ ბუნებისა“.

ეს ნაწარმოები ახალგაზრდა ავტორის დიდი გამარჯვება იყო: სწორედ, „ივერიის“ რედაქციაში გაიცნო დამწყებმა მწერალმა აკაკი წერეთელი, იაკობ გოგებაშვილი, ანტონ ფურცელაძე, ნიკო ხიზანიშვილი, კიტა აბაშიძე და სხვ.

1897 წელს უკვე ია ცინცაძე „ივერიაშივე“ ბეჭდავს ახალ მოთხრობას „მოწაფეთა ცხოვრებიდან“, რომელიც საბრ-

ტესტო ხასიათისაა. ამის გამო „ივერიის“ გამოცემა ცენზურის განსარკვევლობის შეწყდა შეიდი თვით. ახალგაზრდა ავტორი არ შეუშინდა ცენზურას და აქვეყნებს „რას იცინის“, რომელშიც ამხილა ეგზარხოსი. ამ ნაწარმოებისთვის მწერალი სამი წლით ლენქორანში გადაასახლეს, სადაც მან დაწერა „მშვიდობა შენდა“ და „ნარკვევები“, რომლებშიც აღწერა გზადაგზა თვალთნანახი. „ბაქოში“, „ბაქოდან ლენქორანამდე“, „გემით მოგზაურობა“, „მისი ადგილმდებარეობა“, „მცხოვრებთა რაოდენობა“, „მკვიდრთა ცხოვრების სახსარი“, „ლენქორანის ქართველობა“, „მეორე ციმბირი“, „ლენქორანის ცხელი წყლები“, „მათი მოძავალი“, „საერთო დაუდევრობა“ (იხ. „კვალი“, 1897).

1899 წელს ია ეკალაძე ბეჭდავს ლექსს პროზად „ტყეშიც“, რომელშიც იფანე გომართელის სიტყვით, ავტორმა გამოხატა ცხოვრების ფილოსოფია: მწერალს სურს მშვიდობა, ძმობა, ერთობა, სინამდვილეში ბატონების ძალმომრეობაა, რაც ადამიანს უბიძგებს ტყისკენ, ცდილობს შეაფაროს თავი, ბუნების წიაღს მიაშუროს, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ აქაც ძალმომრეობა და გაუტანლობაა გამეფებული, ამიტომ ავტორი გმირს მიმართავს: „იბრძოლე მარად, ვაეკაცივით გაიტანე სვე, ან შენი იდეალით, შენი გულისტემით გაუხდი მსხვერპლად!“.

მძიმე ეკონომიური სურათია დახატული მოთხრობაში „ნენესას“. სოციალურ-პოლიტიკური - ხასიათის ნაწარმოებია „სურათი“, რომელშიც დაპირისპირებულია სომეხი ბაღდასარ-ბაღდასარიანი და გლეხი იორდანე, რომლის უღელი ხარები სასამართლომ ვაღების დასაფარავად ბაღდასარს მიაკუთვნა. მართალია, იორდანემ თითქოს შური იძია მასზე, მაგრამ ეს უკანასკნელი დააპატიმრეს, ბაღდასარ გეგორჯიანი კი დღესაც ცოცხალია და თავისებურად დათარეშობსო, — დასძენს ავტორი.

1906 წელს იაკობ ცინცაძე ჩაირიცხა ყაზანის უნივერსიტეტში, იურიდიულ ფაკულტეტზე, რომელიც დაამთავრა 1911 წელს და სამშობლოში დაბრუნდა. 1912-1913 წლებში გორში გაზ. „ქართლის“ რედაქტორია, სოლო ამავე, 1913 წელსვე,

იგი ინიშნება ქუთაისის წმინდა ნინოს სასწავლებელსა და სათავადაზნაურო გიმნაზიაში ქართული ენის მასწავლებლად.

1915-1916 წლებში რედაქტორობს გაზ. „სამშობლოს“ და ამავე გაზეთის სურათებიანი დამატების რედაქტორ-გამომცემელია.

ია ეკლადისთვის დამახასიათებელია ლირიზმი, რაც საშუალებას იძლევა ჩავწვდეთ ლირიკული გმირის ბუნებას, მის ფიქრებსა და სულიერ პლასტებს, უფრო სწორად, ნაწარმოების ავტორის სულიერ განწყობილებას. ამას ადასტურებს არამხოლოდ მისი პროზაული ნაწარმოებები, არამედ ავტორის პროზაული ლექსებიც („ცის“, „ზღვისპირად...“, „მთაო მაღალო!“ და სხვ.).

ესკიზში „მთვარიან ღამეს“ ლირიკული გმირი ვერ ეპუება თავის ბედს, თითქოს მასში ბარათაშვილის სევდამ დისიდგურაო, შეჭირვებულა. ეს გაუფასურებული და „უენო“, „უსიტყვო“ მოხელე — გადამწერი, არარაობა გამხდარა და ტრავიზმამდე მისულა. იგი ხელმოცარული პიროვნებაა, რომელსაც აყრილი აქვს ადამიანური უფლებები, კონტრასტში იმყოფება კაშკაშა მთვარესთან, რომელიც მას საოცნებოდ იწვევს თავისთან...

აი, როგორი დიდი კონტრასტია: ერთი მხრით, ცის კამარაზე ლაღად მოსივრნე კაშკაშა და თავისუფალ მთვარესა და, მეორე მხრით, უფლებაყრილ ადამიანს შორის. ამ შედარებით მწერალი აცნობიერებს და რაზმებს თავის ხალხს თავისუფლების მოსაპოვებლად. ეს იდეა უფრო რელიეფურად გამოკვეთა ავტორმა მოთხრობაში „დაუდევარი“. ამ სათაურში ჩვენ გვეცნობა თვით ნაწარმოების ავტორი, მწერალი-ჰუმანისტი, რომელსაც თავისუფლება სწყურია. მოთხრობა სცილდება ხალხსონური მწერლობის უტილიტარულ ფარგლებს და აყენებს მომავალი ადამიანის როლისა და ცნობიერების ამაღლების საკითხს: მოთხრობის მთავარ პერსონაჟებს გულწრფელად უყვართ ერთმანეთი, მსჯელობენ თავისუფალი ადამიანის ღირებულებაზე: „თუ გვინდა ადამიანი ადამიანობდეს, ამაღლდეს... უნდა გავრცელდეს სწავლა-განათლება... ბრძოლაა საჭირო, ბი

ბრძოლა შეერთებული, დიდის და პატარისა, ერთი კაციც არ უნდა შეწყვედეს ამ ბრძოლას“ (ანალოგიური აზრისა ეკლადის მწერლის სტრუქტურებში: „რა არის კაცი, თუ მარადეამს მონა იქნება, მონა ცბიერი, მონა მხალღი და მატყუარა... იბრძოლე მარად, მუცლით ხოხვა რა ბედენაა?!).

მოთხრობა „დაუდევარის“ პერსონაჟი ინტელექტუალური გმირია; განათლებული და მოქმედი, მასში გამძაფრებულია როგორც ბრძოლის პათოსი, ასევე ზნეობრივ-სოციალური მოტივებიც: დაუდევარი, რომელიც დაიქრიავა მამულების გამგე-დამპირავებულმა, პავლე კოტორაშვილმა, შეესწრო პავლეს ვაჟს რუსეთში „განსწავლულ“ პეტრეს, რომელიც საჩუქრების სახლურად აცაცხებულ მცირეწლოვან რუს გოგონას უპირებდა გაუპატიურებას... ამ ნიადაგზე „დაუდევარი“ ტოვებს ამ სახლსაც და თავის მანოსაკენ მიემშრება: თუ იმასაც რაიმე სიყალბე არ შეატყო...

„თუ ამ ქვეყნად დევნილმა კაცმა ბოროტება — უსამართლობას ცხვირი ქვაზე არ უცეცქება, მკონი საიქიოსაც ვერ მოისვენოს“, — ამბობს მოთხრობის ლირიკული გმირი.

ია ეკლადის შემოქმედება არ არის ერთფეროვანი არც თემატიკურად და არც ჟანრობრივად; მისი შემოქმედების მთავარი მოტივებია არსებული სინამდვილის კრიტიკა, იმდროინდელი საზოგადოებრივი სოციალურ-პოლიტიკური წყობის მხილება მშრომელთა სოციალური სიდუხჭირის, აღზრდისა და განათლების საკითხი, აგრეთვე პატრიოტიზმი, სიყვარული და ბრძოლის პათოსი. პატარა ამბავში „ოღონდაც“ ვეცნობით უმუშევარ გენოღონაძეს, რომელსაც მეუღლე და ორი შვილი მშვირები ჰყავს, სამუშაოს კი დაწესებულების რუსი ბიუროკრატი უფროსი არ აძლევს: დრო არის, დრო — დასაკენის გენო, — რომ უმრავლესობა ჩაუკვირდეს თავის მდგომარეობას და კარგად დაფიქრდესო. ნათქვამს ანალოგიური აზრით აძლიერებს ავტორიც: „ვისაც თვლები დასანახათა აქვს მოცემული, ყურესწავლა-განათლება... ბრძოლაა საჭირო, ბი გასაკონად და გული საგრძობლად,

იგი ერთი თვალის გადავლებით ადვილად წარმოიდგენს ჩვენი საზოგადოების არარაობას, შიგ ჭრელობას“.

ხალხოსნური ლიტერატურის ტიპიური ნიმუშია ია ეკალაძის მოთხრობა „თეო“ (1895 წ.) ნაწარმოების გმირების თეო კეთილძისა და ზურაბ ქებაშვილის ფიქრები თავს დასტრიალებენ თავიანთი სოფლის ხალხს; მათი სულიერი ერთობა, ქალვაეთა წრფელი სიყვარული, რომელსაც პირველ ხანებში დამაბრკოლებელ ძალად ელომება ქალის დედა ეფემია, კიდევ უფრო განამტკიცებს ქალ-ვაეთა სიყვარულსა და ხალხისადმი ერთგულების გრძნობას.

ზურაბ ქებაშვილი ნამდვილი ხალხოსანია; იგი უარს ამბობს სწავლის გავრძელებაზე, თუმცა იცის, რომ მის მიერ მიღებული განათლება ცხოვრებისათვის საკმარისი არ არის.

„ჩვენც დავამთავრეთ სწავლა, პა — დეკითხებოდა ხოლმე ზურა პირველ ხანებში თავის თავს და უმატებდა: „მერე მომზადებულნი კი ვართ ცხოვრებისათვის? განა შეგვიძლიან ჩვენის შრომით ვიცხოვროთ? სხვისა რა მოვახსენოთ და მე კი ასე მგონია, რომ ჯერ ბევრი, ძალიან ბევრი გვაკლია და...“

ამის მიუხედავად, ზურაბ სწავლა არ განაგრძო და სოფელს დაუბრუნდა: „თავისუფალ დროს წიგნებს, ვაჭუთებს უკითხავდა, ცდილობდა ჩარჩი ვაჭრები თავიდან მოეშორებინა სოფლისათვის... ზურას სოფლის გულშემატკივარის სახელი გაუვარდა და გლეხები ბუზებივით ესვეოდნენ...“

სწორედ ამ დროს დაუახლოვდნენ ერთმანეთს თეო და ზურა, რამაც მთელი სოფელი გაახარა...

შეყვარებულებმა ერთმანეთს შეჰფიცეს, მტკიცე ოჯახიც შექმნეს და გადაწყვიტეს სოფელში სკოლა გაეხსნათ...

ავტორი პიროვნებისა და საზოგადოებისათვის თავდადებულ ადამიანთა მომავალს გლობალურად ზედავს და ორგანულად უკავშირებს კოლონიური ქვეყნის ბედს. ზურა მალე დაამატირებს და მის ოცნებებს პოლიციამ მალე ლაგამი ამოსდო...

პატიმარი ზურაბი შინაგანად ვერ ურიგდება უსამართლობას; ბურჯებს ემბრძვის, ამხელს დამსჯელ ორგანოებს, მხატვრობას.

„მეუბნებიან ადამიანი თავისუფალიაო, სად არის ეს თავისუფლება? რაში გამოიხატება ეს დიდი სიტყვა? აქვს განა შესაფერისი მოქმედება? სად არის თავისუფლება, როდესაც ადამიანი ყოველ ფეხის გადადგმაზე საფრთხეში ვარდება? სად არის თავისუფლება როდესაც სიმართლის მიმდევარი ჭიანჭველასავით ისრისება! ნუთუ ის არის თავისუფლება, რომ პირუტყვივით ეიმუშაოთ, კუჭი და მუცელი გავიძლოთ, ლამაზად ჩავიცვათ და დავისუროთ? ან ნუთუ იმაში გამოიხატება, რომ ერთმანეთს ფეხები ვულოკოთ, სუსტი დავჩაგრეთ, ძლიერს მუსლი მოვუდრიკოთ, საყვარელი საყვარელს გამოვგლიჯოთ, ოჯახი შევეუგინოთ, ერთი მოვკლათ იმიტომ, რომ მეორე გავამდიდროთ? ამაზე მეტი ხომ არა არის რა ჩვენი ცხოვრება! — ბოხოქრობდა ზურა“.

ეს სიტყვები, რომლებიც წარმოთქმულია მშ-იანი წლების ქართველი პედაგოგის მიერ, შესაძლებელია ერთგვარი პათეტური ფლერადობა აქვს, მაგრამ მათ სამწუხაროდ, ძალა დღემდე არ დაუკარგავთ და თვით მწერლის ფართო-საზოგადოებრივი პუბლიცისტური ბუნებიდან მომდინარეობს.

ამ ნაწარმოებში მკითხველს ხიბლავს ქალ-ვაეთა წრფელი გრძნობა, მათი გულახდილობა და ინტერესთა ერთიანობა; შესანიშნავი ენა და გმირთა მდიდარი შინაგანი ფსიქოლოგიური სიმართლე და ის დრამატული პერიპეტეიები, რომლებიც თანდათანობით ტრაგიკულში გადადის.

მოთხრობის ფინალში საპატიმროდან გაათავისუფლეს ცოცხალმკვდარი ზურაბი, რომელიც განწირულია, მაგრამ შურისძიებაზე ფიქრობს:

— ნუთუ ისე მოვკვდები, რომ ჩემს მტრებს სამაგიეროს ვერ გადავუხდი? ნუთუ ისე მოვკვდები, რომ ჩვენ ღარიბ საზოგადოებას ვერაფერში გამოვადგე! ნუთუ ისე მოვკვდები, ჩემო თეო, რომ შენი ცქერით ვერ გავძლდე?...

„...სამშობლოს პაერო, შენ გამკურნე, მე მწყურია, მწყურია სიცოცხლე!“ — ნაღვლიანად გაიძახოდა ზურაბი.

იქნება ეს უკანასკნელი გაბრძოლებაც იყო, მაგრამ იმედი, იმედი ტკბილი არა სტოვებდა თესს — დასძინეს ავტორი.

მწერლის იდეალია ქართველი ერისა და ჩვენი კლასიკური მწერლობისათვის დამახასიათებელი ამალებული სიყვარული, მაგრამ იგი ხედავს, რომ საზოგადოებაში თანდათანობით გზას იკაფავს ცბიერება და ღალატი, რომელიც არამარტო უფროს თაობას, არამედ მოზარდებსაც რყენის.

მოთხრობაში „ანდრია აყვიაშვილი“ (მასწავლებელთა ცხოვრებიდან) დახატულია გაორებული ბუნების ანდრია, რომელიც ვარეთ „სხვა“ და შინ „სხვა“... მას ტიტულო მუშტატემ მოტყუებით შერთო თავისი ასული, რომელიც ავი მეუღლის მსხვერპლი გახდა. ანალოგიური თემაა გაშლილი მოთხრობაში „ვანო და მარო“. ვრცელ მოთხრობაში „სხვათაშორის“, რომელიც გამოქვეყნებულია 1905 წელს, ავტორი ასახავს, როგორ ჩაიწვინა ღამით ლოგინში 10-11 წლის მღვმური მოსწავლე ვაჟი მწვერილმანე ბაგრატას მეუღლემ და ნაადრევად გარყვნა იგი.

ეს გზასაცდენილი კირილე ფინჩაშვილია, რომელშიც დროდადრო იღვიძებს ადამიანური ნამუსი და კრიტიკულად აფასებს განვლილ ცხოვრებას, რომელიც ქალების დევნასა და თვალთმაქცობაში გაატარა, ადამიანური კი ვერაფერი შექმნა... მოთხრობის ფინალში „ნახევრად დამდაბლებული, გარყვნილებით დაუძღვრებულ კირილე ინანიებს შეცდომებს, გდია სარდაფში და „შავ სიკვდილს“ იწყევს... ოს, ნეტა შემოდოს ჩემი წარსულის ცხოვრების წარსოცვა, ნეტავ შემოდოს დამარუნება ჩემს ჯანსაღობისა, ნეტავ შემოდოს წარსულ წელთ გამოვევიდო, წავავლო დროთა სრბოლის ჩარხს ხელი, უკან ვადმოვატრიალო და დავსჭვივო: — დამიბრუნდით უკან, განვილინო წელნო, მე გავიცან ჩემი თავი, მე ვიგბქენ ფუქსავატობა ჩემი ცხოვრებისა, მე მსურს ისევ თავიღვან დაიწყო ცხოვრება და ვიცხოვრო ადამიანურად...“

მე არ ვმაღავ ჩემს ვინაობას, მე მინდა გულახდილი, გულწრფელი ვიყავი. მე ვინადა ქვეყანამ იცოდეს, რომ მარტო მე არა ვარ დამნაშავე, რომ ჩემს გახრწნაში თვით ხალხს, საზოგადოებას უდევს წილი...“

ეს განწირული კაცი (კირილე) აღმშოთებული და კრიტიკულია როგორც თავისი ცხოვრების, ასევე თავისი საზოგადოების. ქალაქის საზაფხულო ბაღში შესულ კირილეს ვერ აუტანია, რომ ხედავს „ნახევრად გატიტვლებული ქალების კასკას და ღორმუცელობას: — საიდან შოულობენ-მეთქი ამდენ ფულს? — დავეკითხე ჩემს თავს და ეს ხროვა ხალხისა წარმომიგდა ბნელ ორმოდ... აქ პატიოსნებას ადგილი არ ჰქონდა. აქ სუფევდა ფულებით ქცეული ცრემლი უბედურთა, საჭმლათ ქცეული გულ-ღვიძი გულ-უბრყვილო მშრომელთა, ღვინოთქცეული სისხლი იმ უკულმართ მონათა სინდისისა, რომელიც სიწმინდითა და მორჩილებით ფიქრობს ქვეყნის ხსნას, მშიერი კუჭის გაძღობასა, ადამიანურ ცხოვრებასა!...“

არა, პატიოსან კაცს ამ ხალხში არ ეცხოვრება!; გადაჭრით ამბობს ნაწარმოების გმირი და ასე მგონია, ჩვენს დღევანდელობაზე წერს (მოთხრობა კი გამოქვეყნდა 1905 წელს).

კირილე ფინჩაშვილი ტრაგიკული სახეა გზასაცდენილი კაცის ცხოვრებიდან. ზნეობრივი საკითხი, რომელიც ასე აქტუალურია ჩვენი დღევანდელიობისათვის, როგორც ვთქვით, ლაიტმოტივს წარმოადგენს ია ეკალაძის ზემოთ მითითებულ მოთხრობაში „დაუდევარი“. ავტორი დასცილის მას, რომელიც „მუშტისოდენა დაღეულ“ რუს გოგონასათვის პატივის ასაყრელად გაუშარათა. „სადაღ ადამიანობა?“ — ამბობს „დაუდევარის“ გმირი. ადამიანური კეთილი მისწრაფება, ღვთიური ცეცხლით აღფრთოვანება და კაცურ უფლებათა დაცვა?.. სად არის მედვარი ბრძოლა, ამალემა წინამსვლელობისათვის?!

ამის მიზეზი ხომ ჩვენი შეტბორებული, ხაეს მოკვდებული ცხოვრებაა, სადაც ჩვენ არავითარ მონაწილეობას არ ვიღებთ და თვალახვეულები, დამინებულები უსიკრვოდ აყვოლივართ უკულმართ ბედის ჩარხის უკულმა ტრიალს-მეთქი“.

მწერალს აქვს მოთხრობები გლეხთა ცხოვრებაზე, მაგალითად, „სურათი“, „ჩემი ცოდვა გქონდეს“, „გლეხის სისხარი“, „სურათები ჩვენი ცხოვრებიდან“ და სხვ. მართალია, როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაშია მითითებული, ია ეკალაძემ ხალხოსანი მწერლების ზეგავლენა განიცადა, ხალხოსნები კი პრიორიტეტს სოციალურ პრობლემებს ანიჭებდნენ და ამიტომ ამბობდა ტციან ტაბიძე: მათი დათესილი პურის მარცვალი ჩვენში ქერად ამოდიხსო, მაგრამ ია ეკალაძე განსხვავდებოდა ამ ჯურის ხალხოსნებისაგან და უპირატესობას იღია ჭავჭავაძის ეროვნულ პოზიციის ანიჭებდა.

ქართველი მწერალი ვერ ეგუება იმას, რომ „სათვალეზიანი ორატორი“ ქართულად ვერ ახერხებს ლაპარაკსა და რუსულ ენაზე გადადის“ (მოთხრობა „კრებაზე“). როცა პარტიები მომარაგლდა ჩვენში და ერთმანეთს ებრძოდნენ, იას უთქვამს: „ჩემთვის არავითარი სხვა სახეობი, სხვა ავტორიტეტი არ არსებობს გარდა საქართველოსი და ქართველი ერისა. საქართველო და ქართველი ერი თავისი წარსულით და აწმყოთი — აი ის ნიადაგი, რომელსაც მე ვეყრდნობოი“.

ეს ფორმულა იღია ჭავჭავაძის პრინციპიდან მომდინარეობს.

ია ეკალაძის ეროვნული პოზიცია განსაკუთრებით მკვეთრად გამოჩნდა იმ წერილში, რომელიც ავტორმა მიუძღვნა 1918 წელს შიდა ქართლში ჩამოსასხმებულ ოსებს, მაგრამ ჯერ მოვიგონოთ ის, რომ მან ბავშვობის წლები ოს ბავშვებთან გაატარა და ოსი ხალხი უყვარდა; იამ, რომელიც, ამასთან როგორც თვითონ წერს, დედითაც „ნაოსარი“ იყო და კარგად ფლობდა ოსურ ენას და ბუნებრივია, მას, როგორც ქართველ მწერალსა და ინტელიგენტს, მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვის ცხინვალში ოსი ხალხის სწავლა-განათლებლაში.

მიუხედავად ამისა, იგი ოსურ-ქართული კონფლიქტის დროს თავისთავს უფლებას არ აძლევს დადუმდეს და პასიური პოზიცია დაიკავოს:

ამ წერილში დაცულია ისტორიული ჭეშმარიტება, ავტორის ობიექტური პოზი-

ცია, რომელშიც ყოველი სიტყვა და ასრი გაწონასწორებულია და დადასტურებულია ისტორიული ფაქტების ლოგიკური განსჯით.

ია ეკალაძე უპირველეს ყოვლისა, თავისი ერის ღირსეული შვილია და, შეიძლება ითქვას, რაინდი, რომელიც ყოველ ნაბიჯზე იცავდა ეროვნულ ინტერესებს; მას თავიდანვე ჰქონდა გაცნობიერებული როგორც რუსიფიკაციული პოლიტიკის შედეგი, ისევე ანტიეროვნული მარქსისტულ-ბოლშევიკური ორგანიზაციების პოზიცია. ამიტომ ისე, როგორც მთელი ჩვენი ეროვნული ინტელიგენცია გაბედულად ებრძვის მარქსიზმს და ე. წ. „ინტერნაციონალურ“ პოლიტიკას, რომელიც არსებითად მიზნად ისახავდა ქართველი ერის რუსიფიკაციას.

ეს შეუნიშნავი არ დარჩენია კიტა აბაშისთვის, რომელიც სტატიაში — „ჩვენი სიტუაციაზე მწერლობის გამო“ (გაზ. ამირანი, 1908, №№ 113, 116), ია ეკალაძის გამოთქმულ შენიშვნებთან დაკავშირებით ქართული მწერლობის დაქვეითების მიზეზთა თაობაზე წერდა:

იმ ავტორთაგან, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს ამ საჭიროოროტო კითხვაზე, უველაზე საინტერესო ია ეკალაძეა.

იგი ეკამათება მესამე დასელებს და მათი მისამართით წერს: „ინტერნაციონალიზმზე ქადაგებამ ისე აუბნია, მოუკლა თავი და გული ზოგიერთ წერა-კითხვის მცოდნე, რომ სამშობლო ლიტერატურა სასაცილოდ არა ჰყოფნით, ხლო სამშობლოს მოამავე ქართველი მწერალი ხელივანი ჰკონიათ და ხალხში ამ მწერლის ნაწერების გავრცელების ნაცვლად, მისი სახელის აღმოფხვრასა ცდილობენო“, თან დასძინა: „ქართული მწერლობისადმი ამგვარი უცნაური დამოკიდებულების ლოგიკური შედეგი იყო დიდი ილიას ავანაკური მკვლელობა, რომელიც საუკუნო დაღად დააჩნდება ჩვენი ცხოვრების წარმატებას... ამგვარმა სინამდვილემ დატანჯა ნ. ბარათაშვილი, ამგვარმა სინამდვილემ იმსხვერპლა იღია ჭავჭავაძე...“

შემდეგ კრიტიკოსი ჩერდება რუსული მწერლობის გავლენაზე. ეკალაძის სიტყვით, „რუსიფიკაციის გზაზე ბიუროკრა-

ტიას იმდენის გაკეთება არასოდეს შეძლებია, რამდენიც შეუძლია გააკეთოს ახალი რუსული ლიტერატურისა და ცხოვრების აყვავებამ, კერძოდ, ია ეკალაძე წერს: ადვილად შესაძლებელია, ის, რაც ვერ შეძლო ცეცხლმა და მახვილმა, მშვიდობიანმა განწყობილებამ მოახდინოს და ჩვენი ლიტერატურა და კულტურა საუკუნოდ დასახიჩრდეს“.

შწერლის ეს შეგონება ჯერ კიდევ 900-იანი წლების შუახანებში, დიდი წინათგრძნობის შედეგია და წინასწარი გაკეთილი იყო ჩვენი ხალხისათვის.

იაკობ ეკალაძის შემოქმედებაში ყურადღებას იმსახურებს ხუმოქმედებიანი დრამა „ნომერი ოცდაერთი ჯვრით“ (1916), მასში მოქმედება გაშლილია 1907-1908 წლებში (რეაქციის პერიოდის ფონზე). კოლხისა განსაზღვრავს ორი ერთმანეთისადმი დაპირისპირებული ძალა; ერთი მხრით, მეფის თვითმპყრობელური ანტიხალხური — ბიუროკრატიული ძალა, რომელიც დევნის და თრგუნავს რევოლუციურ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას, ხოლო მეორე მხრით, ეროვნული მებრძოლი ძალები, რომლებიც უპირისპირდებიან მას.

წინარმოები, რომელიც ავტორმა 1916 წელს დაწერა, წლების განმავლობაში წარმატებით იდგმებოდა ქართულ სცენაზე; პიესა დრამატულად მძაფრია; სხარტი დიალოგები და კონტრასტული სახეები გაბედულად უპირისპირდებიან ერთმანეთს: ერთი მხრივ, რუსეთის პოლიციის ჯაშუში, სტუდენტი ლეონ ბერგი და, მეორე მხრივ, ეროვნული რევოლუციონერი, ნასემინარიელი ასალგაზრდა, ირაკლი კოვზირიძე, აშკარად ებრძვიან და ამხელენ ერთმანეთს, პირველი დაქირავებული ჯაშუშია, რევოლუციონერი ძალების გამცემი, ცბიერი და მოღალატეა, მეორე — ირაკლი კოვზირიძე კი ხალხის ნამდვილი შვილია, თანამებრძოლთა და მანოსათვის თავგანწირული. ამ ორი პერსონაჟის ბრძოლას ამძაფრებს მათი პირად-ინტიმური გრძნობები, რომლებიც დაკავშირებულია უღამაზესი ასულის მანო ლომაურის სახელთან. მართალია, პიესაში გვხვდება პირობითობა (მოხუცის ტანსაცმელში გადაცმული ირაკლის დიალოგი ლეონ ბერგთან

და მანოსთან), მაგრამ სწრაფი სცენურ-დრამატული პერიპეტეიები დიდ მტკიცებას იწვევს მკითხველსა და მაყურებელში.

ძლიერია დრამის ფინალი; ირაკლი კოვზირიძე ასერხებს დაარწმუნოს მანო ლეონ ბერგის მოღალატეობაში. ბერგის პაროლი იყო „ნომერი ოცდაერთი ჯვრით“.

ეფექტურია დრამის ფინალი: ლეონი კვდება, ირაკლი კოვზირიძეც მოკლეს, მოკლეს როტმისტრი სრაპიც.

როცა კვანძი გაიხსნა და მანომ გაიგო სიმართლე, ყურადღებას იპყრობს მისი ამოძახალი: „მე ქართველი ქალი ვარ და დიდ სიუვარულთან დიდი მძულვარებაც შემძლიან“.

ფინალი მეტად ეფექტურია: ლეონი მოკვდა, ირაკლიც მოკლეს, მოკლეს როტმისტრი სრაპიც... მართალია, მანო ჭკუიდან გადავიდა, მაგრამ პიესის ფინალი ამოთვითში გადაიდა...

პატიმრებს ციხე გაუტყეხით და გაქცეულან: თვედორე... ლადოც... ქალებიც, მანო გაიძახის: „სიკვდილი მოღალატეთ, გაუშარჯოს გამოფხიზლებას... გაუშარჯოს განთიადს. მართალია, მას ბოლოს ნერვებმა უღალატეს და ჭკუიდან გადავიდა, მაგრამ ეს არ მოქმედებს დრამის ოპტიმისტურ განწყობილებაზე.

სასწრაფვეთილი როტმისტრი აღშფოთებულია: „ერთი მოკვალით, მეორე ჭკუაზე შეეშალეთ, მაგრამ მოკვდება კი ოდესმე ასეთი ხალხის გულისქმა?! — ამ სიტყვებში ისმის ქართული სულის უკვალიც“.

წინარმოების მძაფრი კოლიზია, პერსონაჟთა ფსიქოლოგიურად დამუხტული ბუნება და რელიეფურად გამოკვეთილი პერსონაჟების ბრძოლა განაპირობებენ დრამის დინამიკურ აღმავლობას.

ესაა პიესა კეთილისა და ბოროტის ბრძოლაზე, ეროვნულ-გამანათავისუფლებელ ბრძოლაზე, რომელიც დღესაც ინარჩუნებს აქტუალობას.

ია ეკალაძე ავტორია საინტერესო კრიტიკული წერილების, რომლებიც ობიექტურობით და ავტორებთან პრინციპული დამოკიდებულებით გამოირჩევა. განსაკუ-

თრებით საინტერესოა მისი წერილები დიდი ვალაკტიონის პოეზიაზე, აგრეთვე, აღსანიშნავია მწვავე კრიტიკული და პუნდლიცისტური წერილები, რომლებიც გამოქვეყნდა მის ორგანოში (როგორც გაზეთის — რედაქტორისა), მაგალითისთვის საკმარისია დავასახელოთ თვით ია ეკლადის წერილი „სამი ჟურნალი“, რომელიც დაიბეჭდა გაზ. „სამშობლოში“ 1916 წელს (№ 341).

მასში „ცისფერ ყანწებზე“ წერს:

„ამ ჟურნალის შესახებ იმდენი რამ დინწერა, რომ იმის შეასედის ღირსიც არ არის.

ვიტყვი მხოლოდ, რომ ეს არც „ფუტურისპია“, არც „სიმბოლიზმი“, მით უმეტეს, არც ახალი მიმართულება ჩვენს მწერლობაში, არამედ ეს არის ლიტერატურული გაბედულება და სექსობრივ ნიჟარაზე დაავადებულთა „პოეზია“ და სხვა არაფერი! (ვწუხვართ, რომ ამ ჟურნალში მოქვეყნენ ვ. ტამიძე და ნ. ლორთქიფანიძე).

ვათენდება, ამოვა მზე და ჩვენებური „ფუტურისტ-სიმბოლისტები“ თვისის ვეკილებით ვრ. რომაქიძითა და იმ კრიტიკოსით, რომლის სულშიც არც ერთი თეთრი არ ეგულება რომაქიძეს, ისე გადნებიან, როგორც შარშანდელი ზოფლი...“!

იყო შემთხვევა, როცა ია ეკლადე, როგორც რედაქტორი, ვ. წერეთლის წერილისათვის „ლიტერატურული გადაგვარება“ (სამშობლო — 1916), დუელში გამოიწვია პაოლო იაშვილმა.

თანამედროვენი აღნიშნავენ, რომ ია ეკლადე ვარეგნობით ერთ-ერთი ულამაზესი პიროვნება გახლდათ თავის დროის ქართველ მწერალთა შორის. შიო მღვიმელის მუხლის სიტყვით, „ია ეკლადე იყო წარმოსადგევი, ლამაზი კაცი, ხუჭუჭი თმა უკან მქონდა გადაეარცხნილი, მაღალი შუბლი აძლევდა მდიდურ იერს. მისთვის

1 როგორც ცნობილია მოგვიანებით გრიგოლ რომაქიძემ უარი განაცხადა „ცისფერ ყანწებში“ გაერთიანებაზე. მე მხოლოდ მათი „კონსულტანტი“ და მეგობარი ვიყავი — წერდა იგი.

რომ შეგხედათ, აუცილებლად იტყვით მწერალით. ერთი სიტყვით, ციკლის შემდეგ (თანამედროვე ქართველ მწერლობაში — დ. თ.) ასეთი ლამაზი კაცი არ გვეყოლიათ“.

ასევე სამაგალითო ყოფილა ურთიერთობაში მეგობართა შორის: საკუთარი ინიციატივით არაერთი და ორი საქველმოქმედო ლიტერატურული საღამო ჩიუტარებია, ყოფილა კარგი მკვერმეტყველც.

სასოგადოებისათვის ცნობილია, რომ ია ეკლადისა და ქუთაისის წიგნის მაღაზიის პატრონს, ისიდორე კვიციანიძის, ინიციატივით 1913 წელს ქუთაისის თეატრში ჩატარდა ლიტერატურული საღამო, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს ვალაკტიონმა, ნოე ჩხიკვაძემ, ვ. რუხაძემ, ვ. ხუროძემ (მაღაქიაშვილმა) და ილია რუხაძემ.

(საღამოში მონაწილე მწერალთა სურათი დაცულია არქივში).

ასევე ცნობილია, რომ ია ეკლადე ერთ-ერთი პირუთენელი შემფასებელი იყო ვალაკტიონის პოეზიისა, მეგობრობდა მასთან და 1912 წელს დაეხმარა კიდეც, რომ ფარცხანაყანევის სკოლაში მასწავლებლად დაენიშნათ. 1913 წლიდან კი ვალაკტიონი ქუთაისშია იასთან ერთად. ეს უკანასკნელი პოეტს ეხმარება პირველი ტომის გამოცემაში. აღსანიშნავია ორი ფოტოსურათი ვალაკტიონისა და იასი, რომელიც გამოქვეყნდა დავით შულღიაშვილის მიერ (პირველში ვალაკტიონი და ია ეკლადეა, ხოლო მეორეში — ია ეკლადე, ვალაკტიონი და კონსტანტინე ბალმონტი).

ია ეკლადე გადაღებულია იმ ისტორიულ სამახსოვრო სურათში, რომელიც ქართველმა მწერლებმა გადაიღეს 1914 წელს, დიდი აკაკის, დავით კლდიაშვილის, ვალაკტიონის, ევდოშვილისა და სხვათა გვერდით.

არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ, რომ ია ეკლადე სამაგალითო მამა, ბაბუა და მეუღლე იყო (მისი მეუღლე გახლდათ თონეთელი ბაბაღე ნადირაშვილი — განათლებული ქალბატონი). მას დარჩა სამი შვილი: ვაჟი — სოლომონი და ქალიშვილები ნანა და ირინე. მისი უფროსი ვაჟი სოლომონ ცინცაძე ასწავლიდა მათემატიკას, რომელც მოსწავლეებმა გერმანიაზე



გამარჯვების 30 წლისთავზე მოიგონეს, როგორც საყვარელი პედაგოგი (იხ. გაზ. „სახალხო განათლება“, 1975, რედ. ნ. შველიძე);

ია ეკალაძე ჯერ კიდევ ახალგაზრდობაში წერდა, „მე ბედნიერი ვარ იმით, რომ დავტრიალებ ჩვენ მოღვაწეთა და მწერართა წრეში. დღევანდელი და წარსული თაობის მწერალ-მოღვაწენი ან უშუალო მასწავლებლნი იყვნენ ჩემი (ილია, აკაკი, ნ. ნიკოლაძე, ივ. მაჩაბელი, ანტონ ფურცელაძე, სოფრომ მგალობლიშვილი) ან — კლასის ამხანაგები (ევდომეილი, არაგვისპირელი, იორამ თათარაშვილი) ან მეგობარ-ამხანაგები (შოთა მღვიმელი, ევანტე ნინოშვილი, ნოე ჩხიკვაძე, ვაჟა-ფშაველა, ძმანი რაზიკაშვილები — ბაჩანა და თედო, ან ჩემი მოწაფენი, პანტელეიმონ ჩხიკვაძე, ვალაკტონ ტაბიძე, ალექსანდრე შანშიაშვილი და სხვანი და სხვანი“).

ამის მიუხედავად, თავისუფალი საქართველოს შეიღმა მიძიმედ განიცადა ოქტომბრის რევოლუცია:

„ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ — წერს მისი ვაჟი, — როცა საქართველოშიც საბჭოთა ხელისუფლება დამყარდა, მამა რატომღაც ცხოვრებისაგან გარიყული დარჩა. ამ პერიოდში ჩვენთან სასლში ხშირად მოდიოდა მამას უახლოესი მეგობარი, სემინარიელი რაედენ კალაძე... ერთხელ რაედენმა უთხრა მამას, ფილიპე მახარაძე გიბარებსო.

წასვლისას ეს დააბარა მამამ: გადაეცი მას, რომ მე ჩემს სინდისს ვერ ვუღალატებ, თუ რაიმე საქმე აქვს, თვითონ მოვიდეს ჩემთანო.

მამა ხშირად იტყოდა ხოლმე: საქართველო ისეთი ძვალია, ვინც გადაულაპავს, ყველას ყელში გაეჩხირებაო...

1920 წლის ოქტომბრიდან თბილისის ვაჟთა მე-3 გიმნაზიაში დაინიშნა ქართული ენის მასწავლებლად, პარალელურად განაგრძობდა შემოქმედებით მუშაობას.

1921 წელს მწერალმა დაწერა კინოლეკენდა „ი რა უამბებს ლოდებმა“, 1923

წელს — „მუდრო ოჯახი“ და „არსენა ოძელაშვილი“.

ოციან წლებში ია ეკალაძე, როგორც მიუთითეთ, მუშაობს რესპუბლიკის სხვადასხვა სკოლაში, პარალელურად გამოსცა ძველი და ახალი ქართული ლიტერატურის ანთოლოგია (სამი დიდი წიგნი). ამის გამო გახარებულს უთქვამს: ეს ჩემი ძეგლიაო.

1927 წელს გამოიცა მწერლის მოზრდილი კრებული, რომელშიც შევიდა ავტორის მოთხრობები, პროზაული ლექსები და პიესა „ნომერი ოცდაერთი ფერით“. მწერალი სიკვდილამდე ერთი წლით ადრე პენსიაზე გავიდა და ფიქრობდა მეტი დრო დაეთმო მწერლობისათვის. პენსიაც დაენიშნა, მაგრამ არ დაეცა.

1933 წლის 15 ოქტომბერს 61 წლის მწერალი დაკრძალეს თბილისში, ვერის ახალ სასაფლაოზე.

ანდრძის ძალა აქვს მწერლის მიერ შეიღისადმი მიძღვნილ სტრიქონებს: „შეიქმნა ორი საქართველო, ორი ქვეყანა: ერთი ქვეყანა თითქმის გარუსებული ინტელიგენციისა, მეორე წელში გამწყდარი დაბეჩაყებულისა და ჩარჩებისაგან დაბრწყვეტილი მშრომელი ხალხისა...

... გახსოვდეს, შვილო, შეინარჩუნეთ თქვენი ფიზიკური არსებობა და მოუარეთ ქართულ ენას...

რუსის იმპერიალისტებმა მიზანს მიაღწიეს, ხორცი იხსნეს ქართველი ერისა, მაგრამ სული მისივე იმდენად ჩაჰკეს, რომ დღესაც კი ქართველი ხალხი უფრო კი მისი „ნასწაველი ნაწილი“ — ჯერაც არ გამოფხინდებულა და უცხო ენაზე ურჩევნია დარბაისლურ ქართულ ენაზე ლაპარაკს“.

ამ თვალსაზრისით აღსანიშნავია შეიღისადმი მიძღვნილი ლექსი:

„დღეს შეგისრულდა თექვსმეტი წელი! შენს ვაჟკაცობას იცი, რად ველი? იქნებ შენ მიინც ააფრიალო ჭეშმარიტების დრომა მძლეველი“...



ლავარა კიკილაშვილი

პასუხისმგებლობა მარადიულობის წინაშე— ლევან სუსხირიძე

პასუხისმგებლობა მარადიულობის წინაშე, — ესე იგი, უზენაესის წინაშე... სწრაფვა უზენაესისაკენ, სწრაფვა სრულყოფისაკენ.

ლევან ცუცქერიძე თავიდანვე, თითქმის სიყმაწვილის წლებიდან, თავისი არსებით და შემოქმედებით ქვეცნობიერად ისწრაფოდა საკუთარი ხელოვნებისა და არსებისათვის — თუნდ ერთი წვეთისთვის უკიდევანო და მარადიული ოკეანისა, სამყაროს მარადიულ წრებრუნვაში ეპოვა ადვილი.

ასეთ პასუხისმგებლობას გრძნობს ამჟამადც ლეთის, ქვეყნის, ახლობლების წინაშე, რადგან ფიქრობს, რომ ეს პასუხისმგებლობა აკისრია ყოველ ადამიანს, პიროვნებას, ლეთის შვილს... და მით უფრო ხელოვანს, მხატვარს, შემოქმედს. შენი არსებობა, შენი ყოფნა, შემოქმედება, მოძრაობა მთელის ნაწილი უნდა იყოს, მარადიული მთლიანობის თუნდ მცირე ნაწილი, უსასრულო დროის თუნდ ერთი წამი.

ხანდახან, ალბათ, ხატვით დაღლილი და საკუთარ თავთან განმარტოებული, იგი, ასეთ ჩანაწერებს აკეთებს, ცხადია, მხოლოდ თავისთვის:

„... დროთა უკიდევანო სივრცეში ჩვენი სიცოცხლის მონაკვეთი ისე მცირეა,

წვეთსაც კი ვერ შეადარებ ოკეანის უსაშველოდ დიადი სივრცისა.

წუთია ეს წუთისოფელი და ეს წუთი მარადიულობის ის ნაწილია, რითაც განგებამ ჩვენ აგვირჩია ამ წუთის საუფლოდ.

ბედნიერია კაცი, ვისაც ღმერთმა უფლება მისცა და, აქედან გამომდინარე — მისცა უნარი ჟამთახელის უსასრულო დინებაში მშვენიერების ჭვრეტისა.

მშვენიერის განცდა დიდი ტკივილის ფახად ხდება. ეს ტკივილი მშვენიერებამდე უნდა აამაღლო, დიდ სიყვარულამდე უნდა ატყორცნო. სიყვარული უდიდესი ნიჭია, რაც კი ებოძა ადამიანებს უზენაესის მიერ... მაღალ შემოქმედებას დიდი სიხარული ან დიდი ტკივილი ბადებს.

დროის მარადიულ დინებაში სულ უნდა ითჳინო, ითჳინო, ითჳინო... რათა თუნდაც ერთი წამით იხილო შემოქმედების მაღალი მუზა. მერე კი ეს მშვენიერი წამი ჟამთახელის უსასრულო დინებას უნდა მიანდო ისევ...

რა მცირეა ეს წამი ასეთი ბედნიერებისათვის...“

როცა ამ სტრიქონებს კითხულობ, თვალწინ თითქოს ლევან ცუცქერიძის სურათები ჩნდება. უფრო ზუსტად, სურათებიც და ჩანაწერებიცა ლევან

ცუცქერიძე საკუთარ ხულს გვაკითხვებს.

... შენი არსებობა, შენი ყოფნა, მოძრაობა მთელის ნაწილი უნდა იყოს, მარადიული მთლიანობის თუნდ მცირე ნაწილი.

ეს მოძრაობა ვაჟა-ფშაველათი დაიწყო, აღმოსავლეთ საქართველოს მთაში მოგზაურობით, ვაჟა-ფშაველას სამყაროსთან, ალუდა ქეთელაურის, ჯოფოლასა და ზვიადაურის, აღაზას, ლელას, მინდიას სამყაროსთან მიახლოებით.

ის არ ხატავდა ილუსტრაციებს. ის ხატავდა სურათებს ვაჟა-ფშაველას მიხედვით, საკუთარ გზას ეძებდა ვაჟას დახმარებით, საკუთარ სათქმელს ამბობდა ვაჟა-ფშაველას წვდომის შემდეგ... და თავიდანვე თავისი ხილვები მონუმენტური სახით, ფრესკული სახით ჰქონდა წარმოდგენილი. შემდეგ კი მართლა ფრესკები შექმნა, მონუმენტური ტილოები ვაჟას თემებზე.

ასე იარა ბიბლიამდე, ბიბლიის ციკლის სურათებამდე... ვაჟა-ფშაველადან ლუკა მახარებლამდე, წარმართული მითოსიდან, რომელსაც ქრისტიანული იდეა ქრისტიანული სული მსჭვალავს — ქრისტიანულ მითოსამდე.

მინდია და ლუკა მახარებელი... არის საერთო ამ ორ მხატვრულ სახეს შორის, ამ ორ დიად სამყაროს შორის.

და მათ შუა არის კიდევ ულამაზესი უღელტეხილები და უმშვენიერესი მწვერვალები, საიდანაც უმშვენიერესი გადასახედები მოჩანს, ეს ყოველივე მხატვარმა დამოუკიდებლად აღმოაჩინა — გზაც და მწვერვალებთან მისასვლელი ბილიკებიც, გადასახედებიც.

ოღონდ ამ გზის მანათობელი სიტყვა იყო — ღვთაებრივი და ზებუნებრივი ძალის მქონე... სიტყვა, კაცობრიობისა და ქართული სამყაროს დიდი წიგნები, დიდი ავტორები, დიდი სახელები...

როგორ იხვეწება სული. როგორ მდიდრდება, როგორ მალდება ამ უდიდეს სახელებთან, ამ უდიდეს სულებთან ურთიერთობაში...

აი, რას წერს საკუთარ თავთან გამართლებული ლევანი.

„საყოველთაოდ ცნობილია, რომ სიტყვას ზებუნებრივი ძალა აქვს, პირადად ნემსთვის — მების გაყარდნის ტოლფასი ძალა.“

რა ძალითაც ვლერს სიტყვა, იმავე ძალით შეიძლება მისი შესატყვისი ფორმის მოძებნა. ეს იქნება ფრესკა, ქანდაკება თუ სურათი. წარმოუდგენელი სენაკას პოეზიით გატაცებული ბოტიჩელი. ვინ იცის, იქნებ ის სისტემა, მან რომ ხაზთა კარმონიის სახით იპოვა, ამ მშვენიერ და ამაღლებულ პოეზიას უნდა უმაღლოდეს.

ანდა მიქელანჯელო... შთაგონებული „ღვთაებრივი კომედიით“. რა სიმძაფრით, რა ხაოცარი დინამიკურობით ქმნიდა იგი თავის ფრესკებს... და ამას ყოველივეს დანტეს ნათელი ადგას...“

ერთ-ერთი უღელტეხილი, იქნებ მწვერვალი, „ვეფხისა და მოყმის ბალადა“ იყო. ლევან ცუცქერიძემ ამ თემაზე ბევრი იმუშავა და რამდენიმე მნიშვნელოვანი სურათიც შექმნა.

საერთოდ, ვეფხის თემა ლევან ცუცქერიძის შემოქმედებაში სხვადასხვაგვარი ფორმით და სახით შეორდება... ეს შეიძლება რუსთაველის გავლენაცაა, იმის გავლენაც, რომ ლევან ცუცქერიძემ ხანგრძლივად იმუშავა „ვეფხისტყაოსნის“ ილუსტრაციებზე. ეს ილუსტრაციები რუსთაველის დაბადების რეაისი წლისთავის საიუბილეოდ იზატებოდა და 1966 წელს დახრულდა, თუმც, მხატვარი ამ სურათებზე დღესაც აგრძელებს მუშაობას. ამჟამად ფერად ვარიანტებს ხატავს.

აქ გურადლება „ვეფხისტყაოსნის“ გმირთა შინაგან სამყაროზეა გადატანილი, სულზე, სულისმიერზე და არა, ვთქვათ, ჩაცმულობაზე, გარეგნობაზე, აქ გვირებს ისე არ აცვივთ, როგორც მეთორმეტე საუკუნის ქართველებს ეცვივთ. საშობი პირობითია. სხეულები თითქმის შიშველია, თუმც, რაოდენ კლემა ახლავს ყოველ ფიგურას, რითაც სიშიშველ თი-

თქმის ხავესებით ბათილდება. მხატვარი ხატავს რუსთაველის გმირთა სრულყოფილ სხეულს, საიდანაც პიროვნების სრულყოფილი, კარმონიული სული სჭვივის. ისინი რენესანსის ადამიანები არიან, რენესანსის ქართველები. რუსთაველის გმირთა სამყარო მხატვრის მიერ გათანამედროვეებულია, ჩვენ თითქმის თანამედროვე ახალგაზრდებს ეხედავთ — ქართულ მშერას, ქართულ პლასტიკას, ქართულ ხასიათებს. ამ ნამუშევრებიდან სიჭაბუკე შემოგოცქერის, მარადიული სიჭაბუკე რუსთაველის გმირების, თვით რუსთაველის, ქართველის, საქართველოსი...

ახალგაზრდობის წლებშივე, თითქმის ისევე გზის დასაწყისში, ლევან ცუცქერიძე ხელოვნებათმცოდნეების ჯგუფს დაეით გარეჯის უდაბნოში გაჰყვა და რამდენიმე ფრესკის ახლი გადმოიხატა. ეს იყო მისი პირველი შეხვედრა ქართული კედლის მხატვრობასთან. აქ შეივრძნო პირველად მონუმენტური კედლის მხატვრობის სიღიადე და სწორედ ამან განაპირობა მისი შემოქმედების მიმართულებანი. ამან განაპირობა დიდი ხნის შემდეგ ჯერ სიონის კედლების მოხატვა, ხოლო მერე ძველი და ახალი აღთქმის ვრცელი ციკლი — როგორც შედარებით მცირე ფორმის, ისე მონუმენტური ტილოების სახით.

ამ შეგრძნებებს, ამ მნიშვნელოვანი გზაჯვარედინის მომწესხველ ძალას შემოქმედებით გზაზე, ამ ახალი სიერცის სიღიადე ლევან ცუცქერიძე სიტყვიტაც გამოხატავს... და გამოხატავს საოცარი სიხუსტით:

„... როდესაც თუნდაც მითოვებული ეკლესიის ეზოში შევდივართ, იქ ერთხანს დაჯრებით და იმ დიდი სიხუსის თანაზიარნი ვაკვდებით, ჩვენში ნელ-ნელა გადმოდის იმათი ფიქრი და განცდა, ვინც აქ იღვანა, ილოცა თუ კედლები მოხატა ამ საოცარი ფრესკებით. ჩვენ ვხვდებით თანაზიარნი ! იმ ფიქრებისა, რაც მაშინ მათ სულში ტრიალებდა და უნებურად ვიწყებთ ფიქრს ბიბლიისა და სახარების დასურათებაზე. აი, ასე

ჩაისახა იდეა ჩემს მიერ ბიბლიის ილუსტრირებისა“.

„... მონუმენტური კედლის მხატვრობა, ფრესკა. აქ დომინირებს ხაზი, ხაზის კარმონიული ხელა კედლის სიბრტყეზე, ფორმათა კონსტრუქციის დიდი სიბრტყეებით გადანაწილება და ასეთი გზით მოლიანობის შენარჩუნება. არ უნდა დაევიწყოთ დაზგური ფერწერის საშუალებები, რომელნიც დიდად მონაწილეობენ კედლის მოხატვის ვაშს. აქ ფორმა უნდა დავიდეს დიდ განზოგადებამდე, თითქმის აბსტრაქციამდე. რა ლაშავა ასეთ გარემოში რაიმე დეტალის წარმონება, შესაძლოა, ეს იყოს ხელი ან კონტრეტტი ან რაიმე ფერი და ლაქა, ისე რომ მოლიანობა არ დაირღვეს... ვინ იცის, რა დეტალი მოითხოვს აღმასვლას ჩვენს აღმაფრენის ვაშს, ინტუიციტა რას გვიკარნახებს“.

„... ფერწერა, ეს არის სულის მოძრაობის, მისი წრებრუნვის ერთ-ერთი სახე გამოვლენილი სხვადასხვა პირობითობით.

დაზგური ფერწერა შინაგანი წესრიგის წყალობით, კონტრასტული ფერების საპირისპირო დალაგებით და ლაქათა კარმონიული განაწილებით ტილოს ზედაპირზე ქმნის ერთ მოლიან ფორმას, რაც ჩვენს ინტელექტს ასერიგად აწესრიგებს.

ფერთა ასეთი დაპირისპირებით, მოლიანობის გაკებით, ტილოს ზედაპირის დატენვა მდიდარი კოლორიტით მიიღწევა დიდი ძიების და, შეიძლება ითქვას, დიდი ტანჯვის შედეგად... ყოველივე ეს უნდა იკითხებოდეს ისე უბრალოდ და ისე მარტივად, როგორც ეს შეიძლება კლასიკოსებმა. ეს უბრალოება და სიშარტივე მიიღწევა მხოლოდ დიდი ცოდნის შედეგად...

ტანჯვა და ტკივილი მომწიფებამდე, ძიების გზაზე... შემდეგ კი სული უნდა გალობდეს...“

ძიების გზაზე ლევან ცუცქერიძემ ცხადია, ბევრი ტანჯვა და ტკივილი გამოიარა, ბევრი რამ დაძლია, ბევრის გადალახვა მოუწია — ეს ზომ ის წლები იყო, როცა მისივე სიტყვით რომ ვთქვათ,

ყველის დახატვაც დანაშაულად ეთვლებოდა ახალგაზრდა მხატვარს.

დღეს კი, როცა ეს ყოველივე უკან დარჩა, როცა ოსტატობის სიმაღლეებს დაეუფლა, საყვარელი საქმის პირისპირ მდგარი დიდი ხნის ნაფიქრს სურათებად შლის ჩვენს წინაშე... და ამას უკვე ისე აკეთებს, თითქოს ეს სურათები თავისით იბადება, ეს ხილვები თავისით ჩნდება ტილოზე...

აღბათ, სწორედ ამაზე ითქმის, რომ სული ვალობს...

ჩვენ ნამდვილი პარმონიის მოწმენი ვხვდებით, მოწმენი და მონაწილენი. თუნდაც ის, რომ მხატვარს ამდენი უსრომია, ამდენი შეუქმნია, ნდობით განგვაწყობს ამ უნდო წუთისოფლის მიმართ, რაც დღეს აღბათ ყველაზე მეტად ჭირდება თვითმულ ჩვენგანს.

შემოქმედი დაღბინებისა თუ სიღუბნის ვაშს წვრილმანი ყოფისგან განდგომილი ეძლევა მხოლოდ საკუთარ ხილვებს და ეს ხილვები ტილოზე გადააქვს... ხოლო ზოგჯერ ქაღალდზედაც:

„... რა დიადია თავისუფლება, რომლისთვისაც დრო განუსაზღვრელია და მარადიული...“

„საღამოს, როდესაც ჩაივლის მთელი დღის განცდები, როდესაც სიმშვიდე დაიხადგურებს და ხაწუთოვლ სიმართლეში დაფრჩები, საკუთარ ფიქრთა სამყოფელში, მაშინ და მხოლოდ მაშინ ვიწყებ იმ ცისფერი სასახლეების შენებას, რომელშიც ოდესღაც ჩემი სული ბინდრობდა. საოცრად მაღალ კედლებზე იხატება ფრესკები, ფერთა მდინარე იღვრება კედლებიდან და მოძრაობა ამ ხატებათა არის იღუმალ შეფარული, სავსე შინაგანი შემართებით. ეს ოცნებაა, რომელიც რეალურ გიყურებს და გაგიყოლიებს უცხო ზღაპარში, საიდანაც უკან შემობრუნება რარივ ძნელია და უხიამო...“ (ოდესღაც, სიჭაბუკეში ლევან ცუცქერიძე ოცნებობდა რაიმე საერო ნაკებობაზე — „სიკეთის ტაძარზე“, რომელიც მოხატული იქნებოდა მონუმენტური სურათებით ვაჟა-ფშაველას და „ვეფხისტა და მოყმის“ თემებზე... ახლა მას დიდი ზომის ტილოებზე გადა-

აქვს და ქმნის მონუმენტურ სურათებს „ვეფხისტა და მოყმის“, ვაჟა-ფშაველას და ბიბლიის თემებზე, რადგან კედლების მოხატვა ჩვენს დროში არასაიძულო გამოდგა).

„... შეხედეთ ჩემს ხელებს! სამოცდაექვსი წელიწადია, ეს ჩემი ხელებია. რა საოცრად, რა ხედით შემოშეკერიან ახლა ისინი... ოდესღაც ხაყეს, სადა ზედაპირი ქქონდათ... რამდენი ნაოჭი გასხენიათ, როგორ შეჰპარავიათ სიფითლე, როგორ ჩამოკიდებულან სივრცეში... მათს მოძრაობას თითქოს სიბერე დაუფლებია...“

მაგრამ ჯერ ხომ ადრეა? შეხედეთ ხელებს! რა შემართებაა მათს ხასიათში, როგორ აესებენ, რა ძალით ამტყვევლებენ გარემოს. ხელებს, რომელნიც სივრცეში ქმნიან პარმონიას და იმას, რაც მათს ხასიათსა და ბუნებაშია...“

„კვარცხლბეკები, სადაც ჩვენ მოვათავსეთ საკუთარი პერსონა, იქნებ როგორმე დაეთმოთ, იქნებ როგორმე მოვიძიოთ ჯვარი ჩვენი და ვზიდოთ ის, რაც ერთ დროს ღმერთკაცის წილხვედრი იყო მხოლოდ...“

„დროისა და სივრცის მონაკვეთი, სადაც განფენილია შენი უმადლესი მე, მაშუკა, ინტელექტი (მაშუკა — მხატვრის ვაჟი, მოქანდაკე), რაც ასერიგად განგასხვავებს ცხოველთა მოდგმისგან და რთავს შენ შენს ნებას იმორჩილებ, ესაა უნარი წონასწორობის დაუფლებისა შენსავე შიგნით... და თუ ეს შეძელი, მაშინ ის ენერგია და ის ძალა, რასაც წარმოადგენ შენ, მთლიანად მოხმარდება შენს შემოქმედებას.“

ღმერთო, შეგვაძლებინე, არ ვიყოთ ჩვენი ჩვენი ზრახვების წინაშე. ერთადერთია სულიერი წინასწორობა, რომელიც განაპირობებს შენს ფიქრებს და აწესრიგებს შენს შიდა ბუნებას.

საკუთარი მეობის მართვა ღვთაებრივი ნიჭია, ეს იგივეა, მრავალთა შორის მყოფს გქონდეს უნარი განდგომისა იდუათა უსაზღვრო სამყაროში, სადაც შენი სისხლი გონს კვებავს და არა ქვენა გრძნობებს.

ღმერთო, გადაგვარჩინე ჩვენი დროის ცხოველური ყოფისაგან.

ადამიანები თერებიან ხშირად იმიტომ, რომ მათ თავიანთი გამოფიტული სულები შეავსონ ღვინით.

ნეტარება, რომელსაც შენ განიცდი უშუალოდ შენი ქმედების წყალობით, ეს ის საოცრებაა, ის ექსტაზია, როცა შენ მუხები გესტუმრებიან და რაღაც წამებში სრულყოფენ იმას, რაც ასე დიდხანს ატარე გულით.

... შემოქმედი მარტოხულია. ეცადე, შენს ფიქრებთან ხშირად იყო მარტო“.

„ოღებდაც მხატვრები ღმერთის ნებას ასრულებდნენ და ამიტომ დღეხაც გაოცებულნი შევცქერით. იმ დიდმა და საოცარ შემოქმედებას, რომელიც მათ დაგვიტოვეს“.

„როდესაც ვარსკვლავი მოსწვდება ზეცას, ის ტოვებს კვალს, რომლის მშვენიერება ჩვენს ხულს ისერიგად განაწყოფს, რომ ამ სილამაზეს ვედარ ვიწვევთ. ასე მეტეორივით გადაუფრენს ხოლმე ჩვენს ცხოვრებას მაღალი ნიჭის კაცის ფიქრები და მარადიულობის წესრიგში ადვილს იმკვიდრებს.“

ჩვენი ერი ამ მხრივ არ არის ღარიბი.

მაღლობა უფალს...“

„სიკვდილი უდიდესი ტკივილია. კაცობრიობა მას უმღერის როგორც უმაღლეს განცდას, რომელსაც ახალ, მარადიულ სამყოფელში გადავყავართ — იქ, სადაც მშვენიერი მთელი თავისი სრულყოფილებით წარმოვიდგება, სადაც თეთრი ფერი, მთელის გამჭვირვალებით ეუფლება ხულს და ხული ჩვენი განაგრძობს სვლას მარადიულის საუფლოში. ის ხდება კოსმიური მოძრაობის საოცარი ნაწილი.“

ზეცისკენ მზირალი ადამიანი მთელი არსებით მიისწრაფის სრულქმნასაკენ. სიკვდილი სრულქმნაა ქმედების, მარადიული მოძრაობა. სიკვდილით იწვევა ახალი სიცოცხლე.

ჩვენ, ქართველებს, ღმერთმა გვიბოძა საოცარი სიტყვა — გარდაცვალება.

„მაღლობა უფალს...“.

„ცხოვრების დახასრულს, როცა ვწვლა გზა ნათელია, როცა ფლობ ძალებს, ასეთი ენითა და გატაცებით რომ ეძებდი ზენაარის უდიდესი საიდუმლოს ამოსაცნობად, როცა ეს საიდუმლო ნათელი ხდება... ამ უხასრულო გზის გასრულების ვაშს შე ავანთებ სანთელს და ვილოცებ...“.

„ ჩვენ ვამთავლის მუდმივ საუფლოში მივდივართ. მოდიან ახალი თაობები, ახალი ცივილიზაციები. ალბათ ჩვენ ამ დიდი მოძრაობის ნაწილი ვიყავით, ვართ და ვიქნებით.“

ერთი სიცოცხლე არ არის საკმარისი დასრულებისათვის, მისი სრულყოფისათვის.

ასეთი უნარი ერთეულების ხვედრია...“.

აზრის დასრულებისათვის, მისი სრულყოფისათვის ერთი სიცოცხლე არც იმ ერთეულთა, იმ რჩეულთათვის არის საკმარისი. ეს დასანანი... მაგრამ მთავარი, ალბათ, ისაა, როგორ მოახმარე ის ერთი სიცოცხლე შენი აზრის სრულყოფას, დასრულებას, შენს შემოქმედებას, როგორი პასუხისმგებლობით იცხოვრე და იღვაწე მარადიულის, უზენაესის წინაშე, როგორ ცდილობდი, საკუთარი ხელოვნებისა და არსებისათვის — თუნდ ერთი წვეთისთვის უკიდევანო და მარადიული ოქენისა, სამყაროს მარადიულ წრებრუნვაში გეპოვა ადვილი.



ლევანის უკიდური

(მხატვრის ბიბლიური ციკლი)

ლევან ცუცქერიძე იმ მხატვართა რიცხვს მიეკუთვნება, რომელთა შემოქმედებებზე ლაპარაკი ერთდროულად ადვილიც არის და ძნელიც. ადვილია ალბათ იმით, რომ ყველასთვის, ვინც კი მხატვრობით ცოტათი მაინც დაინტერესებულა, აშკარაა მისი ნიჭიერება, თავისთავადობა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, გამორჩეულობაც. ძნელი კი შეიძლება იმიტომაც იყოს, რომ მხატვარი არ სცნობს არსებულ სინამდვილეს, როგორც თუნდაც წინასწარმოცემულ მხატვრულ პირობითობას, ის მეტაფიზიკური სამყაროს მკვიდრია და მისი პოეტიკა უკიდურესად განზოგადებულ წარმოდგენებს ეყრდნობა. მისი ფიქრი, მისი წარმოსახვა არ შორდება სულის ისეთ მიწისქვეშა მღვიმეებს, რომელთა მარადიული სიცივე ხელუხლებლად ინახავს ჩვენი ენებებისა თუ სურვილების ფესვებს. ამდენად, ვასაგებიცაა მისი, როგორც შემოქმედის, ლტოლვა იდუმალებით მოცულ ისეთ სამყაროებისაკენ, როგორიცაა პოეზია, მითოლოგია, რელიგია. მის ნახატებზე სინამდვილე კი არა — ოცნებაა სინამდვილეზე, რომელიც თითქოს იმავე ოცნების ფერფლს დაუფარავს. აშკარაა ერთი ფერის მრავალსახეობის დამკვიდრების ცდა, ერთი ფერის ამოწურავი შესაძლებლობების ძიება. მხატვრის იდუმალი ალქიმიის

წყალობით, ფერფლი ისევ სიცოცხლედ გარდაიქმნება და თითქოს ეწვედებით იმ ჭეშმარიტებას, რომ სიკვდილი განზოგადებული სიცოცხლეა, მეტი არაფერი...

ღმერთმა ადამიანი შექმნა „ხატად თვისად“, ანუ შემოქმედად. ღმერთისგან შექმნილ სამყაროს ადამიანმა გასაოცარი რამ დაამატა — მეორე სინამდვილე, ურომლისოდაც მისი ცხოვრება წარმოდგენული იქნებოდა. ეს არის სულის სიფრიფანა ნიჭარა, ოცნების თავშესაფარი და ამავე დროს ყველაზე მყარი და საიმედო ნაგებობა, რაც კი ადამიანს შეუქმნია.

კაცობრიობა მახსოვრობისა და შთაბეჭდილებების თოკითაა ერთმანეთზე გადაკმული. მხატვრის მეტაფორა აერთიანებს ადამიანთა უზარმაზარ კონგლომერატებს არა მარტო სივრცეში, არამედ დროშიც. მხატვრობა ამჟღავნებს ადამიანთა დიად ნათესაობას, უფრო მეტიც — დიად ერთნაირობას! ეს აზრი არ მშორდება, როცა ლევან ცუცქერიძის ბიბლიურ ციკლს ვათვალიერებ. ზევით მეტაფიზიკა ვახსენე, დიახ, აქ მართლაც მეტაფიზიკური სპექტაკლია დადგმული, რომლის მიზანსცენები თუ სცენოგრაფიული კონსტრუქციები ჩვენევე ხილვებითა თუ წარმოდგენებით არის აგებული. ნახატზე სიზმრის, ბურუსის, ფიქრის ნაფლეთებია ერთმანეთ-

ში გაზაფხული, განელებული მძაფრი ლიტერატურული იდეის საწყისი ბიძგის ზეგავლენით და შეიძლება ამიტომაც იქმნება ილუზია სივრცეში გულისამაჩუყებლად ფაქიზი, გულისამაჩუყებლად უწონადო საგნების ღივლივისა, ანუ მუსიკა, თუმცა უფრო ზუსტი ვიქნები თუ ვიტყვი — ცეკვა, თუკი, რასაკვირველია, შეიძლება წარმოიღვინო ერთგვარად ორგანიზებული პლასტიკა, ბალეტი ჰაერში მოფარფატე ლანდებისა. და ყველაფერი ეს ხდება ღმერთის მოდარაჟე თვალისით ფართოდ გახელილი უცხო პლანეტის ფონზე...

და აი დგება წამი, როდესაც, თუნდაც შემაშფოთებლად აფორიაქებული, დამაბული ევას ხატების წინაშე, მხატვართან ერთად, განვიცდით ამქვეყნად ადამიანის მოვლინების არამარტო ტრაგიკულობას, არამედ ამოუბად გარდაქმნილ ტრაგიკულ გაბრძოლებათა უსასრულო-

ბასა და ერთფეროვნებას, რაზედაც ასე ცხადად დაღაღებს, თუნდაც, ნამუხარი კონძივით ჩაშვებული ეკლენიასტეს ფიგურა.

ამასთანავე, მიუხედავად აშკარად შწიგნობრული ბუნებისა, ღრმად ინტელექტუალური შინაარსისა, ყველა ნახატი დამამშვიდებლად მახლობელი და გასაგებია, ყოველი მათგანი ისეთივე ერთი შეხედვით მარტივი ტკივილითაა შთაგონებული, როგორც პატიმრის მიერ ულუფა პურისგან გამოძერწილი თოჯინა...

ასე რომ, ჩვენს წინაშეა ნამდვილი მხატვარი, პოეტი, შემოქმედი, ღმერთის შევირდი. მართლაც, ყველა ჭეშმარიტი ხელოვანი ღმერთის შევირდია, რამდენადაც, როგორც ჩანს, სამყაროს შექმნის ბიბლიური კვირეული ჯერ კიდევ გრძელდება.



საქართველოს მხარაღთა კავშირი 1917—1997

მთავარ მოვლენათა ქრონიკა
ოთხმოციანი წლები

ქართული პოეზიის დონის გამო 70-იან წლებში გამოთქმული უკმაყოფილება 80-იან წლებში კიდევ უფრო გაღრმავდა — 1982 წელს კობა იმედაშვილი იტყვის: „თითზე ჩამოსათელელი შესამინევი ლექსების გვერდით ჩამოყალიბდა სტერეოტიპი — საქართველოს სადღეგრძელო... საერთოდ, ჩვენი პოეზია დღეს, ბოლო წლებში ვერაა იმ სიმაღლეზე, რომელზეც იყო“.

ამას 1983 წლის 30 ნოემბერს პლენუმზეც გაიმეორებს: „კარგა ხანია არ შევსწრებივართ ისეთ დებიუტს, როგორც იყო ანა კალანდაძის, მუხრან მაჭავარიანის“...

ჯანსუღ ღვინჯილიაც აღნიშნავს შტამპისა და კამერულობის მოძალეზას პოეზიაში, საეჭვო ღირსების ლექსების გაბატონებას არასალიტერატურო პრესის ფურცლებზე.

საურაღებო დიალოგი (ჯერი აბლა პოეტებზე, „ლს“, 1981, №5) გაიმართა პოეტების შემოქმედებითი სექციის თავმჯდომარის ტარიელ ჭანტურიასა და კრიტიკოს თეიმურაზ დოიაშვილს შორის ანტიმეტაფორული ტენდენციისადმი დამოკიდებულების თაობაზე, ქართულ პოე-

ზიაში ირონიულ-პაროდიული ნაკადის გაძლიერებაზე, კონვენციურ ლექსსა და ვერლიბრზე.

ვერლიბრისადმი შოთა ნიშნიანიძის კატეგორიულად უარყოფითი დამოკიდებულება წინა ათწლეულში გაგაცანით, 80-იან წლებში კი ასეთ შეფასებას იძლეოდნენ:

ტარიელ ჭანტურია: „არავისთვის არ უნდა დარჩეს საწყენად იმის აღნიშვნა, რომ ლექსს, რომელსაც ჩვენში პირობითად ვეძახით ვერლიბრს, ბევრი რამ აკლია სრულყოფამდე. ეს საერთო შეხედულება ნამდვილად მაღალნიჭიერი პოეტების ლაბორატორიიდან გამოსულმა მშვენიერმა ნიმუშებმაც კი ვერ გააქარწყლეს“.

მუხრან მაჭავარიანმა თავისი აზრი ლექსში გამოხატა: „აქ აზრის ვისაც უჭირს გაღეკვა, ლექსად ასაღებს იგი პწყარედსა“.

ასევე მკაცრი იყო მიხეილ ქელიძეც: „ჩვენში ამჟამად ვერლიბრის სახით უამრავი არაღეკსი იბეჭდება“.

არანაკლებ მტკიცედ იღვწენ თავისუფალი ლექსის დამცველები:

აკაკი ვაწერელია: „ქართულ ვერლიბრსაც ღირსეული წარმომადგენლები ჰყავს და ამ ღირიკული ფორმის შესახებ აგდებული ტონით ლაპარაკი მიუღებელია.“

მეტიც, ქართული ვერლიბრი უპირისპირდება კიდევ მოზღვავებულ, უფერულ და ბანალურ რითმიან ლექსს“.

ლია სტურუა: „განახლება, ნოვაცია, რევოლუცია ცი აუცილებელია, რომ პოეზია არსებობდეს, რომ ის იყოს მძაფრი, ხატოვანი, ამოვარდნილი ერთფეროვნების, თუნდაც ნიჭიერი ერთფეროვნების ნაპირიდან“.

ზოგიერთს შუალედური პოზიცია ეჭირა, რაც წინა ათწლეულში დაახლოებით ასე გამოხატა ჯანსუღ ლენჯილიამ (დამაფიქრებელი კითხვა, „ლს“, 1973 №12): ვერლიბრი — ურიტმო ლექსიც საჭიროა, რომ ტრადიციულ ლექსთან ერთად ქართული პოეზია გაამრავალფეროვნოს.

კამათში ჩაებნენ გივი აღბახიშვილი და ვახტანგ ხარჩილავა.

ამ დავაში დროსა და მკბთველს უნდა გამოეტანა განაჩენი.

მამ ისევე როგორც 70-იან, 80-იან წლებშიც ლიტერატურულ საზოგადოებას ვერ აკმაყოფილებდა ქართული პოეზიის დონე.

მინც, შეიქმნა თუ არა პოეზიაში რაიმე საყურადღებო 80-იან წლებში?

აქ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს ლექსების ციკლები „თავაწეული ქართლის დროშები“ ანა კალანდაძისა და „პარალელური ხაზები“, „ვაზის საგალობელი“, „შეექვსე დღე“ ჯანსუღ ჩარკვიანისა, რისთვისაც ამ პოეტებს რუსთაველის პრემია მიენიჭათ.

გალაკტიონ ტაბიძის ასევე საპატიო პრემიები მიეკუთვნათ წლის თითო გამოჩენილი ლექსებისათვის: „მარიამ დედოფლის ფრესკასთან“ — ანა კალანდაძეს, (1980წ.), „შურისციხე“ — არჩილ სულაკაურს (1981 წ.), „მიდი, შეუდექ ერთგულებით უღელს ქვეყნისას“ — რეზო ამაშუელს (1982 წ.), „აპასიონატა“ — ოთარ ჭელიძეს, „ვაითუ“ — ვახტანგ ჯავახიძეს (ორივეს — 1987 წ.), გალაკტიონისადმი მიძღვნილი ლექსისათვის — მურმან ლებანიძეს (1988 წ.).

ყოველწლიური პრემიით აღინიშნა ოთარ ჭელიძის 1982 წელს დაწერილი ლექ-

სები „სიზმარში ზრდა“, „მივალ“ „გადაბეღვა“, „მზარი“ და „სამაგიერო“.

იმეფათად პოეტი ერთი გამოჩენილი ლექსით ხდება ცნობილი. ასეთ ლექსად შეიძლება ჩაითვალოს ანზორ აბულაშვილის „მხარობელი“ („ცისკარი“, 1988, №2).

ერთია პოეტურ ნაწარმოებთა შექმნა, მაგრამ მათ მოვლა-შეფასებაც უნდა. შეფასების ერთი სახეა ანთოლოგიური ტიპის კრებულებისათვის ამ თუ იმ პოეტის ლექსებიდან საუკეთესოდ მიჩნეულის შერჩევა. არის საშინაო კრებულებები, სადა პოეტურობამ გადასწროს, მაგრამ ღრმად რომ არ ვიყო დარწმუნებული იმათ ობიექტურობასა და გემოვნებაში, ვისი მოღვაწეობის აღნიშვნა ამ სფეროში არ მინდოდა გამომჩენოდა, ამაზე სიტყვას არ გამოვადგებდი. ესენი არიან გივი გეგეჭკორი, ემზარ კვიციანიშვილი და ტარიელ ჭანტურია. მათ შეადგინეს (სხვა კრებულებებზე რომ არაფერი ვთქვა) 17-ტომიანი „ქართული პოეზიის“ ბიბლიოთეკის XII, XIV, XV ტომები (ე.ი. მთელი XX საუკუნის ქართული პოეზია, ვარდა გალაკტიონისა, რომლის ტომიც შეადგინა საერთოდ ამ გამოცემის თაოსანმა და მზრუნველმა, გამომცემლობა „ნაკადულის“ მამინდელმა დირექტორმა, არჩილ სულაკაურმა) და XVI ტომი — „ქალაქური პოეზია“.

აქ არ შეიძლება არ მოვიხსენიო ამ საქმის კიდევ ორი ოსტატი — მურმან ლებანიძე და ვახტანგ ჯავახიძე.

ცხადია, კრიტიკის უურადლების გარეშე არც პროზა დარჩა: პროზაშიც კარგა ხანია არ შევსწრებივართ ისეთ დებიუტს, როგორც იყო გურამ რჩეულიშვილისათვის — ასეთი აზრი გამოითქვა 1982 წელს (კობა იმედაშვილი).

მართლაც, თუ რაიმე ღირებული გამოჩენილი, ეს იყო ძირითადად უკვე ცნობილი მწერლების შემოქმედება — საქართველოს უმაღლესი ლიტერატურული

ჯილდოთი — რუსთაველის პრემიით აღნიშნული რომანები: ოთარ ჭილაძის რომანი — „რკინის თეატრი“ (ამავე რომანს მიანიჭეს 1981 წლის ყოველწლიური პრემია); აქვე უნდა ვახსენო მისივე რომანი „მარტის მამალი“, და რევაზ ჯაფარიძის „მძიმე ჯვარი“, წინა ათწლეულში გამოქვეყნებული გურამ ფანჯიკიძის „აქტიური მზის წელიწადი“ (აქვე უნდა აღინიშნოს რომანი „სპირალი“).

ე.წ. სამამულო ომის თემის დამუშავებას ძირითადად ისევ ტრადიციული მიდგომით განავრცობდნენ გრიგოლ აბაშიძე („სამშენებელი“), თენგიზ ბუაჩიძე („გზა ბავშვობისაკენ“) და ოტია იოსელიანი („შავი და ცისფერი მდინარე“);

ლადო ავალიანი აქვეყნებს რომანს „ნადირობა ნაკრძალში“, რომელშიც საბჭოური პერიოდის ადამიანის სულიერ შეჭირვებებს აშუქებს;

თუ თამაზ ბიბილურის ადიდებული მდინარის პირას მდგარი შეიდი პერსონაჟის ცალ-ცალკე მოთხრობილი ამბების კომპოზიციურად კარგად შეკერით მიღებულ რომანში „შეიდი ხმისა და ტორთლასათვის“ სამყარო შიგნიდანაა დანახული, ლადო მრელაშვილი („ოლოღები“) და ვანო ჩხიკვაძე („ჩიტები ზამთარში“) ამ სამყაროს გარედან ხედავენ;

ზაურ კალანდია დანაშაულის სოციალური არსის კვლევის, პრალდებულთა წინააღმდეგ ბრძოლის სახელით ახალ დანაშაულობათა ჩადენის თემაზე აკებს თავის ორ რომანს — „ზვარაკი“ და „ეამი მესამე“ (გადამუშავებული ვარიანტი — „ეამი უდაბნოში“);

მწერალთა კავშირის ყოველწლიური პრემიაინიჭებული (1982 წ.) გურამ გეგეჭიშვილის რომანი „ხმა მლაღადებლისა“ ნათელს ჰყენს XIX საუკუნისა და XX საუკუნის დასაწყისის საქართველოს ყოფნა არყოფნის საკითხს, მისივე „სისხლის წვიმები“ კი 1924 წლის აჯანყებისა და მის შემდეგ საყოველთაო შიშთანობისა და დაბეზღების, დაპატიმრება-დახვრეტების შედეგად გამეფებულ ატმოსფეროს გვისურათებს;

გივი მალულარია ქმნის ნაწარმოებს ისტორიულ თემაზე — „რამეთუ უცნობი ზარზმა“ (სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრება);

გამოდის არჩილ სულაკაურის ახალი რომანის „თეთრი ცხენის“ პირველი წიგნი (ყოველწლიური პრემია 1984 წ.);

ჯემალ ქარჩხაძემ ქართულ მწერლობას შესძინა ეთიკურ-ზნეობრივი საყრდენების მაძიებელი რომანი „მდგომრი“.

ცოდვებისათვის, საწოთირო გზებით შექმნილი ოქროსა და ტკბილი ცხოვრების სიყვარულისათვის დასჯილი ადამიანების ცხოვრებას იკვლევს დეტექტიურ-სიუეტური რომანი „გამოცხადება“, რომლის ავტორია იუზა ყაჭვიშვილი;

თვითმყოფადი მხატვრული სამყარო გოდერძი ჩოხელმა ამჯერად წარმოგიდგინა რომანის სახით — „ადამიანთა სევდა“;

1983 წლის პლენუმზე გამოითქვა შეხედულება ისტორიისა და მითოსის დაკავშირებაზე: სხვათა შორის, წლის დასაწყისში ოთარ ჩხეიძემ გამოაქვეყნა საგულისხმო წერილი „ღვინია გადიჩება ანუ მითოსი და მითიური მოდელები ლიტერატურაში“ („ლს“, 1983, №8),

70-იან წლებში ზღაპრულ-ფანტასტიკურ და მითოლოგიზებულ ნაწარმოებებს ამ ათწლეულში შეემატა ჯემალ ქირიას რომანი „მარადი მზედარი“.

ამ საკითხზე, აგრეთვე რომანებში სოციალური პრობლემების კვლევაზე ოთარ ჩხეიძესა და რევაზ მიშველაძეს (რომლის მოსაზრება გადმოცემულია სტატიაში „ეისი გორისა ხარ“ — „კრიტიკა“, 1983, №4) ეკამათა კობა იმედაშვილი.

პრობლემა ის კი არ იყო, მითოლოგიზებულ რომანს მიმართავდი თუ სოციალურს, არამედ ის — როგორ დასძლევდი მასალას.

ცალკე უნდა მოვიხსენიო ამ ათწლეულის მიწურულს ესეც კომუნისტური ტოტალიტარიზმით მოტანილი უბედურება ქართველი მწერლისა! გრიგოლ რომაძე-

ძის გერმანულიდან ნათარგმნი „ჩაკული სული“.

1985 წელს დაიბეჭდა გურამ გუგუშვილის „უამი“, რომელშიც ითქვა გაბედული და მწარე სიმართლე: „თუ დამონებულ ერს არ აღმოაჩნდა შინაგანი ძალა, რომელიც არ დაემორჩილება და წინ აღუდგება თავსმოხვეულ დამპყველ შემოქმედებას, მაშინ ასეთი ერი იქცევა ადამიანების ჯგროდ, რომელიც ვერაფერს ფასეულს ვერ შექმნის და საბოლოოდ, ალბათ, ვადაშენდება კიდევ“.

თეორიულ აკაკი ბაქრაძის, ლევან ბრეგაძის, ჯუმბერ თითქმერას, თამაზ კვაჭანტირაძის, თენგივ ჩხაიძის, როსტომ ჩხეიძისა და ჯანსუღ ლენჯილის შეგადგენლობით 1986-1990 წლებში შექმნილი (დაბეჭდილი) მოთხრობებიდან გამოყოფილი ათი საუკეთესო: 1. „ენგადი“ გრიგოლ რობაქიძისა, 2. „დამდნარი ჯაჭვი“ მიხეილ ჯავახიშვილისა, 3. „მამაშვილობა“ ოთარ ჩხეიძისა, 4-5. „ფრთხებიან ყვავები დამბარის ხმაზე?“ რევაზ ინანიშვილისა და „გუია“ რეზო ჭვიშვილისა, 6-7. „სიკვდილი კაკლიანში“ ადამ ბობლიაშვილისა და „დიდება“ გურამ გუგუშვილისა, 8-9. „ორნი აქა და იქ“ გურამ დოჩანაშვილისა და „საოჯახო ქრონიკა“ კონსტანტინე ჯანდიერისა, 10. „სხვისი გახაფხული“ ნაირა გელაშვილისა („ლს, 1994, №31).

მოთხრობებიდან ყოველწლიური პრემიებით აღინიშნა: დავით ჯავახიშვილის „ხვალ“ (1980), ოთარ ჩხეიძის „სანთბელა“, „ხლაპარი“, „ყოჩაღი გოგონა“, „უსუნებელი“, „ღამის მოციქული“, „მსჯავრდებული“ და „მაღე მეორე ავტობუსიც მოვა“ (1983 წ.), თენგივ ბუაჩიძის „აღსარება ანუ პროფესორი სორდია“, (1984 წ.), რეზო ჭვიშვილის „მეოთხე სიმფონია“ (1985 წ.), ლადო მრეღაშვილის „მუცის, თორღეის კარზედა“ (1987 წ.), რევაზ მიშველაძის ნოველები (1988; მისივე მოთხრობებს კრებულიდან

„ჯაჭვი“ 1986 წელს მიეკუთვნა პრემია „ხუთწლედის მატთან“), სტახოვ ტვიჭიძის „თბილი, გრძელი წვიმა“ (1989 წ.).

აქვე უნდა მოვიხსენიოთ აკაკი გაწერელიას „ნახარის უკანასკნელი ლოცვა“, გია ლომაძის „თამაშის კაცი“, ზაალ სამადაშვილის „ბაბო დაჭრეს!“..

კიდევ ორიოდე სიტყვა პროზის შესახებ. ამ ათწლეულში დაგვირგვინდა ოთხოთხ ტომიანი მხატვრულ-დოკუმენტური ნაწარმოებები: ლევან სანიკიძის „უქარქაშო ხმლები“ და ვახტანგ ჭელიძის „ქართლის ცხოვრების ქრონიკები“ (მოგვიანებით ხუთ ტომად გასრულებისათვის — საქართველოს სახელმწიფო პრემია, 1997 წ.).

აკაკი ალბათ, სამართლიანობა მოითხოვს, მოვიხსენიოთ — მრავალი რომანის ავტორი ნანა კანდელაკი, ლეილა ბეროშვილი, ლალი ბრეგვაძე, აგრეთვე ერთ დროს გახმაურებული რომანების ავტორი როსტომ ბეჟანიშვილი, გიორგი სანადირაძე, გურამ კაპანაძე, მოთხრობა „ბერბიჭას“ ავტორი ჯუმბერ ტიკარაძე და შედარებით ახლები — ნელი ბატიაშვილი, მიხო მოსულიშვილი...

თამაზ ჭილაძის თაოსნობით ათწლეულის დასაწყისში, 1981 წელს სოხუმში გაიმართა ახალგაზრდა დრამატურგთა თათბირი, რაც შემდეგში ბიჭვინთა-ქობულეთის ტრადიციულ სემინარად იქცა და რამაც ბევრი სასიკეთო ნაყოფი გამოიღო. 1984 წელს მისივე თაოსნობით დაარსდა აღმანახი „დრამატურგთა“

მაღე სწორედ ამ სემინარამოვლილ დრამატურგთა შემოქმედება შეიქმნება ჩვენი თეატრების რეპერტუარის ერთ-ერთი მთავარი დასაყრდენი. ესაა ყოველწლიური პრემიებით აღნიშნული პიესები: თემურ აბულაშვილის „წეროს გუთანი უბია“ (1997 წ. სხვა პიესებთან ერთად), თამაზ ბაძაღუას „ღუზა ჩაუშვი, ანგელოზო“ და „ფარდის დაშვებამდე“ (1988წ.), შადიმან შამანაძის „ლია შუმა-

ბანდი“ (1984 წ.), აგრეთვე თეატრის მოღვაწეთა კავშირის მიერ 1988 წლის საუკეთესო პიესად ცნობილი „მდგმურები“ მამუკა დოლიძისა.

ძირითადად უფროსი თაობის დრამატურგთა პიესებიდან უნდა აღინიშნოს: ყოველწლიური პრემიებით დაჯილდოებული პიესები: გურამ ბათიაშვილის „ვალი“ — ქართულ-ებრაული მრავალსაუკუნოვანი თანაცხოვრებით განმტკიცებულ მეგობრობაზე (აგრეთვე აქვე უნდა ვახსენო „შეთქმულება“ — ქართულთა 1832 წლის გაბრძოლებიდან რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ), „მობუცი ფოტოგრაფის მოგონებანი“ (1981 წ.) და „ოცი წლის შემდეგ“ (1987 წ.) გიორგი ხუბიაშვილისა, „სიყვარულის ხაფანგი“ (1983 წ.) აკაკი გეწაძისა, თამაზ ჭილაძის „ჩიტების ბაზარი“ (1986); თეატრის მოღვაწეთა კავშირმავე სცნო 1988 წლის საუკეთესო პიესად, ხოლო „ნახვის დღე“ 1988 წელს რესპუბლიკის თეატრალურ ფესტივალზე აღინიშნა პირველი პრემიით), ლაშა თაბუკაშვილის „ნატაძალი“ (1987 წ.), ავთანდილ ადგიშვილისა და მიხეილ ქურდიანის პიესა-პუფონადა „30 თებერვალი“ (1989; საქართველოს პირველი რესპუბლიკის მავალითზე თანამედროვეობის სარკვედ შექმნილი).

კვლავ ერთგულად ემსახურებოდა დრამატურგიას რაფიელ მამულაშვილი.

30-წლიანი შუალედის შემდეგ ქართული მწერლობა კვლავ აღინიშნა საბჭოთა კავშირის პრემიებით: 1981 წელს — ჭაბუა ამირჯიბი „დათა თუთაშისას“ მიხედვით შექმნილი სცენარისათვის, 1984 წელს — შოთა ნიშნიანიძე — ლექსებისათვის და 1985 წელს — რეზო ჭვიშვილი კინოსცენარ „ცისფერ მთებისათვის“.

1984 წლის თებერვალში, ათი წლის შუალედის (!) შემდეგ თბილისში გამართულ ახალგაზრდა მწერლების რესპუბლიკურ თათბირ-სემინარზე კვლავ შეფასდა ჩვენი მწერლობის მთავარი ეანრები, მათი მომავალი:

მწერალთა კავშირის მდივანი შოთა ნიშნიანიძე: „12-15 წელიწადი, ქართული პოეზიაში ელვარე ეროვნულ-ტრადიციულ არ გამოჩენილა“.

ისე კი მომხსენებელმა გურამ გვერდ-წითელმა ქართული მწერლობის ახალ სამედიო ძალებად მიიჩნია:

პოეზიაში (გასაკვირი არაა, რომ აქ ყველაზე მეტი გვარებია) — კობა არაბული, დალილა ბედიანიძე, ბათუ დანელია, დავით თედორაძე, ნუგზარ კობერიძე, დავით მალრაძე, ზაურ მოლაშხია, პაატა ნაცვლიშვილი, ნაილი ნეკერიშვილი, გურამ ოდიშარია, ერეკლე საღლიანი, გივი სულაქაური, ნინო ქუთათელაძე, მიხეილ ქურდიანი, მანანა ჩიტინაძე, ვაჟა ხორნაული;

პროზაში — მამუკა დოლიძე, ზაურ კალანდია, ვია ლომაძე, თენგიზ ჩალაური, გოდერძი ჩოხელი, მარინე წოწკოლაური, მაკა ჯოხაძე;

დრამატურგიაში — თემურ აბულაშვილი, თამაზ ბაძაღვა, ლაშა თაბუკაშვილი, ირაკლი სამსონაძე, შადიმან შამანაძე;

კრიტიკაში — ზურაბ გოგია, თამაზ ვასაძე, აკაკი მინდიაშვილი, როსტომ ჩხეიძე.

სხვა ეანრებთან შედარებით, კმაყოფილი იყვნენ კრიტიკის დონით:

გურამ გვერდწითელი: „განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს მისი პრობლემური სტილიური მრავალფეროვნება, კვლევისა და ანალიზის დროს მეცნიერული სიღრმით დასაბუთების ცდა, პუბლიცისტური შემართება, ლიტერატურის და ცხოვრების ურთიერთკავშირში შესწავლა, მხატვრულობის გამაზივებელი შეგრძნება“.

ასეთად ჩათვალეს და ყოველწლიური პრემიით გამოარჩიეს იმ წლებში გურამ ასათიანის წერილების ციკლი „ექვსი სილუეტი“ (1981 წ.) და თეიმურაზ დოიაშვილის „აგვესოთ, რაც ხარვეზია“ (1983 წ.).

ისიც უნდა ითქვას, რომ მიუხედავად ამისა, ზოგიერთი მწერალი თვითდაჯერებულად აცხადებდა — კრიტიკა არ გვაქვსო!

ამ დროს კი კრიტიკა გვარიან პრინციპულობას იჩენდა. ასე მაგალითად, გურამ გვერდნითელმა მხარი დაუჭირა ჯანსუღ ლენჯილის წერილს („ჩვენი დუმილის პასუხად“, „ცისკარი“, 1983, №9) — იმ უკიდურეს ზღვარამდე მისული კომპლიმენტარულობის, წრესგადასული ხობბადიდების წინააღმდეგ, რაც უპირველეს ყოვლისა სწორედ მწერლის შეურაცხყოფად გაისმოდა.

აქვე უნდა გავიხსენოთ კიდევ ერთი მანკიერება — 70-იან და 80-იანი წლების პირველ ნახევარში, ვაგა-ფშაველას სიტყვით რომ ვთქვათ, „იუბილე გაბშირდა“ (ასეთი სათაურიანი სარედაქციო წერილით გამოეხმაურა ამ არცთუ სასურველ ტენდენციას ჩვენი გაზეთი — „ლს“, 1986, №2).

ყოველწლიური პრემიებით გამოარჩიეს ლადო მრეღაშვილის „შირაქის ველზე მიედვიარ“ (1985), ჯემალ ჩახავას პუბლიცისტური პოემა „განახლებული კოლხეთი“ (1984 წ.), ემენ დავითაძის „სოფლის აღმამუნებელი“ (1987 წ.), რევას ჯაფარიძის „ალაზანი დიდია“ (1981 წ.).

80-იანი წლების მეორე ნახევარში უფრო მეტი ვასქანი მიეცა (ზოგჯერ მდარე ხარისხის) პუბლიცისტუკას. ამასთან, მთავარი სიმძიმის ცენტრი გადატანილ იქნა ეროვნულ საკითხზე, სიტყვაკაზმული მწერლობა კი შედარებით ჩამორჩა. „თითქმის ხუთი წელია ქართულ მწერლობაში „დიდი დუმილი“ ჩამოვარდა“ — იტყვის თამაზ ბიბილური 1990 წელს („ლს“, №47).

— 1983 წელს ახლად შექმნილი შიო მღვიმელის პრემიის (მინიჭება პოეტის დაბადების დღეს — 12 თებერვალს) პირველი მფლობელები გახდნენ: გიორგი ნახუცრიშვილი, როდიონ ქორქია, ქეთევან ქუჩუაშვილი, შემდეგ წლებში კი — ნინო ბუნარაშვილი, ლავრენტი ჭიჭინაძე (1984 წ.), დოდო ვადაჭკორია, ქეთევან ჭილაშვილი (1985 წ.), ზურა ბერულავა (1987 წ.), მერი ბოლქვაძე, კლავდია დევდარიანი, გიორგი წერეთელი (1989 წ.), ჯემალ ჭირია (1992 წ.), ცირა ქიტიაშვი-

ლი, ვივი ჭიჭინაძე (1993 წ.), ზურაბ ჭუმბურიძე (1996 წ.), ტაგუა მებურიშვილი (1997 წ.).

* * *

მას შემდეგ, რაც ქართველმა მწერლებმა მრავალგზის მოითხოვეს ეროვნულ მწერლობათა ზელშეუხებლობა (1934 წელს მწერალთა საკავშირო ყრილობის წინ; 60-იან წლებში „აკაემეშიანასთან“ ბრძოლისას; 1972 წელს დისკუსიაზე; ამავე წელს მრგვალ მაგიდასთან გურამ ასათიანის სიტყვაში...), რაშიც მათ მხარს უჭერდნენ სხვა რესპუბლიკების, განსაკუთრებით უკრაინის, ბალტიისპირეთის მწერლები და, რაც მთავარია, თავიანთი ლიტერატურული მემკვიდრეობითა თუ თანამედროვე შემოქმედებით დაამტკიცეს, რომ შექმნეს და ქმნიან სხვებზე არანაკლებ ღირსეულ ეროვნულ მწერლობას, — ახირებულად და აშკარად ვეღარ შედაგდნენ საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა მწერლობები ერთიან საბჭოთა მწერლობად წარმოედგინათ, იძულებული იყვნენ ანგარიში გაეწიათ ეროვნული მხატვრული ლიტერატურებისათვის.

და ახლა, 80-იან წლებში „ლიტერატურნაია ვაზეტა“ საქართველოს მწერალთა კავშირთან ერთად თბილისში აწყობს (1981. ნოემბ.) მრგვალ მაგიდას თემაზე: „საბჭოთა მრავალეროვნული რომანი და ლიტერატურების ურთიერთშემოქმედება“.

ისევე როგორც წინა ათწლეულში (1971 წ. — ესტონეთის კულტურის დღეები, 1978 — ლიტეველების მოწვევა), ქართველმა მწერლებმა ახლაც მიმართეს ეროვნული ლიტერატურების ორმხრივ კონტაქტებს.

ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებაში არცთუ იშვიათად იყო ასეთი ღონისძიებები, რომლებიც ქართველი ხალხის ინტერესებს არ ითვალისწინებდა. რამდენადმე ასე აღიქვეს 1986 წლის 2-3 ოქტომბერს გამართული დიდი საერთაშორისო კონ-

ფერენცია თემაზე „მსოფლიო ცივილიზაციის ბედი სოციალისტურ ლიტერატურებში“ და 1987 წლის 21 ოქტომბერს ილია ჭავჭავაძის იუბილესთან თითქმის შექანიკურად დაკავშირებული, მსგავსი ღონისძიება — „თანამედროვე ცივილიზაციის ბედი და მსოფლიო ლიტერატურები“.

გასაგებია, ამ ღონისძიებათა ასე ფორმულირება სახელმწიფო ბანკის საღაროს ხსნიდა იმ დიდი ეროვნული იუბილეს (ილია ჭავჭავაძე — 150) დასაფინანსებლად, რომელსაც დაუკავშირეს ზემოხსენებული კონფერენცია, და საშუალებას იძლეოდა ქართული მწერლობაც და კულტურაც გაეცნოთ მოწვეულ მწერლებსა და მეცნიერებს; ან ვის მოუბრუნდება ენა, მსოფლიო ცივილიზაციას გაფრთხილება არ უნდაო, მაგრამ ვაი რომ საქართველოს ბედი უფრო სავალალო იყო!..

მადლობა ღმერთს, რომ მწერალთა ყრილობაზე (1986 წ.) გაისმა ეროვნულ სატიკიარზე წუხილი (გრიგოლ აბაშიძე): „ჩვენი ხალხის დღევანდელ ყოფაში იმაზე სავანავაშო არაფერია, ქართველობა რომ არ მრავლდება... თუ დროზე არ ეშველა ამ საქმეს, ჩვენ თავს თვითონვე გავუშვადებთ იმ გადაშენებას, რასაც თემურლენგმა და შაჰაბაზმა ვერ მიაღწიეს ცეცხლითა და მახვილით“.

ეტყობა, ეს იყო გამოძახილი მწერალ კიტა ბუაჩიძის 1979 წელს დაწერილი შემამფოთებელი „შავი წიგნისა“, რომელიც, ხელნაწერად გამრავლებული ბევრ ცნობილ მოღვაწეს, გაუგზავნა ავტორმა. ჩანს, მხოლოდ პოლიტიკურ მომხდარმა ცვლილებებმა გახანდა შესაძლებელი „შავი წიგნის“ დასტამბვა 1990 წელს.

* * *

ზემოხსენებულ 1981 წლის ყრილობაზე გვარიანად შეიცვალა მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობა: თავმჯდომარე გახდა სამოციანელი ნოდარ დუმბაძე. მდივნებად ხელახლა არჩეულ ჯანსუღ ჩა-

რკვიანსა და გიორგი ციციშვილს დაემატნენ შოთა ნიშნიანიძე და თამაზ ჭილაძე. ხოლო გიორგი ჟორჯოლიანის ნაცვლად შემდეგ წლებში ორგანიზებულ მუშაობაში დნენ რომან მიმინოშვილი (1984-84), ვალერი ასათიანი (1984-85) და რეზო ამაშუკელი (1985-დან).

სამწუხაროდ, მალე (1984 წ.) ნოდარ დუმბაძე გარდაიცვალა და თავმჯდომარე გახდა (1984-86) შოთა ნიშნიანიძე. ცოტა ხნის შემდეგ ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორად დანიშნული გიორგი ციციშვილის მაგივრად მდივნად მოვიდა რევაზ ინანიშვილი.

მწერალთა კავშირის ახალ თავმჯდომარეს შოთა ნიშნიანიძესა და სამდივნოს შორის ვერ მოხერხდა მუშაობის კოლექციალური სტილის დაცვა. თავმჯდომარე პოეტს შეცდომად უთვლიდნენ პრეზიდენტისა ან სამდივნოს ნაცვლად გადაწყვეტილებათა ერთპიროვნულად მიღებას...

ასე მივიდა სამწერლო საზოგადოება თავის X ყრილობამდე (1986 წ.). მაგრამ შემოსხმეზულის გამო, რესპუბლიკის ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილებით, ჯერ კიდევ ყრილობამდე, მწერალთა კავშირიდან ცოტა წნის წინ წასულმა გიორგი ციციშვილმა თავმჯდომარის თანამდებობაზე შეცვალა (1986.5. 11) შოთა ნიშნიანიძე (რომელიც დატოვეს სამდივნოში).

სამდივნოში კი, ისევე როგორც 1976 წელს, დაცინვანარევი ღიმილის გამომწვევი ზალხმრავლობა შეიქმნა: თავმჯდომარე — გიორგი ციციშვილი, მდივნები — რეზო ამაშუკელი, ზუბა ბერულავა, ლაშა თაბუკაშვილი, რევაზ ინანიშვილი, შოთა ნიშნიანიძე, ისიდორ ქოზავეი, ჯანსუღ ჩარკვიანი, თამაზ ჭილაძე, ფრიდონ ხალვაში, ალექსი ჯონუა.

— კომუნისტური ცენზურა 80-იანი წლების პირველ ნახევარშიც განაგრძობდა ტოტალიტარული სახელმწიფოს დაცვას თავისუფალი აზროვნებისაგან და ამისათვის სასტიკ ზომებსაც მიმართავდა.

ჯერ კიდევ არ განულებულიყო 1974 წელს აღგვორიული ლექსისათვის ეურნალ „დილის“ დაწიოკების ამბავი, რომ

თითქმის ასეთივე ვითარება განმეორდა 1997 წელს ამავე ჟურნალში. ამ მხრივ საინტერესოა თამაზ ჭილაძის პრემიერული პიესის „მკვლელობის“ თავდადასავალი. ის კი არ იყო ვასაკვირი, რომ პიესის შინაარსშიც საბჭოური ცხოვრების არასწორად ასახვა დაინახეს, არამედ ის, რომ ამაში ცენზურას ხელი შეუწყო მწერალთა კავშირის რუსთაეის განყოფილებამ. სხვათაშორის, რამდენიმე წლის მერე რუსთაეელის პრემია მიენიჭა ამ საექტაკლში მთავარი როლის შემსრულებელს აკაკი ვასაძეს.

— საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირისა და მისი სამი განყოფილების შექმნიდან (1932 წ.) 48 წლის შემდეგ, 1980 წელს შეიქმნა ახალი — გორის განყოფილება (ხელმძღვანელი — ჯემალ ინჯია), რასაც 1989 წელს შეემატა თელავისა (ლადო მრელიაშვილი) და შუკვიდის (შუკო ჯიქია) განყოფილებები.

* * *

კომპარტიის ცკ-ის მითითებით სასტიკად გააკრიტიკეს ქართველი მწერლები, რომლებმაც ხელი მოაწერეს კოლექტიურ წერილს ტრანსკავკასიის რკინიგზის მშენებლობის შეჩერების თაობაზე.

ცალკეული მწერლები ცდილობდნენ ეროვნული მოძრაობისათვის აებათ მზარი და სხვა საჭირობოროტო საქმეებზეც ემსახურებოდნენ. ეს ის დრო იყო, როდესაც დაიწყო ქართული მწერლობის 20-40-იან წლებში შექმნილი კონიუნქტურული ნაწარმოებების, მაშინ დამკვიდრებული ბევრი მახინჯი წეს-ჩვეულების გადაფასება. ერთმანეთს გადაეხლართა სამწერლო და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ, ეროვნულ საკითხებზე ზრუნვა-მსჯელობა.

ჯერ კიდევ 1982 წელს გურამ ფანჯიკიძე წერს შემდგომში მწერალთა კავშირის ყოველწლიური პრემიით აღნიშნულ პუბლიცისტურ წერილს „საქართველოს უკვდავება“, აგრეთვე, „ხეალ გვიან იქნება“.

განსაკუთრებული დაინტერესება გამოიწვია ნოდარ წულუისიჭინოს „მძლავრი“ (1986, №52) და მისმა განხილვამ (მომხსენებელი — გივი აღმაშვილი, სიტყვა — აკაკი ბაქრაძე); დასაწინაა, რომ ოქმიც კი არ დარჩა ამ განხილვისა. ასეთი „წვრილმანიც“ მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობაში შექმნილი ნერვული ატმოსფეროს ნაყოფი იყო.

ასევე დიდი გამოხმაურება ჰქონდა არჩილ სულაკაურის წერილს „ძველი თბილისი და... კინტო“ („ლს“, 1987, №5) — მიმართულს ყველაფერში თაღლითობისა და გაიძვერობის მოძალების წინააღმდეგ. ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა ერის სატკივარზე — პიროვნების დაცინებაზე დაწერილმა ოთარ ჭილაძის ვრცელმა პუბლიცისტურმა წერილმა, რომლითაც ეს მწერალი სულ ახალი კუთხით წარმოგვიდგა.

1986-87 წლებში დაწეული ეს პროცესი უფრო ვაცხოველდა 1988 წელს და ჩვენმა მწერლურმა პუბლიცისტულმა სიმართლის თქმით მეტი ძალა შეიძინა. დაიწყო მრავალი მასალის ბეჭდვა საქართველოს უახლოესი წარსულისა თუ თანამედროვე ცხოვრების, ეროვნულ-გამათვისუფლებელი მოძრაობის ირგვლივ.

ქართველი მწერლები შემდეგ წლებშიც აქტიურად ებმარებოდნენ ეროვნულ-გამათვისუფლებელ მოძრაობას თუ სხვა მწვავე პრობლემებს. აქ უპირველეს ყოვლისა უნდა აღინიშნოს თამაზ წიფივიძის სტატიები „ლიტერატურულ საქართველოში“ 1989-90 წლებში (რომლებმაც შეადგინეს ორი წიგნი — „ლოზუნგების ქვეყანა“ და „ერთ საშუალებას კიდევ ვცდი“) ჯანსუღ ჩარკვიანის „თავისუფლება ლომთა ხედრია“, თამაზ ჭილაძის „სფინქსის არდილი“, მკაე ჯოხაძის „შიში“, ვახტანგ ხარჩილავას „მამულეების ტრაგედია“...

— ქართველი მწერლები მიესალმნენ 20-იანი წლების შემდეგ პირველად 1988 წელს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების დღის — 26 მაისის აღნიშვნას.

* * *

* * *

1986 წლის მწერალთა ყრილობის წინ ჩვენი ლიტერატურული (და არამარტო ლიტერატურული) საზოგადოებრიობის შეშფოთება გამოიწვია ვიკტორ ასტაფიევის მიერ ჩვენი ერის შეურაცხყოფელი მოთხრობის „ციმორების ჭერა საქართველოში“ დაბეჭდვამ („ნამ სოვრემენნიკ“, 1986, №5), ხოლო საკავშირო მწერალთა VIII ყრილობაზე (1986, იენი-სი) ვალენტინ რასპუტინის ცეცხლზე ნავთის დასხმამ — ქართული ხალხი დაავადებულია, მკურნალობა სჭირდება, ამაზე მივითითათ, ამაზე შესტკივა გული ასტაფიევს, შესძლიოთ ტაცივილის გარჩევა აბუჩად ავადებისაგანო (სულ ცოტა ხანში გამოჩნდება, რომ ასტაფიევი-რასპუტინის ერი უფრო სამიზნად იყო დაავადებული და ჩვენი ავადყოფნა ბევრწილად იქიდან მოდიოდა).

ამას მოჰყვა გამოხმაურებები — ყრილობაზე წასვლის წინ პრეზიდენტის სხდომაზე მოითხოვეს (არჩილ სულაკაური, ტარიელ ჭანტურია, რევაზ ჯაფარიძე) ვიკტორ ასტაფიევს პასუხი რუსულ პრესაში გაეცესო. თავმჯდომარე გიორგი ციციშვილი ირწმუნებოდა პასუხი საქართველოს კომპარტიის ცკ-ის დონეზე მზადდება, აქა და აქ დაიბეჭდებაო, მაგრამ თუ არ ჩავთვლით ირაკლი აბაშიძის, ჭაბუა ამირჯიბისა და ოთარ ჭილაძის ხელმოწერილ, ყურნალ „ნამ სოვრემენნიკში“ დაბეჭდილ ძალზე მოკლე პასუხს, მინცდამანინც არაფერი დაბეჭდილა. ისე კი უამრავი პასუხი გაეგზავნა ლვარძლიანი მოთხრობის ავტორს და მის დამცველს. ხოლო საკავშირო ყრილობაზე ვ. რასპუტინის გამოსვლას ჩვენი დელეგაციის უმრავლესობამ დარბაზის დატოვებით უპასუხა.

ჩვენს შეურაცხყოფლებს ღირსეული პასუხი ვასცა აგრეთვე კიტა ბუაჩიძემ რუსულ ენაზე 1986 წელსვე დაწერილი, 1989 წელს გამოცემული წიგნით: «Такое длинное, длинное письмо Виктору Астафьеву».

მწერალთაგან ზოგს მიიჩნდა, რომ კაცმაო თანმიმდევრულობა, გვემინობა, პრინციპულობა, სასიკეთო ვარდაქმნების გულწრფელი სურვილი არ ჩანდა მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობის საქმიანობაში. ეს იწვევდა კამათს მწერალთა ორგანიზაციის, ლიტერატურული ცხოვრების ირგვლივ.

მწერლების ორგანიზაციაში არსებულ ჯგუფობრიობაზე იყო ლაპარაკი ზაურ კალანდიას, დავით შვედლურის, ვახტანგ ხარჩილავას და ვეა ზორნაულის კოლექტიურ წერილში (ფიქრები ლიტერატურულ ცხოვრებაზე, „ლს“, 1987, №31), ჯანსუღ ღვინჯილიას (ჩვენი ლიტერატურული ატმოსფერო, „ცისკარი“, 1988, №1) და ზოგიერთ სხვა სტატიებში. გარდაქმნისა და ქართული მწერლობის ამოცანების ჩამოყალიბებასთან ერთად მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობის საკმაოდ სუსტიანი კრიტიკა ვაისმა ბუბლიცისტის სექციის სხდომაზე 1988 წლის 24 მარტს, კერძოდ კობა იმედაშვილის მოხსენებასა („ლს“, 1988, №23) და წერილში „შემოქმედებითი კავშირები და დემოკრატიის სკოლა“ („თბილისი“, 1988, 10.VI). მწერალთა კავშირის მრავალსტატიკარზე დაუფარავად ლაპარაკთან ერთად დაისვა საკითხი ხელმძღვანელობის ნამდვილად არჩევის შესახებ.

ყველაფერი ეს იმით დამთავრდა, რომ პირველად საქართველოს მწერალთა ორგანიზაციის ისტორიაში ჩატარდა არა ყრილობა, არამედ საერთო კრება (1988, 10. VI), რაც ბევრმა დემოკრატიის უფრო სრულყოფილ ფორმად მიიჩნია, არა და, სინამდვილეში ცენტრალური კომიტეტის აქტიური ჩარევით მიმდინარეობდა. ცკ-ის იმდროინდელი მდივანი კულისებიდან მართავდა მის მუშაობას, რამაც იქონია კიდევ გაველენა საბოლოო შედეგზე.

საერთო კრებამ სამდივნოს ყველა წევრი შეცვალა (თამაზ ჭილაძე და ჯანსუღ ჩარკვიანი საკუთარი სურვილით გადადგნენ მდივნობიდან, რაც, შეიძლება ითქ-

ვას, უპრეცედენტო შემთხვევა იყო მწერალთა კავშირის ისტორიაში) გარდა ხუთა ბერულავასი. მასთან ერთად მდივნები გახდნენ: გურამ ფანჯიკიძე და ენვერ ნივარაძე. თავმჯდომარედ აირჩიეს მუხრან მაჭავარიანი.

მაღე გამოირკვა, რომ თავმჯდომარეს სამდივნოში არ აღმოაჩნდა თავისი გუნდი, ყველა თავისი მიზნების მიღწევას ესწრაფოდა...

ამოხილველი ეროვნული მოძრაობა მწერალთა კავშირისაგან მედროშეობას ითხოვდა (არც გაემტყუნებათ — საქართველოში მუდამ, განსაკუთრებით კი XIX საუკუნეში მწერლობა იყო ეროვნული მოძრაობის მეთაური). თითქოს ასეც მოხდა — პირველად სწორედ მწერალთა კავშირში შეიქმნა (1988.26.X) საქართველოს ეროვნული ფრონტის საკოორდინაციო საბჭო (სამუშაო ჯგუფი): აკაკი ბაქრაძე, ზვიად გამსახურდია, გურამ მამულია, მუხრან მაჭავარიანი, ნოდარ ნათაძე, ელდარ შენგელაია, რევაზ ჯაფარიძე;

აფხაზეთში, ვაკრაში რუსთაველის ბიუსტის ხელყოფით (1988.3.XII) დაწყებულ ამბებს, ლიზნის შეკრებასა და აფხაზურ ცილისმწამებლურ წერილს დროულად გამოეხმაურა მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმი (1989.4.IV). მისი თავმჯდომარის მუხრან მაჭავარიანის წინადადებით პრეზიდიუმმა გადაწყვიტა საპასუხო წერილის დაწერა, რაც კარგა ხნის დაძაბული შრომის შედეგად შეასრულეს რომან მიმინოშვილმა და გურამ ფანჯიკიძემ ცხელ კვალზე (რამაც მთელ ქართულ (სიმაართლე, მხოლოდ სიმაართლე, „ლს“, 1989, №48 და ბროშურად), აგრეთვე რუსულ ენაზე (ბროშურად). უცხო ენებზე თარგმნა კი ვანზრახვად დარჩა;

1989 წლის 9 აპრილს სისხლიანი დარბევის ცხელ კვალზე (რამაც მთელ ქართულ ხალხთან ერთად მისი მწერლობაც საშინლად აღაშფოთა) მიჩნეულ გორბაჩოვისათვის საკმაოდ მკაცრი და პირდაპირი წერილის მიწერაც მწერალთა კავშირის სამდივნოსა და პრეზიდიუმის თაოს-

ნობით მოხდა. ამ წერილს უამრავმა ქართველმა მწერალმა მოაწერა ხელი („ლს“, 1989 № 16-19; *გეზუნიონი*)

9 აპრილის შეძრწუნებამ, აღშფოთებამ, მტერ-მოყვარის გამომდევნებამ მრავალმხატვრულ ნაწარმოებშიც პოეზია გამოახილი;

აფსუა-აფხაზეთის მიერ 1989 წლის ივლისს ქართველებისათვის ზურგში მახვილის ჩაქცემას მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმმა 19 ივლისს აღშფოთებით უპასუხა;

1989 წლის 6 ოქტომბერს სამდივნომ საქართველოს მწერალთა კავშირის დამოუკიდებლობა გამოაცხადა, 1990 წლის 7 მარტს კი პრეზიდიუმმა გააუქმა მწერალთა კავშირის პარტორგანიზაცია.

ერთი სიტყვით, იმ ხანებში მწერალთა კავშირი, მისი სასახლე ეროვნული მოძრაობის ცენტრად იქცა.

მაგრამ მთელი ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობისათვის მთლიანად რომ მწერალთა კავშირს ეხელმძღვანელა, ამას ვერც შესძლებდა და ეს არც იყო მისი ძირითადი საქმე. თუმცა ზოგიერთი მისგან ამას ითხოვდნენ.

ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობაზე ფიქრის, ზრუნვის, მასზე წერის, მასში მონაწილეობის პარალელურად მწერალთა შემოქმედებითი ორგანიზაციის გარდაქმნის გზების ძიებაც მიმდინარეობდა.

აღრე ცალკეულმა მწერლებმა არაერთხელ, ბოლოს 1990 წლის 28 მაისს პრეზიდიუმზეც მოითხოვეს (გურამ ფანჯიკიძე, ტარიელ ჭანტურია, ელიზბარ ჯაველიძე) სამდივნოს იმ წევრის გადარჩევა რომელიც უთანხმოების მთავარ მიზეზად თვლიდნენ...

რადიკალურად განწყობილმა მწერლებმა დაიწყეს მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობის გაკრიტიკება როგორც ეროვნულ მოძრაობაში აქტიურად ჩაუბმელობისათვის, ასევე ლიტერატურული პროცესების ძველებური მეთოდებით ხელმძღვანელობისათვის და ყოველივე ამის გამოკეთების გზა დანახეს მწერალთა კავშირის ძირფესვიანად გადახალისება-

ში, დაშლაშიც კი... (ეს დაპირისპირება შემდეგ ათწლეულში განხეთქილებამდეც მივა).

დაიწყო მწერალთა კავშირის ახალი წესდების პროექტების შედგენა, ასოციაციებისა და გაერთიანებათა შექმნა და ა.შ. ამავე დროს გრძელდებოდა ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობაზე ფიქრი. ქვეყნდება ნარკვევები: გურამ ფანჯიკიძე — „როცა ვნებები დულს, ჭეშმარიტება ორთქლდება“ („ლს“, 1989 №1; რომლის პროგნოზები — საბჭოთა კავშირი დაიშლება, აზლავე ვიფიქროთ რა მოვეება ამას, როგორ მოიქცევიან აფსუები და ოსები, მათ რუსეთი დიცავსო — გამართლდა), გიორგი განჩილაძე — „ძველი იდეების ახალი სამოსელი“ („ლს“, 1989, №37), ჩვენი მწერლების ღია ბართი ჟურნალ „დრუება ნაროდოვის“ მოავარ რედაქტორს სერგეი ბარუზდინს

„პრავდაში“ 1990 წლის 24 თებერვალს გამოქვეყნებული ტენდენციურ, [ქვეყნულ] ლის — „ექსტრემიზმს — აზამს...“ („ლს“, 1990, №9), ლევან ზაინდრავა, ელდარ შენგელაია — ღია წერილი ალექსანდრ სოლჟენიცინს („ლს“, 1990, №44) და მრავალი სხვა.

და ბოლოს, ქრონიკის ორ-ორი პქარი: — 1983 წელს გივი განჩილაძეს სიკვდილის შემდეგ მიენიჭა საქართველოს სახელმწიფო პრემია ნაშრომისათვის „მხატვრული თარგმანი და ლიტერატურული ურთიერთობა“;

— 1987 წლის 20 დეკემბერს პეტრეპავლეს სასაფლაოდან დიდუბის პანთეონში გადაასვენეს ტერენტი გრანელის ნეშტი, მეორე დღეს კი გაიმართა ამ დიდი პოეტის დაბადების 90 წლისთავის აღსანიშნავი საუბილეო საღამო.

ქუჩნალ „ენათოზის“ 1998 წლის ნომრების შინაარსი

რომანი, მოთხრობები, კინოსკი

ალიაშვილი კიმოთე — მგლები?! მოთხრობა. № 5-6

ბათიაშვილი გურამ — სალოცავი. მოთხრობა. № 3-4

გემაზაშვილი ზურან — მგელთავე მეფე. ნაწყვეტი ისტორიული რომანიდან. № 7-8

გუჯაბიძე დავით — ციხე-სიმაგრე. მოთხრობა. № 9-10

ესეია ნანა — მოთხრობები. № 3-4

იონესკო ევენ — ახალი მოზინადრე. პიესა. ფრანგულიდან თარგმნა დავით კახაბერმა. № 5-6

კუხიანიძე ზურაბ — ავტობიოგრაფიული ფურცლები. მოთხრობები. № 9-10

მოსულიშვილი მიხო, ენუქიძე ანდრო — მეცამეტე ექსპერიმენტული. პიესა. № 11-12

სულაკაური არჩილ — დიდი სეფედავლე. მოთხრობა. № 1-2

ქუთათელაძე ნელი — დასასრული. მოთხრობა. № 7-8

შამანაძე ნოდარ — დედაბერი ცისფერ კერანზე. მოთხრობა. № 11-12

ჩალაური თენგიზ — მეგობრის შურისგება. მოთხრობა. № 7-8

ხუნდაძე ნოდარ — უბადრაგო ტყვე. მოთხრობა. № 3-4

ჯანიკაშვილი ზასა — მეზობლები. რადიოპიესა. № 7-8

ჯაფარიძე სიმონ — კონვერტი. მოთხრობა. № 5-6

ჯგუბურია მურმან — უქმე დღის ჩანახატები. № 3-4

ჯოისი ჯეიმზ — ულისე, რომანი. თარგმანი ნიკო ყიასაშვილისა. № 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12.

ლექსები, პოეზია

აბაშიძე შერაბ — სპილენძის ვარდი. პოემა. № 3-4

მედიანიძე დალილა — ლექსები. № 5-6

მულისკერია მანონ — ლექსები. № 11-12

გაბუნია ქეთევან — ლექსები. № 11-12

გაბური ალექსანდრე — ლექსები. № 5-6

გიგაური გიორგი — ლექსები. № 5-6

გოგოლაური ირაკლი — ლექსები. № 9-10

კახიანიშვილი იური — ლექსები. № 3-4

კაკაბაძე ნათელა — ლექსები. № 11-12

მეზურიშვილი ტაგუ — ლექსები. № 11-12

მირნელი მირიან — ლექსები № 11-12

მჭედლიშვილი შალვა — ლექსები. № 3-4

შხარვაძელი სტეფანე — ლექსები. № 11-12

ოთხკანი თანა — ლექსები. № 3-4

ორჯონიკიძე იზა — ლექსები. № 11-12

რატინი ზვიად — ლექსები. № 9-10

ფორჩხიძე შალვა — ლექსები. № 7-8

შამათაია ომარ — ლექსები. № 9-10

ჩარკვიანი ჯანსუღ — ლექსები. № 7-8

ჩაჩავა თამაზ — ლექსები. № 7-8

ძნელაძე გივი — ლექსები. № 1-2;

9-10

ჭანტურია ტარიელ — ლექსები. № 3-4
ჭილაძე ოთარ — ლექსები. № 5-6
ჩილაძე რაულ — ლექსები. № 5-6
ხაბაზი ამირან — ლექსები. № 5-6
ჯანელიძე ჯანო — ლექსები. № 1-2

**კრიტიკა, კუბლიცისტიკა,
ნარკვევა**

აბლაძე ალექსანდრე — მეტი ობიექტურობა! № 3-4

აბზიანიძე ზაზა — ვაჟა-ფშაველა. № 1-2

არაბული ამირან — ხმით ნატორღების კაი უმა. № 1-2

ასათიანი ნინო — ლიტერატურული პორტრეტები გალაკტიონ ტაბიძის წერილების მიხედვით. № 7-8

ბადრაშვილი მერი — ჯალათისა და მსხვერპლის მეტაფორა მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხინწებში“. № 5-6

ბაშელიშვილი ლია — ნეტარი ცხოვრების ძიების გზები. № 3-4

გვერდწითელი გურამ — წამოტივტივებული ფიქრები. № 7-8

ბიბილიაშვილი იური — ილია ჭავჭავაძის „მგზავრის წერილები“ და თანამედროვეობა. № 7-8; ლადო სვიდიშვილის პოეტური ხედვა. № 11-12

ვადაჭკორია შოთა — თბილისის საუკუნეთა ორმოცთრიალში. № 9-10.

ზოიძე შოთა — წმინდანთა სახეები ანა კალანდოძის შემოქმედებაში. № 11-12

თევზაძე დავით — „ოლე“ — თავისუფალი საქართველოს სიმბოლო. № 3-4,

კიკნაძე ლია — ალექსანდრე ჭავჭავაძის შთამომავლობა. № 3-4

მაისურაძე ლელა — ტკივილიანი რომანი. № 5-6

მუსხელიშვილი დავით — ფრთხილად მოეკუპრათ „ქართლის ცხოვრებას“. № 3-4

ნოზაძე შოთა — ორმოცდაათიანი წლების მეორე ნახევრის პოლიტიკური ვითარება და ქართული მწერლობა. № 3-4

როგავა გივი — რუსი სამღვდლოების ბრძოლა ქართული ეროვნული კულტურის წინააღმდეგ. № 5-6

რევიშვილი მარინე — მიუსაფარი სულის ისტორია. № 1-2
ტრაპაიძე ქეთევან — ბიზანტიზმი ქვეყნები არჩილის ლექსში „სამიჯნურონი“. № 9-10

ფანჯიკიძე გურამ — საით მიდის ქართველი ერი? № 1-2

ჩაკვეტაძე დინარა — „წუთისოფლის გზაზე“. № 9-10

ჯალიაშვილი მაია — ფრანჩესკო ასიზელის სახე კონსტანტინე გამსახურდიას „დიონისოს ღიმილში“. № 11-12

მარიონები

ალიმონაკი ლერი — გაფრენა ცისკენ... (ტერენტი გრანელი 100). № 3-4

ბენაშვილი გურამ — მაესტრო (გურამ ასათიანი — დაბადების 70 წ.). № 7-8; „ხევის ბეთპოეზის“ დიდებული მელოდიები. (ალ. ყაზბეგის დაბადებიდან 150 წლის ვაშო). № 11-12

გვერდწითელი გურამ — ნოდარი ჩვენთანაა. (დაბადების 70 წ.). № 9-10

ვაჟა-ფშაველა — ალექსანდრე ყაზბეგს. ლექსი. № 11-12

თევზაძე დავით — ია ეკალაძე (დაბადებიდან 125 წლისთავის ვაშო). № 11-12

მსხვილიძე იაშვი — ოსტატი (ალ. ქუთათელის 100). № 11-12

მჭედლიშვილი ჯემალ — ივანე მაჩაბლის დოკუმენტური ბიოგრაფია (გარდაცვალებიდან 100 წელი). № 7-8, 9-10

ტაბიძე გალაკტიონ — ნიკოლოზ ბარათაშვილი (დაბადების 180 წელი). № 1-2

ცინცაძე დურმიშან — აჭარის დედამამშობლოსთან დაბრუნების 120 წლისთავი. № 9-10

ჩიჩუა შალვა — ალექსანდრე ქუთათელი (დაბადების 100 წელი)

ჭილაძე თამაზ — 2600 (ქართველთა და ებრაელთა ოცდაექვსსაუკუნოვანი თანაცხოვრება), № 9-10

მეცნიერება

გოლიაძე ვახტანგ — IV ს. ქართლის მეფეთა რიგი და „მეფეთა ცხოვრების“ „მოქცევაი ქართლისსთან“ მიმართების საკითხი. № 5-6

ჭარელიშვილი ლევან — ქართული იარაღის ისტორიიდან. № 5-6

სინთიბიძე აკაკი — ოცმარცვლიანი სტროფი „ვეფხისტყაოსანში“?! № 5-6

ჩოლოყაშვილი რუსუდან — კულტმსახურების წესის დაცვა ნოველისტურ ზღაპრებში. № 5-6

მეორის ხანძარი

ჭილაძე თამაზ — მესამე ხარი. № 3-4

კუბლიკაია

მაქრაძე ალექსი — ბარათები წმინდა ათონის მთიდან. წინასიტყვაობა აკაკი გეგაძისა. № 7-8

ხალხება

ბუღაძე ვია — მონოლოგი დიალოგიდან (ესაუბრა აკაკი მინდიაშვილი). № 1-2

კვერენჩილაძე ზინა — ჩემი ანტიგონე. № 5-6, 7-8, 9-10

კიკილაშვილი ლამარა — პასუხისმგებლობა მარადისობის წინაშე. ლევან ცუცქერიძე. № 11-12

ჭილაძე თამაზ — ღმერთის შევირდი. № 11-12

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

შაბტაბი, მოზონება

მატიკაშვილი ნელი — გახსენება. № 1-2
კვერენჩილაძე რევაზ — საქართველოს მწერალთა კავშირი 1917-1997. № 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12

პაპუაშვილი გიორგი — შეხვედრები გიორგი ლეონიძესთან. № 9-10

პაჭკორია ოტია — მწერლის არქივიდან. № 1-2

ჭელიძე ვახტანგ — ჩვენს საუკუნის პარადოქსები. № 1-2

რეცენზია

ბენაშვილი გურამ — ქართული სიმბოლისტური პროზის შესახებ. № 1-2

დოლიძე მამუკა — „რეცენზორი რობერტ სტურუა“. № 3-4


რატიანი ზურაბ — საყურადღებო გამოკვლევა. № 7-8

შაყულაშვილი გიორგი — შეცდომები რომ არ განმეორდეს. № 5-6

ჯონაძე მაკა — ფაქიზად დაწერილი პიქტური რომანი. № 1-2



გადაეცა ანაწყოზად 20.08.98 წ. ხელმოწერი-
ლა დასაბეჭდად 14. 12. 98 წ., ანაწყოზის ზომა,
7 $\frac{1}{2}$ X 12, კალაღის ფორმატი 70 X 108. ფიზი-
კური ნაბეჭდი ფურცელი 10,5, პირობითი ნაბე-
ჭდი ფურცელი 13,1. სააღრ.-საგამომცემლო თა-
ბაზი 12,11. ტირაჟი 400. შეკვეთა 1106.



თბილისი რუსთაველის ქ. № 28

●
ტელეფონები: შო. რედაქტორის — 99-51-61,
პ/შგ. მდივნის და განყოფილებების — 99-91-00,

●
ჟურნალ-გაზეთების გამომცემლობა „საქმობლო“,
კოსტაეას ქ. № 14.



6¹²⁰/₂

შპსი ორი ღარი


ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა
თბილისი
062356
76125